Sledujte Twitter CAK_cz, LinkedIn a Advokátní deník

držitel prestižního odborného ocenění Právnický časopis ČR za rok 2022

11 2022

Bulletin advokacie

Předběžné opatření podle § 452 z. ř. s. optikou Ústavního soudu • Pre-Employment Screening aneb prověřování uchazečů o zaměstnání v kontextu českého práva • Trestněprávní rozbor dokumentu V síti – 2. část • Zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí v rozměru právně výkladovém, ústavním a společenském •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Česká advokátní komora hostila v Praze setkání prezidentů advokátních komor střední a východní Evropy. Čtěte na str. 4 a 5.

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2022
Viz str. 74-75.

leges

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře IMPAX, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:
Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: **bulletin@cak.cz, www.cak.cz**
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová, PhDr. Dagmar Koutská, Hana Saitzová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:
Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohlávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte na adresu: ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: **dvorakova@cak.cz**
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč, zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě poštovného, balného a DPH. Advokátům a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma. S reklamacemi při problémech s distribucí se obracejte na pí Dvořákovou, e-mail **dvorakova@cak.cz**, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura IMPAX, spol. s. r. o. Objednávky inzerce zasílejte na adresu **agency@impax.cz,** případně volejte na tel. 244 404 555 nebo na 606 404 953. Media kit a další informace naleznete na internetových stránkách www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 18. 11. 2022 v nákladu 17 000 výtisků.

Obálka: Prezidenti advokátních komor střední a východní Evropy na půdě ČAK – foto redakce

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Ondřej Trubač: **Generace Y a Z v advokacii** 3

Aktuality

Setkání prezidentů advokátních komor střední a východní Evropy v Praze Eva Indruchová, Lenka Vojířová 4
Pozvánka na výstavu právnických vtipů Lubomíra Lichého v Galerii 17. listopadu 6
Pozvánka na konferenci „Rudolf Slánský a spol. – justice a politické procesy“ 7
Vyhlášen 17. ročník celojustiční soutěže Právník roku 2022 8
Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném 9
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 14

z právní teorie a praxe

Články

Předběžné opatření podle § 452 z. ř. s. optikou Ústavního soudu Renáta Šínová 15
Pre-Employment Screening aneb prověřování uchazečů o zaměstnání v kontextu českého práva Thomas Britz, Lenka Hanková 24
Využití tarifní hodnoty 50 000 Kč při stanovení výše náhrady nákladů právního zastoupení poškozeného při uplatňování nemajetkové újmy Hynek Růžička, Filip Glézl, Silvia Hudáčková 28
Trestněprávní rozbor dokumentu V síti – 2. část: *Právní rozbor jednání autorů a dětí* Alena Tibitanzlová, Lucie Bízová 32
Zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí v rozměru právně výkladovém, ústavním a společenském Martin Štika 36
Nemožnost započtení doby držby předchůdce, který splnil podmínky vydržení Jan Holas, Adam Holubář, Petra Petříková 43

Z judikatury

NS: K místní příslušnosti soudu v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem, vzniklého vypořádáním SJM nevyvratitelnou domněnkou vypořádání 49
ÚS: Ke stanovení tarifní hodnoty u výživného 52
ÚS: K rozhodování o zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku 55
NSS: K nutné komunikační potřebě jako znaku veřejně přístupné účelové komunikace 58
SD EU: K přeměně společnosti založené podle vnitrostátního práva na evropskou společnost 62
ESLP: K publikaci elektronické verze knihy bez souhlasu autora a bez zaplacení odměny 63
Glosa: K rozhodnutí NS ohledně putativního ohrožení věci 64

Z odborné literatury

Aleš Borkovec, Lucie Josková, Petr Tomášek: **Fiduciární povinnosti (povinnosti správců cizích záležitostí)** (Petr Dobiáš) 68

z advokacie

Z kárné praxe Petra Vrábliková 69

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Mlčenlivost v mediaci – realita a výzvy aneb rozmohl se nám tady takový nešvar... Martina Doležalová 70
Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK 72
Pozvánka na 4. ročník Vánočního tenisového turnaje slovenské a české advokacie v Trnavě 73

Z právnické společnosti

Právnická firma roku 2022 Red. 74
Předány Randovy medaile za rok 2022 Red. 76
Rozhovor s laureátem stříbrné Randovy medaile prof. Jiřím Přibáněm Ivana Cihlářová 76

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého 77
Víte, že... Stanislav Balík 77

Inhaltsverzeichnis 78
Zusammenfassung/Summary 79
Table of Contents 80

ZIZLAVSKY > 30 let

insolvence firem

příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vaším zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu **bulletin@cak.cz.**

Formát
Formát zasílaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzivou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proloženě, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality program MS Word a „Poznámky pod čarou". Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie
Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasílané portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládejte přímo do dokumentů!

Obsah
Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.
K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.
Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:
Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.
Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu
Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury
Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:
- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Generace Y a Z v advokacii

Když jsem v roce 2015 psal článek o koncipientech generace Y (jak jsou označováni lidé narození přibližně mezi lety 1982-2000), pojal jsem to tehdy trochu (vlastně hodně) s nadsázkou. Popisoval jsem koncipienty, kteří píší všemi deseti a kolegovi, který to neumí, doporučí vhodný výukový software. Charakterizoval jsem je jako generaci, která umí v cuku letu vyčarovat judikát k čemukoliv a ve volných chvílích přemýšlí, zda partner kanceláře vůbec sedí na správné židli, resp. jestli na ní náhodou už dávno neměli sedět oni. Jejich suverénní weltmanství prakticky nezná hranic a kromě toho, že všechno ví a všude byli, tak se neváhají ke všemu fundovaně vyjádřit. Do restauračních zařízení všeho typu jezdí nejraději taxíkem a upřímně se diví, že jim tyto jízdy kancelář neproplácí. Na druhou stranu, když se nadchnou pro něco, co jim přijde smysluplné a užitečné, vůbec jim nevadí draftovat celý víkend, protože jim zkrátka stačí, že to prostě dává smysl.

Generace Z (což je označení pro generaci, která má v občanském průkazu jako rok narození rok 2000 a vyšší), která na místech studentů a koncipientů generaci Y pomalu, ale jistě začíná nahrazovat, je pak předchozí generaci v lecčems podobná, ale některé rysy jsou ještě výraznější. Kromě toho, že tato generace vyrostla s chytrým telefonem v ruce a život bez wi-fi a rychlého připojení k internetu si vlastně neumí ani představit, tak její zástupci kladou ještě větší důraz na životní prostředí, což se projevuje třeba tím, že do restauračních zařízení nejezdí taxíkem, ale rádi využívají nejrůznějších platforem pro sdílení kol a koloběžek. Stávající generace celkově mnohem více řeší mezilidské vztahy, rasismus a bez problémů a předsudků se hlásí k podpoře LGBT komunity. Každopádně metoda cukru a biče, která ještě tak možná platila na nás, Husákovy děti, ani na jednu z těchto generací neplatí. Otázka work life balance pro ně vlastně ani není téma, protože rovnováhu mezi osobním životem a prací berou jako samozřejmost, o které prakticky odmítají diskutovat.

A přesto, že se chovají a dělají věci jinak než my, vyplatí se jim naslouchat a nebát se s nimi spolupracovat. Navíc díky častým zahraničním studijním pobytům mají slušný rozhled, jazykovou vybavenost a zkušenosti, které jim ve skutečnosti možná tak trochu závidíme. Koncipienti a studenti těchto generací se proto stávají, resp. už stali nepostradatelnými a plnohodnotnými členy velké spousty advokátních kanceláří.

Asi nikdy v historii vedle sebe nežili zástupci tolika rozdílných generací, a to platí samozřejmě i pro advokacii. Z koncipientek a koncipientů generace Y se stali a postupně stávají advokátky a advokáti, kteří, jak ukázal poslední sněm, mají zájem se na působení Komory aktivně spolupodílet a určovat její směřování, což je určitě dobrá zpráva. Stejně tak zástupci generace Z už pomalu klepou na advokátní dveře. Proto pevně věřím, že zástupci všech generací a písmen spolu najdou společnou řeč (což se koneckonců už za minulých dvanáct měsíců od posledního sněmu stalo) a jejich vzájemná spolupráce a komunikace bude příslibem toho, o co by mělo všem advokátkám a advokátům bez rozdílu jít, tedy, že advokátní stav bude zase brzy veřejností vnímán jako skupina mravních lídrů s noblesou.

✤ JUDr. ONDŘEJ TRUBAČ, Ph.D., LL.M.,
člen představenstva ČAK

Setkání prezidentů advokátních komor střední a východní Evropy v Praze

Česká advokátní komora se stala ve dnech 16. a 17. října 2022 hostitelkou pravidelného setkání prezidentů středoevropských a východoevropských advokátních komor. Do Prahy se tak na dva dny sjeli čelní představitelé advokacie z České republiky, Slovenska, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Chorvatska, Slovinska a Lichtenštejnska. Českou advokátní komoru reprezentovali JUDr. Robert Němec, LL.M., předseda ČAK, JUDr. Monika Novotná, místopředsedkyně ČAK, JUDr. Martin Maisner, PhD., MCIArb., místopředseda ČAK, JUDr. Antonín Mokrý, náhradník představenstva ČAK, a JUDr. Petr Čáp, tajemník ČAK.

Cílem tradičního každoročního setkání, které se koná pokaždé v jedné ze zúčastněných zemí, je diskutovat v užším fóru o klíčových tématech a otázkách evropské advokacie. Hlavní část zasedání, které probíhalo po osmi letech opět v sídle ČAK na pražské Národní třídě, tak byla věnována celé řadě vysoce aktuálních problémů.

První téma, **„Právní stát a úloha advokátů v prosazování principů právního státu“**, představil za ČAK předseda Robert Němec, a to s ohledem na aktuálně probíhající předsednictví České republiky v Radě EU (1. července až 31. prosince 2022). Prosazování hodnot EU, jako je demokracie a právní stát, je totiž i součástí oficiálního programu stanoveného francouzským, českým a švédským předsednictvím (tzv. „trio“) v osmnáctiměsíčním programu Rady Evropské unie. Doktor Němec přítomné informoval i o souvisejících iniciativách, které ČAK v poslední době podpořila, např. podpis Vídeňské deklarace evropských advokátů na podporu právního státu z června či navazující společné prohlášení ČAK a francouzské Národní rady advokátních komor z července 2022.

Dalším stěžejním tématem byla problematika **„Advokátní povinnosti mlčenlivosti v souvislosti se sledovacími aktivitami a zaváděním technologií a filtračních mechanismů pro důvěrnou komunikaci“**, kterou představil místopředseda ČAK Martin Maisner. Ve svém projevu zmínil i aktuální návrh novely zákona o advokacii. Cílem novelizace je zejména úprava ochrany informací tvořících obsah komunikace advokáta, advokátního koncipienta a zaměstnanců advokáta při poskytování právních služeb. Předmětem ochrany by měly být veškeré informace, jimiž advokát při poskytování právních služeb disponuje, ať již je sám vytvořil, či je jinak získal (tedy ve smyslu mezinárodních standardů „Attorney Client Privilege“).

Další téma bylo do programu zařazeno z iniciativy Maďarské advokátní komory, a to **„Digitalizace a dopad umělé inteligence na poskytování právních služeb“**. Předseda Maďarské advokátní komory János Bánáti a místopředseda

Andras Szecskay referovali mj. i o zkušenostech s elektronickou komunikací se soudy a online jednáními. Praktické poznatky si zástupci komor vyměnili ohledně fungování elektronického soudního spisu v jednotlivých zemích. Z diskuse vyplynulo, že v některých evropských zemích elektronický soudní spis, převážně tedy v civilních řízeních, již běžně funguje.

Následovala podrobná **„Zpráva o činnosti Chorvatské advokátní komory“**. O činnostech a výzvách Chorvatské advokátní komory poreferoval místopředseda Chorvatské advokátní komory Mario Janković. Mezi hlavní body patřil např. advokátní tarif či nové hromadné profesní pojištění advokátů, které je nyní povinné pro všechny chorvatské advokáty. Individuálně se pak advokáti či advokátní společnosti mohou připojistit na vyšší částky.

přítomný předseda Lichtenštejnské advokátní komory Robert Schneider, je kárné řízení zahájeno automaticky, pokud je zahájeno trestní stíhání.

Celodenní jednání bylo završeno příspěvkem iniciovaným Slovinskou advokátní komorou – **„Možné způsoby výkonu advokacie“**. Problematiku společně prezentovali předseda Janez Starman, členka představenstva Klavdia Kerin a vedoucí slovinské delegace při CCBE a bývalý předseda Slovinské advokátní komory Roman Završek. Do diskusí se aktivně zapojovali také zástupci obou polských advokátních komor zastoupených předsedou Nazcelne Rady Adwokacke Przemysławem Rosatim, tajemníkem Bartoszem Grohmanem a vedoucím mezinárodní sekce Krajowe Izby Radców Prawnych Piotrem Chrzczonowiczem, a také nově zvolení zástupci představenstva

Zástupci Federální německé advokátní komory (BRAK), konkrétně její místopředseda André Haug a vedoucí mezinárodního odboru Veronika Horrer, iniciovali diskusi nad tématem **„Imigrační vlna ukrajinských advokátů a jejich možnosti poskytovat právní služby na území EU“**. Zajímal je postoj jednotlivých advokátních komor. Němečtí zástupci přítomné také seznámili s problematikou **„Demografické výzvy advokátní profese“** a informovali o snižujícím se počtu advokátů a advokátních koncipientů v Německu, což by v budoucnu mohlo činit problémy v souvislosti s potenciální nedostupností právních služeb v některých německých regionech. Obdobné tendence se v následné diskusi potvrdily napříč všemi advokátními komorami.

Slovenská advokátní komora si za své hlavní téma zvolila **„Právní úpravu kárného řízení vedeného proti advokátům, kteří jsou zároveň trestně stíháni“**. SAK byla zastoupena nově zvoleným předsedou Martinem Puchallou a místopředsedou Ondrejem Laciakem. Z debaty vyplynulo, že v některých zemích, např. v Lichtenštejnsku, jak uvedl Rakouské národní advokátní komory, předseda Armenak Utudjian a místopředsedkyně Petra Černochová.

V závěru jednání následně pozval místopředseda Chorvatské advokátní komory Mario Janković zástupce advokátních komor do Chorvatska, které bude toto tradiční setkání prezidentů a zástupců advokátních komor hostit v nadcházejícím roce 2023.

Všichni účastníci hodnotili letošní pražské setkání prezidentů advokátních komor střední a východní Evropy jako velmi úspěšné. Zástupci komor se shodli, že toto každoroční jednání je velmi praktické a přínosné, neboť se potvrzuje, že jednotlivé advokátní komory řeší obdobné problémy napříč Evropou. Díky společné výměně zkušeností se tak mohou komory vzájemně inspirovat a nacházet řešení aktuálních výzev.

✤ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, LL.M., Ph.D.,
vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK
✤ Mgr. LENKA VOJÍŘOVÁ, právnička
Odboru mezinárodních vztahů ČAK

Česká advokátní komora a redakce Bulletinu advokacie zvou všechny advokátky a advokáty i advokátní koncipienty a advokátní koncipientky na výstavu

Právnické vtipy Lubomíra Lichého

Galerie 17. listopadu, Kaňkův palác, Národní 16, Praha 1

Od 13. prosince 2022 do 28. února 2023 každý všední den od 8 do 17 hodin
Vstup zdarma!

Lubomír Lichý je dvorním karikaturistou Bulletinu advokacie už více než dvě desítky let.

K jeho 77. narozeninám, které oslaví letos na Štědrý den, vybrala redakce Bulletinu advokacie TOP 77 nejlepších vtipů, jimž jste se mohli v průběhu let zasmát.

Přijďte si na Národní třídu pro doušek dobré nálady!

Nabízíme k prodeji zámek Dobříčany u Žatce s rozlehlým **pozemkem 4 hektary, vlastním zdrojem vody, rybníkem a množstvím vzrostlých stromů.** Památkově chráněná nemovitost k nutné komplexní rekonstrukci s velkým potenciálem rozvoje a možností čerpání dotací. **Zastavěná plocha 1800 m2, podlahová plocha 3600 m 2.** Cena vážným zájemcům na dotaz.

Kontakt: JUDr. David Máša
tel.: 601 371 002, email: d.masa@akmasa.cz

inzerce

Česká advokátní komora ve spolupráci s Muzeem paměti XX. století, Vrchním soudem a Vrchním státním zastupitelstvím v Praze zvou na odbornou konferenci

Rudolf Slánský a spol.

justice a politické procesy

která se bude konat 22. listopadu 2022 od 10 hodin v historické soudní síni Vrchního soudu v Praze na Pankráci.

Registrovat se k účasti lze ZDARMA na registrace.slansky@cak.cz až do vyčerpání kapacity sálu.

Období let 1948 až 1960 patřilo k těm nejhorším, jimiž si česká a slovenská justice za dobu své existence prošla. Ve zmanipulovaných politických procesech v těchto letech bylo popraveno celkem 241 osob. Stovky dalších byly zastřeleny při překročení hranic, tisíce zemřely ve věznicích a lágrech a další tisíce byly odsouzeny v následných soudních procesech.
K tomu všemu docházelo za zdánlivého dodržování tehdejších zákonů a za osobní aktivní účasti předválečných absolventů právnických fakult na místech soudců, prokurátorů, a bohužel i obhájců.
Konference chce hledat odpovědi na dotazy jako: Jak to bylo možné? Jaké okolnosti je vedly k tomu, že se aktivně účastnili zmanipulovaných procesů a popřeli demokratické zásady, k nimž byli vychováni? Co je vedlo k tomu, že vraždám dodali punc zákonnosti?
Organizátoři i přednášející konference jsou přesvědčeni, že je zapotřebí si připomínat i nepříjemné historické momenty, abychom je, řečeno s klasikem, nemuseli prožít znovu. Justice společně chce do světa vyslat zprávu, že se v budoucnu už k ničemu podobnému propůjčit nenechá... Buďte u tohoto silného momentu s námi!

Celým konferenčním dnem provede JUDr. Vladimír Jirousek, advokát a bývalý předseda ČAK.

DOPOLEDNÍ PROGRAM:

Úvodní vystoupení
JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. Robert Němec, LL.M., předseda ČAK
JUDr. Viliam Karas, PhD., ministr spravedlnosti SR
JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., ministr spravedlnosti ČR
JUDr. Martin Puchalla, PhD., předseda SAK
JUDr. Luboš Dörfl, Ph.D., předseda Vrchního soudu v Praze
JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D., vrchní státní zástupkyně

Politické procesy v Československu
PhDr. Jan Kalous, Ph.D., ředitel Muzea paměti XX. století

Justice v politických procesech
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., advokát, bývalý ústavní soudce, děkan Fakulty právnické Západočeské univerzity

Obhájci v politických procesech se zaměřením na JUDr. Vladimíra Bartoše, obhájce R. Slánského a dalších
PhDr. Petr Blažek, Ph.D., vedoucí oddělení historického vzdělávání Muzea paměti XX. století

Život politických vězňů mezi rozsudkem a výkonem trestu smrti
PhDr. Aleš Kýr, vedoucí Kabinetu dokumentace a historie VS ČR

ODPOLEDNÍ PROGRAM:

Politické procesy jako obraz doby a úloha obhájce v nich
JUDr. Tomáš Sokol, advokát, člen představenstva ČAK, prezident Unie obhájců ČR

Postavení a role obhájce v politických procesech z perspektivy dneška
Mgr. Lukáš Trojan, advokát, člen představenstva ČAK

Odsouzení JUDr. Vlado Clementise ve Slánského procesu a navazující proces s tzv. slovenskými buržoazními nacionalisty
JUDr. Peter Kerecman, významný slovenský advokátní historik

Roky 2013 až 2021 – dokončení procesu před Městským soudem v Praze synem nepřítele státu
JUDr. Václav Vlk, Mgr. Eva Tomanová

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ uvádějí

17. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

právníkroku 2022

Soutěž již tradičně probíhá pod záštitou Ministerstva spravedlnosti.

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz od 30. 9. 2022 do 28. 2. 2023. Zde jsou k dispozici i podrobné instrukce k nominacím a nominační formulář. Informace o PR 2022 naleznete též na webových stránkách všech partnerů soutěže a v právnických periodikách.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru v květnu 2023 v Brně. Sledujte BA, AD, web ČAK, sociální sítě ČAK a www.pravnikroku.cz, kde budeme informovat o zahájení prodeje vstupenek a možnostech zvýhodněného ubytování v Brně.

Stálé kategorie:
- Občanské právo
- Trestní právo
- Správní právo
- Pracovní právo
- Občanská a lidská práva

Kategorie se speciálními kritérii:
- Talent roku
- Pro bono
- Právnická síň slávy

Partneři soutěže:
- Soudcovská unie ČR
- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Unie obhájců ČR
- Jednota českých právníků
- Unie rodinných advokátů
- Český helsinský výbor

CEZ GROUP · WI-ASS ČR pojišťovací makléř · GENERALI ČESKÁ POJIŠŤOVNA · DeLonghi Better Everyday · NATLAND · EqSA · RENOMIA · DAS BRÁNÍME SLUŠNĚ · Wolters Kluwer · Praetor · ROZHODČÍ SOUD

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném

- **o výši a splatnosti příspěvku na činnost České advokátní komory (dále jen „Komora“) za rok 2023**
- **o výši a splatnosti odvodu do sociálního fondu Komory za rok 2023**
- **o výši a splatnosti odvodu do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2022**
- **o výši a splatnosti pojistného pro rok 2023**

Vážené advokátky, vážení advokáti, letos poprvé můžete povinné platby pro rok 2023, tedy příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory, a případně též pojistné, uhradit individualizovaným QR kódem, který byl v minulých dnech každému z vás zaslán do vaší datové schránky a pro každého jednotlivého advokáta/tku byl unikátně generován.
Pokud preferujete standardní platební model, případně budete žádat o snížení či prominutí některé z plateb, nebo jste změnili způsob výkonu advokacie, postupujte, prosím, klasickým způsobem platby pomocí převodního příkazu na účet Komory č. 12432011/0100.

Podrobné informace o všech povinných platbách i pojistném přinášíme v následujícím sdělení:

I. Příspěvek na činnost Komory za rok 2023

Výše příspěvku advokáta na činnost Komory za rok 2023 činí
a) 10 600 Kč;
b) 3 800 Kč, byl-li advokátovi pozastaven výkon advokacie;
c) 1/12 příspěvku uvedeného v bodě a) za každý i započatý kalendářní měsíc daného kalendářního roku, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů v průběhu roku 2023, a to za podmínky, že k zápisu došlo do šesti měsíců od složení advokátní zkoušky, zkoušky způsobilosti nebo jiné zkoušky podle § 6 odst. 1 zákona o advokacii. Výše příspěvku se zaokrouhluje na celé koruny nahoru;
d) 5 300 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2023 a nejde-li o případ dle bodu c).

Příspěvek je splatný do 20. ledna 2023.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2023, je příspěvek splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Tato lhůta platí při změnách v průběhu roku a u všech plateb.

II. Odvod do sociálního fondu Komory za rok 2023

Výše odvodu advokáta do sociálního fondu Komory za rok 2023 činí
a) 500 Kč,
b) 250 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2023,
c) odvod neplatí advokáti, kterým byl pozastaven výkon advokacie.

Odvod je splatný do 20. ledna 2023.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2023, je odvod splatný do jednoho týdne ode dne zápisu.
Výše a splatnost příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory se vztahuje rovněž na usazené evropské advokáty a advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii.

Příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který je příspěvek nebo odvod placen, a pětimístného evidenčního čísla advokáta.
Příklad: *Variabilní symbol advokáta s evidenčním číslem 04876 pro rok 2023 je 202304876.*

III. Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2022

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů jsou povinni platit advokáti, usazení evropští advokáti a obchodní společnosti zřízené k výkonu advokacie, kteří zaměstnávají advokátní koncipienty.

Výše odvodu za jednoho advokátního koncipienta za rok 2022 činí
a) 3 600 Kč;
b) pokud pracovní poměr advokátního koncipienta netrval celý kalendářní rok, činí výše odvodu 1/12 z částky uvedené ad a) za každý započatý měsíc trvání pracovního poměru; povinnost platit odvod vzniká dnem zápisu do seznamu advokátních koncipientů;
c) pokud byl advokátnímu koncipientovi pozastaven výkon právní praxe, ale jeho pracovní poměr k povinnému advokátovi nadále trvá, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který pozastavení právní praxe advokátního koncipienta trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta došlo;
d) pokud advokátní koncipient přeruší výkon právní praxe z důležitých osobních překážek v práci na dobu delší než 60 po sobě následujících pracovních dnů, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu došlo. Povinný advokát je na výzvu Komory povinen důvod a dobu trvání přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta hodnověrně doložit; pokud tak neučiní, nárok na snížení výše odvodu mu zanikne.

Odvod je splatný do 20. ledna 2023.

Poměrná částka příspěvku do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů je splatná posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, v němž pracovní poměr advokátního koncipienta skončil.

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů se platí převodem na účet Komory č. 6724361087/2700. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající z posledního dvojčíslí roku, za který je odvod placen (22), a pětimístného evidečního čísla advokátního koncipienta.
Příklad: *Variabilní symbol pro odvod za advokátního koncipienta s evidenčním číslem 14876 za rok 2022 je 2214876.*

IV. Pojištění profesní odpovědnosti pro rok 2023

HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2023 do **31. 12. 2022**; **č. ú. 12432011/0100**
- nezasílají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění
- mají-li pozastaven výkon advokacie, hromadné pojištění neplatí
- nepřejí-li si být nadále účastni hromadného pojištění, sdělí neprodleně tuto skutečnost Komoře

POJIŠTĚNÍ NA ZÁKLADĚ RÁMCOVÉ POJISTNÉ SMLOUVY Č. 2904309313, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH DODATKŮ (DÁLE JEN „HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ ADVOKÁTŮ"), UZAVŘENÉ MEZI GENERALI ČESKOU POJIŠŤOVNOU, A. S., A KOMOROU:

Hromadné pojištění advokátů se vztahuje pouze na odpovědnost advokáta za škodu, kterou způsobí v souvislosti s poskytováním právních služeb on sám, tzn. hromadné pojištění advokátů se u advokátů vykonávajících advokacii samostatně bude vztahovat na odpovědnost za škodu, za kterou advokát sám odpovídá klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii. Limit pojistného plnění z hromadného pojištění advokátů činí 7 000 000 Kč.

Pojistné se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který se pojistné vztahuje, a pětimístného evidenčního čísla advokáta.
Příklad: *Variabilní symbol advokáta s evidenčním číslem 04876 pro rok 2023 je 202304876.*

Pro hromadné pojištění advokátů je rozhodný seznam advokátů ke dni 1. 1. a 1. 7. kalendářního roku.
Podle pojistné smlouvy jsou hromadným pojištěním advokátů pojištěni advokáti zapsaní do seznamu advokátů v půlročním období, a to od 1. 1. do 30. 6. a od 1. 7. do 31. 12. příslušného kalendářního roku (bez ohledu na to, zda v průběhu těchto období byli do tohoto seznamu zapsáni další advokáti nebo z něj byli někteří advokáti vyškrtnuti). Znamená to, že účastníky hromadného pojištění advokátů do 30. 6. 2023 budou i advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 1. až 30. 6. 2023, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Tito advokáti budou platit pojistné až na II. pololetí roku 2023, a to v poloviční výši. Advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 7. až 31. 12. 2023 budou účastníky hromadného pojištění advokátů do 31. 12. 2023, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Povinnost zaplatit pojistné budou mít až pro rok 2024. Znamená to, že advokáti, kteří budou zapsáni do seznamu advokátů v období od 2. 1. do 1. 7. 2023, hradí pouze poloviční pojistné ve výši 3 350 Kč. Toto poloviční pojistné je splatné do týdne po zápisu nebo změně ve způsobu výkonu advokacie.

Hromadné pojištění se nevztahuje na:
- advokáty s **pozastaveným výkonem advokacie**, neboť v době pozastavení výkonu advokacie advokacii nevykonávají;
- **advokáty, kteří advokacii vykonávají v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti**, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie (dále jen „zaměstnaný advokát"). Za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie zaměstnaným advokátem odpovídá jeho zaměstnavatel. Zaměstnaný advokát odpovídá svému zaměstnavateli za škodu takto způsobenou při plnění pracovních úkolů podle zákoníku práce.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží nejpozději do 31. 12. 2022 Komoře stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy dosvědčující, že je pro rok 2023 individuálně pojištěn. Minimální limit pojistného plnění však nesmí být nižší, než kolik by činil v případě hromadného pojištění advokátů, tj. 7 000 000 Kč. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát", v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

2. Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **6 700 Kč** na rok 2023 do **31. 12. 2022**; **č. ú. 12432011/0100**
- nedokládají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění; advokáti odpovídají sami za správné nastavení limitu pojistného plnění

Viz předchozí informace týkající se advokátů vykonávajících advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění, a **navíc**:
Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou účastni hromadného pojištění advokátů, jsou dále povinni být individuálně pojištěni pro případ vzniku závazku, k jehož splnění je advokát podle zvláštních právních předpisů povinen z důvodu solidární odpovědnosti.
Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako společník sdružení (§ 14 zákona) za újmu, za kterou advokát odpovídá podle § 24 odst. 1 zákona a podle zvláštních právních předpisů z důvodu solidární odpovědnosti, **bude u každého společníka sdružení stanoven pro rok 2023 částkou 7 000 000 Kč v případě dvoučlenného sdružení, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem všech společníků sdružení**.
Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník sdružení z důvodu solidární odpovědnosti, **se vztahuje i na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky sdružení**.
Příklad: *U tříčlenného sdružení je povinný minimální limit pojistného plnění pro každého ze společníků sdružení 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč. Pokud je tento společník sdružení účasten hromadného pojištění s limitem pojistného plnění 7 000 000 Kč, je třeba, aby se dále individuálně pojistil do limitu 9 000 000 Kč, tj. zvýšil si limit o další 2 000 000 Kč.*

INDIVIDUÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

ADVOKÁTI POJIŠTĚNÍ INDIVIDUÁLNÍ POJISTNOU SMLOUVOU, STEJNĚ JAKO SPOLEČNOSTI POJIŠTĚNÉ INDIVIDUÁLNÍ POJISTNOU SMLOUVOU, DORUČÍ KOMOŘE POTVRZENÍ O POJIŠTĚNÍ. INDIVIDUÁLNĚ POJIŠTĚNÝMI SE ROZUMÍ:

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně

Spolupracující advokáti
Pokud je spolupracující advokát pojištěn v rámci individuálního pojištění společnosti nebo advokáta, se kterými trvale spolupracuje, a z tohoto důvodu si nepřeje být účastníkem hromadného pojištění, je povinen tuto skutečnost Komoře oznámit do 31. 12. 2022; pokud tak neučiní, bude zahrnut do hromadného pojištění advokátů a bude povinen zaplatit pojistné jako samostatný advokát.

2. Zahraniční advokáti a usazení evropští advokáti

Hromadné pojištění advokátů se nevztahuje na advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii (tzv. zahraniční advokáti) a na usazené evropské advokáty. Ti jsou povinni pojistit se individuálně. Minimální limit pojistného plnění činí 7 000 000 Kč.

3. Advokáti vykonávající advokacii jako společníci obchodní společnosti

Advokáti vykonávající advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementáři komanditní společnosti nejsou účastni hromadného pojištění, a jsou tedy povinni být pojištěni samostatně, včetně pojištění pro případ vzniku závazku k náhradě škody, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a advokát je podle zvláštních předpisů povinen k jeho splnění z důvodu ručení jako její společník.
Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii ve veřejné obchodní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude **u každého ze společníků společnosti** stanoven pro rok 2023 **částkou 7 000 000 Kč v případě dvoučlenné společnosti, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem společníků veřejné obchodní společnosti**.
Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako komplementář komanditní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude **u každého z komplementářů** stanoven pro rok 2023 **částkou 7 000 000 Kč v případě společnosti o celkovém počtu dvou komplementářů, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem komplementářů této společnosti**.
Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementář komanditní společnosti z důvodu ručení, **se vztahuje také na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky příslušné obchodní společnosti**.
Příklad: *Společnost (veřejná obchodní nebo komanditní) se třemi společníky/komplementáři hradí pojistné pro povinný limit pojistného plnění 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč za každého společníka/komplementáře. Pojistné platí přímo pojistiteli.*

4. Advokátní společnosti

Společnost s ručením omezeným a komanditní společnost musejí být od svého vzniku do dne svého zrušení pojištěny pro případ odpovědnosti za škodu, za kterou klientovi odpovídají podle § 24 odst. 2. **Minimální limit pojistného plnění** z pojištění společnosti musí činit **nejméně 50 000 000 Kč za každého společníka společnosti s ručením omezeným**, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, nebo **nejméně 10 000 000 Kč za každého komanditistu komanditní společnosti**, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, **minimálně však 50 000 000 Kč u společnosti s ručením omezeným a 10 000 000 Kč u komanditní společnosti**.

Individuální pojistné smlouvy sjednané pro pojistné období roku 2023 jsou advokáti povinni předložit Komoře nejpozději do 31. 12. 2022, bez ohledu na to, že již v předchozím roce či v předchozích letech doklad o individuálním pojištění Komoře předložili. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

PLATNÉ ZNĚNÍ USNESENÍ PŘEDSTAVENSTVA ČAK Č. 4/2009 VĚSTNÍKU JE K DISPOZICI NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH KOMORY WWW.CAK.CZ.

enjoy leather

15% sleva
na produkty v kůži

— pouze do 30. listopadu

OBJEVTE Kendo na natuzzi.cz

NATUZZI ITALIA
V Jámě 3, Praha 1
Rohanské nábřeží 25, Praha 8
IBC, Příkop 4, Brno centrum
SOHO IC, Svratecká 989, Modřice

NATUZZI
ITALIA

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Návrh zákona o státním zastupitelství

Ministerstvo spravedlnosti odeslalo dne 25. října 2022 do meziresortního připomínkového řízení návrh zákona o státním zastupitelství. Text předkládané novely byl schválen koaličními stranami, vyjma ustanovení o způsobu jmenování a odvolání nejvyššího státního zástupce. Proto je v textu zachován stávající právní stav s tím, že byla stanovena doba výkonu funkce nejvyššího státního zástupce. Podle aktuálního návrhu by tak i nadále platilo bez dalšího omezení či podmínek, že nejvyššího státního zástupce jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra spravedlnosti. Novinkou je omezení časově doposud neomezeného mandátu šéfa žalobců na sedm let.

Návrh také výslovně stanoví, že nejvyšším státním zástupcem může být jmenován pouze státní zástupce s nejméně desetiletou právní praxí ve funkci státního zástupce, soudce či advokáta, který svými odbornými znalostmi, profesními zkušenostmi, zkušenostmi s výkonem řídící funkce a morálními vlastnostmi dává záruky řádného výkonu této funkce. Novela dodává, že nikdo nemůže být jmenován nejvyšším státním zástupcem více než jednou a že se šéfem žalobců nemůže stát státní zástupce, jemuž bylo pravomocným rozhodnutím uloženo kárné opatření – pokud nebylo zahlazeno. Sedmileté funkční období zavádí návrh i pro ostatní vedoucí státní zástupce. Počítá také s jejich odvolatelností v rámci kárného řízení.

Zjednodušení vzniku obchodních korporací

Zjednodušit zakládání obchodních korporací je cílem vládního návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s využíváním digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností a fungováním veřejných rejstříků, jejž dne 14. října 2022 schválila s některými poslaneckými upřesněními sněmovna. Nyní předlohu dostane k projednání Senát.

Například zápis společnosti do obchodního rejstříku už nebude podmíněn předchozím získáním živnostenského oprávnění. K založení společnosti s ručením omezeným budou moci zakladatelé použít vzorové společenské smlouvy, jež budou na webu Ministerstva spravedlnosti. Opatření by měla zredukovat časovou náročnost a náklady spojené se zakládáním společností nebo s vytvářením poboček nejen v České republice, ale i v jiných členských státech Evropské unie. Zakladatelé nebo zástupci společnosti zakládající pobočku nebudou muset osobně navštívit žádný úřad veřejné moci, s výjimkou důvodného podezření například ze zfalšování totožnosti. Návrh zákona také nově vymezuje překážky výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace. Zavádí evidenci lidí, kteří podmínky nesplňují.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte ADVOKÁTNÍ DENÍK ONLINE

Ústavní soud: K roli Nejvyššího soudu jako sjednocovatele judikatury

Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 11. října 2022, sp. zn. I. ÚS 766/22, platí, že Nejvyšší soud zajišťuje vedle funkce ochránce základních práv účastníků řízení také funkci sjednocovatele judikatury. Pokud Nejvyšší soud při posuzování přípustnosti dovolání nerespektuje a dostatečně se nevypořádá se závažnými otázkami a důvody, pro které stěžovatelka podala návrh, dopouští se protiústavní libovůle a svévole. Tím porušuje právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pominout nelze stav, kdy Nejvyšší soud prakticky tytéž (stěžovatelkou vznesené) otázky a důvody v řízení, které se týkají stejných účastníků, neposoudil a nerozhodl o nich srovnatelně stejně. V této úloze Ústavní soud nemůže Nejvyšší soud nahradit.

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte ADVOKÁTNÍ DENÍK ONLINE

Ze světa práva

MSp jednalo se zástupci profesních komor o navrhovaných změnách tarifů

Dne 14. října 2022 se na Ministerstvu spravedlnosti konal kulatý stůl se zástupci právnických profesních komor. Jeho cílem bylo nalézt řešení, na kterém se shodne jak ministerstvo, Česká advokátní komora, Notářská komora ČR a Exekutorská komora ČR, tak také organizace Člověk v tísni, která poskytuje odborné poradenství lidem, kteří se dostali do problémů s dluhy. Česká advokátní komora slovy svého předsedy JUDr. Roberta Němce, LL.M., přivítala možnost projednání valorizace advokátního tarifu zohledňující meziroční inflaci od doby jeho poslední valorizace se zástupci ministerstva i se zástupci neziskových organizací ochraňujících spotřebitele. Jeho cílem je upravit advokátní tarif tak, aby na jedné straně reflektoval inflaci, a přitom neadekvátním způsobem nezatěžoval spotřebitele.

✤ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

z právní teorie a praxe

Předběžné opatření podle § 452 z. ř. s. optikou Ústavního soudu

Názor dítěte a jeho zjištění je nevyhnutelnou součástí řízení o úpravě péče o nezletilé, a to podle věku dítěte a jeho rozumové a volní vyspělosti. Soud vyjádřenému názoru nemusí vyhovět. V praxi může vést odchýlení se od názoru ke vzniku situací, při kterých se dítě proti rozhodnutí staví po jeho vydání negativně. Doposud byla tato situace řešena v rámci výkonu rozhodnutí. Ústavní soud v červnu a červenci 2022 nově rozhodoval o situaci, kdy byl tento nesouhlas dítěte prezentován jeho útěky a podle názoru obecných soudů bylo nezbytné zasáhnout do poměrů dítěte předběžným opatřením a jeho umístěním do ústavu. Je však nutné se zabývat tím, zda je taková ingerence státu do poměrů dítěte ještě přípustná a souladná s jeho nejlepším zájmem. Tento článek se tak zabývá těmito dvěma rozhodnutími Ústavního soudu o předběžném opatření podle § 452 z. ř. s. a otázkou, zda je přípustné rozhodnout o ústavní péči nezletilého i coby nástroji pro jeho přesvědčení respektovat rozhodnutí soudu.

JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., působí jako právní expert v rámci advokátní kanceláře Havel and Partners, s. r. o., v Praze a odborná asistentka PF UP v Olomouci.

Předběžná opatření upravující poměry dítěte patří v praxi k poměrně často užívaným nástrojům, lze pak konstatovat, že je jim věnována větší pozornost i v odborné literatuře.[1] V rámci doktríny není pochybností o tom, že v kontextu současné právní úpravy je možné pro úpravu poměrů dítěte použít předběžné opatření podle § 452 z. ř. s. nebo předběžné opatření podle § 74 a násl. o. s. ř., a to podle toho, zda jsou naplněny odpovídající předpoklady jejich nařízení.[2] Rovněž pak není sporu o tom, že předběžné opatření podle § 452 z. ř. s. má být institutem výjimečným, neboť **zasahuje do poměrů dítěte velmi závažným způsobem**. Není proto zvykem, resp. nelze hovořit o větším množství případů, kdy by toto předběžné opatření bylo využito jako nástroj řešení rodičovského konfliktu, resp. neshod o formě péče, která má být ve vztahu k nezletilému využita.

Z těchto důvodů proto vzbudila pozornost poměrně nedávná rozhodnutí Ústavního soudu, a to usnesení ze dne 16. 6. 2022, **sp. zn. II. ÚS 1336/22**, a na něj navazující usnesení ze dne 15. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1575/22. Podle označení subjektů i skutkového stavu popsaného v obou rozhodnutích se jedná zjevně o tentýž případ, v rámci Ústavního soudu pak byla stížnostmi napadána rozdílná rozhodnutí obecných soudů.

V prvním případě šlo o samotné předběžné opatření, ve druhém pak o zamítnutí návrhu na jeho zrušení. V obou případech rozhodl Ústavní soud o odmítnutí ústavní stížnosti, neboť porušení ústavně zaručených práv nezletilého ani druhé stěžovatelky (jeho matky) v postupu obecných soudů neshledal. V rámci odůvodnění obou rozhodnutí lze shledat **určité problematické aspekty, jež vyvolávají v kontextu budoucnosti tzv. opatrovnického soudnictví dle našeho názoru celou řadu otázek**. Proto bude analýze obou rozhodnutí věnována tato stať, jež se právě na tyto polemické aspekty rozhodnutí pokusí upozornit.

1 Z nedávné doby srov. např. R. Rogalewiczová: Mají předběžná opatření místo v řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé? Právo a rodina č. 11/2021, str. 5 a násl.

2 Podle § 452 z. ř. s. je možné předběžné opatření nařídit, *„ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen“*. Pro aplikaci § 74 o. s. ř. postačí pak prostá potřeba zatímní úpravy poměrů.

Skutkový stav případu

Z rozhodnutí je možné vysledovat, že v případě rodičů, kteří mají společné tři děti, bylo rozhodnuto o svěření všech dětí do rovnoměrné střídavé péče obou rodičů Městským soudem v Praze (tedy evidentně soudem odvolacím) dne 3. 12. 2018. Podle vyjádření stěžovatelky **nezletilý V. K. (v době vydání předběžného opatření ve věku 11 let) konstantně preferuje péči matky, což opakuje před různými institucemi** (OSPOD, soud, škola).

Nezletilý, jenž nebyl těmito institucemi ve smyslu vyhovění jeho názoru vyslyšen, resp. které s odkazem na to, že to považují za souladné s jeho zájmem, opakovaně i po jeho výslechu rozhodly o jeho svěření do rovnoměrné střídavé péče obou rodičů, **přistoupil k trojímu útěku ze školy**, přičemž při posledním z nich zanechal spolužákům dopis, že k otci nechce a nebaví ho takto žít.[3] V návaznosti na tuto situaci **podal OSPOD, Úřad městské části Praha 6, návrh na nařízení předběžného opatření podle § 452 z. ř. s.**, ve kterém navrhl umístění nezletilého do ústavní péče, v tomto případě konkrétně do specifikovaného zařízení Fondu ohrožených dětí Klokánek. **Soud prvního stupně návrhu na umístění nezletilého do ústavní péče vyhověl s odůvodněním, že není možné, aby si nezletilý vynucoval své přání útěky, které ho ohrožují na zdraví i na životě a zdravém vývoji.**

Soud konstatoval, že by chování nezletilého mělo být řešeno za využití odborné pomoci, a současně, že je nezletilý v takovém stavu, že nutit ho být s otcem by vedlo k dalším útěkům. Soud přitom konstatoval, že prostředí matky je závadové, neboť nezletilého v jeho nechuti být s otcem podporuje a umocňuje jeho pocit, že ho nikdo neposlouchá. Soud se současně opřel i o vyslovený názor nezletilého (z dalšího obsahu rozhodnutí pak vyplývá, že tento názor byl vysloven před OSPOD), že chce být v péči matky, a pokud nemůže být v péči matky, nechť je raději umístěn do ústavu. Matka ve své ústavní stížnosti uvádí, že údaj o její manipulaci nezletilým je nepodložený. Nezletilý sám přitom v ústavní stížnosti poukazuje i na to, že mu v důsledku umístění do ústavu nebylo umožněno konat přijímací zkoušky na gymnázium. K odvolání matky odvolací soud napadené předběžné rozhodnutí svým rozhodnutím potvrdil.

„Neuralgické momenty" tzv. opatrovnického soudnictví při řešení rodičovských konfliktů

Jak vyplývá z výše uvedeného, Ústavní soud se s postupem obecných soudů ztotožnil, resp. neshledal na jejich postupu nic v rozporu s ústavně zaručenými právy. Základní otázkou přitom zůstává, zda své rozhodnutí podpořil i dostatečným odůvodněním. To je mimořádně důležité, neboť velmi nešťastný skutkový stav výše popsaný naráží podle našeho názoru na určité až neuralgické momenty současného opatrovnického soudnictví. Má-li pak analyzované rozhodnutí Ústavního soudu přinést odpověď, jak v případě, že se vyskytnou, postupovat, musí být tato odpověď podle našeho názoru přesvědčivá tak, aby bylo zřejmé, z čeho Ústavní soud vycházel a proč právě toto řešení zvolil.

Prvním neuralgickým momentem je dílčí problém, který se objevuje v rámci realizace participačních práv dítěte, a to **práce s vysloveným názorem dítěte**, včetně objasnění rozhodnutí orgánů dítěti, které se v řízení aktivně vyjádřilo ke své situaci.

Druhým citlivým a problematickým momentem je pak **možnost použití předběžného opatření podle § 452 z. ř. s. jako nástroje řešení probíhajícího rodičovského konfliktu**.

Vyslovení přání dítěte v rámci realizace jeho participačních práv a odchýlení se od něj

Participační práva dítěte jsou a musí být nedílnou součástí opatrovnického procesu. Jiný postup by byl přímým porušením právní úpravy, jež zaručení participačních práv jasně zakotvuje.[4] Současná praxe tedy již neřeší otázku, zda má být poskytnuta možnost dítěti na řízení participovat, ale nejasné je, co vlastně má být v tomto kontextu „názor dítěte", jak jej správně zjistit a jak se sděleným názorem následně pracovat.

Ještě **komplikovanější je pak otázka, jak pracovat s dítětem či celkovou rodinnou situací, pokud se soud od zjištěného názoru ve svém rozhodnutí chce odchýlit**. Každý případ je samozřejmě individuální, nicméně nelze popřít, že se v soudní praxi lze setkat s oběma potenciálně možnými krajními přístupy soudu. V prvním případě je dítě slyšeno prakticky přímo k předmětu řízení a názoru dítěte je plně vyhověno s odůvodněním, že soud jej musí respektovat a nemůže se od něj odchýlit.

Tento názor je pak leckdy podpořen také nesprávnou interpretací § 867 o. z. s tím, že pokud dítě starší 12 let vyjádří názor, tak není možné se od něj odchýlit.[5] Opačným

3 Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2022, sp. zn II. ÚS 1336/22.

4 Čl. 12 Úmluvy o právech dítěte jasně stanovuje, že *„1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. 2. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství."*
Ust. § 100 odst. 3 o. s. ř. vymezuje, že *„v řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, soud postupuje tak, aby byl zjištěn jeho názor ve věci. Názor nezletilého dítěte soud zjistí výslechem dítěte. Názor dítěte může soud ve výjimečných případech zjistit též prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Výslech dítěte může soud provést i bez přítomnosti dalších osob, lze-li očekávat, že by jejich přítomnost mohla ovlivnit dítě tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor; přítomnost důvěrníka dítěte, který není jeho zákonným zástupcem a o jehož účast u výslechu dítě požádá, může soud vyloučit jen tehdy, je-li jeho přítomností mařen účel výslechu. K názoru dítěte soud přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti."*
Podle § 20 odst. 4 z. ř. s. *„v řízení, jehož účastníkem je nezletilý, který je schopen pochopit situaci, soud postupuje tak, aby nezletilý dostal potřebné informace o soudním řízení a byl informován o možných důsledcích vyhovění svému názoru i důsledcích soudního rozhodnutí. Obdobnou povinnost vůči nezletilému má i jeho zákonný zástupce nebo opatrovník."*
Podle § 867 o. z. *„před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, poskytne soud dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a tento sdělit. Není-li podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor nebo není-li schopno tento názor sdělit, soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte; o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost."*

5 Zde vychází autorka z vlastních zkušeností, kdy se s řadou osob, které takto ust. § 867 o. z. interpretovaly, setkala.

přístupem je pak sice slyšení nezletilého přímo k předmětu řízení, avšak následuje zjevné a úplné odchýlení se od vysloveného názoru dítěte, což je podle odůvodnění i případ nezletilého V.[6]

Názoru dítěte je v kontextu právní úpravy třeba přikládat náležitou váhu. Výše citovaný čl. 12 Úmluvy o právech dítěte jasně určuje, že se **názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni**. Obdobně ukládá soudu povinnost věnovat náležitou pozornost názoru dítěte i ust. § 867 o. z. Názor dítěte se jako velmi relevantní prvek objevuje též v judikatuře. Ústavní soud opakovaně judikuje, že **přání dítěte je jedním ze základních či hlavních kritérií, jež mají být posuzována při rozhodování o svěření dítěte do střídavé péče rodičů**.[7] Tato judikatura vždy, a je tomu tak dle našeho názoru naprosto správně, přináší korekci, které vymezuje, že přání dítěte nemůže být jediným kritériem, které je zohledňováno, tj. Ústavní soud zdůrazňuje, že **současně není možné, aby obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání, a nikoli na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmů**.[8]

Odchýlení se od vysloveného názoru dítěte s sebou však zcela nepochybně přináší určitý problém. Dítěti, kterému bylo sděleno či naznačeno, že soud jeho názor zajímá, by měl soud dostatečně (a adekvátně věku) vysvětlit, proč se rozhodnutí od tohoto názoru odchyluje. Nelze zpochybnit, že se v oblasti rodičovských konfliktů velmi často setkáváme s otázkou možné manipulace dítětem jedním z rodičů, případně rodiči oběma, a souvisejícím závažným problémem možnosti odhalení takovéto manipulace. Je pak zřejmé, že odchýlení se soudu od názoru dítěte v situaci, kdy je jeho názor evidentně výsledkem manipulace, pak může být korektivem zjištěné manipulace.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 8. 10. 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18, formuloval, že i **později, po provedení slyšení dítěte, je třeba dítě informovat o výsledku řízení a vysvětlit mu, jak byl jeho názor zohledněn. Na základě této informace se pak dítě může mimo jiné rozhodnout podat stížnost či odvolání. Dítě musí mít přístup k opravným prostředkům proti porušení svého práva být slyšeno v rámci soudního či správního řízení.** Ústavní soud v tomto citovaném případě tedy nejenže akcentoval povinnost komunikovat s dítětem i poté, co již bylo rozhodnuto, ale též naznačil, že pokud dítě nesouhlasí, má možnost se bránit a proti postupu soudu brojit.

V předmětné věci přitom nelze objevit žádné informace o tom, že by obecné soudy, které i přes výslovné přání nezletilého (z rozhodnutí se podává, že nezletilý setrvale, resp. minimálně několik let, zastává stanovisko, že péči otce ve stejném rozsahu jako péči matky nechce) rozhodly o potvrzení rovnoměrné střídavé péče jako o formě uspořádání jeho poměrů, zajistily též náležité sdělení rozhodnutí nezletilému tak, aby pochopil důvody, proč tak bylo učiněno. V každém případě je z rozhodnutí zřejmé, že se nezletilý s rozhodnutím soudu natolik nemohl ztotožnit, že se rozhodl *„vzít věci do svých rukou"* a utekl. Případ nezletilého V. proto zcela jednoznačně vycházel ze situace, kdy se soud od jeho názoru odchýlil, což, jak bylo výše uvedeno, není nepřípustné a může být i v některých situacích v zájmu dítěte a žádoucí (zde to nelze posoudit, neboť se to z rozhodnutí Ústavního soudu nepodává). V daném případě však nezletilý nastavení péče v rozporu se svým názorem zcela zjevně bez dalšího neakceptoval.

S takovými případy jsme se přitom setkali i v minulosti, byť v odlišné podobě. Ústavní soud judikoval v situacích, kdy děti odmítaly styk s otcem a soud musel řešit otázku možnosti uložení pokuty matce za to, že se styk nerealizuje. Ústavní soud přitom ve svém nálezu III. ÚS 3462/14 zdůraznil, že ***„výchovné působení rodiče na dítě, a to i ve smyslu rozhodnutí soudu o výchově, nikdy nesmí překročit racionální mez a mělo by respektovat rozhodnutí dítěte tak, aby byly naplněny požadavky stanovené v čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Pokud nelze dítě i přes adekvátní působení přesvědčit, že má jít k otci, jeví se ukládání pokut jako nesmyslné a neplnící zákonem předvídaný účel, tj. zajistit splnění povinnosti. V souladu s principy vyjádřenými v Úmluvě o právech dítěte je vyloučeno, aby kterýkoli z rodičů nutil dítě ke splnění povinnosti všemi prostředky. Sankční působení soudu tak postrádá reálný objekt, tedy vůlí ovlivnitelné lidské jednání, na které by mohlo reálně působit."***

V kontextu případu nezletilého V. tak musíme jednoznačně položit základní otázku, v čem se jeho případ liší od případů řešených v nálezech Ústavního soudu, ve kterých bylo uvedeno, že pokud je dítě dostatečně rozumově a volně vyspělé a nelze jej přes „adekvátní" působení donutit, aby šlo k otci, pak je nutné na výkon rozhodnutí rezignovat? Výše citovaný nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3462/14 přitom fakticky nastavuje určitou míru či hranici ingerence státu do soukromí dětí a jejich života. Stanovuje, že je možné rozhodnout a upravit poměry dítěte, ale pokud i přes tuto úpravu není možné rozhodnutí realizovat, pak to v kontextu tohoto rozhodnutí soud fakticky „vzdává" a sděluje, že nemá význam dítě nutit a výkon takového rozhodnutí za každou cenu realizovat. Výslovně je pak nezbytné opakovat, že sankčnímu působení soudu nemůžeme přiřadit odpovídající subjekt, na který má dopadat (dítě trestat v takovém případě nelze, pečujícího rodiče pak podle uvedeného názoru Ústavního soudu rovněž není možné sankcionovat[9]).

Tato odlišnost z hlediska skutkových okolností spočívá v tom, že nezletilý V. pouze pasivně nekonstatoval, že k otci nechce, a zůstal u matky, ale rozhodl se konat. Z výše uvedené judikatury vyplývá, že s ohledem na věk nezletilého (11 let), jenž je již věkem blízkým věku 12 let, resp. věkem, jenž podle judikatury Ústavního soudu umožňuje formulovat názor před soudem,[10] lze předpokládat, že ani zde by

6 Samozřejmě se lze setkat, podle našeho názoru pak se zcela správným přístupem, kdy je dítěti umožněno se vyjádřit, avšak není slyšeno přímo k předmětu řízení, ale jsou spíše zjišťována emoční nastavení dítěte, to však není konfrontováno s tím, že se má např. vyjadřovat k rozsahu styku apod. S přihlédnutím k tématu článku se však dále zabýváme pouze situacemi, kdy názor dítěte obsahuje jeho přímé vyjádření k úpravě poměrů ve věci samé.

7 Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

8 Srov. nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14.

9 Byť funkcí ukládaných pokut v rámci výkonu soudního rozhodnutí není uložení sankce, ale zajištění realizace vykonatelného rozhodnutí (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2019, sp. zn. II ÚS 3573/18), nelze uložené pokutě upřít faktický psychologický sankční dopad.

10 Srov. nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14, podle kterého si je *„Ústavní soud vědom, že nový občanský zákoník stanoví v § 867 odst. 2, že ‚o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je*

soud pokuty matce neukládal, pokud by nezletilý k otci neodešel a zůstal u matky. Nezletilý se však zcela nešťastným způsobem rozhodl proti tomu aktivně brojit tak, že utekl ze školy a spolužákům napsal, že jej nebaví takto žít s vysvětlením, že nechce k otci.

Ve sledovaném případě tedy vznikla jasná paralela, podle které, pokud dostatečně rozumově a volně vyspělé dítě soudní rozhodnutí pasivně nerespektuje (pouze sdělí, že se podle něj nebude chovat a také tak činí), pak nemůže být v rámci výkonu rozhodnutí přikročeno k jeho nucenému výkonu a ingerence státu v tomto momentu končí. Avšak pokud je dítě aktivní, a naopak si chce respekt ke svému názoru vynucovat, je v kontextu sledovaných rozhodnutí jednoznačně třeba o to více ingerovat a dítě nutit, aby bylo rozhodnutí naplněno. Je zřejmé, že se Ústavní soud v komentovaných rozhodnutích snaží naznačit, že umístění nezletilého V. do ústavní péče bylo za dané situace zcela v jeho zájmu, neboť bylo třeba chránit jeho život a zdraví, resp. zabránit tomu, aby si ublížil. Nicméně po důkladném přečtení obou rozhodnutí z nich evidentně vyplývá i výše naznačená jiná linie, a to **linie donucovací**.

V bodu 3 usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2022, sp. zn. II. ÚS 1336/22, je totiž jasně uvedeno, že soud prvního stupně při nařízení předběžného opatření vycházel z vyjádření nezletilého, který řekl, že chce být u matky, a není-li mu možné vyhovět, pak raději chce být umístěn do nějakého zařízení. **Soud přitom dospěl k závěru, že v době rozhodování byl nezletilý v takovém stavu, že nutit jej být s otcem by vedlo k dalšímu útěku, což je v rozporu s jeho zájmy.** V tomtéž usnesení je pak jediná zmínka o prostředí matky preferovaném ze strany nezletilého, a to v tom smyslu, že jej soud prvního stupně v danou chvíli shledal jako závadové, neboť nezletilého v nechuti být s otcem podporuje a umocňuje jeho pocit, že jej nikdo neposlouchá. Nutno říci, že z komentovaných rozhodnutí Ústavního soudu nevyplývá k takovému závěru nic dalšího, ani sám Ústavní soud toto prostředí nijak nehodnotí. Není zřejmé, jakým způsobem matka nechuť syna podporovala či umocňovala jeho pocit, že jej nikdo neposlouchá, není zřejmé, zda k tomu proběhlo dokazování a s jakými výsledky. Současně rozhodnutí uvádějí, že není možné, aby si nezletilý své přání vynucoval útěky, které jej ohrožují na zdraví i na životě a zdravém vývoji. Z bodu 4 usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1575/22, pak vyplývá, že k odvolání matky rozhodoval odvolací soud o návrhu na zrušení předběžného opatření a **uvedl, že je v nejlepším zájmu nezletilého, aby zůstal v dosavadním neutrálním prostředí, když od doby nařízení předběžného opatření se v jeho postoji k respektování střídavé péče nic nezměnilo**.

Právě tyto pasáže vyvolávají závažnou pochybnost, proč vlastně byl nezletilý do Klokánku umístěn, resp. co přesně tímto rozhodnutím obecné soudy sledovaly. Přitom je nutné uvést, že skutkový stav v rozhodnutích popsaný fakticky nezpochybňuje, že nezletilý konstantně a dlouhodobě vyjadřuje nesouhlas se střídavou péči. V textu odůvodnění je uvedeno, že tento jeho názor je neměnný po dobu šesti let (tedy v životě nezletilého V. jde o úsek od 5 do 11 let). Soudy přesto vidí jako jedinou správnou možnost uspořádání poměrů nezletilého ve věku 11 let střídavou formu péče, a to v rovnoměrné podobě.

O tom, jak bylo rozhodnutí soudu nezletilému V. objasněno a zda takové vysvětlení případně nezletilý přijal, informace chybí. Je však zřejmé, že nezletilý se s rozhodnutím soudu neztotožňuje a řeší věc útěky. Na rozdíl od prostého sdělení nesouhlasu a faktického nerespektování rozhodnutí o střídavé péči (nejjednodušší možnou formou, setrváním v místě bydliště matky) volí jakousi revoltu „proti všem", tedy vlastně zřejmě i proti matce. Z odůvodnění komentovaných usnesení Ústavního soudu totiž nelze shledat, že by kterýkoli z rodičů byl o jeho posledním útěku či záměru informován. Rovněž není možné dovodit, že by v minulosti docházelo např. k výkonu rozhodnutí, informace o tom chybí.

Za těchto okolností a vyjádření nezletilého, že střídavou péči skutečně nechce a raději než v ní být nadále, půjde do ústavu, mu soud vyhovuje a do ústavu ho pomyslně „zavírá".[11] Přitom pak odvolací soud v rozhodnutí o jeho dalším setrvání v Klokánku jasně konstatuje, že je důležité, aby nezletilý v ústavu zůstal, neboť svůj názor na respektování rozhodnutí soudu a střídavé péče dosud nezměnil. Soud prvního stupně pak jasně vymezuje, že rozhodl o ponechání nezletilého V. v zařízení Klokánek, neboť ten nadále zastává názor, že nechce být u otce v rámci rovnoměrné střídavé péče. Soud současně zdůraznil, že o střídavé péči bylo soudně rozhodnuto, a toto rozhodnutí je pravomocné a vykonatelné.[12]

Z obsahu rozhodnutí proto nelze neuzavřít, že umístění nezletilého v ústavu působí nejen jako prostředek jeho ochrany před útěky, ale též jako jednoznačná snaha jej „převychovat", resp. najít cestu, jak jej přimět k tomu, že má soudní rozhodnutí respektovat. Pokud tomu tak ve skutečnosti nebylo, pak je nutné uvést, že Ústavní soud v odůvodnění svých rozhodnutí v přesvědčivosti selhal. Zejména v případě chronologicky pozdějšího rozhodnutí Ústavního soudu (přezkoumávajícího postup nalézacích soudů v řízení o zrušení předběžného opatření) lze bohužel dovodit aprobování závěru, že důvodem pro nezrušení předběžného opatření může být i samotný fakt, že nezletilého se prozatím nepodařilo přesvědčit, aby střídavou péči respektoval.

Patříme mezi zastánce střídavé péče, stejně jako závěrů, že názor dítěte nelze do soudních rozhodnutí jednoduše bez dalšího přejímat. I přesto v konkrétním případě nelze postup soudů dle našeho názoru považovat za správný. Z rozhodnutí, jež byla Ústavním soudem přezkoumávána, vyznívá, že nezletilý V. byl do ústavu umístěn s odůvodněním, že je třeba jej ochránit proti tomu, aby utíkal. To by bylo možné zcela jis-

schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit', nicméně konstatuje, že dostatečnou rozumovou a emocionální vyspělost, kdy je už dítě schopné uceleně prezentovat bez větší újmy svůj názor před soudem, je nutné posuzovat případ od případu (nelze např. vyloučit, že i devítileté dítě bude natolik rozumové a emocionálně vyspělé, aby bylo vyslechnuto přímo před soudem)."

11 Vycházíme přitom z textu usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2022, sp. zn. II. ÚS 1336/22, v němž je výslovně uvedeno následující: *„Nezletilý stěžovatel 2) tvrdí, že chce být u stěžovatelky 1), a jestliže mu nebude vyhověno, chce být raději umístěn do nějakého zařízení."*

12 Srov. bod 17 usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1575/22.

tě aprobovat, avšak v kontextu informace, že nezletilý (navíc nyní ve věku 11 let) šest let konstantně střídavou péči odmítá (ačkoli ji zároveň asi realizuje, z rozhodnutí se informace o jejím porušování nepodává), zjevně není řešena příčina toho, proč utíká. **Není zřejmě vůbec pracováno s jeho názorem, resp. umístění v zařízení Klokánek bylo navíc prostředkem, jak ho též přimět k přijetí střídavé péče.**

Máme za to, že právě tento aspekt Ústavní soud jednoznačně přehlédl a reálně se mu vůbec nevěnoval. Přitom potřeba zohlednění i tohoto širšího kontextu jednoznačně vyplývá z textu jeho vlastních rozhodnutí. Viz již citovaný bod 17, kde obvodní soud konstatoval, že je potřeba nezletilého v ústavu ještě nechat, neboť stále nechce střídavou péči realizovat, a pokud by jej pustili, hrozí, že opět radši uteče, než aby šel k otci. V této souvislosti se tedy nabízí jednoznačně otázka, **co tedy bylo skutečným účelem umístění nezletilého V. do Klokánku? Jeho ochrana, anebo cesta, jak situaci zklidnit tak, že i nezletilý bude soudní rozhodnutí respektovat?**

Tento případ se tedy (po přečtení obou komentovaných rozhodnutí Ústavního soudu) zdá být velmi disproporční z hlediska míry ingerence soudu, jakož i přístupu k participačním právům dítěte, oproti zmiňovaným soudním rozhodnutím v řízeních o výkon rozhodnutí o styku s nepečujícím rodičem.

Čtenáři chybí odpověď na základní otázky, jež rozhodnutí jednoznačně vyvolává. Chybějící odpovědi pak samozřejmě umožňují různé spekulace, což je bohužel nežádoucí. Zcela absentuje informace o tom, zda byla manipulace dítěte pouze tvrzena, nebo i prokázána, a zda je vůbec možné s jeho názorem (a to fakticky bez ohledu na to, jak vznikl) ještě pracovat. **Jestliže je názor nezletilého již šest let konstantní a zároveň má být jedním ze zásadních vodítek pro určení jeho nejlepšího zájmu, je skutečně ještě vhodné takovouto formou respektování soudního rozhodnutí vynucovat?** A pokud ano, byla zvolená cesta tou správnou formou?

Z rozhodnutí je přitom opakovaně patrné, že nezletilý nechce být u otce v rámci rovnoměrné střídavé péče, ale naopak není zřejmé, že by nezletilý otce zcela odmítal. Navíc v rozhodnutí chybí informace o tom, zda byla rozhodnutí porušována rodiči, pokud bychom tedy předpokládali, že nebyla, pak je zřejmé, že rovnoměrná střídavá péče několik let probíhala, a i nezletilý měl tedy možnost ji reálně „vyzkoušet".

V odůvodnění rozhodnutí je výslovně uvedeno, že **dva sourozenci nezletilého se střídavou péčí nemají problém, tj. nejedná se o případ evidentního ovlivnění všech dětí jedním rodičem**. Podle odůvodnění rozhodnutí proti střídavé péči brojí jen nezletilý V., jeho sourozenci nikoli. Z rozhodnutí přitom vyplývá, že nezletilý trpí poruchou přizpůsobivosti.

Konečně pak vzbuzuje pozornost poslední otázka, co je tím základním problémem, který znemožňuje věc uzavřít tak, že v daném případě zřejmě není rovnoměrná střídavá péče funkční. Proč není uvažováno o jiném uspořádání (i v rámci zachování statusu střídavé péče), které zachová dítěti oba rodiče s převažující péčí matky? Alfou a omegou každého rozhodnutí dotýkajícího se péče o nezletilé děti je soulad rozhodnutí s jejich nejlepším zájmem. Po důkladném a opakovaném přečtení obou rozhodnutí (při odpoutání se od povrchní rychlé úvahy o tom, že útěk znamenal ohrožení zdraví a umístění nezletilého útěkáře do Klokánku je logickým vyústěním této jeho aktivity) se pak vnucuje nezbytná otázka, **je-li rovnoměrná střídavá péče stále ještě souladná se zájmem nezletilého V., nutí-li jej utíkat**.

Poslední velkou neznámou je pak otec, neboť jeho postoj k věci se v rozhodnutí fakticky vůbec nezmiňuje.[13]

Bohužel, na žádnou z těchto otázek rozhodnutí nedávají odpověď, a proto máme za to, že jsou mimořádně problematická. Je zcela nepochybné, že útěky nelze jako cestu prosazení názoru nezletilým akceptovat a je třeba je řešit, neboť jde o postup alarmující. Stejně tak není možné přijmout premisu, že pokud by se soud odchýlil od názoru dítěte, má rodič dítě navádět k útěku, aby příslušné orgány dostaly jasný signál, že je třeba názor nezletilého napříště reflektovat. Jenže k tomu je nezbytné poznamenat, že sama tato úvaha je naprosto absurdní. Rodičovské konflikty jsou často spojeny s manipulací dítětem, ale rodiče se obvykle neuchylují k postupům, které by jejich dítě skutečně ohrožovaly. Tím útěk dítěte jednoznačně je.

Odchýlení se od názoru dítěte lze často bez obtíží odůvodnit zájmem dítěte. Stejně tak je možné dětem odlišné rozhodnutí mnohdy bez problémů objasnit, neboť jejich u soudu prezentovaný názor byl reálně ovlivňován rodiči a dítěti pak odchýlení se od něj ani nevadí. **Při nesouhlasu dítěte se soudním rozhodnutím však přesto zcela nepochybně musí existovat určitá hranice, kterou již není možné překračovat.** Tuto hranici nastavil Ústavní soud v minulosti, když negoval možnost ukládání pokut v případech, kdy k maření styku došlo právě kvůli nesouhlasu dítěte a při nemožnosti pečujícího rodiče dítě ke styku přesvědčit. Nesouhlas, který nelze překonat, přitom může být vyvolán čímkoli, v určitém věku dítěte je však již neměnný a je velmi důležité si odpovědět na otázku, jaký význam má pak plnění rozhodnutí vynucovat. Zejména v kontextu toho, jak to pomůže již pravděpodobně narušenému vztahu dítěte a rodiče, se kterým být dítě evidentně nechce.

Právě v těchto souvislostech proto dle našeho názoru Ústavní soud v odůvodnění selhal. Ponechal bez povšimnutí, že nezletilý je v takovém psychickém stavu, že než respektovat střídavou péči raději uteče ze školy. Pominul tedy fakt, že je zde zcela jednoznačně závažný psychický stav vyvolaný neschopností dítěte rozhodnutí soudu respektovat (v tuto chvíli není rozhodující, co tento psychický stav vyvolalo). To vše při současném aprobování postupu obecných soudů, jež výslovně uvedly, že je třeba nezletilého v zařízení ještě nechat, protože se zatím *„nenaučil střídavou péči respektovat"*.

Zdá se, že tato linie rozhodnutí pozornosti Ústavního soudu spíše unikla. Přitom máme za to, že právě tato linie je stěžejní, neboť zcela jednoznačně posouvá hranice, kam mohou soudy v prosazení rozhodnutí proti vůli nezletilého zajít, resp. do jaké míry mohou do rodinných vztahů svou pravomocí mocensky ingerovat. Chybí zcela zřetelně posou-

13 Lze však předpokládat, že ten na střídavé péči nezletilého trvá, jinak by asi ani popisovaná situace nemohla nastat.

zení důsledků takovéto ingerence do budoucna, neboť v intencích nezletilého V. můžeme zhodnotit, že jej nyní *„naučíme rozhodnutí respektovat“*, ale jsme opravdu schopni říci, co to do budoucna s nezletilým V. a jeho vztahem s oběma rodiči, zejména pak otcem, udělá?

V kontextu toho, jak bylo rozhodnuto, jsou rozhodnutí podle našeho názoru spíše mimořádně nešťastná.

K tomuto bodu proto uzavíráme, že i přes existenci analyzovaných rozhodnutí **nemá být podle našeho názoru bez dalšího posouvána dosud nastavená hranice ingerence soudu do situací, v nichž je prokázán evidentní konstantní nesouhlas dítěte jako příčina nefungování nastavené úpravy poměrů**. Názor dítěte nemusí být reflektován, soud by však měl odchýlení se od něj (nejen) nezletilému adekvátním způsobem objasnit. Pokud ani objasnění nepovede k tomu, že by nezletilý změnil názor, a fakticky nebude schopen rozhodnutí akceptovat, je případné vynucování takového rozhodnutí donucovacími postupy proti vůli nezletilého nevhodné. Výkon rozhodnutí a fakticky už samotné rozhodnutí by měly být vždy ve prospěch dítěte, a ne proti němu. **S nezletilým, jakož i s jeho rodinou, má být pracováno na odstranění příčiny „bloku“ dítěte vůči jednomu z rodičů.** U dětí by přece nemělo platit obecné, *„pokud to nejde silou, zkusíme to ještě větší silou“*, ale mělo by být postupováno jinak.

Pokud nezletilý setrvává na svém negativním stanovisku i po použití všech (nenátlakových) opatření, nemělo by to proto vést ke zvýšení ingerence státu a nátlaku na nezletilého, aby svůj názor ohledně rozložení péče mezi jeho rodiče změnil. Neboť, je-li vynucováno to, co dítě samo jednoduše akceptovat nezvládá, je to postup kontraproduktivní a reálně ani nemůže vést ke zlepšení vztahu s konkrétním rodičem, kterého dítě odmítá či nepreferuje. Předpokládat lze naopak efekt zcela opačný.

A přitom naopak zlepšení vztahu s rodičem je cílem, kterého by měly chtít všechny subjekty dosáhnout. Nikoli to, že bude nezletilé dítě *„respektovat soudní rozhodnutí“*, ale to, že s druhým rodičem bude skutečně chtít trávit čas. V kontextu analyzovaných rozhodnutí je přitom nutné znovu zopakovat to, že se zcela zjevně nejedná o změnu úpravy poměrů nezletilého V., u které by byla i přes případný počáteční odpor nezletilého po vyzkoušení šance, že si nezletilý zvykne. Jde o situaci, kdy nezletilý V. v rámci soudního rozhodnutí několik let soudem nastavenou střídavou péči dodržoval (a přesto i nadále uvádí, že ji nechce).

Jinými slovy, paralela, která z rozhodnutí Ústavního soudu vyplývá, tj. že je možné, aby obecné soudy při rozhodování o návrhu na zrušení předběžného opatření odůvodnily ponechání nezletilého v zařízení bez rodičů tím, že se ještě pobytem v ústavu evidentně nenaučil soudní rozhodnutí respektovat, je velmi nevhodná a v kontextu toho, že soud má nezletilého chránit, pak též i nepřípustná. **Máme za to, že soud se měl především zabývat tím, jak reálně vztah nezletilého s otcem vypadá, zda je možné jej případně sanovat a jak toho má být co nejefektivněji dosaženo, a nikoli k věci přistoupit tak, že dokud se to nezletilý nenaučí respektovat, nebude ani s matkou (kterou evidentně preferuje a která se snažila jeho setrvání v zařízení prostřednictvím návrhu na zrušení a následně ústavní stížnosti ukončit), ale zavřený v ústavu.**

S trochou zjednodušení lze uzavřít, že Ústavní soud aproboval soudní rozhodnutí, podle něhož má být nezletilý v zařízení Klokánek tak dlouho, dokud nebude ochoten chodit za otcem v rámci střídavé péče, aniž by hrozilo, že bude utíkat. S takto koncipovaným rozhodnutím se nelze ztotožnit, neboť paralela, která vznikla, byť možná v dobrém úmyslu, je podle našeho názoru zcela nesprávná. Automaticky by totiž znamenala, že soud již bez ohledu na individuální okolnosti případu nebude zjišťovat, jaký je opravdový vztah nezletilého s tím kterým z rodičů a zda je případně možné ho zlepšovat či napravovat, ale bude pouze formálně vynucovat to, co rozhodl, bez ohledu na to, co to s nezletilým udělá. V odůvodnění rozhodnutí jednoznačně chybí zjištění, jaká je reálná situace, jaké jsou vztahy nezletilého V. s oběma rodiči a co je opravdu v jeho zájmu. **Rozhodnutí tak fakticky působí jako formální postup směřující k tomu, že bez ohledu na to, jaké jsou reálné poměry nezletilého V., je nezbytné jednou rozhodnuté za každou cenu dodržovat a realizovat, a to i přesto, že v těchto otázkách je změna poměrů a změna rozhodnutí výslovně zákonem připuštěna.**

Soudní rozhodnutí je bezesporu nutné respektovat, důvod pro to by však zejména u dětí neměl být čistě formální (bude to tak, jak jsme „rozhodli“), ale měl by být přesvědčivý tak, aby bylo zřejmé, v čem je rovnoměrná střídavá péče jako jediná forma uspořádání poměrů pro nezletilého přínosná. To se však z rozhodnutí nepodává, a rozhodnutí proto působí nepřesvědčivě. Vyplývá z nich sice pochopitelný závěr, že nesouhlas nezletilého s rozhodnutím projevený útěkem nelze tolerovat. Jakoukoli informaci o tom, proč je pro nezletilého rovnoměrná střídavá péče přínosná, však čtenář bohužel zcela postrádá. Podle našeho názoru by však právě tato informace měla z tak zásadního rozhodnutí, kterým je nezletilé dítě odebráno z péče rodičů, popř. je zamítán návrh na jeho vrácení rodičům (zrušení původního rozhodnutí), vyplývat. Proto lze tato rozhodnutí považovat, jak bylo výše uvedeno, za poněkud nešťastná.

Rodinněprávní poměry jsou křehké. Dítě má právo být s oběma rodiči a teoreticky je to pro něj vždy přínosné. Střídavá péče jako forma uspořádání je zpravidla nejvhodnější, umožní dítěti budovat vztah s oběma rodiči a odstraní se jí i jejich potenciální rivalita, soutěž o „lepšího rodiče“. Dítě však není stroj, a pokud jsou poměry upraveny tak, že je poměr péče rodičů 50 na 50 i v situaci, kdy to dítě reálně několik let odmítá (aniž by přitom zavrhovalo druhého rodiče[14]), musí každé rozhodnutí zdůvodnit, v čem je setrvání na této formě pro dítě přínosné. Právě to však v analyzovaných rozhodnutích chybí, a to je právě jejich největší negativum. Naopak vystupuje pravděpodobně nechtěné, tedy že hlavním důvodem trvání na rovnoměrné střídavé péči je to, že tak rozhodl soud. A to Ústavní soud určitě sdělit nechtěl.

Ústavní péče jako nástroj řešení rodičovského konfliktu

Druhou citlivou oblastí, kterou napadená rozhodnutí otevírají, je možnost umístění dítěte do ústavní péče jako for-

14 Nelze to z rozhodnutí konkrétně dovozovat, ale z něj spíš vyplývá nesouhlas s rovnoměrnou střídavou péči, nikoli averze k otci jako taková.

ma řešení rodičovského konfliktu. Je nutné konstatovat, že se nejedná o novou problematiku, neboť případy, kdy příčinou umístění nezletilého do ústavní péče, resp. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, mohou být i neshody v rodině, resp. rodičovský konflikt, již byly publikovány i v minulosti.[15] Je však nutné současně konstatovat, že přistoupit k takovému opatření je možné **jen ve výjimečných případech**, kdy je nutné poměřovat pozitiva, jež takové opatření přinese, s negativními důsledky či dopady odnětí dítěte z péče rodičů na samotné dítě.

V případě nezletilého V. bylo přistoupeno k jeho umístění do ústavní péče z důvodu jeho útěků. Napadená rozhodnutí však současně deklarují, že účelem jeho umístění bylo též, aby si odpočinul od existujícího rodičovského konfliktu.[16] Bohužel se o tomto rodičovském konfliktu z napadených rozhodnutí nelze dozvědět více, a je tedy možné pouze dovozovat, že pravděpodobně otec nezletilého trvá na rovnoměrné střídavé péči. Jestliže v rámci sledovaných rozhodnutí zakládá soud svá rozhodnutí na tom, že názor nezletilého je šest let konstantní, tj. že nechce být v rovnoměrné střídavé péči, ale současně ta po dobu šesti let pravděpodobně probíhala (z rozhodnutí nic jiného nevyplývá), pak nicméně cíl, aby si nezletilý odpočinul od konfliktu umístěním do ústavu, není koherentní s cílem výše uvedeným, tj. aby nezletilý střídavou péči respektoval.

Jak vyplývá z výše uvedeného, **je možné, že v některých případech dosáhne rodičovský konflikt skutečně takové intenzity, že nezletilé dítě si bude chtít odpočinout od obou rodičů**.[17] V případě nezletilého V. však odůvodnění nenabízí jiný popis situace než ten, že nezletilý nesouhlasí s rovnoměrnou střídavou péčí proto, že preferuje péči matky. Do zařízení se dostává proto, že svůj nesouhlas se střídavou péčí, který nebyl dosud vyslyšen (tedy střídání mezi rodiči evidentně asi probíhalo, nic jiného se z rozhodnutí nepodává), projevil extrémním způsobem, tedy útěkem ze školy. Návrhu na zrušení předběžného opatření pak není vyhověno proto, že se jeho názor na střídavou péči nezměnil. **Konflikt rodičů je tak spíše dovozován, než nějak konkrétně popisován.** Resp. z rozhodnutí (ani jednoho) není zřejmé, jak má umístění v zařízení pomoci nezletilému odpočinout si od rodičovského konfliktu, pokud je současně pobytem tam podporována dle našeho názoru jeho hlavní příčina, kterou je konstantní neměnný názor nezletilého na rovnoměrnou střídavou péči.

Rovněž pak není zřejmé, jak mohl nezletilému pomoci fakt, že mu nebyla v důsledku umístění v zařízení umožněna účast na přijímacích zkouškách na gymnázium. Ústavní soud konstatuje, že *„neúčast nezletilého na přijímacích zkouškách na gymnázium, navíc v regionu, do nějž byl nezletilý zřejmě bez souhlasu otce přesunut stěžovatelkou 1) a otec se soudně domáhá změny místa trvalého pobytu na původní adresu v P., v daných souvislostech nepředstavuje zásah do jeho práv na vzdělání. Ochranu zdravého normálního duševního i fyzického vývoje nezletilého je nutné upřednostnit.“*[18] Soud správně vykládá otázku podstatné záležitosti, na které se mají rodiče dohodnout (§ 877 o. z.), pokud uvádí pochybení v případě, bylo-li nezletilému zvoleno školské zařízení jen jedním z rodičů. Avšak není patrné, jaký byl názor nezletilého na danou věc, a současně z rozhodnutí vyplývá, že byla nezletilému možnost přijímacích zkoušek na víceleté gymnázium zcela znemožněna (není uvedeno nic o tom, že by případně otec preferoval jinou školu). **V tomto kontextu pak nicméně rozhodnutí nepůsobí jako ochrana, ale spíše jako možná sankce za existující rodičovský konflikt. Pokud se rodiče neshodnou, má rozhodnout soud. Má přitom brát v potaz nejlepší zájem dítěte.**

V rozhodnutí proto naprosto postrádáme informaci o tom, zda otázku účasti na přijímacích zkouškách řešil soud předběžným opatřením, nebo byla vyřešena faktickým umístěním nezletilého do Klokánku s tím, že mu jednoduše účast nebyla umožněna. Z rozhodnutí se spíše podává, že šlo o možnost druhou, a to čistě s poukazem na to, že tuto školu vybrala matka (bez souhlasu otce), z čehož bylo automaticky dovozeno, že je namístě přijímací zkoušky nezletilému znemožnit. Takový postup by však představoval odnětí spravedlnosti, neboť názor nezletilého nebyl zřejmě reálně zjišťován a byl automaticky aplikován závěr, že volba školy jedním rodičem (resp. dokonce jen volba možnosti účasti na přijímacích zkouškách, která ještě nemusí sama o sobě znamenat změnu školy, jen otevře nezletilému více možností) bez souhlasu toho druhého je automaticky špatná volba. Jak vyplývá z výše uvedeného, zcela souhlasíme, je-li zasahováno proti situacím, kdy není při rozhodnutí o podstatné záležitosti druhý rodič respektován. Nesouhlasíme však s automatizovaným závěrem, že bez souhlasu druhého rodiče má jednoduše pravdu (ve smyslu lepší volby pro nezletilého) rodič opomenutý. Vždy má být primárně reflektován zájem nezletilého a v konkrétní situaci má být posouzeno, co je pro něj nejlepší.

Z rozhodnutí není možné dovodit, jestli nezletilý na přijímací zkoušky sám chtěl. Není zřejmé, zda se jej někdo ptal. I z tohoto pohledu je tak odůvodnění nedostatečné, neboť vzbuzuje otázku, jaký dopad na vztah nezletilého k otci měl

15 Např. Froňková uvádí, že *„V období, kdy jsou rodiče ve stálé neshodě, může být dítě spouštěčem dalších konfliktů, které však s ním samotným nemají nic společného. Rodiče demonstrují na dítěti špatné vlivy toho druhého. Dítě se stává hromosvodem mezi rodiči, cítí tlak z obou stran, může se dostat také do role prostředníka, který se snaží neshody mezi rodiči urovnat, nebo může být postaveno do role rozhodčího o vině jednoho z rodičů. Matějček a Dytrych (2002) tvrdí, že rodinné problémy jsou pro děti dlouhodobým stresorem, který má negativní dopad na dětskou psychiku. Součástí této kategorie jsou tedy rozvodové spory, neshody mezi rodiči a dětmi a neshody mezi sourozenci.“* Srov. V. Froňková: Příčiny umísťování dětí do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s přihlédnutím k problematice zařízení Fondu ohrožených dětí. K dispozici na https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/97519/1386346_veronika_fronkova_55-62.pdf?sequence=1&isAllowed=y, [online], [cit. dne 21. 8. 2022].

16 Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2022, sp. zn. II. ÚS 1336/22, v němž je jasně uvedeno, že *„uvedeným cílem nařízení předběžného opatření je dočasné umístění nezletilého do neutrálního prostředí, ve kterém si bude moci ‚odpočinout‘ od napjaté rodinné situace bez vlivu okolí. Je reálně představitelné, že neúnosnost a bezvýchodnost situace existujících napjatých vztahů mezi rodiči dosáhla v očích nezletilého takového stupně, že si dočasné umístění do zařízení ústavního typu nezletilý trpící úzkostně depresivními stavy skutečně jako jednu z možných cest ke zklidnění přál.“*

17 Jak uvedl též v rozhovoru bývalý místopředseda Nejvyššího soudu Roman Fiala: *„Jsou ale skutečně situace, kdy dočasné odebrání dítěte z péče rodičů je jediné dobré ze všech špatných řešení.“* Srov. R. Fiala: Dětem z rozeštvaných rodin by dočasná odluka od rodičů pomohla. Dostupné na https://faei.cz/roman-fiala-detem-z-rozestvanych-rodin-by-docasna-odluka-od-rodicu-pomohla) [online], [cit. dne 21. 8. 2022].

18 Srov. bod 17 usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2022, sp. zn. II. ÚS 1336/22.

případný fakt, že si i nezletilý přál přijímací zkoušky absolvovat, a kvůli umístění a setrvání v Klokánku (pro jeho i nadále deklarovaný nesouhlas se střídavou péčí) o tuto možnost přišel. I z tohoto pohledu pak umístění do Klokánku mohlo být nezletilým vnímáno jako sankce za jeho názor (přišel o možnost účastnit se přijímacích zkoušek), nikoli jako prostředek odpočinutí si od rodičovského konfliktu.

Obdobně jako v prvním naznačeném problému je možné, že jsou v daném případu k dispozici informace, které by tyto závěry vyvrátily (a v tomto směru je pak tato polemika určitou formou spekulace), ale z analyzovaných rozhodnutí je nelze seznat. Odůvodnění obou rozhodnutí jsou však z tohoto důvodu nedostatečná, neboť vzbuzují silné pochybnosti o správném postupu soudů.

Na závěr ještě k jedné otázce procesní povahy

Konečně je nezbytné se pozastavit nad jednou **procesní otázkou**, na kterou napadená rozhodnutí upozorňují. **Jedná se o možnost napadat předpoklady pro nařízení předběžného opatření v návrhu na jeho zrušení podle § 77 odst. 2 o. s. ř.** Ústavní soud v usnesení ze dne 15. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1575/22, uvedl, že *„Ústavní soud upřesňuje, že se v nyní posuzované věci nemůže zabývat odůvodněností původního předběžného rozhodnutí, které bylo vydáno již na konci března 2022, byť je k tomu uplatněnou stížnostní argumentací vyzýván. Předmět ústavní stížností napadených rozhodnutí, a tedy i předmět stávajícího ústavního přezkumu, je totiž vymezen návrhem stěžovatelky na zrušení tohoto předběžného opatření postupem podle ust. § 462 z. ř. s. Na tento aspekt byla ostatně stěžovatelka upozorněna již městským soudem, který zdůraznil, ‚že při posouzení správnosti usnesení soudu I. stupně o zamítnutí návrhu matky na zrušení nařízeného předběžného opatření nemohl brát v potaz okolnosti a argumentaci účastníků vztahující se k naplnění podmínek pro vlastní vydání předběžného opatření, a to za situace, kdy předběžné opatření bylo nařízeno a jeho vydání již bylo předmětem přezkumu odvolacího soudu' (srov. usnesení městského soudu, bod 12)."*

V případě předběžných opatření stále platí ust. § 75c odst. 4 o. s. ř., a to i v případě předběžných opatření vydaných podle z. ř. s.[19] Pro rozhodnutí odvolacího soudu proto platí stav, který zde byl v době vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně. **V rámci odvolání proti předběžnému opatření proto nemá fakticky žádný význam uvádět nové skutečnosti a důkazy ani objasňovat, že byla věc jinak, než navrhovatel uvedl.** Stav v řízení je vykládán ve vztahu k obsahu spisu, jejž měl soud v době rozhodnutí k dispozici, tj. o čem soud prvního stupně při vydávání předběžného opatření nevěděl, nelze reflektovat. Není proto vyloučeno, aby došlo k situaci, při které bylo nařízeno předběžné opatření, ale následně je zjištěno, že byla situace odlišná, než jak se v době nařízení předběžného opatření soud domníval. Judikatura i literatura proto potvrzují, že se pod případy pominutí důvodů, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, podřazují i situace, kdy se později zjistí, že předpoklady pro nařízení předběžného opatření dány nebyly.[20]

Máme pak za to, že na těchto závěrech se ani v důsledku existence analyzovaných rozhodnutí nic nemění. V předmětné věci šlo pravděpodobně o situaci, kdy stěžovatelka opakovaně uvedla do své stížnosti, resp. návrhu na zrušení předběžného opatření, skutečnosti a námitky, které již uvedla i do odvolání proti nařízení předběžného opatření, a soud chtěl tedy spíše konstatovat, že tyto námitky již byly vypořádány. Současně se jednalo pravděpodobně o námitky, které neuváděly nové skutečnosti ve věci. Pak by byl postup soudu v pořádku, problémem však opětovně je, že argumentace soudu je nepřesná, neboť by mylně v důsledku použití věty, že není možné v návrhu na zrušení napadat okolnosti pro nařízení předběžného opatření, pokud již tyto byly předmětem přezkumu odvolacího, vyvolávala dojem, který právní úpravě a jejímu doktrinálnímu výkladu neodpovídá. Obecně však platí a musí platit, že **případné důvody, pro které nemělo být předběžné opatření vůbec nařízeno, musí být možné postupem podle § 77 odst. 2 o. s. ř. uplatňovat, pokud se s nimi soud neměl možnost seznámit**. Důvodem je převažující výklad § 75c odst. 4 o. s. ř., jímž je možnost zohlednění dosud neuplatněných skutečností v odvolacím řízení vyloučena.

Odvolací soud tedy v rámci přezkumu dosud neuplatněné skutečnosti, které by odůvodňovaly jiné rozhodnutí, nemůže reflektovat. **Tyto nové skutečnosti proto musí být vzneseny v rámci návrhu na zrušení podle § 77 odst. 2 o. s. ř.** S ohledem na § 75c odst. 4 o. s. ř. pak není možné bez dalšího argumentovat ani tím, že přece byla otázka oprávněnosti předběžného opatření řešena odvolacím soudem, neboť právě jeho možnost přezkumu rozhodnutí soudu prvního stupně je ust. § 75c odst. 4 o. s. ř. omezena a dosud neuplatněné skutečnosti neumožňuje zohledňovat.

Uzavíráme proto, že nám není známo, jaké přesné argumenty stěžovatelka uváděla, avšak i ve vypořádání této otázky jsou analyzovaná rozhodnutí Ústavního soudu nepřesná a nedostatečně odůvodněná.

Závěrem

Nejlepší zájem dítěte by měl být základní premisou pro každé rozhodnutí, kterým soudy jeho poměry upravují, tedy včetně rozhodnutí o předběžném opatření. Bohužel analyzovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou z hlediska svého odůvodnění tak nedostatečná, že o tom, zda byl skutečně reflektován nejlepší zájem dítěte, existují závažné pochybnosti. Z rozhodnutí je možné dovodit, že je přípustné do poměrů dítěte ingerovat i tak, že na něm lze vynucovat splnění soudního rozhodnutí, proti kterému toto samo dítě závažně brojí, i jeho umístěním v ústavu. To navíc s deklarovaným účelem, aby dítě přestalo proti nastavenému způsobu péče o něj protestovat (tedy sdělovat svůj názor na typ péče). Především tato možná paralela, která z rozhodnutí vyplývá, je podle našeho názoru mimořádně nevhodná, neboť i proti rodičům se rozhodnutí vynucují pouze ukládáním pokut, tj. je zasažena jejich majetková, a nikoli osobní

19 Srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. Cpjn 202/2016.

20 Srov. J. Levý in K. Svoboda, P. Smolík, J. Levý, J. Doležílek a kol.: Občanský soudní řád, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2021, str. 397.

sféra. Jakkoli je zřejmé, že nezletilý V. utíkal, jeho situace byla vážná, a soud tedy zcela zjevně musel zasahovat, máme za to, že se čtenář rozhodnutí nemůže po seznámení s jejich obsahem neptat na to, zda šlo o zásah adekvátní a přiměřený (a především jsoucí v nejlepším zájmu nezletilého V.).

Nezletilé děti by jistě neměly být odebírány rodičům a umísťovány do zařízení typu Klokánek proto, že samy nesouhlasí s nastavením péče o ně (s mírou rozložení péče mezi rodiče). A pokud se už tak stane (např. v důsledku toho, že dítě ke sdělení nesouhlasu zvolí nepřiměřený způsob typu útěku), neměly by v takovém zařízení setrvávat jen proto, aby byl změněn jejich názor a ony se naučily *„respektovat soudní rozhodnutí“* upravující jejich poměry.

A to současně za situace, kdy se ani ze soudních rozhodnutí, která jsou veřejná, nepodává, proč je taková forma péče o ně příznivá. Soudní rozhodnutí ukládají povinnost rodičům, a nikoli samotným dětem. Pokud jim pak natolik nevyhovují, že nesouhlas sdělují konstantně řadu let, bylo by možná namístě s takovým názorem dítěte adekvátním způsobem pracovat a snažit se najít řešení, se kterým se nezletilé dítě ztotožní natolik, aby nemělo potřebu utíkat.

Rovnoměrná střídavá péče je zpravidla jako uspořádání poměrů velmi dobrá, a neměla by být právě proto takto špatně prezentována. Pokud v konkrétním případě dítěti nevyhovuje, nemá být vynucována jen proto, že ji někdo nařídil, naopak se vztahem dítěte a rodičů je třeba pracovat. Vztah k oběma rodičům je pro dítě velmi důležitý. Vztah nelze vynutit, naopak vynucením je možné jej (ještě více) pokazit, a to by se nemělo stávat.

Právě z těchto důvodů považujeme analyzovaná rozhodnutí Ústavního soudu za problematická. Byť je zřejmé, že se Ústavní soud musí v rámci přezkumu držet předmětu původních řízení (tedy nařízení předběžného opatření a zrušení předběžného opatření),[21] nelze se zbavit dojmu, že zásadní rodinná situace, která byla evidentně v daném případě dvakrát po sobě posuzována, si zasloužila alespoň minimální „vodítko“ *obiter dictum*, co by mělo následovat dál (posouzení možné změny poměrů, rodinná terapie apod.). Bez něj totiž (s ohledem na nedostatky odůvodnění obou usnesení) čtenář nabývá dojmu, že je v pořádku, že nezletilý V. musí i nadále setrvat v zařízení Klokánek, dokud nezmění svůj názor na rovnoměrnou střídavou péči rodičů, a tím je situace vyřešena.[22] ✤

21 Ostatně to je i konstatováno pod bodem 20 odůvodnění usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1575/22: *„Závěrem Ústavní soud dodává, že předmět ústavní stížnosti je vymezen jejím petitem. K námitkám ohledně dalšího postupu soudu po vydání napadených usnesení (viz záznam pohovoru s nezletilým ze dne 16. 6. 2022) se tudíž nebude vyjadřovat.“*

22 Článek je výstupem projektu Interní grantové agentury Univerzity Palackého v Olomouci s názvem *Předběžné opatření upravující rodinněprávní poměry*, č. projektu IGA_2022_018.

C·H·BECK NOVINKY

Lukáš Potěšil

Kasační stížnost

- monografie je prvním uceleným zpracováním kasační stížnosti – jednoho z klíčových institutů správního soudnictví
- kasační stížnost je svou povahou mimořádným opravným prostředkem a rozhodování o ní je svěřeno Nejvyššímu správnímu soudu, což představuje významnou část jeho činnosti
- kasační stížnosti je v monografii věnována pozornost jak z pohledu právní úpravy, jejích změn, tak i judikatury a jejího zhodnocení, včetně možných návrhů *de lege ferenda*

2022 | brožované | 336
690 Kč | obj. číslo EPI122

Jakub Handrlica

Úvod do mezinárodního práva správního

- ve vztazích práva správního se může vyskytovat prvek s vazbou na právní úpravu platnou v zahraničí; takovým prvkem je například existence veřejného zdravotního pojištění v cizině
- normy našeho správního práva na existenci těchto prvků reagují tak, že přiznávají cizímu právu důsledky i v našich právních vztazích
- tyto normy, ač v českém právním řádu nekodifikovány, lze najít v desítkách předpisů správního práva; kniha je prvním pokusem o systematické uchopení této materie v naší odborné literatuře

2022 | brožované | 176
390 Kč | obj. číslo EPI159

Nicole Grmelová

Zásada předběžné opatrnosti v právu mezinárodního obchodu

- monografie se zabývá tématem, které není v české právní literatuře příliš probádané
- práce v úvodu mapuje historický vývoj zásady předběžné opatrnosti, následně se zabývá právními spory, které zásada předběžné opatrnosti vyvolala jak na půdě Světové obchodní organizace, tak před Soudním dvorem Evropské unie, a neopomíjí ani perspektivy dalšího vývoje této zásady do budoucna

2022 | brožované | 224
450 Kč | obj. číslo EPI155

Objednávejte na **www.beck.cz**
273 139 219 beck@beck.cz

Pre-Employment Screening aneb prověřování uchazečů o zaměstnání v kontextu českého práva

Soukromí a osobní informace jsou v dnešní době mimořádně střeženým artiklem, který je chráněn jak na národní, tak na unijní úrovni, a nejinak je tomu i u uchazečů o zaměstnání při pracovních pohovorech a nástupu do zaměstnání. Zaměstnavatelé mnohdy chtějí vědět o svých potenciálních zaměstnancích téměř vše, a to i informace, které pro ně nemusí být vůbec relevantní (např. podrobné informace o finančních poměrech zaměstnance) či by mohly být považovány spíše za bulvární (např. aktivity jedince, které jsou zveřejněny na jeho soukromých profilech na sociálních sítích a ze kterých by bylo možné odvodit i další informace, např. rodinné poměry, záliby, kontakty se třetími osobami či i sexuální orientace nově nastupujícího zaměstnance). Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že zaměstnavatelé mají na sdělení určitých informací zcela oprávněné nároky, bez kterých by mohli být poškozeni oni samotní. Jak je tomu tedy v kontextu českého práva?

JUDr. Thomas Britz, Ass. jur., působí jako advokát v trvalé spolupráci s Rödl & Partner, advokáti, s. r. o.

Mgr. Lenka Hanková, působí jako advokátka v trvalé spolupráci s Rödl & Partner, advokáti, s. r. o.

Nikterak překvapivě má každý zaměstnavatel zájem na získání a případně i prověření celé řady informací, včetně osobních údajů týkajících se uchazečů o zaměstnání, aby mohl na základě celistvých informací dospět k rozhodnutí o výběru nejvhodnějšího kandidáta. Čím kvalifikovanější pozici obsazuje, tím stoupá i objem požadovaných informací. Nejčastěji se jedná o informace týkající se vzdělání, dosavadní praxe/zaměstnání, jazykové vybavenosti či dalších dovedností (např. řízení vozidel, ovládání strojů/softwarů apod.).

Mohou však zaměstnavatelé chtít po uchazeči např. i informace o bezúhonnosti, o účasti uchazeče ve společnostech, o záznamech v ekonomických databázích (např. v registrech dlužníků) či v sankčních seznamech, informace o insolvencích, exekucích či o tom, jak se prezentuje uchazeč v online a mediálním prostředí?

Mohou si uchazečem poskytnuté informace zaměstnavatelé prověřovat, či si je dokonce obstarat i sami nebo prostřednictvím specializovaných agentur? Má zároveň zaměstnavatel nějakou možnost se bránit, jestliže po uzavření pracovní smlouvy zjistí, že údaje od uchazeče nebyly pravdivé?

Prověřování z pohledu české právní úpravy

Pre-Employment Screening (pre-screening) se dá zjednodušeně popsat jako ověřování pravdivosti a úplnosti poskytnutých údajů o uchazeči o určitou pracovní pozici, případně jejich doplnění z jiných zdrojů. V České republice není institut pre-screeningu upraven, a je tedy nezbytné dovozovat jeho limity z jednotlivých právních norem.

Zákoník práce

Zákoník práce[1] umožňuje zaměstnavateli v souvislosti s jednáním před vznikem pracovního poměru požadovat od **uchazeče či třetích osob** pouze takové **údaje o uchazeči, které bezprostředně souvisejí s uzavřením pracovní smlouvy**.[2] Rozsah takových údajů a informací tedy bude vždy záviset na individuálním posouzení atributů příslušného druhu a povahy práce, kdy na její výkon mohou případně právní předpisy klást ještě speciální požadavky. Vždy se však musí zaměstnavatel vyvarovat diskriminace a zajistit rovné zacházení se všemi uchazeči o danou pozici.

Výše zmíněné ustanovení poskytuje velmi obecný rámec, jaké informace zaměstnavatel může od uchazeče po-

1 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále „zák. práce").
2 § 30 odst. 2 zák. práce.

žadovat nebo které může zpracovávat. Zákoník práce nicméně v ust. § 316 odst. 4 stanovuje také demonstrativní výčet informací, které **nelze** požadovat od **zaměstnance, a to ani prostřednictvím třetích osob**. Tyto limity lze přitom pomocí metody logického výkladu aplikovat i na případy pre-screeningu, tedy na uchazeče o zaměstnání. Jedná se zejména o informace o těhotenství, rodinných a majetkových poměrech, původu, sexuální orientaci, členství v odborové organizaci, členství v politických stranách nebo hnutích, příslušnosti k církvi nebo náboženské společnosti, trestněprávní bezúhonnosti. **Výjimečně lze přitom vyžadovat informace o těhotenství, rodinných a majetkových poměrech a trestněprávní bezúhonnosti, pouze stanoví-li tak zvláštní právní předpis nebo vyžaduje-li to věcný důvod spočívající v povaze práce** (např. práce zakázaná těhotným ženám, práce, kdy jsou zaměstnanci svěřeny velké majetkové hodnoty).

Zákoník práce přitom stanovuje, aby požadavek na takovou informaci vůči zaměstnanci, resp. uchazeči, byl **přiměřený**.

Zde je nezbytné zdůraznit, že se zaměstnavatel může snadno dostat za zákonem přípustnou hranici např. v případě, kdy sám či prostřednictvím třetích osob využije informací zveřejněných na sociálních sítích či v mediálním obsahu. Není zde rozhodující, zda se jedná o „dobrovolně" zveřejněnou informaci, např. viditelný profil na sociálních sítích, ale spíše o skutečnost, zda profil souvisí či nesouvisí s profesními aktivitami uchazeče (např. čerpání informací ze soukromého života uchazeče uveřejněných na Facebooku by bylo považováno za velmi problematické, naopak použití informace zveřejněné na profilu uchazeče na LinkedIn jakožto profesní sociální síti a související s pracovním poměrem by bylo dle názoru autorů potenciálně možné). Ani výslovně udělený souhlas uchazeče by zde neposkytoval dostatečný právní důvod, který by zaměstnavatele opravňoval ke zpracování informací tohoto typu.[3]

Podobně by uvedené platilo i pro zjišťování trestní bezúhonnosti, jejíž doložení je v praxi požadováno takřka paušálně většinou zaměstnavatelů (a bohužel ne vždy zcela správně), anebo zjišťování majetkových poměrů u uchazeče (např. insolvence, exekuce, záznamy v registrech dlužníků apod.). Ale i zde musí být dán věcný důvod spočívající v povaze práce a rozsah takových informací přiměřený.

Z uvedených ustanovení zákoníku práce zároveň vyplývá, že zaměstnavatel může požadovat/získávat informace i od **třetích osob**, tedy i např. různých pracovních agentur, consultingových společností poskytujících služby v oblasti náboru, bývalých zaměstnavatelů poskytujících reference na práci uchazeče nebo i specializovaných pre-screeningových společností. Je však zřejmé, že shora uvedené **právní limity je povinen dodržovat nejen zaměstnavatel, ale i tyto třetí osoby**.

Zákon o zaměstnanosti

Kromě demonstrativního výčtu zakázaných informací v zákoníku práce najdeme seznam zakázaných informací také v zákoně o zaměstnanosti.[4] Podle tohoto seznamu **je zakázáno požadovat od uchazečů informace týkající se národnosti, rasového nebo etnického původu, politických postojů, členství v odborových organizacích, náboženství, filozofického přesvědčení, sexuální orientace**, není-li jejich vyžadování v souladu se zvláštním právním předpisem (tedy zejména stanoví-li tak antidiskriminační zákon[5]). Dále nelze požadovat informace, které odporují dobrým mravům, a osobní údaje, které neslouží k plnění povinností zaměstnavatele stanovených zvláštním právním předpisem.

Zaměstnavatel je navíc povinen prokázat potřebnost požadovaného údaje, pokud o to uchazeč o zaměstnání požádá. Častým přešlapem zaměstnavatelů při pre-screeningu je požadování fotografie uchazeče. Ve většině případů však neexistuje legitimní důvod, který by zaměstnavateli možnost požadovat tento osobní údaj poskytoval.

Pre-screening z pohledu základních zásad GDPR pro zpracování osobních údajů

Od roku 2018 jsou státy Evropské unie (a Island, Norsko a Lichtenštejnsko) povinny řídit se při zpracování osobních údajů nařízením GDPR.[6] Vzhledem k tomu, že se jedná o právní akt, který přímo dopadá na všechny uvedené státy, je oblast zpracování osobních údajů plně harmonizovaná, a neexistují tedy významnější odchylky v jednotlivých státech.

Informace a údaje poskytované uchazečem či jinak zjišťované zaměstnavatelem v průběhu výběrového řízení jsou bezpochyby osobními údaji uchazeče jako subjektu údajů. Primárním účelem jejich zpracování je provedení výběrového řízení.

Základní zásadou pro zpracování osobních údajů je **zákonnost zpracování**, tedy zpracování na základě platného právního titulu. Často se v praxi stává, že si zaměstnavatel vyžádá souhlas uchazeče se zpracováním osobních údajů v rámci výběrového řízení. Tento postup však není zcela správný, neboť ve skutečnosti zaměstnavatel může zpracovávat údaje na základě jiného titulu, kterým je provedení opatření přijatých před uzavřením smlouvy,[7] případně plnění právní povinnosti,[8] tedy aniž by mu musel být souhlas uchazeče udělen.

V praxi je běžně akceptován souhlas uchazečů s uchovávání osobních údajů souvisejících s výběrovým řízením (např. údajů obsažených v životopise uchazeče) **i po jeho skončení pro účely možné účasti v budoucích výběrových řízeních na obdobné pozice u zaměstnavatele.** Jestliže se zaměstnavatel rozhodne uchazeče o souhlas požádat, měl by souhlas

3 Pracovní skupina podle čl. 29: Stanovisko 2/2017 ke zpracování osobních údajů na pracovišti [online], str. 11. Dostupné z: https://www.uoou.cz/assets/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=30203.

4 § 12 odst. 2 zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

5 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

6 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (GDPR).

7 Čl. 6 odst. 1 písm. b) GDPR.

8 Čl. 6 odst. 1 písm. c) GDPR.

splňovat požadavky plynoucí z GDPR, aby jej zaměstnavatel mohl plnohodnotně použít jako právní titul. Takový souhlas musí být svobodný, konkrétní, informovaný a jednoznačný,[9] poskytnutý za stanoveným účelem. Uchazeč by měl mít možnost souhlas kdykoli odvolat, a tím zakázat další zpracování osobních údajů.

Jenže lze použít souhlas uchazeče jako právní titul ke zpracování údajů, které jdou nad rámec zákonných limitů zákoníku práce, potažmo zákona o zaměstnanosti? Např. když by si zaměstnavatel chtěl prověřit zaměstnance mnohem důkladněji, než je u takové pozice ospravedlnitelné? **Souhlas uchazeče ke shromáždění takových údajů, které by šly nad rámec zákonných limitů popsaných shora, a jejich prověření v rámci pre-screeningu, vidíme jako velmi problematický, neboť by nebyla splněna podmínka zákonnosti zpracování.** A odchýlení se od zákonných ustanovení zákoníku práce/zákona o zaměstnanosti pro jejich kogentnost a s ní spojenou ochrannou funkci není možné v těchto případech ani dohodou, resp. ani na základě souhlasu uchazeče/zaměstnance.

Dále údaje musí být zpracovány přesně a musí být přiměřené, relevantní a omezené na **nezbytný rozsah ve vztahu k účelu (zásada minimalizace osobních údajů)**. Pokud by pro posouzení vhodnosti uchazeče na danou pracovní pozici údaje nebyly skutečně nezbytné, nesmí je zaměstnavatel zpracovávat vůbec. Z této zásady lze dovodit, jak již bylo zmíněno, že ani výslovný souhlas uchazeče se zpracováním údajů, např. zveřejněných na internetovém profilu, který neslouží pro obchodní účely, nebo údajů o majetkových poměrech či trestní bezúhonnosti (pokud zde není důvod spočívající v povaze práce), nemůže být platným titulem pro zpracování takových osobních údajů zaměstnavatelem.

Otázkou je také svoboda takového souhlasu, tj. zda by bylo skutečně s takovým uchazečem provedeno výběrové řízení, potažmo uzavřena pracovní smlouva, pokud by souhlas neudělil. Uchazeč je ve většině případů vzhledem k nerovnováze sil v podřízeném postavení vůči zaměstnavateli a může se cítit nucen k takovému souhlasu. Takový souhlas by postrádal obligatorní atribut svobodného udělení.

Další z hlavních zásad vyjádřených v GDPR je také **zásada korektnosti a transparentnosti**. Zaměstnavatel tak musí uchazeči písemně poskytnout celou řadu věcně správných informací týkajících se zpracování jeho osobních údajů, např. kdo zpracovává údaje včetně kontaktu, účel zpracování, úmysl předat informace třetí osobě či do třetí země, právo uchazeče odvolat souhlas se zpracováním nebo podat stížnost k ÚOOÚ,[10] doba, na jakou se informace zpracovávají, a další.[11] To se samozřejmě týká i údajů uchazeče o zaměstnání, přičemž je zřejmé, že by měl být informován i o tom, že poskytnuté údaje jsou prověřovány, případně že jsou doplňovány z jiných zdrojů.

V rámci tohoto pojednání zmiňme ještě **zásadu omezení uložení údajů**. Údaje nesmí být uloženy déle než po dobu nezbytnou pro dané účely. Z toho zaměstnavateli vyplývá povinnost smazat získané osobní údaje od takového uchazeče, o kterém bylo rozhodnuto, že nebude přijat do zaměstnání nebo který sám odmítl nabídku zaměstnání,[12] a to jakmile je taková skutečnost zřejmá.

Ze shora uvedeného vyplývá, že **může být pro zaměstnavatele náročné posoudit, zda vůbec může údaj požadovat, získávat, zpracovávat a případně i prověřovat**. Pokud převede tyto činnosti na třetí osobu (personální agenturu, specializované pre-screeningové společnosti apod.), musí dále věnovat pozornost tomu, jak správně takovou spolupráci nastavit, aby se případně vyhnul odpovědnosti za porušení právních předpisů v této oblasti. Svoji roli by také hrálo, zda by byla ona třetí osoba v pozici správce, společného správce či zpracovatele osobních údajů uchazeče. Každopádně je jasné, že jak zaměstnavatel, tak i jím pověřená osoba jsou vázáni zákonnými limity, které překračovat nelze, a to ani kdyby k tomu subjekt údajů dal souhlas.

Neplatnost pracovní smlouvy

Po uzavření pracovní smlouvy (nebo DPČ/DPP, manažerské smlouvy a dalších) může být zjištěno, že informace o uchazeči, které měl zaměstnavatel k dispozici před uzavřením pracovní smlouvy, nebyly úplné či pravdivé. V takové situaci by bylo teoreticky možné dovolat se podstatného omylu.[13] Aby však bylo právní jednání (tj. uzavření pracovní smlouvy) neplatné, musí se jednat o omyl o rozhodující okolnosti a musí být vyvolán druhou stranou.

Rozhodující okolnost je velmi abstraktní pojem, a je proto namístě doporučit zaměstnavateli, aby v pracovní smlouvě (nebo v prohlášení, které bude součástí smlouvy) definoval, co strany za rozhodující okolnosti považují, neboť v případě pochybností by se okolnost za rozhodující nepovažovala.[14]

Omyl vyvolaný druhou stranou poté znamená, že uchazeč, kterému vznikla povinnost ze zákona či na základě jednání stran, svým konáním či nekonáním vyvolal u zaměstnavatele (podstatný) omyl.[15]

Zaměstnavatel by se poté musel podstatného omylu dovolat u soudu, neboť se jedná o relativní neplatnost právního jednání.

Je však důležité zmínit, že **judikatura pro takový případ dosud přímo neexistuje**,[16] a není tak jisté, zda by se soudy k takovému výkladu přiklonily, tj. zda by skutečně dovodily neplatnost pracovní smlouvy. Je zřejmé, že by soud také posuzoval, zda se mohl omylu zaměstnavatel vyhnout např.

9 Čl. 4 odst. 11) GDPR.

10 Úřad pro ochranu osobních údajů.

11 Čl. 12, 13 a 14 GDPR.

12 Op. cit. sub 3.

13 § 583 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

14 Vzhledem k § 574 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

15 V. Beran in J. Petrov a kol.: Občanský zákoník: Komentář [online], 2. vydání (1. aktualizace), C. H. Beck, Praha 2022, k § 583. Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpw2nrql4ys443cl4zdamjsl44dsx3qmy2tqmy.

16 Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2005/2014, dle kterého *„Pracovní smlouva uzavřená mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem proto není neplatná pro omyl zaměstnavatele, nesdělil-li mu zaměstnanec pravdivou informaci o svém odsouzení za trestný čin, jestliže se na něj podle zákona hledí, jako by nebyl odsouzen.“*

tím, že by si pro něj podstatné informace před uzavřením pracovní smlouvy sám pečlivě prověřil. Judikatura mluví o tzv. omluvitelném a neomluvitelném omylu. **Omluvitelným omylem (byť negativním způsobem) se zabýval Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002, kdy konstatoval:**

„O omluvitelný omyl, kterým je pravidelně omyl jednající osoby týkající se skutkových okolností (error facti), pak nepochybně nejde, byl-li omyl jednající osoby zaviněn její nedbalostí při využití možnosti ověřit si skutečnosti rozhodné pro uskutečnění zamýšleného právního úkonu. Tj. jinak řečeno, o omyl, který lze omluvit, nepůjde tehdy, měla-li jednající, a omylu se pak dovolávající osoba, možnost se takovému omylu vyhnout vlastní pečlivostí při seznání skutečností pro uskutečnění právního úkonu rozhodujících. Nelze totiž akceptovat možnost, že by se bylo lze účinně dovolat neplatnosti pro omyl podle ust. § 49a o. z. za situace, kdy by omylu se dovolávající osoba zanedbala pro ni ve věci objektivně existující možnost přesvědčit se o pravém stavu věci, a bez příčiny se ve svém úsudku nechala mylně ovlivnit případnými dojmy, náznaky řešení, resp. hypotézami o vlastnostech předmětu zamýšleného právního úkonu.“

Z uvedeného vyplývá, že je v zájmu zaměstnavatele, aby si pro něj podstatné a důležité **informace o uchazeči prověřil, byť způsob takové prověrky by měl být vždy přiměřený** (např. si ověří vydání vysokoškolského diplomu u příslušné školy).

Závěr

Závěrem můžeme shrnout, že Pre-Employment Screening je tedy v kontextu české právní úpravy do značné míry limitovaný, a tak z pozice zaměstnavatele nelze mnohé osobní informace a údaje po zaměstnanci požadovat, pokud nejsou relevantní (viz např. vyžadování fotografie zaměstnance). Na druhou stranu pak ale stávající právní úprava umožňuje zaměstnavateli požadovat takové informace, které relevantní jsou, tedy souvisejí s výkonem práce a uzavřením pracovního poměru nebo jsou přímo vyžadovány zvláštním právním předpisem, a to i bez výslovného souhlasu zaměstnance (právním titulem je buď jednání o smlouvě, resp. plnění povinností dle zvláštního právního předpisu). Všechny tyto činnosti může zaměstnavatel svěřit také třetí osobě, nicméně lze doporučit důkladné posouzení a nastavení vzájemného smluvního vztahu, aby ze strany jak zaměstnavatele, tak této třetí osoby nedocházelo k porušování shora uvedených právních předpisů.

Zároveň je v zájmu zaměstnavatele, aby si pro něj důležité informace pečlivě prověřil, a to nejlépe ještě před uzavřením pracovní smlouvy. Dovolávat se neplatnosti pracovní smlouvy u soudu pro omyl právě v těchto podstatných informacích se totiž jeví jako poměrně složité a s nejasným výsledkem. ✤

inzerce

ADVOKÁTŮM NABÍZÍME FINANCOVÁNÍ SOUDNÍCH SPORŮ KLIENTŮ, A TO ÚHRADOU

- **soudních i exekučních poplatků při uplatnění oprávněného nároku**
- **odměn advokáta za úkony v soudním či rozhodčím řízení**
- **nákladů v několika procesních stupních**
- **výdajů na nařízené znalecké posudky**
- **přísudku protistrany pro případ neúspěchu ve sporu**

Financování se vztahuje na spory s nárokem nad 700 000 Kč, či 25 000 €.
Odměnu vyplácí klient až ze získaného výnosu.

PROCESPARTNER

VÝHODY PRO ADVOKÁTA

- možnost uplatnit oprávněný nárok klienta bez ohledu na jeho finanční situaci
- průběžné a zároveň dlouhodobé finanční zabezpečení úkonů advokáta
- financování neomezuje svobodu volby vlastního právního zástupce

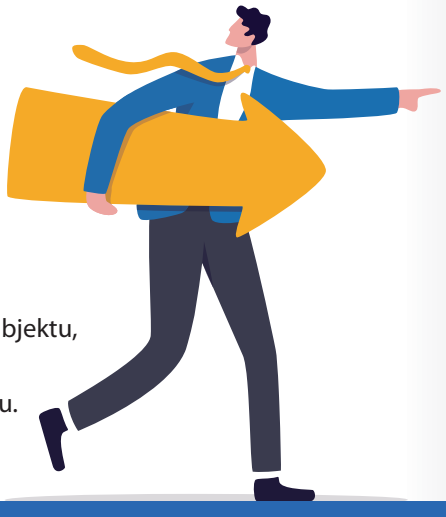

VÝHODY PRO KLIENTA

- Financování je ekonomickým nástrojem ke zlepšení bilance podnikatelského subjektu, výsledku jeho auditu, či jeho úvěrové bonity.
- Financování znamená převzetí rizika nákladů protistrany při neúspěchu ve sporu.
- Financování zrovnoprávní postavení klienta proti finančně silné protistraně.

PROCESPARTNER a.s., Jana Masaryka 252/6, 120 00 Praha 2
tel. +420 266 091 400, e-mail: info@procespartner.cz

WWW.PROCESPARTNER.CZ

Využití tarifní hodnoty 50 000 Kč při stanovení výše náhrady nákladů právního zastoupení poškozeného při uplatňování nemajetkové újmy

Dne 27. 5. 2021 vydal Nejvyšší soud odmítavé usnesení sp. zn. 25 Cdo 3771/2020. V rozhodované věci se žalobci domáhali zejména odškodnění tvrzené nemajetkové újmy u žalobkyně a) částkou 2 500 000 Kč z titulu ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z. a u žalobce b) částkou 700 000 Kč z titulu duševních útrap podle § 2959 o. z. Nejvyšší soud odvolání nevyhověl a odmítl jej pro nepřípustnost, neboť dovolací námitky směřovaly pouze proti zjištěnému skutkovému stavu.
V závěru svého rozhodnutí však vyslovil závěr, který zatřásl advokátní obcí – při výpočtu náhrady nákladů právního zastupování při uplatňování nároků na náhradu nemajetkové újmy podle § 2958 a 2959 o. z. se má vycházet z tarifní hodnoty 50 000 Kč podle § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu, a nikoli z částky požadované či přisouzené podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Co to znamená? Je toto rozhodnutí skutečně tak přelomové? Jaké to má dopady na posuzování tarifní hodnoty pro jiné nároky ze škod na zdraví?

Mgr. Hynek Růžička, LL.M.,
působí jako advokát – jednatel a společník společnosti Erudit advokátní kancelář, s. r. o.

Mgr. Filip Glézl, advokát
působí jako advokát trvale spolupracující se společností Erudit advokátní kancelář, s. r. o.

Mgr. Bc. Silvia Hudáčková,
působí jako advokátní koncipientka pracující ve společnosti Erudit advokátní kancelář, s. r. o.

Co Nejvyšší soud vlastně řekl?

Pro začátek ocitujme zásadní pasáž usnesení, která zní:

„Dovolací soud v zájmu sjednocení judikatury ve věci určení tarifní hodnoty pro účely výpočtu odměny advokáta podle advokátního tarifu již v usnesení sp. zn. 25 Cdo 2060/2020 dospěl k závěru o správnosti té linie soudních rozhodnutí, podle které ve věcech peněžité náhrady za zásah do práva na soukromý a rodinný život způsobený usmrcením či těžkým poškozením zdraví osoby blízké podle § 2959 o. z. (tj. do osobnostního práva) nelze při stanovení odměny advokáta postupovat podle § 7 ve spojení s § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Tato ustanovení nereflektují povahu řízení o peněžitých náhradách za újmu na přirozených právech člověka, neboť v době započetí úkonu právní služby nelze určit výši plnění, jestliže určení výše náhrady závisí na posouzení soudu podle mnoha kritérií.

Na tyto případy je, obdobně jako v případech řízení o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným výkonem veřejné moci, přiléhavé aplikovat ust. § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu, jež ostatně podle výslovného znění na věci osobnostních práv, v nichž je navrhována náhrada nemajetkové újmy, dopadá. Tytéž důvody vedou k závěru, že postup podle téhož ustanovení advokátního tarifu se uplatní i při výpočtu odměny advokáta v řízení o nárocích na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. Odměna advokáta se proto v projednávané věci ohledně nároku žalobce b) a o nároku žalobkyně a) na náhradu újmy na zdraví vypočte z paušální tarifní hodnoty 50 000 Kč v citovaném ustanovení stanovené.“

Z těchto vět plyne, že se **Nejvyšší soud pokusil sjednotit judikaturu**, tedy rozhodovací praxi při rozhodování v po-

dobných věcech, **a výslovně se odkazuje na judikaturu týkající se výpočtu odměny advokáta používanou při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy nesprávným výkonem veřejné moci**.[1]

Nejvyšší soud tak dává najevo, že zásahy (nebo aspoň tvrzené zásahy) do práv chráněných § 2958 a 2959 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z."), považuje za obdobné k zásahům do práv na ochranu osobnosti, a proto by se při stanovení odměny za ochranu těchto práv z pohledu mimosmluvní sazby advokáta mělo vycházet ze stejného ustanovení advokátního tarifu.

Z toho, že Nejvyšší soud ve své argumentaci odkazuje na usnesení sp. zn. 25 Cdo 2060/2020, jež dále odkazuje na rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1901/2018 a 25 Cdo 4210/2018, je nicméně patrné, že **nejde o žádné přelomové rozhodnutí, ale pouze o stvrzení dlouhodoběji vytvářené judikatury ohledně výpočtu odměny advokáta v těchto věcech**.

Jedinými „novotami" rozebíraného usnesení je, že pod § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu podřazuje také nároky podle § 2958 o. z., a to, že výslovně a explicitně dává obecným soudům najevo, že tímto způsobem mají postupovat i ony.

Citované usnesení Nejvyššího soudu bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 12/2022 s právní větou: ***„Ve věcech peněžité náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle § 2958 o. z., jež představuje zásah do osobnostního práva, činí tarifní hodnota 50 000 Kč podle § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb. (ve znění pozdějších předpisů)"***[2] a bylo předmětem přezkumu Ústavním soudem, který na něm neshledal nic protiústavního.[3]

Jaké má toto rozhodnutí dopady do praxe?

Toto rozhodnutí nelze s ohledem na zájem na jednotném výkladu a aplikaci právních předpisů, nejlépe v souladu s právními názory vrcholných soudů justiční soustavy, zejména Nejvyššího soudu, který má sjednocování aplikační praxe výslovně ve své pravomoci (§ 14 zákona o soudech a soudcích), ignorovat ani přehlížet.

Nejvyšší soud v jeho odůvodnění výslovně uvádí, že na případy rozhodování o odměně advokáta při uplatňování práv vzešlých z § 2958 a 2959 o. z. se má použít tarifní hodnota 50 000 Kč. Soudy, v souladu s § 13 o. z., by tak měly při výpočtu náhrady nákladů řízení postupovat totožně jako Nejvyšší soud. Často se to také už děje – viz např. rozsudky Městského soudu v Brně ze dne 22. 10. 2021, sp. zn. 72 C 257/2017, Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. 9. 2021, sp. zn. 27 C 115/2019,[4] či Městského soudu v Praze ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 21 Co 394/2021,[5] které níže rozebíráme podrobněji.

Uvedený právní názor však pochopitelně **našel uplatnění i v pojišťovnictví** při posuzování nároku na náhradu nákladů právního zastupování podle § 6 odst. 2 písm. d) zák. č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

Není důvod očekávat, že subjekty, které v rámci své praxe musí aplikovat advokátní tarif jako v podstatě jediný zdroj, ze kterého je možné objektivně dopočítat adekvátní odměnu advokáta podle citovaného zákona, budou postupovat odlišně než soudy či Nejvyšší soud.

Je žádoucí, aby právo bylo používáno a aplikováno jednotně, a to jak subjekty, na které dopadá, tak soudy, které jej vykládají. Pojišťovny samozřejmě nejsou rozhodnutím Nejvyššího soudu při výpočtu nákladů podle § 6 odst. 2 písm. d) formálně vázány, na druhou stranu však nelze rozumně očekávat, že jej musí ignorovat v situaci, kdy k vyčíslení přiměřené výše posuzovaného nároku vycházejí právě z advokátního tarifu, který tímto způsobem aplikují i soudy jakožto hlavní autorita výkladu a aplikace práva v našem právním systému.

Nejvyšším soudem použitý způsob výpočtu nákladů právního zastoupení tak výrazně negativně ovlivňuje výši pojišťovnami vyplácených a soudy přiznávaných částek odměny za právní zastoupení. Podstatná část advokátů proti tomuto rozhodnutí brojí např. argumentem, že předmětné rozhodnutí a aplikace § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu směřuje pouze na případy, kdy nároky nelze exaktně vyčíslit, jako je tomu např. u nároku na odčinění duševních útrap (§ 2959 o. z.), ale nevztahuje se již na nároky, které jsou znalecky či jinak objektivně podložené. Tyto nároky totiž podle nich nemají splňovat soudem uváděný předpoklad využití § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu, a to, že v době započetí úkonu právní služby nelze určit výši plnění, jestliže určení výše náhrady závisí na posouzení soudu podle mnoha kritérií. Další argumenty pro nepoužívání paušalizované tarifní hodnoty jsou, že tarifní částka 50 000 Kč neodráží složitost řízení týkajících se nemajetkových újem a že aplikací § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu dochází k odepření práva poškozeného na plnou náhradu vzniklé újmy.

V další části článku se tedy podíváme na jednotlivé nároky, odměnu za jejichž uplatňování lze vypočítat s využitím tarifní hodnoty 50 000 Kč ve smyslu citovaného usnesení Nejvyššího soudu.

Aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč k odčinění utrpěných duševních útrap podle § 2959 o. z.

Z odůvodnění rozebíraného rozhodnutí Nejvyššího soudu i z jeho dosavadní rozhodovací praxe plyne, že tento typ nároků už dlouhodobě považuje za nároky ve smyslu § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu, u kterých je nutné vycházet z tarifní hodnoty 50 000 Kč. Je to i logické – výše odškodnění, byť mírně objektivizována jeho recentní rozhodovací praxí[6] – závisí v podstatě pouze na soudcovské úvaze a jeho výši nelze v žádném případě předem exaktně stanovit.

1 Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3378/2013.

2 https://sbirka.nsoud.cz/sbirka)18594/.

3 Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2021, sp. zn. I. ÚS 2217/21.

4 Oba dostupné na https://rozhodnuti.justice.cz.

5 Dostupné na beck-online.cz.

6 Ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu počínající rozsudkem ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018.

Aplikace § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu je proto zde zcela namístě, o čemž již dlouhodobě nemůže být sporu, neboť ani citované usnesení Nejvyššího soudu nepřináší do této problematiky nic nového.

Aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč k náhradě nemajetkové újmy za ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.

S občasnými názory advokátní veřejnosti, podle kterých by aplikace usnesení Nejvyššího soudu měla být limitována na nároky podle § 2959 o. z., se nelze ztotožnit. Nejvyšší soud výslovně aplikovatelnost § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu vztahuje i na § 2958 o. z. Uplatní se ale na všechny typy újem na zdraví podle tohoto ustanovení?

Nejdřív k právu na odčinění ztížení společenského uplatnění. Z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývá, že se jeho závěr má vztahovat i na tento typ nároku. Z textace odůvodnění *„Tytéž důvody vedou k závěru, že postup podle téhož ustanovení advokátního tarifu se uplatní i při výpočtu odměny advokáta v řízení o nárocích na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z.“*, neplyne, že by záměrem Nejvyššího soudu bylo rozlišovat výpočet nákladů právního zastoupení u různých typů nároků, které je možné podřadit pod § 2958 o. z. Nejvyšší soud, naopak, z důvodu sjednocení judikatury v oblasti náhrady nemajetkové újmy (jak to v rozhodnutí explicitně uvádí), formuluje velmi obecný závěr bez uvedení podmínek, jejichž zohlednění by mohlo vést k odlišnému postupu při výpočtu nákladů právního zastoupení u tohoto typu práva vycházejícího z § 2958 o. z.

Ani znalecky podložené nároky na náhradu ztížení společenského uplatnění navíc nepředstavují finální určení výše plnění a soud má povinnost se každou znalcem hodnocenou položkou individuálně zabývat.[7] Stanovení výše odškodnění u každého z nároků ve smyslu § 2958 o. z. je otázkou výlučně právní, nikoli medicínskou, a proto by se znalec neměl dopouštět toho, že by sám stanovil výši odškodnění nemajetkové újmy. Znalci rovněž nepřísluší ani navyšování odškodnění za věk poškozeného, neboť se opět jedná o právní otázku, která podléhá právnímu posouzení soudu.

Proto máme za to, že **ani znalecky podložený nárok za ztížení společenského uplatnění nebude mít vliv na závěry citovaného rozhodnutí a nezakládá možnost paušalizovanou tarifní hodnotu nevyužít**.

Z naší praxe můžeme odkázat i na některá pravomocná rozhodnutí soudu prvního stupně či soudu odvolacího, které v takových případech tarifní hodnotu 50 000 Kč aplikovaly.

Konkrétně jde o rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 22. 10. 2021, sp. zn. 72 C 257/2017, kdy soud i přesto, že žalobkyni byla přiznána částka ve výši 499 092 Kč představující ztížení společenského uplatnění pomocí znaleckého posudku (kdy soud co do přiznané částky vyšel přesně z výše dle obodování ve znaleckém posudku, resp. jeho doplňku), u nákladů řízení postupoval podle rozhodnutí Nejvyššího soudu a náklady právního zastoupení vypočetl pomocí § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu (viz bod 32 rozsudku).

Dále lze odkázat na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. 9. 2021, sp. zn. 27 C 115/2019, konkrétně na bod 48 rozsudku, ve kterém soud uzavírá: *„V případě nároku na náhradu nemajetkové újmy je třeba vycházet z ust. § 9 odst. 4 písm. a) AT. V případě nároku na náhradu újmy na zdraví v podobě ztížení společenského uplatnění je rovněž třeba vycházet z tarifní hodnoty 50 000 dle § 9 odst. 4 písm. a) AT (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3771/2020).“*

Shodný závěr byl již potvrzen i odvolacím soudem v jiné věci, konkrétně Městským soudem v Praze ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 21 Co 394/2021, který změnil nákladový výrok soudu prvního stupně a při vyčíslení nákladů právního zastoupení vycházel z tarifní hodnoty 50 000 Kč.

Z výše uvedeného vyplývá, že **aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč u znalcem podloženého nároku na odškodnění ztížení společenského uplatnění byla jednotlivými soudy nejenom prvního, ale i druhého stupně použita, a je proto praxí užívána v souladu s tím, jak to zamýšlel Nejvyšší soud**.

Aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč k náhradě nemajetkové újmy za bolestné podle § 2958 o. z.

Nejvyšší soud judikuje,[8] že nárok na bolestné je nutné vykládat v širším slova smyslu (tzv. bolestné *largo sensu*), tedy nejen jako bolesti fyzické, ale i duševní strádání (s tím souvisí i právní zhodnocení, co lze považovat za obvyklé obtíže při léčení poškozeného a co už za další nemajetkovou újmu). Proto **i zde lze namítat, že ani znalcem vyčíslené bolestné nemusí být konečné a soud se musí zabývat i dalším případným navýšením odškodnění v souvislosti s chápáním bolestného v širším smyslu**.

Proto by se podle našeho názoru **i u tohoto nároku měla paušalizovaná tarifní hodnota aplikovat**, byť je nutné připustit, že jde o nároky „snáze“ vyčíslitelné znaleckým (a v podstatě i laickým – viz „kalkulačka bolestného“ vytvořená Nejvyšším soudem,[9] na kterou se Metodika[10] sama odkazuje) zkoumáním. Jedná se totiž spíše o medicínské (lékařské) vyčíslení obtíží na základě vzniklých zranění podle předem předepsaných položek. Proto má argumentace ohledně jasnosti a jednoznačnosti uplatněného nároku větší šanci na úspěch.

Ohledně aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč u nároku na bolestné tak lze obdobně vycházet z argumentace k právu na náhradu ztížení společenského uplatnění, přičemž tento postup byl aplikován např. i citovaným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 21 Co 394/2021.

Aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč k náhradě tzv. další nemajetkové újmy podle § 2958 o. z.

Využití tarifní hodnoty 50 000 Kč při výpočtu nákladů právního zastoupení při odškodňování další nemajetkové újmy je z našeho pohledu srovnatelné s využitím paušalizované hodnoty u duševních útrap ve smyslu § 2959 o. z.

7 K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2843/2020: *„Mechanické převzetí závěrů znalce o částce náhrady za ztížení společenského uplatnění podle Metodiky je nesprávným použitím Metodiky soudem a vede k nesprávné aplikaci § 2958 o. z.“*

8 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2635/2018.

9 https://www.datanu.cz/prihlaseni?_fid=nlnn.

10 Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), str. 5 v závěru.

Obdobně jako u vyčíslení náhrady za duševní útrapy, ani u další nemajetkové újmy nelze výši náhrady exaktně určit (nevyužívá se ani znalecký posudek). Obecně stanovení výše relutární satisfakce závisí na právním posouzení mnoha kritérií, potažmo pak u další nemajetkové újmy, kde se zatím pouze začíná formovat judikatura, které obtíže lze pod tento nárok vůbec podřadit. Stanovení výše odškodnění tohoto nároku je zatím velice intuitivní, bez znalostí přibližných hranic. Proto považujeme využití § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu ve spojení s rozhodnutím Nejvyššího soudu za **více než přiléhavé**.

Tarifní hodnota 50 000 Kč u nároku na další nemajetkovou újmu našla své využití i v rozhodovací praxi, konkrétně např. v rámci výpočtu odměny advokáta Městským soudem v Praze ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. 25 Co 43/2022,[11] v rámci odvolacího řízení.

Aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč k náhradě nemajetkové újmy podle § 2971 o. z. per analogiam

Komentářová literatura k § 2971 o. z.[12] ve shodě vyslovuje názor, se kterým se bez výhrad rovněž ztotožňujeme, že toto ustanovení nezakládá žádné nové nároky na náhradu nemajetkové újmy, ale **pouze rozšiřuje okruh osob, které mají nárok na odškodnění nemajetkových újem** vymezených v jiných ustanoveních občanského zákoníku.

Např. Pašek k tomu uvádí: *„Toto ustanovení umožňuje odčinění nemajetkové újmy spočívající v duševních útrapách nejen přímého poškozeného, ale i třetí osoby, která způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit (tzv. reflexní újma), a to za předpokladu, že to odůvodňují zvláštní okolnosti případu. Současně s touto hlavní úlohou satisfakční plní i funkci sankční, neboť škůdci hrubě nedbalému nebo páchajícímu protiprávní čin ze zlého úmyslu ukládá ve srovnání se škůdcem, který škodu způsobil svou toliko lehkou nedbalostí, další náhradovou povinnost. Tím působí i preventivně, neboť odrazuje potenciální škůdce od páchání zlovolných činů. Toto ustanovení nevytváří zcela samostatnou skutkovou podstatu, nýbrž plní jen funkci pravidla upravujícího rozsah náhrady (Leges IX 2971 3) při splnění předpokladů některé ze skutkových podstat náhrady škody, je-li taková škoda způsobena protiprávním činem.“*

Proto nevidíme důvod, proč by se u tohoto ustanovení měl výpočet nákladů právního zastoupení jakkoli odlišovat od § 2959 nebo 2958 o. z. Možné využití tarifní hodnoty 50 000 Kč i u tohoto ustanovení bylo potvrzeno též rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1131/2019.

Pro úplnost také odkazujeme i na rozsudek prvostupňového Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 13. 4. 2021, sp. zn. 26 C 264/2017,[13] kde soudem byla také při vyčíslení nákladů řízení využita tarifní hodnota 50 000 Kč.

Aplikace tarifní hodnoty 50 000 Kč k případným jiným nárokům podle o. z.

Tarifní hodnotu 50 000 Kč lze jako adekvátní používat kromě nároků podle § 2958, 2959 a 2971 o. z. pochopitelně **též u újmy ze zasažení do „tradičních“ osobnostních práv dle výslovné dikce § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu, chráněných zejména § 2956 o. z.**

Domníváme se též, že *per analogiam* jej lze použít rovněž u stanovení odškodnění na základě § 2969 odst. 2 o. z. (cena zvláštní obliby při poškození věci ze škodolibosti). Jde o velice obtížně vyčíslitelný nárok, při jehož adekvátním stanovení je třeba zohlednit řadu velmi subjektivních kritérií na straně škůdce i poškozeného a ta navíc podrobit dalšímu subjektivnímu hodnocení (pochopitelně snad objektivizovatelnému). Bezouška[14] mezi tato kritéria řadí např.: *„osobní city a jiné nemajetkové zájmy, bere se zřetel na osobní vztah poškozeného k věci, např. k uměleckému dílu, obydlí, rodinnému dědictví, věcem, se kterými jsou spojeny zvláštní vzpomínky či jsou uchovávány na památku (např. fotografie, dětské hračky a knížky)“*, a dále podotýká, že *„S ohledem na § 494 může být cena zvláštní obliby určena i u zvířat, zvláště pak domácích mazlíčků. Je zřejmé, že tato cena převyšuje cenu obecnou, jde o určitou přirážku k náhradě zjištěné dle prvního odstavce. Účelem jejího poskytnutí není náhrada, ale peníze zde plní roli satisfakční za utrpěnou citovou bolest.“* Proto máme za to, že i u tohoto typu nároku je předmětné ustanovení advokátního tarifu plně aplikovatelné.

Nároky, u kterých nelze tarifní hodnotu 50 000 Kč použít

U ostatních nároků z újmy na zdraví, které mají majetkovou povahu a jsou typicky uplatňovány společně s nemajetkovou újmou, však tarifní hodnotu 50 000 Kč dle našeho názoru nelze použít. Jde o náhrady:

- nákladů spojených s péčí o zdraví (náklady léčení, náklady péče) ve smyslu § 2960 o. z.,
- nákladů pohřbu ve smyslu § 2961 o. z.,
- nákladů za ztrátu na výdělku či ušlého zisku ve smyslu § 2962 až 2968 o. z.,
- nákladů při poškození věci ve smyslu § 2969 o. z.,
- nákladů při poranění zvířete ve smyslu § 2970 o. z.

11 Dostupné na beck-online.cz.

12 M. Pašek: § 2971 [Náhrada nemajetkové újmy], in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran: Občanský zákoník, komentář, 2. vydání (1. aktualizace), C. H. Beck, Praha 2022, marg. č. 1, a P. Bezouška: § 2971 [Náhrada nemajetkové újmy], in Občanský zákoník VI, Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014) II., 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, marg. č. 2.

13 Dostupné z https://rozhodnuti.justice.cz.

14 P. Bezouška: § 2969 [Náhrada při poškození věci], in op. cit. sub 12, marg. č. 22 a 23.

C. H. BECK NOVINKA

Daniela Zemanová
Zákon o soudech a soudcích
Komentář
2022 | vázané v plátně | 272
1 090 Kč | obj. číslo BK84
Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Závěr

Rozebírané rozhodnutí Nejvyššího soudu bývá v praxi často kritizováno, neboť má přímý dopad do odměny advokátů zejména ze zastupování poškozených vůči pojišťovnám, přesto jej považujeme za správné. Zavádí totiž jednotnou praxi v ohodnocování úkonů právní služby při zastupování poškozených, kteří utrpěli újmu na právech a zájmech chráněných částí první občanského zákoníku. Není důvod, aby advokát, který zastupuje celebritu ve složitém právním sporu při ochraně jejích osobnostních práv kvůli pomluvě, měl z pohledu mimosmluvní sazby obdržet nižší odměnu než advokát uplatňující právo na bolestné vyčíslené na základě znaleckého posudku.

Pokud se tedy vůči danému rozhodnutí a jeho aplikaci soudy či pojišťovnami zvedla kritika, je dle nás mířená nesprávným směrem, neboť by měla být zaměřena spíše na **zjevnou nelogičnost samotného advokátního tarifu**, který tyto typy nepochybně nesmírně složitých právních služeb jednoduše paušalizuje a ohodnocuje nižší částkou než třeba právní služby při uplatňování práv ze škody na vozidle převyšující 50 000 Kč.

Nemáme však za to, že je tato absurdita v rozporu s Ústavou či ústavním pořádkem; koneckonců výklad Nejvyššího soudu byl podroben přezkumu ze strany Ústavního soudu, který v něm nic neústavního neshledal.[15] **Kritiku a tlak je tak potřeba obrátit na samotného normotvůrce, který by měl i tuto oblast při novelizaci advokátního tarifu zohlednit.**

Na závěr doplňujeme, že vzhledem k tomu, že právní věta formulovaná Nejvyšším soudem je obecná a aplikace ust. § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu v popsaných situacích je částí advokátní obce silně kritizována, očekáváme, že se soudy vyšších instancí ještě budou v budoucnu touto problematikou zabývat detailněji (zejm. ve vztahu k možné granulaci jednotlivých nároků vyplývajících z § 2958 a 2959 o. z.). ✤

15 Viz výše citované usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2021, sp. zn. I. ÚS 2217/21.

Trestněprávní rozbor dokumentu V síti – 2. část

Právní rozbor jednání autorů a dětí

V první části tohoto článku, který byl publikován v BA č. 10/2022, se autorky zabývaly právní kvalifikací jednání predátorů z dokumentu V síti a popsaly jednotlivé trestné činy, pod jejichž skutkové podstaty je možné subsumovat jednání, resp. skutky predátorů. Tato druhá část příspěvku se bude věnovat právnímu rozboru jednání autorů a dětí v rámci tohoto dokumentu, resp. úvahám o jejich možné trestní odpovědnosti.

JUDr. Alena Tibitanzlová, Ph.D.,
působí jako advokátka a současně jako akademická pracovnice na Katedře trestního práva Policejní akademie České republiky v Praze.

Mgr. Lucie Bízová
je absolventkou Policejní akademie České republiky v Praze a studentkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

Dokument V síti umožnil nahlédnout do konverzace mezi dětmi a internetovými sexuálními predátory. Aby mohli dokumentaristé proniknout do této problematiky, vytvořili důvěryhodnou iluzi. Ve filmovém ateliéru postavili tři dětské pokoje a vybrali tři dospělé herečky s velmi mladistvým vzhledem. Na falešných profilech, kde protagonistky vystupovaly jako dvanáctileté dívky, je během deseti dnů oslovilo celkem 2 458 predátorů.

Trestněprávní kvalifikací jednání predátorů se zabývala první část tohoto příspěvku. V dokumentu V síti ovšem vystupovali i další aktéři – filmový štáb a (fiktivní) děti. Pro úplnost je tak třeba teoreticky zvážit, zda se protiprávního jednání nemohli dopustit také oni. V souvislosti s jednáním autorů je možné uvažovat o trestných činech proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Ohledně odpovědnosti dětí je namístě se zamyslet, zda se i ony nedopouštějí činů týkajících se vytváření a sdílení dětské pornografie.

Úvahy nad trestní odpovědností autorů dokumentu

Hlavní problém, který byl rozebírán v souvislosti s jednáním dokumentaristů, byl **zásah do soukromí predátorů**. Tvůrci dokumentu opakovaně zdůrazňovali, že jejich cílem není vyvolat lynč na jednotlivé predátory, ale upozornit na reálný problém.[1] Aby skryli identitu predátorů, využili tvůrci v postprodukci digitální masku na zakrytí tváře. Ve filmu jsou viditelné oči a ústa predátorů, zbytek obličeje je ale rozmazaný. Kromě částečně upraveného obličeje predátorů je pak vše, co muži ukazují dívkám na webkameru, zřetelně viditelné. Ve verzi dokumentu V síti +18 jsou explicitně zobrazena i obnažená těla a intimní partie mužů. Mimoto je ve všech verzích filmu vidět také prostředí, ze kterého predátoři prostřednictvím videohovorů s dívkami komunikují. Tvůrci zvažovali určité zakrytí pokojů predátorů, ale nakonec od tohoto ustoupili s ohledem na fakt, že prostředí, ze kterého muži komunikují, vytváří pro diváky lepší představu o predátorech a o sociálních vrstvách, ze kterých pocházejí. V dokumentu je možné také slyšet neupravený hlas predátorů. I jeho úpravu autoři zvažovali, taktéž od ní však upustili. Upravený hlas by zapříčinil zánik představy o věku predátorů a také o jejich emocích, a to by bylo na škodu zejména v situacích, kdy predátoři škemrali, naléhali nebo vyhrožovali dívkám.[2] Identita predátorů je tedy částečně skryta, téměř absolutní většina diváků by predátory z dokumentu nepoznala. I sami autoři dokumentu ovšem připouštějí, že diváci, kteří znají predátory z dokumentu osobně, je mohou na základě hlasu, prostředí nebo i přes digitální masku poznat.[3]

Z hlediska trestního práva na tomto místě teoreticky připadají v úvahu trestné činy poškození cizích práv (ust. § 181 tr. zákoníku), porušení tajemství dopravovaných zpráv (ust. § 182 tr. zákoníku) a porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (ust. § 183 tr. zákoníku).

Jednání pachatele trestného činu poškození cizích práv je vystavěno tak, že pachatel někoho uvede v omyl nebo využije něčího omylu a způsobí tím vážnou újmu na právech. *„Uvedení někoho v omyl je jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci. Při využití omylu jiného pachatel sám k vyvolání omylu nepřispěl, ale po poznání omylu jiného a v příčinném vztahu k němu jednal tak, aby jinému způsobil vážnou újmu na právech."*[4]

Aby mohlo dojít k naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu, je nutné, aby uvedením někoho v omyl nebo využitím něčího omylu byla způsobena vážná újma na právech. Onu vážnost je třeba posuzovat z hlediska intenzity zásahu a významu zasaženého práva, přihlédnout je nutné taktéž ke způsobeným následkům a všem relevantním okolnostem, při nichž mělo dojít ke způsobení újmy. Pokud nebude újma vyhodnocena jako vážná, nemůže dojít k naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu.[5] Újmou na právech se rozumí újma nemajetkového charakteru (pokud by došlo k újmě na majetku, jednalo by se o trestný čin podvodu podle ust. § 209 tr. zákoníku). Jako příklad nemajetkové újmy je možné uvést výrazný zásah do rodinného, pracovního nebo společenského života.[6]

Predátoři z dokumentu V síti ve své obhajobě před soudem zdůrazňovali, že zveřejněním ve filmu bylo zasaženo do jejich osobního života. Roman B. uváděl, že po uveřejnění dokumentu musel skončit v zaměstnání, neboť mu bylo řečeno, že se jeho chování neslučuje s jejich etickým kodexem. V této souvislosti u soudu taktéž zmiňoval, že se mu po odchodu z práce nedaří získat nové zaměstnání, a to právě z důvodu nedobrovolného účinkování ve filmu.[7] Predátor označovaný jako Ústečan ve své obhajobě mimo jiné taktéž zdůrazňoval, že přišel o práci, rodinu a přátele.[8]

V souvislosti s dokumentem je nutné zaměřit se kromě jiného (konkrétně především subjektivní stránky skutkové podstaty předmětného trestného činu, kdy o zavinění ve formě alespoň nepřímého úmyslu lze velmi pochybovat) primárně na objektivní stránku skutkové podstaty trestného činu a na reálné chování dokumentaristů. Objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu je tvořena obligatorními a fakultativními znaky. Obligatorními znaky je jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem.[9] *„Jednání chápeme jako projev vůle pachatele ve vnějším světě jako vědomé činnosti člověka zaměřené na dosažení určitého cíle, záměru."*[10] Předpokládejme tedy, že dokumentaristé naplnili obligatorní znak jednání. *„Následkem se rozumí ohrožení nebo porušení zájmů chráněných trestním zákoníkem."*[11] Na tomto místě by bylo nezbytné zvažovat, zda skutečně došlo k poškození nemajetkových práv a zda toto poškození dosahovalo takového rozsahu, resp. intenzity, aby mohlo být označováno za vážné. Nejdůležitějším obligatorním znakem s ohledem na jednání autorů dokumentu je pak příčinný vztah mezi jednáním a následkem. I pokud bychom přistoupili na to, že byl způsoben následek, tzn. vážná újma na právech, je nutné zvažovat, zda je mezi jednáním autorů a způsobeným následkem příčinná souvislost. *„Pachatel může být trestně odpovědný za trestný čin jen tehdy, pokud svým jednáním skutečně způsobil trestněprávně relevantní následek."*[12]

Nyní je vhodné připomenout si okolnosti, které předcházely údajnému zásahu do nemajetkových práv predátorů.

1 Sexuální predátoři na lovu [online], Česká televize [cit. 20. 2. 2022], dostupné z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/12360773574-v-siti/21856227079/12648-sexualni-predatori-na-lovu/.

2 U Kulatého stolu. Vít Klusák: V síti: Predátoři si zaslouží skončit ve vězení. Ten nejhorší vyhrožoval znásilněním [podcast], Podcast U Kulatého stolu [cit. 20. 2. 2020], dostupné z: https://open.spotify.com/show/4nsIBLm0VpFFuAy6ZkKE10.

3 Výzva. „Jsou to otcové od rodin, jejich blízcí je poznají." Dokumentaristka o sexuálních predátorech na českém internetu [interview], Seznam zprávy [cit. 20. 2. 2022], dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/sexualni-predatori-na-internetu-lici-pasti-i-na-vase-deti-mlada-zena-jim-vyhlasila-valku-71912.

4 P. Šámal a kol.: Trestní zákoník: komentář, 2. vyd., C. H. Beck, Praha 2012.

5 A. Draštík a kol.: Trestní zákoník: komentář, Wolters Kluwer, Praha 2015.

6 F. Ščerba a kol.: Trestní zákoník, Komentář, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2020.

7 „Stáhl bych ti kalhotky". U soudu s predátorem V síti četli záznam komunikace [online], iROZHLAS [cit. 2. 2. 2022], dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/v-siti-sexualni-predator-tereza-tezka-film-snimek-dokument_2008110700_dok.

8 První nepodmíněný trest pro predátora z filmu V síti [online], iROZHLAS [cit. 30. 1. 2022], dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/v-siti-ustecan-martin-ustecak-usti-nad-labem-soud-rozsudek_2104011325_ako.

9 P. Šámal a kol.: Trestní právo hmotné, 9. přepracované vyd., Wolters Kluwer, Praha 2022.

10 Tamtéž.

11 F. Novotný a kol.: Trestní právo hmotné, 4. vyd., Aleš Čeněk, Plzeň 2017.

12 Op. cit. sub 9.

Dokumentaristé vytvořili věrohodné profily fiktivních dvanáctiletých dívek, čímž uvedli predátory v omyl, nicméně jim tímto nezpůsobili vážnou újmu. Následně predátoři započali konverzaci s domnělými dvanáctiletými dívkami, během které spáchali několik trestných činů (ať již ve stadiu pokusu, anebo ve stadiu dokonaného trestného činu). Posléze dokumentaristé využili pořízené materiály ve filmu a pouze částečně zabránili možnosti predátory ve filmu ztotožnit. Pokud ve věci aplikujeme zejména teorie zásady umělé izolace jevů, domníváme se, že **nelze dojít k jinému závěru než tomu, že mezi jednáním autorů dokumentu a způsobeným následkem není příčinná souvislost**. Tím, že dokumentaristé přesvědčili predátory, že se jedná o skutečné dvanáctileté dívky (fakticky je uvedli v omyl), nezpůsobili mužům vážnou újmu na právech. K této vážné újmě (pokud bychom tedy samozřejmě přistoupili na ten fakt, že byla skutečně způsobena) došlo až v následku několika dalších událostí, a to konkrétně vlastního protiprávního jednání predátorů a následně zveřejněním jejich jednání v dokumentu.

Skutková podstata trestného činu porušení tajemství dopravovaných zpráv podle ust. § 182 tr. zákoníku spočívá v tom, že pachatel zde úmyslně neoprávněně zjistí obsah zprávy zasílané prostřednictvím elektronické komunikace. K naplnění skutkové podstaty není nutné, aby zjištěné informace dále šířil. Postačí, pokud si je sám pro sebe neoprávněně zjistí.

Skutková podstata trestného činu porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí podle ust. § 183 tr. zákoníku je naplněna v případě, že pachatel neoprávněně získá informace, které má někdo jiný ve svém soukromí, a pak je následně sdílí nebo jinak využije. Je nutné zdůraznit, že se jedná o informace uchované v soukromí někoho jiného. Tím se typicky rozumí takový prostor, který osobě náleží, tedy může jít o dům, trezor, peněženku, ale také paměť mobilního telefonu či počítače.[13]

Rozdíl mezi výše uvedenými trestnými činy je v tom, že v prvně zmíněném dochází k porušení soukromí tím, že pachatel zjišťuje obsah informací, které jsou aktuálně přepravovány k adresátovi. U druhého trestného činu dochází k neoprávněnému zjišťování informací, které jsou již uchovávané v soukromí napadené osoby. Dalším rozdílem je skutečnost, že podle ust. § 182 odst. 1 tr. zákoníku postačí, pokud pachatel informaci neoprávněně získá, ale již ji dále nešíří. V případě ust. § 183 tr. zákoníku je znakem následné zveřejnění, zpřístupnění třetí osobě nebo jiné použití.[14]

V dokumentu V síti vidíme, že autoři získávají informace z právě probíhajících hovorů mezi predátory a herečkami. Tím by mohlo dojít k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle ust. § 182 tr. zákoníku, protože dokumentaristé úmyslně porušují tajemství sdílené komunikace. Nicméně je nutné upozornit na to, že jedním ze dvou profilů, mezi kterými probíhá sledovaná komunikace, jsou právě oni sami. Tím nedochází k neoprávněnému porušování tajemství zpráv, neboť dokumentaristé (resp. herečky) jsou uživateli, kteří oprávněně zprávu přijímají.

Jak je z dokumentu patrné, autoři sdíleli (zveřejnili) konverzace písemného, zvukového i obrazového charakteru s širokou veřejností. To vede k úvaze, že mohlo dojít k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle ust. § 183 tr. zákoníku. Domníváme se však, že ani tato skutková podstata nemohla být ze strany dokumentaristů naplněna. Gargulák ve svém příspěvku týkajícím se nekonsensuální pornografie uvádí příklad. Partner zveřejní pornografické fotografie své partnerky, které měl ve svém držení. *„Z dikce § 183 odst. 1 TrZ přímo plyne, že fotografie, film nebo jiný záznam musí být uchován v soukromí jiné osoby. Partner se tak nemůže dopustit tohoto trestného činu, neboť předmětný záznam uchovává u sebe. Tato skutková podstata by přicházela do úvahy tehdy, pokud by si partner např. tajně poslal záznam se sexuálním obsahem z telefonu partnerky a pak ho zpřístupnil.“*[15] Domníváme se, že tento příklad je možné analogicky uplatnit právě i na dokument V síti. **Autoři dokumentu zveřejnili konverzace/fotografie/videa, které jim predátoři sami poslali, a tudíž je měli dokumentaristé ve svém soukromí. Jejich zveřejněním se tedy nezasáhlo do materiálů uchovávaných v soukromí někoho jiného, a tudíž nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle ust. § 183 tr. zákoníku.**

Vít Klusák v rozhovorech uváděl, že ačkoli jim přišlo několik vzkazů od „ulovených predátorů“, ve kterých jim sdělovali, že podniknou právní kroky, žádnou žalobu zatím neobdrželi.[16] Je možné, že by po autorech mohla být požadována odpovědnost v občanskoprávní rovině, avšak máme za to, že z trestněprávního hlediska nejsou v souvislosti s dokumentem odpovědni za žádný trestný čin.

Úvahy nad odpovědností dětí

V souvislosti s rozborem trestní odpovědnosti predátorů za trestné činy páchané na internetu je nutné se zamyslet na druhé straně také nad odpovědností dětí za tyto činy. Herečky v dokumentu V síti představovaly dvanáctileté dívky, tzn. děti mladší 15 let, které nejsou trestně odpovědné. Nicméně dokument upozornil na problematiku zneužívání dětí na internetu, která se týká nejen dětí mladších patnácti let, ale také mladistvých,[17] kteří již za své jednání nesou trestní odpovědnost jako takovou.

V dokumentu V síti herečky vystupující jako nezletilé dívky zasílaly predátorům na jejich opakované žádosti své intimní fotografie. Tento jev je označován jako sexting. Jeho definice se různí, ale jako jednu z nejaktuálnějších je možné uvést definici Szotkowského, který se sextingem zabývá. Ve své publikaci *Sexting u českých dětí* jej vymezuje jako *„elektronické rozesílání, šíření vlastních sexuálně sugestivních či explicitních materiálů, tj. textových zpráv, fotografií či videí, ke kterému dochází prostřednictvím internetu a mobilních te-*

13 Op. cit. sub 6.

14 Tamtéž.

15 M. Gargulák: Kriminalizace nekonsensuální pornografie v České republice, Trestněprávní revue č. 2/2018, str. 30.

16 Predátoři se nás pokusili vydírat jen jednou, říká režisér filmu V síti Vít Klusák [online], Flowee [cit. 25. 2. 2022], dostupné z: https://www.flowee.cz/floweecity/styl/8604-predatori-se-nas-pokusili-vydirat-jen-jednou-rika-reziser-filmu-v-siti-vit-klusak.

17 Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku [zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, § 2 odst. 1 písm. c)].

lefonů. A dále pak přijímání materiálů této povahy.“[18] Ve zmíněné publikaci uvádí, že své intimní fotografie rozesílá 15 % dětí. V rámci výzkumu také zjišťoval, zda mají děti povědomí o právní rovině sextingu. Pouze 31,52 % dětí uvedlo, že si jsou vědomy toho, že zasílání intimních fotografií je zakázáno až do 18 let. 31,97 % dětí uvedlo, že si myslí, že je to zakázáno pouze osobám mladším 15 let. Více než 30 % dětí se domnívalo, že zasílání vlastních intimních fotografií osobami mladšími 18 let není trestné.[19] Tato neznalost může být pochopitelná s ohledem na jakýsi paradox, který česká právní úprava obsahuje. Je obecně známé, že v České republice je pohlavní styk legální od 15 let, resp. právní úprava zakazuje mít pohlavní styk dříve než v 15 letech.[20] Na tomto základě děti chybně dovozují, že mohou vykonávat i další sexuální aktivity, jako je sdílení intimních fotografií, již po patnáctém roce svého života. Ačkoli se zmíněný paradox může zdát jako nedostatek v právní úpravě, Kopecký jeho smysl objasňuje. *„Dítě ve věku 15 let je sice fyzicky zralé na to provozovat sex, otázkou je, je-li však schopné nést následky spojené např. s rozšířením jejich vlastních intimních materiálů v online prostředí. Paradox tedy dítě chrání především před psychickou újmou spojenou s dospíváním v adolescenci.“*[21]

V souvislosti s trestní odpovědností mladistvých je relevantní trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle ust. § 192 tr. zákoníku. Základní skutková podstata uvedená v odst. 3 tohoto ustanovení se vztahuje na osobu, která vyrobí (...) dětskou pornografii. Tímto tvůrcem se tedy stává dítě, které svou obnaženou fotografii pořídí (případně dále sdílí). Pokud tedy šestnáctiletá dívka (tzn. mladistvá) zašle svému příteli intimní fotografii, stává se pachatelem tohoto trestného činu.

Zde je nutné zmínit obecný princip, že **za své jednání nemůže být trestně odpovědný ten, na jehož ochranu je ustanovení určeno**. V tomto případě ale není možné tento princip aplikovat, a to z toho důvodu, že toto ustanovení není primárně určeno k ochraně dětí, nýbrž k ochraně morálních hodnot spočívajících v odsuzování dětské pornografie.[22] Potřeba je ovšem zmínit v této souvislosti dále i zásadu subsidiarity trestní represe.[23] Pořizování intimních fotografií dětí v sexuálním kontextu vždy naplní zmiňovanou skutkovou podstatu, ale v některých případech bude nutné zvážit míru společenské škodlivosti. V případech, ve kterých jsou pachateli predátoři na síti, obdobně jako v dokumentu, je posuzování společenské škodlivosti nadbytečné; je zřejmé, že společenská škodlivost dětské pornografie je vysoká. Existují ovšem případy, kdy je zvažování míry společenské škodlivosti namístě. Typickým příkladem může být situace, při které si mladý pár v rámci společného sexuálního života vytvoří intimní fotografie. Pokud je alespoň jeden z nich mladší 18 let, budou tímto svým jednáním naplňovat skutkovou podstatu trestného činu výroby dětské pornografie. Jestliže uvedeme konkrétní příklad – mladistvá dívka pořídí své obnažené fotografie a zašle je svému (mladistvému či dospělému) příteli. Ona naplní skutkovou podstatu rozebíraného trestného činu podle ust. § 192 odst. 3 tr. zákoníku, on naplní skutkovou podstatu rozebíraného trestného činu podle ust. § 192 odst. 1 tr. zákoníku. Pokud přítel mladistvé dívky pořídí s jejím souhlasem její fotografii, dojde k naplnění skutkové podstaty podle ust. § 192 odst. 3 tr. zákoníku (...). Ani jeden z partnerů neměl v úmyslu intimní fotografie mladistvé dále šířit či jinak zneužívat, šlo pouze o jejich uchování pro vlastní potřebu. I přesto, že skutková podstata byla naplněna, je potřeba zamyslet se nad tím, zda došlo k tak závažnému poškození společenských zájmů či hodnot, aby bylo namístě, resp. skutečně nutné, vyvozovat trestní odpovědnost.[24]

V souvislosti s trestní odpovědností dětí za sexuální trestné činy je vhodné zmínit také přímo ust. § 203 tr. zákoníku o beztrestnosti dítěte. *„Dítě, které žádá nebo přijme za pohlavní styk s ním, své pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, není pro takový čin trestné, a to ani podle ustanovení o návodci nebo pomocníkovi.“*[25] Toto ustanovení výslovně uvádí tu obecnou zásadu, že nemůže být trestně odpovědný ten, k jehož ochraně je příslušné trestněprávní ustanovení určeno. Toto ustanovení navazuje na trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle ust. § 202 tr. zákoníku. Pokud se dítě dopustí některé z forem jednání uvedených v ust. § 203 tr. zákoníku, nevzniká mu za něj trestní odpovědnost.[26] Stěžejní je v tomto ustanovení žádost nebo přijetí úplaty, prospěchu či výhody. Z toho je zřejmé, že toto se vztahuje pouze k trestnému činu, jenž takovou formu protiplnění zahrnuje, tedy svádění k pohlavnímu styku. Beztrestnost dítěte není možné vztáhnout např. na trestný čin šíření a výroby dětské pornografie podle ust. § 192 tr. zákoníku. Za tento trestný čin, jak již bylo dříve uvedeno, může být dítě (resp. mladistvý) trestně odpovědné.

Z uvedeného vyplývá, že **i mladistvý je trestně odpovědný za vytváření a sdílení dětské pornografie**. Uváděné je podle našeho názoru významné zejména z hlediska preventivního působení na děti, a to i s přihlédnutím k výsledkům dříve uvedeného výzkumu. Výslovný zákaz tohoto jednání by měl děti odradit od vytváření a sdílení intimních materiálů, neboť to pro ně může mít nepředstavitelné následky. **V případech sdílení intimních fotografií v rámci partnerské-**

18 R. Szotkowski a kol.: Sexting u českých dětí, 1. vyd., Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2020.

19 Tamtéž.

20 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

21 K. Kopecký, R. Szotkowski: Sexting a právo, E-bezpečí č. 2/2019, str. 70-73. Dostupné z: https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sexting/1681-sexting-a-pravo.

22 Op. cit. sub 6.

23 Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku). Více k zásadě subsidiarity trestní represe srov. např. J. Mulák, A. Tibitanzlová: Ještě k zásadě subsidiarity trestní represe, Trestněprávní revue č. 5/2018, str. 115 a násl. Srov. také např. J. Mulák: Trestní právo jako ultima ratio – poznámky k zásadě subsidiarity trestní represe, in T. Gřivna, H. Šimánová (eds.) a kol.: Trestní právo s lidskou tváří: V upomínku na Marii Vanduchovou, Wolters Kluwer, Praha 2021, str. 197-217. Dále srov. např. J. Mulák: Zahraniční přístupy k zásadě subsidiarity trestní represe, in Naděje právní vědy 2020 – Právní věda v praxi, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2021, str. 513-535. Konečně srov. např. J. Mulák: Zásada subsidiarity trestní represe v rozhodovací praxi Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR, in Naděje právní vědy 2020 – Právní věda v praxi, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2021, str. 536-546.

24 Op. cit. sub 6.

25 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

26 Op. cit. sub 4.

ho života bude formálně dána trestní odpovědnost vždy, avšak jak bylo již zmíněno, v úvahu na tomto místě přichází aplikace zásady subsidiarity trestní represe (a to jak na straně dítěte, jež je na fotografii zobrazeno, tak na straně mladistvého či dospělého partnera). Nicméně **v případech konverzací dětí s internetovými predátory je zřejmé, že děti, které naplní skutkovou podstatu trestného činu, nebudou skutečnými pachateli**. Trestněprávní následky musí nést primárně predátor. Vyvozování trestní odpovědnosti dítěte nebude ve většině těchto případů jistě namístě.

Závěr

Predátorům z dokumentu V síti byl věnován značný prostor a v médiích je možné dohledat konkrétní informace týkající se spáchaných trestných činů. Autorům dokumentu a možným důsledkům jejich jednání byla pozornost věnována již pomálu. Režisér dokumentu Vít Klusák v rozhovorech zmiňuje, že několik mužů vyhrožovalo prostřednictvím svých advokátů, že podá na autory snímku žalobu. Predátoři ve svých výzvách nejčastěji zmiňovali, že došlo k poškození jejich dobrého jména. V těchto případech by byla odpovědnost autorů směrována do roviny občanskoprávní. Jak bylo dříve rozebráno, z hlediska trestního práva je nutné odpovědnost autorů dokumentu vyloučit.

Dokument V síti se trestněprávní odpovědnosti dětí vyplývající ze sdílení intimních fotografií nevěnoval, ale upozornil na poměrnou běžnost tohoto jevu. Dívky, které by se ocitly ve stejné situaci jako herečky v dokumentu, by za sdílení svých intimních fotografií trestně odpovědné nebyly, a to z důvodu nedosažení věku patnácti let. Pokud by se jednalo o dívky starší patnácti let, byla by jejich trestní odpovědnost za výrobu resp. sdílení svých intimních fotografií predátorům pravděpodobně vyloučena, neboť ve vztahu k sexuálním predátorům byly právě ony obětí trestného činu (trestných činů), a to i přesto, že intimní fotografie sdílely s predátorem zdánlivě dobrovolně. V jiných případech je ovšem vhodné upozornit, že jak bylo dříve v tomto příspěvku podrobně analyzováno, vytvářením a sdílením intimních fotografií se mladistvý trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle ust. § 192 tr. zákoníku dopustit může.[27] ✤

27 Tento příspěvek je výstupem vědeckovýzkumného úkolu *Možnosti využití nových technologií s důrazem na zefektivnění a urychlení činnosti orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů*, subúkolu *Základy trestní odpovědnosti s akcentem na zavádění nových postupů a technologií do trestního řízení*, řešeného na Policejní akademii České republiky v Praze. Svým obsahem vychází z diplomové práce Mgr. Lucie Bízové (Červenkové) obhájené v květnu 2022 na Policejní akademii České republiky v Praze (vedoucí práce JUDr. Alena Tibitanzlová, Ph.D.).

Zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí v rozměru právně výkladovém, ústavním a společenském

S účinností od 1. ledna 2022 došlo k rozsáhlé novele exekučního práva provedené zákonem č. 286/2021 Sb. Jejím prostřednictvím se dosavadní materie exekučního práva rozšířila mimo jiné o řadu tzv. amnestujících institutů, mezi které patří Milostivé léto I, zastavování tzv. marných bagatelních exekucí a zastavení dlouhodobě bezvýsledných exekucí. Dále pak počínaje dnem 1. září 2022 nabyl účinnosti zákon č. 214/2022 Sb., který upravuje zejména Milostivé léto II. Lze tak pozorovat legislativní snahy inkorporovat do oblasti exekučního práva principy, které jsou charakteristické zejména pro insolvenční právo. Nelze však souhlasit s tím, že se jedná o krok správným směrem, protože exekuční a insolvenční řízení plní v rámci právního řádu České republiky zcela odlišnou úlohu. Obě řízení byla původně legislativně vystavěna na zcela odlišných základech a jejich umělé přibližování je pro fungování právního státu škodlivé.

JUDr. Ing. Martin Štika
je soudním exekutorem v Hradci Králové, současně působí na Katedře občanského práva Fakulty právnické ZČU a jako přidružený člen Právní a legislativní komise Exekutorské komory ČR.

Ze všech výše uvedených institutů je v současné době největší pozornost upřena na zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí upravené v § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu. V první části příspěvku předložím procesní postup včetně praktické aplikace výše uvedené části zákona z pohledu soudního exekutora.

Ve druhé kapitole se zaměřím na atributy ústavnosti, systematiky úpravy v kontextu exekučního práva a společenské prospěšnosti. Poslední část věnuji vybraným praktic-

kým důsledkům předmětné úpravy. V závěru se zamyslím nad směřováním legislativy exekučního práva.

Z hlediska využívaných zdrojů musím konstatovat, že se potýkám s jejich nedostatkem. Důvodem je především skutečnost, že **příspěvek převážně reaguje na právní úpravu, která se bude aplikovat až po 1. lednu 2023**. O to intenzivněji jsem projednávanou problematiku konzultoval s odborníky z řad soudních exekutorů. Okrajovým způsobem jsem využíval mé odborné články nebo komentářovou literaturu týkající se úpravy zastavování marných bagatelních exekucí nebo Milostivého léta II.

1. Zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí – procesní postup

1.1 Obecně

Výše bylo uvedeno, že právní materie exekučního řádu byla o zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí rozšířena prostřednictvím novely exekučního práva provedené zákonem č. 286/2021 Sb. **Právní úprava tradičního a aplikačně srozumitelného institutu zastavení exekuce obsahuje nově od 1. ledna 2022 v § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu procesní postup zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí.** Z hlediska legislativně technického zvolil zákonodárce tzv. vrstvenou legislativu,[1] kdy původních šest odstavců upravuje zastavení exekuce jako jediný opravný prostředek v exekuci. K nim nově přibylo dalších sedm odstavců upravujících speciální důvod zastavení exekuce. Proto legislativní vyjádření § 55 ex. řádu aktuálně nemusí pro řadu adresátů normy působit systematickým dojmem.

Podle § 10 bodu 2 zák. č. 214/2022 Sb., o zvláštních důvodech pro zastavení exekuce a o změně souvisejících zákonů, **dopadá úprava zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí i na řízení zahájená přede dnem 1. ledna 2022**.[2] Došlo tak k novelizaci původního přechodného ustanovení uvedeného v zákoně č. 286/2021 Sb.[3] V této souvislosti nelze než souhlasit s tím, že *„novelizace již účinných přechodných ustanovení je nepřípustná nejen proto, že se to nedělá, ale proto, že to často vede k protiústavním následkům pro adresáty normy. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně a trvale připomíná spjatost principu předvídatelnosti důsledků právního předpisu s principy právního státu“*.[4]

Pominu-li procesní postup, včetně právních důsledků (ne)zaplacení zálohy, nemohu než uzavřít, že zákonodárcem v úpravě v **§ 55 odst. 7 ex. řádu je založena maximálně přípustná doba, po kterou může být exekuce vedena bez toho, aniž by se oprávněný *ex lege* musel podílet na nákladech exekuce v těch řízeních, kde dosud nedošlo k žádnému uspokojení vymáhané povinnosti, ledaže je exekucí postižena nemovitá věc**.

1.2 Základní právní předpoklady

Základní právní předpoklady zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí jsou upraveny v § 55 odst. 7 ex. řádu. Předně platí, že úprava se užije v řízeních, kde po **dobu posledních 6 let počítaných po vyznačení doložky provedení exekuce**[5] **nedošlo k žádnému plnění**.[6] Uhrazení, byť jen jedné koruny, nelze vyložit jinak, než že na uvedenou exekuci úprava nedopadá.[7] Ve výčtu základních předpokladů aplikace normy je explicitně vymezena pouze jedna negativní podmínka. Úprava se neužije v případě, že exekucí je postižena nemovitá věc.[8] K zastavení rovněž nedojde ani v případě, je-li exekuční řízení podle zvláštního předpisu přerušeno nebo pokud další právní předpis stanoví, že exekuci nelze provést.[9]

Exekutor tak při zkoumání naplnění zákonných znaků úpravy nerozlišuje, jestli je účastníkem[10] **fyzická, nebo právnická osoba.** Ani jestli oprávněným je veřejnoprávní nebo soukromoprávní subjekt, jako v případě Milostivého léta I a II. Nezohledňuje výši pohledávky oprávněného, kterou byl povinen zkoumat při zastavování tzv. marných bagatelních exekucí. Současně nezjišťuje, jaký exekuční titul[11] byl podkladem pro zahájení exekučního řízení. Lze tak přijmout závěr, že exekutor zkoumá toliko plnění po dobu posledních 6 let počítaných po vyznačení doložky provedení exekuce, dále pak, jestli došlo v exekuci k postižení nemovité věcí (nebo podílu na nemovité věci), a skutečnost, zda se jedná o exekuci uvedenou v § 55 odst. 9 ex. řádu.[12]

Obsahem § 55 odst. 12 ex. řádu jsou definované procesní situace, pro které shodně platí, že lhůta posledních 6 let počítaných po vyznačení doložky provedení exekuce neběží (exekuce nepeněžitého plnění; doba, po kterou probíhala některá dílčí řízení; doba, po kterou byla exekuce jako celek odložena).

V praxi to bude pro exekutora znamenat značný nárůst administrativní agendy v otázce individuálního posuzování jednotlivých exekucí. Výkladově nejasné mohou být situace běhu lhůty v případě podání procesního návrhu odmítnutého z důvodu nesrozumitelnosti atd.

1.3 Bezvýslednost exekuce

Výše bylo uvedeno, že hlavním znakem úpravy je bezvýslednost. Ta je definována jako doba posledních 6 let počí-

1 Srov. J. Jirsa: Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 4. 2019, Wolters Kluwer, Praha 2019.

2 V řízeních zahájených přede dnem nabytí účinnosti zák. č. 286/2021 Sb. lhůta podle § 55 odst. 7 ex. řádu neuplyne dříve než uplynutím jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Tzn., že skončí nejdříve dnem 1. 1. 2023.

3 Čl. IV bod 11.

4 Op. cit. sub 1; viz např. Pl. ÚS 1/14 ze dne 31. 3. 2015.

5 § 35b odst. 1 písm. i) ex. řádu.

6 Podle § 9 odst. 1 zák. č. 214/2022 Sb. došlo ke změně exekučního řádu ve znění zák. č. 286/2021 Sb. V § 55 odst. 7 a 11 se zrušila slova *„ve výši postačující alespoň ke krytí nákladů exekuce“*.

7 K problematice plateb třetích osob viz např. 31 Cdo 1714/2013.

8 Pořadí podle zák. č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, je nerozhodné.

9 § 46 odst. 7 ex. řádu.

10 Povinným nebo oprávněným.

11 § 40 ex. řádu.

12 Exekuce k vymožení pohledávky na výživné pro nezletilé dítě, pohledávky za náhradní výživné podle jiného zákona, náhrady újmy způsobené poškozenému pracovním úrazem, nemocí z povolání, ublížením na zdraví nebo trestným činem, pohledávky z deliktu podle občanského zákoníku, bezdůvodného obohacení, pohledávky školy nebo školského zařízení z veřejné služby poskytované podle školského zákona, nebo pokud by zastavení exekuce odporovalo dobrým mravům.

taných po vyznačení doložky provedení exekuce, kdy nedošlo k žádnému plnění, ledaže je exekucí postižena nemovitá věc. Na tomto místě je však nutné připomenout, že **bezvýslednost založená § 55 odst. 7 ex. řádu se zcela obsahově odchyluje od bezvýslednosti výkonu rozhodnutí tak, jak ji známe z § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř.**[13]

Zákonodárcem definovanou podmínku v § 55 odst. 7 ex. řádu tak nelze vnímat jako bezvýslednost v pravém slova smyslu. Mám za to, že zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí má dopadat především na ty exekuce, u kterých mimo podmínek uvedených v § 55 odst. 7 ex. řádu by navíc mělo být vysoce pravděpodobné, že ani do budoucna nelze očekávat byť jen částečné plnění.[14] V přímém rozporu s touto vyřčenou premisou jsou pak exekuce, ve kterých sice jsou naplněny podmínky podle § 55 odst. 7 ex. řádu, ovšem z obsahu zjištěného majetku lze usuzovat, že v budoucnu k plnění nepochybně dojde (např. podle výše srážek ze mzdy a současného pořadí). Odhlédnout nelze ani od případů, kdy sice v určeném období nedošlo k žádnému plnění, ale již po nějakou dobu probíhá např. dědické řízení nebo se povinný opakovaně procesními i mimoprocesními prostředky snaží systematicky vyhnout nebo oddálit provedení exekuce atd. V obdobných případech ani nelze vyloučit, že exekutor využije možnost podle § 55 odst. 9 ex. řádu (k tomu více v oddíle 1.4.1).

Bezvýslednost definovaná v § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř. je z pohledu exekučního práva považována za tradiční, navíc s bohatým judikatorním základem. Definování další bezvýslednosti, byť do *lex specialis*, směřuje ke zbytečné potřebě nového výkladu a rozhodnutím vyšších soudů. Hodnocení ohledně toho, že zvolenou definici bezvýslednosti považuji za nesystémovou v rámci úpravy exekučního řízení, obsahuje dále podkapitola 2.2.

1.4 Záloha na další vedení exekuce

Jsou-li splněny všechny výše uvedené právní předpoklady, **vyzve**[15] **exekutor oprávněného, aby ve lhůtě do 30 dnů sdělil, zda souhlasí se zastavením exekuce, nebo aby ve stejné lhůtě sdělil,**[16] **že se zastavením exekuce nesouhlasí**. **Záloha na další vedení exekuce činí 500 Kč.**[17] Zákon neukládá, že výzva musí být ve formě usnesení. Zvolí-li však exekutor formu usnesení, nebude proti němu na základě § 202 odst. 1 písm. a) o. s. ř. odvolání přípustné. Vadným nebude postup exekutora, který výzvu učiní i prostým přípisem, a to i hromadně ve více věcech ve prospěch téhož oprávněného. Proti výzvě, i pokud bude vydána formou usnesení, není opravný prostředek přípustný.

Úprava nezakládá, na rozdíl o zastavování tzv. marných bagatelních exekucí, exekutorovi žádnou lhůtu, dokdy musí oprávněného vyzvat. Bylo-li již výše uvedeno, že exekutor v řadě případů bude muset exekuce posuzovat individuálně, musí účastníci spravedlivě očekávat, že doba, za kterou dojde k případnému zastavení exekuce, bude úměrná administrativní i ekonomické náročnosti popisovaného procesu. Lze si tak dokonce představit, že exekutor bude formálně řízení zastavovat až v poslední čtvrtině roku 2023, nebo dokonce v průběhu roku 2024.

V § 55 odst. 10 ex. řádu je upraven procesní postup, ve kterém může exekutor, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, rozhodnout, že oprávněný je zproštěn od složení zálohy na další vedení exekuce. Předpokladem je, že oprávněný podá návrh do 10 dnů od doručení výzvy ke složení zálohy. V této části se jedná o obdobnou procesní možnost jako v případě § 138 o. s. ř. Proto lze v případě výkladových nejasností přiměřeně odkázat na odbornou literaturu nebo judikaturu vztahující se k uvedenému ustanovení občanského soudního řádu.

1.4.1 Privilegované exekuce

Zákon podává v § 55 odst. 9 ex. řádu taxativní výčet exekucí, ve kterých je oprávněný zproštěn od složení zálohy na další vedení exekuce. Podstatné rovněž je, že na tyto exekuce nedopadá úprava § 55 odst. 11 věty druhé až čtvrté ex. řádu (prodloužení lhůty je možné nejvýše dvakrát, včetně zákazu překročení nepřerušeného trvání exekuce po sobě následujících 12 let od vyznačení doložky provedení exekuce).

Lze očekávat, že z uvedeného výčtu bude zřejmě nejvíce diskutovanou ta, která se týká zproštění od složení zálohy, pokud by zastavení exekuce odporovalo dobrým mravům. **Koncepci výčtu v § 55 odst. 9 ex. řádu vnímám tím způsobem, že zákonodárce předkládá vybrané exekuce, u nichž má zájem na jejich nepřetržitém vymáhání bez ohledu limitace dalších lhůt.** Opakem je § 55 odst. 10 ex. řádu, kde je zproštění od složení zálohy odvislé od poměrů oprávněného.

Úvaha nad tím, jestli by zastavení konkrétní exekuce odporovalo dobrým mravům, přísluší toliko exekutorovi. Svojí úvahou by však neměl rozšiřovat výčet negativních podmínek aplikace normy uvedené v § 55 odst. 7 ex. řádu. Je nezbytné, aby úvaha byla založena na objektivních skutečnostech získaných úřední činností, které lze zpětně přezkoumat. V každém případě musí vždy především zohledňovat princip nestrannosti a nezávislosti.

Jako obecný příklad lze uvést např. posouzení osoby oprávněného nebo původ exekučního titulu (např. výživné pro neprovdanou matku). Dalšími důvody, u kterých mám za to, že splňují rozpor s dobrými mravy, jsou zjevné a účelové snahy povinného vyhnout se úkonům exekutora (např. neúčinná právní jednání nebo zatajení či zcizení věcí v rozporu s § 44a odst. 1 ex. řádu).[18]

Za nesprávný bych ovšem zřejmě nepovažoval ani postup exekutora, který by uvedeným způsobem rozhodl, pokud by měl pochybnost u skutečné bezvýslednosti. Nemravnost to-

13 Na obdobném principu je dokonce založen i § 44c ex. řádu.

14 Např. povinný není zaměstnán, má mnohočetné exekuce, exekutor nezná adresu jeho faktického pobytu nebo má naopak po provedeném šetření zjištěno, že nevlastní žádné hodnotné movité věci, atd.

15 Postačí doručení podle § 50 o. s. ř.

16 Procesní zákonná lhůta (srov. NSS 1 As 31/2014).

17 § 12 odst. 4 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora (dále „exekuční tarif").

18 Přiměřené úkony podle § 67 odst. 2 písm. d) ex. řádu.

tiž nelze posuzovat toliko z pohledu jen jednoho účastníka řízení, tedy povinného, ale také i optikou oprávněného. Proto lze nemravnost spatřovat *in eventum* i v tom, že oprávněný, který byl v minulosti bdělý[19] a doposud trpělivě čeká na první pořadí, bude muset nyní vynaložit ekonomický výdaj k tomu, aby jeho pořadí bylo zachováno. Pokud tak neučiní, výrazně zlepší pořadí ostatních věřitelů, kteří exekuční návrh podali paradoxně později.

V souvislostech výše uvedených **lze očekávat, že problematika zproštění od složení zálohy na další vedení exekuce, pokud by zastavení exekuce odporovalo dobrým mravům, může být v budoucnu předmětem rozhodování vyšších soudů**.

1.5 Prodloužení doby bezvýsledné exekuce

Složením zálohy se podle § 55 odst. 11 prodlužuje lhůta 6 let počítaných po vyznačení doložky provedení exekuce o další 3 roky. Její prodloužení je možné však nejvýše dvakrát. Po uplynutí prodloužené lhůty první,[20] resp. druhé, exekutor exekuci zastaví. Zákonodárce definuje maximální možnou dobu, po kterou může být exekuce vedena v době po vyznačení doložky za předpokladu, že nedošlo k žádnému plnění.

Exekuce nesmí v nepřerušeném trvání překročit po sobě následujících 12 let od vyznačení doložky provedení exekuce nebo posledního vymoženého plnění.[21] Podstatným účinkem složení zálohy je, že soud zamítne případný návrh na zastavení pro nemajetnost.[22]

1.6 Zastavení bezvýsledné exekuce

Jestliže **oprávněný vyslovil k výzvě exekutora souhlas se zastavením exekuce nebo lhůta podle § 55 odst. 7 ex. řádu uplynula marně, má exekutor zákonnou dispozici takovou exekuci zastavit**. Stejným způsobem bude postupovat také v případě, pokud oprávněný nebyl podle § 55 odst. 10 ex. řádu od složení zálohy na náklady exekuce zproštěn rozhodnutím exekutora nebo bylo-li mu zproštění odňato s tím, že do 15 dnů od doručení takového rozhodnutí nesloží zálohu na další vedení exekuce.

Zastavením exekuce nejsou dotčeny účinky již provedených úkonů a zejména již vymožená plnění. Podstatným rozdílem oproti zastavování tzv. marných bagatelních exekucí je, že **lze pohledávku, která byla předmětem zastavené exekuce, uplatňovat před soudem nebo jiným orgánem**. V této souvislosti platí podle § 90 odst. 3 věty druhé ex. řádu, že je-li exekuce vedena pro pohledávku, při jejímž vymáhání již byla jednou exekuce zastavena, nebo k vymožení nákladů řízení z exekuce, která byla zastavena a náklady řízení nebyly zaplaceny, požádá exekutor oprávněného o přiměřenou[23] zálohu na náklady exekuce.

1.7 Náklady bezvýsledné exekuce

Základní principy, ze kterých exekutor bude při určování nákladů vycházet, jsou obsaženy v § 55 odst. 13 ex. řádu.

Lze tak definovat dvě pravidla.

- První se týká nároku exekutora na určení nákladů exekuce. Podle něho má exekutor nárok na náklady exekuce ve výši minimální odměny a paušální náhrady hotových výdajů určených shodně podle exekučního tarifu.[24]
- Druhé pravidlo se vztahuje k uspokojení určených nákladů. Platí, že náklady exekuce se uspokojují ze zálohy na náklady exekuce nebo ze zálohy na další vedení exekuce. Pokud určené náklady exekuce přesahují zálohu na náklady exekuce nebo zálohu na další vedení exekuce, pak právo exekutora na náklady exekuce v části přesahující výši složené zálohy zaniká. Úprava současně nevylučuje určení nákladů oprávněného.

Předně podle § 3 ex. řádu platí, že exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu.[25] Ve vztahu k určení nákladů exekuce je nutné dále vycházet především z § 87 ex. řádu. Konkrétně nesmí být opomenut odst. 2, který oprávněnému přiznává právo na náhradu nákladů s tím, že je hradí povinný. A dále pak odst. 4, podle kterého náklady exekuce hradí exekutorovi povinný.

Nelze se tak spokojit s čistě gramatickým výkladem § 55 odst. 13 ex. řádu, podle kterého právo exekutora na náklady exekuce v části přesahující výši složené zálohy zaniká. Citovanou část ustanovení je nutné považovat za legislativní chybu. V opačném případě jej považuji za nesouladné s Ústavou (k tomu více podkapitola 2.1). Pokládám si otázku, jak a kdy mohou zaniknout uložené náklady exekutorovi, které má hradit povinný. Proč by měl exekutor náklady určovat, když zaniknou? A k jakému okamžiku mají zaniknout?[26] Komentovaná část zákona je tak zcela nesrozumitelná. Z oblasti exekučního práva mi není ani znám analogický případ. Proto mám za to, že jediným možným výkladem je, že **určené náklady exekutora a oprávněného nemohou zaniknout a je následně i možné po právní moci usnesení je uplatnit vůči povinnému** (např. podáním exekučního návrhu).

S výše uvedeným závěrem souvisí i další důsledek. Nebyla-li zákonodárcem zvolena obdobná právní konstrukce ohledně nákladů exekuce jako u zastavování tzv. marných bagatelních exekucí,[27] lze si jednoduše představit situaci, kdy usnesení o zastavení exekuce bude v části určených nákladů exekuce novým exekučním titulem v neprospěch po-

19 Včas uplatnil své právo podáním exekučního návrhu.

20 Po uplynutí první lhůty exekutor vyzve oprávněného ke složení další zálohy na vedení exekuce.

21 Dojde-li v rozhodné době k částečnému vymožení povinnosti, běží lhůta uvedená v § 55 odst. 7 větě první ex. řádu znovu od počátku ode dne následujícího po dni, v němž naposledy došlo k částečnému vymožení povinnosti.

22 Soud o zastavení nerozhodne.

23 Přestože podle § 12 exekučního tarifu platí, že je-li exekuce vedena pro pohledávku, při jejímž vymáhání již byla jednou exekuce zastavena, nebo k vymožení nákladů řízení z exekuce, která byla zastavena a náklady řízení nebyly zaplaceny, činí záloha na náklady exekuce 500 Kč.

24 Je-li exekutor plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšují se náklady exekuce o daň z přidané hodnoty.

25 Exekutor může odmítnout provést požadovaný úkon pouze za podmínek uvedených v § 30 ex. řádu.

26 V této souvislosti není ani jasné, jakým způsobem přistoupit k DPH.

27 Zákonem vymezená paušální náhrada nákladů exekuce byla exekutorovi hrazena státem a oprávněnému náležela ve formě slevy na dani z příjmu.

vinného. Jak bylo výše popsáno (podkapitola 1.6), není ani vyloučeno, že oprávněný opětovně uplatní pohledávku v nové exekuci. Proto nezamýšleným důsledkem aplikace normy v praxi bude objektivní vznik vykonatelných exekučních titulů vůči týmž povinným znějících na náklady oprávněného a nejspíše i na náklady exekuce.

2. Cui bono?

Právní úpravu zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí považuji za **problematickou hned z několika aspektů**. Jsou jimi ústavnost, systematika úpravy v kontextu celého exekučního řízení a společenská prospěšnost.

Postupně se pokusím o hodnocení všech vyjmenovaných atributů. V úvodu jsem zmínil nedostatek odborných zdrojů k materii, o níž v tomto příspěvku pojednávám. Právě z těchto důvodů budu níže předkládat toliko vlastní původní právní názory bez toho, aniž bych je mohl konfrontovat s odbornou literaturou nebo judikaturou.

2.1 Hodnocení ústavnosti

Na pomyslném vrcholu posuzování jakékoliv právní normy je její ústavnost. Při úvaze nad ústavností zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí vycházím předně ze skutečnosti, že úprava v § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu dopadá i na řízení zahájená před účinností zák. č. 286/2021 Sb. (k tomu více v podkapitole 1.1). Lze tak konstatovat, že podle znění § 10 odst. 1 zák. č. 214/2022 Sb. byla ve vztahu k užití úpravy zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí založena pravá retroaktivita.

Díky pravé retroaktivitě dopadající na exekuční řízení zahájená nejpozději do 31. prosince 2021 mám za to, že právní úprava výrazně negativně dopadá na podnikatelské subjekty (oprávněného a exekutora).

Pravá retroaktivita je v rozporu s principem legitimního očekávání věřitele při uplatňování jeho judikovaného nároku prostřednictvím exekučního řízení. Oprávněný je v exekučních řízeních zahájených nejpozději do dne 31. prosince 2021 úpravou v § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu omezen v tom, že nemůže i nadále uplatňovat svůj nárok ve vybraných exekucích, ledaže řádně a včas uhradí zálohu na další vedení exekuce. V okruhu takových řízení je navíc upozaděna rovněž dispoziční zásada oprávněného. Toliko oprávněný totiž má vedle možnosti podat exekuční návrh i právo kdykoliv za řízení učinit návrh na zastavení exekuce. Zvolenou úpravou je také zcela upozaďováno římskoprávní pravidlo *vigilantibus iura scripta sunt* (podrobněji v oddílu 1.4.1).

Pro postavení exekutora dlouhodobě platí závěr (srov. Pl. ÚS 14/17), že exekutor je podnikatelem[28] nesoucím podnikatelské riziko. Absentuje u něj možnost vykonávat jinou úplatnou činnost. Exekutor je současně orgánem veřejné moci i osobou samostatně výdělečně činnou. **Je-li jediným příjmem exekutora při výkonu exekuční a další činnosti jeho odměna,[29] nelze mu bez adekvátní ekonomické náhrady odejmout, byť vrchnostenským aktem, možnost nabývat majetek, který je mimo jiné také nutný k zajištění ekonomického chodu exekutorského úřadu. Navíc v době dramaticky zhoršené ekonomické situace.**

V souvislosti s náhradou exekutorovi ve všech řízeních zastavených postupem podle § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu si pokládám otázku, jakou odlišnost spatřoval zákonodárce při konstruování náhrady v právním režimu zastavování tzv. marných bagatelních exekucí, na které se podílel stát (paušální náhrada nákladů exekuce byla exekutorovi hrazena státem), a zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí (náklady v zásadě ponese dlouhodobě nemajetný povinný). V obou případech nelze exekutorovi odepřít, že i při vedení dlouhodobě bezvýsledných řízení musel vynaložit značné ekonomické prostředky. Z hlediska nastavení parametrů porovnávaných zastavovacích důvodů i samotného procesu shledávám rozdíl toliko v tom, že u bagatelních exekucí byla zákonem určena výše pohledávky oprávněného. Jiný podstatný rozdíl mi zřejmý není. Proto považuji odchýlení od toho, že stát nese náklady exekuce, za zcela nesystémové. Navíc s negativními důsledky popsanými výše (vznik nového exekučního titulu vůči povinnému).

Domnívám se, že výše nastíněný pohled, zejména pak hodnocení dopadu úpravy v § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu na podnikatelskou veřejnost (oprávněný, právní zástupce, exekutor), nesporně bude v blízké budoucnosti posuzován u Ústavního soudu.

2.2 Hodnocení systematiky úpravy v rámci exekučního řízení

Předně musím uvést, že jsem plně srozuměn s tím, jaký záměr sleduje zákonodárce zastavením dlouhodobě bezvýsledných exekucí. Tvrdím však, že zvolil nešťastnou systematiku, navíc bez žádného technického nastavení. Prostor pro zlepšení vidím ve dvou aspektech.

Prvním je příliš obecná plošnost dopadů úpravy. **Jediným negativním kritériem je, že exekucí je postižen nemovitý majetek.** V této souvislosti ovšem nespatřuji větší rozdíl v bezvýslednosti u exekuce, kde povinný nemá žádnou nemovitost, oproti exekuci, kde vlastní podíl 1/1000 blíže neurčené a rozměrově zanedbatelné ostatní plochy. Opakem pak je situace, kdy exekuce je podle parametrů § 55 odst. 7 dlouhodobě bezvýsledná, ale lze očekávat v nejbližší době alespoň částečné plnění (více v podkapitole 1.2 a oddílu 1.4.1).

Nemohu než definovat dílčí závěr, že **zákonodárce se měl více zabývat negativními podmínkami, zejména probíhají-li v neprospěch povinného srážky ze mzdy nebo jiných příjmů**. Domnívám se tak, že jako jedno z kritérií dlouhodobé bezvýslednosti, jsou-li povinnému prováděny srážky ze mzdy a jiných příjmů, měl být analogicky využit § 290 odst. 1 o. s. ř.[30] Nelze si ani nevšimnout, že úprava je zcela v rozporu se zásadou uvedenou v § 18 o. s. ř.[31]

28 § 420 zák. č. 89/2012 Sb.

29 Určená exekučním tarifem.

30 Vyjde-li v řízení najevo, že povinný po dobu dvou let nepobírá mzdu, soud nařízený výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy zastaví. Nařízený výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy zastaví soud i tehdy, vyjde-li v řízení najevo, že povinný nepobíral po dobu tří let mzdu alespoň v takové výši, aby z ní mohly být srážky prováděny. Návrh na zastavení může podat i plátce mzdy.

31 Rovné postavení účastníků.

Níže se v třetí kapitole budu mimo jiné stručně zabývat tím, že v souvislosti s praktickou aplikací komentované části zákona očekávám intenzivní zvýšení součinnostních dotazů na zaměstnavatele povinného. Důvodem je, že pořadí ohledně srážek ze mzdy a jiných příjmů bude patrně základním kritériem rozhodování oprávněného ve vztahu ke složení zálohy na další vedení exekuce. Při této úvaze docházím k závěru, že by bylo v kontextu celého exekučního práva mnohem systematičtější, aby účinnost § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu nastala až poté, kdy bude technicky nastavena elektronická výměna dat mezi exekutory a zaměstnavateli.[32] Tímto by se na obou stranách ušetřilo velké množství administrativních činností.

2.3 Hodnocení společenské prospěšnosti

Úvodem pojednání o společenské prospěšnosti úpravy § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu musím uvést tvrzení, že exekuční právo má ve společnosti plnit především **preventivní funkci**. Několikrát bylo uvedeno, že základním znakem úpravy zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí je, že po dobu posledních 6 let počítaných po vyznačení doložky provedení exekuce nedošlo k žádnému plnění. V souvislosti s touto hypotézou se v následujících případech pokusím demonstrovat své pochybnosti o společenské prospěšnosti.

- V prvním hypotetickém případě máme povinného žijícího v panelovém domě v garsoniéře. Povinný si je plně vědom své povinnosti. Řádně přebírá poštu, s exekutorem komunikuje (nebo se alespoň před ním systematicky neskrývá). Jsou mu prováděny srážky ze mzdy a nad jejich rámec se snaží posílat exekutorovi splátky. Na doporučení exekutora si dokonce nechal zřídit chráněný účet. Jeho vymáhaná povinnost je ovšem v takové výši, že není schopen svůj dluh ani za více než 6 let od zahájení exekuce řádně splnit. Jeho situaci lze zjednodušeně shrnout tak, že má jednu větší exekuci a žádné další exekuce (ani dluhy) nemá.
- Oproti tomu, v témže panelovém domě, dokonce na stejném patře, v bytě 4+1, žije povinný, který však má trvalý pobyt na ohlašovně. V bytě bydlí se svojí partnerkou, která je současně formálním nájemníkem. Povinný je podnikající osobou (např. řemeslník). Poštu si zásadně nepřebírá (doručovací adresu ani datovou schránku zřízenou nemá). Veškeré příjmy z výkonu jeho ekonomické činnosti (cca 50 tisíc měsíčně v závislosti na sezonní poptávce) mu jsou vypláceny v hotovosti s tím, že je následně vloží na účet své partnerky. Exekutorovi se systematicky vyhýbá, veškeré cennější movité věci, které užívá,[33] jsou v prokazatelném vlastnictví jeho partnerky. Zdravotní a sociální pojištění si dlouhodobě neplatí. Má dalších sedm exekucí, ve kterých postupuje shodným způsobem.

Jak na oba výše popsané případy v praxi dopadne právní úprava? Na povinného v prvním případě nedopadne žádným způsobem, protože ten se plnění svých povinností nevyhýbá. Má zaměstnání, jsou mu prováděny srážky ze mzdy atd. Naopak úprava se v plné míře uplatní u povinného z druhého příkladu. Ten se totiž v posledních 6 letech úspěšně vyhýbal jakémukoliv plnění, a jsou tak v jeho exekucích naplněny základní předpoklady aplikace právní normy. Budou tedy vůči němu zastaveny všechny exekuce, které naplní podmínky v § 55 odst. 7 ex. řádu. Fakticky se tak dokonce může stát, že po nějaký čas vůči němu nebude vedeno žádné exekuční řízení. Negativním společenským dopadem pak může být, že povinný popsaný v prvním příkladu podstatně **ztratí důvěru v exekuční systém a právem si položí otázku, jestli není výhodnější mít k exekuci systematicky pasivní přístup a vstoupit do zóny šedé ekonomiky**.[34]

Nemohu než uzavřít, že ve vztahu k výše demonstrovaným příkladům jen velmi obtížně hledám společenskou prospěšnost komentované právní úpravy. Nastavený základní parametr považuji za nesprávný, navíc demotivující tu část povinných, kteří se ke své situaci v exekuci staví čelem.

3. Vybrané praktické důsledky

V poslední části svého příspěvku uvedu vybrané praktické důsledky (zřejmě původně zákonodárcem nezamýšlené), o kterých se domnívám, že díky aplikaci § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu je u nich velmi vysoký předpoklad, že mohou v praxi nastat.

Prvním reálným dopadem bude další výrazné omezení činnosti exekutorských úřadů. V posledním roce prodělaly exekutorské úřady ekonomicky i procesně náročnou adaptaci na všechna další ustanovení velké novely exekučního práva provedené zákonem č. 286/2021 Sb. Proběhly dvě vlny tzv. Milostivého léta. Došlo také k extrémní administrativní zátěži ohledně zajištění procesu zastavování tzv. marných bagatelních exekucí, kde podle mých informací jsou některá exekuční oddělení soudů napříč Českou republikou natolik zahlcena, že se s ní budou vypořádávat ještě několik následujících měsíců. K tomu musíme spravedlivě připočíst i aktuálně známé dopady současné energetické krize a růstu inflace. Zátěž v podobě dalšího zastavování značného množství exekucí, navíc bez jakékoliv ekonomické účasti státu, bude pro exekutorskou obec velká zkouška, protože řada do té doby standardně fungujících úřadů pociťuje významné ekonomické potíže. Z hlediska ekonomiky fungování exekutorského úřadu je navíc velmi nepravděpodobné, že pro účely zvládnutí komentované agendy bude exekutor nabírat další zaměstnance. Proto, jako bylo uvedeno, účastníci musí spravedlivě očekávat, že proces zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí nemusí být vyřizován plynulým způsobem.

Považuji současně za pravděpodobné, že se **velmi zintenzivní součinnostní dotazy na zaměstnavatele** v těch případech, kde se bude oprávněný rozhodovat o případném složení zálohy na další vedení exekuce. V reálném vyjádření to může představovat až několik set tisíc dotazů. Vlivem ab-

32 Institut kvalifikovaného plátce mzdy, se kterým je spojená povinnost datové komunikace, je účinný až od 1. 4. 2024.

33 Např. mobilní telefon, notebook nebo dopravní prostředek.

34 Práce na černo.

sence místní příslušnosti tak bude obvyklé, že na jednoho povinného učiní dotaz několik exekutorů.

U srážek ze mzdy je možné predikovat ještě následující specifika. Za prvé ti, kteří doposud neměli šanci dosáhnout na srážky, se významně posunou v pořadí. Ve většině případů tak **bude docházet k uspokojení na úkor dříve zastavených exekucí postupem podle § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu**. Ve svém důsledku to bude představovat i potřebu dalších opakovaných součinnostních dotazů na zaměstnavatele. **Nelze ani vyloučit vznik administrativního chaosu v evidencích zaměstnavatelů**.

Dalším specifikem může být, že **tzv. systémoví věřitelé budou dál podávat exekuční návrhy na základě nových exekučních titulů proti týmž povinným, jejichž starší exekuce byly postupem podle § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu zastaveny**. V praxi pak nelze vyloučit, že později vzniklé tituly a pro ně vedené exekuce budou vymoženy v podstatě na úkor těch starších dluhů.[35] Tzn. exekucemi se budou vymáhat a uhrazovat jen příslušenství starých dluhů, zatímco jistiny vůbec, ledaže bude podán nový exekuční návrh.[36]

Aplikovaná právní úprava se může v brzké době projevit také na trhu s pohledávkami, kdy bude docházet mezi subjekty k postupování souboru pohledávek, které byly zastaveny postupem podle § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu.

Přijde-li v takové věci znovu exekuční návrh s jinými účastníky k jinému exekutorovi, je otázka, zda se podaří uhlídat, že jde o vymáhání titulu již dříve jinde zastaveného, a vyměřit zálohu při zahájení exekuce. Právní úprava exekutorovi žádnou zjišťovací povinnost v tomto směru neklade.

Navíc je nutné uvést, že **zákon vůbec neřeší, jak počítat doby a vybírat zálohy v případě, že jde o spojování věcí**. Zejména pak v případě, kdy oprávněný podá exekuční návrh nejenom na dříve zastavenou bezvýslednou exekuci, ale současně i na dosud exekučně nevymáhaný exekuční titul. Obdobných praktických otázek, zejména i při následném spojování *ex lege* podle § 37 odst. 5 ex. řádu, bude celá řada. Právní úprava ovšem na tyto situace převážně jednoznačnou úpravu neobsahuje.

Závěr

Nemohu než přijmout závěr, že **právní úpravu v § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu, která určuje proces zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí, nepovažuji za přínosnou**. Vnímám její rozpor s Ústavou. Současně zpochybňuji její společenskou prospěšnost. V rámci kontextu celého exekučního řízení na mě působí **nesystematickým dojmem**. Odporuje základním principům exekučního práva. Její legislativní vyjádření je v některých částech neurčité a nesrozumitelné. Přímou aplikací lze navíc očekávat vznik značného množství nezamýšlených praktických, ale i právních důsledků. Právě všechny tyto důvody mne vedou k hodnocení, že úpravu v § 55 odst. 7 až 13 ex. řádu nepovažuji za zdařilou.

Za poslední dva roky pozoruji v oblasti exekučního práva ostrou změnu kurzu směrem k dílčím změnám, které pro vybrané zákonodárce, a zejména jejich politickou prezentaci, představují zajímavá témata, ovšem výsledné legislativní vyjádření je přinejmenším nesrozumitelné nebo v praxi proveditelné jen s velkými obtížemi. Mezi takové dílčí instituty patří např. chráněný účet, zákonný odklad při prodeji movitých věcí, zvláštní úprava postupu exekutora při soupisu věcí. Dále pak veškeré amnestující instituty, tzn. Milostivé léto I a II a zastavování tzv. marných bagatelních exekucí. Podoba dnešního exekučního práva právě díky těmto novelizacím, kde současně významnou úlohu představuje i zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí, ani zdaleka nepředstavuje pomyslnou rovnováhu mezi oprávněným, exekutorem a povinným. Nemohu tak o něm bez pochybností prohlásit, že vyvažuje soulad mezi možností rychlého a efektivního vymožení pohledávky oprávněného na straně jedné, proti důstojnému procesu, který šetří práva povinného na straně druhé. Na straně třetí má pak exekutor odpovídající odměnu.

Mezi hlavní atributy dnešního exekučního řízení naopak patří velmi omezené pravomoci exekutora v rámci jednotlivých způsobů provedení exekuce,[37] amnestující instituty, přílišná ekonomická a technická náročnost řízení,[38] která není spojena s adekvátní odměnou exekutora. Vlivem současné podoby exekučního práva se exekutor postupně stává tím, kdo disponuje velmi úzkým okruhem faktických úkonů při exekuční činnosti. Přímo úměrným způsobem **se snižuje také vymahatelnost práva na území České republiky, což je pro řádné fungování přirozených hodnot a právního státu škodlivé**.

Do budoucna je nezbytné, aby politická reprezentace v oblasti exekučního práva upřednostňovala odbornost a prosazovala principy, které jsou systematické a především ústavní. ✤

35 Ale i např. z těchto dluhů budou zdravotní pojišťovny dál počítat a vyměřovat penále, resp. úroky z prodlení, smluvní pokuty atd.

36 Oprávněný však bude muset obligatorně uhradit zálohu podle § 90 odst. 3 ex. řádu.

37 Zjednodušeně mohu postupně uvést zejména následující: omezení při postižení účtu povinného (možnost výběru až trojnásobku) a jeho manžela (lze postihnout pouze jednou v rámci řízení), soupis věcí povinného (soupis všech věcí provede pouze první exekutor), zákonný odklad při prodeji věcí (hrazením zanedbatelné výše měsíčních splátek nemůže exekutor provést dražbu věcí), prodej nemovitých věcí (minimální hranice prodeje je 100 000 Kč).

38 Růst všech ekonomických vstupů, zejména poštovného. Povinnost záznamu úkonu při soupisu věcí a všech telefonátů, povinnost zaslat celý spis povinnému na jeho žádost atd.

Christian Bibelriether
Advokát · Rechtsanwalt
Právní služby v Německu
(již od roku 1998)
Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.
Luragogasse 5
94032 Passau/SRN
tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji
www.advokanc.de
advokat@advokanc.de
inzerce

Nemožnost započtení doby držby předchůdce, který splnil podmínky vydržení

V následujícím příspěvku je rozebrána otázka, zda se držiteli pozemku – pro účely vydržení vlastnického práva k němu – započítává doba držby jeho právního předchůdce, který však již sám vlastnické právo dříve vydržel. Autoři příspěvku takovou možnost vylučují. Svůj názor podkládají výkladem relevantních právních předpisů, analýzou judikatury Nejvyššího soudu a dalšími argumenty podporujícími správnost učiněného závěru.

Mgr. Jan Holas, Ph.D.,
působí na Katedře civilního práva procesního PF MU v Brně a jako asistent soudce Nejvyššího soudu.

Mgr. Adam Holubář
působí na Katedře občanského práva PF MU v Brně a jako asistent soudce Nejvyššího soudu.

Mgr. Petra Petříková
působí na Katedře občanského práva PF MU v Brně a jako asistentka soudce Nejvyššího soudu.

V dubnovém čísle letošního ročníku Bulletinu advokacie byl otištěn článek D. Koury s názvem *Vydržení z pohledu započtení vydržecí doby právního předchůdce*[1] (dále též jen „dubnový článek"). Autor článku rozebíral otázku, zda si držitel pozemku může započíst dobu držby svého právního předchůdce, který již vlastnické právo k danému pozemku dříve vydržel. Přiklonil se přitom k možnosti si „potřebnou" délku takové držby právního předchůdce započíst, neboť opačné řešení by mohlo podle jeho náhledu držiteli přinést řadu úskalí či dokonce bezvýchodných situací. **Cílem našeho příspěvku[2] je zapojit se do otevřené diskuse na dané téma, prezentovat svůj náhled na řešenou otázku a reagovat tím na závěry učiněné ve výše citovaném článku.**

Modelová situace

Při řešení uvedené právní otázky budeme vycházet z modelové situace nastíněné v dubnovém článku. V praxi jde o relativně častý případ[3] tzv. připlocení části sousedního pozemku k pozemku vlastnímu. Situaci ilustrujeme na obrázku č. 1, kde je k pozemku A připlocena část C1 sousedního pozemku C. Vlastník pozemku A se v tomto případě mýlí o průběhu vlastnické hranice, v důsledku čehož se chopí i držby části C1 sousedního pozemku C, o níž se domnívá, že je součástí jeho pozemku A.

Obrázek č. 1: Situace před vydržením

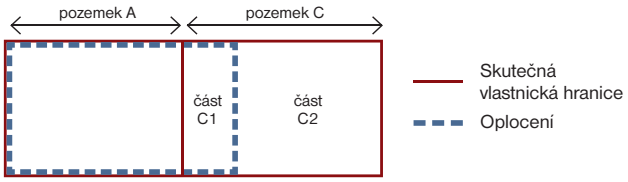

Vlastník pozemku A, zpravidla aniž si toho bude vědom, poté v důsledku dlouhodobé držby část C1 pozemku C vydrží. Tato vydržená část bude dále v tomto článku označována jako pozemek B[4] – viz obrázek č. 2.

Obrázek č. 2: Situace po vydržení

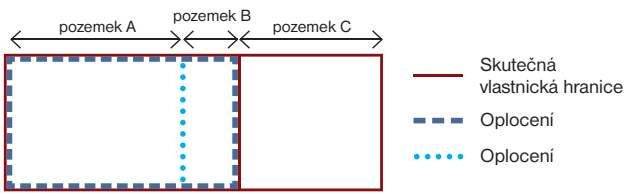

1 D. Koura: Vydržení z pohledu započtení vydržecí doby právního předchůdce, Bulletin advokacie č. 4/2022, str. 29-31.

2 Přínos autorů v předkládaném článku je rovnocenný.

3 J. Spáčil: § 992 Poctivá držba, in J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III, Věcná práva (§ 976-1474), Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2021, str. 102.

4 Stejně tak činí i soudní praxe; např. jestliže určovacím žalobám vyhovuje určením vlastnického práva vždy k nově značenému pozemku. Stranou na tomto místě ponecháváme otázku, zda se o samostatný pozemek skutečně jedná. K vymezení pozemku v soukromém právu viz blíže P. Coufalík: Pojem pozemkového vlastnictví, in H. Adamová a kol.: Pozemkové vlastnictví, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 21-34.

Vlastník oploceného pozemku, tj. pozemků A a B, se následně rozhodne tento celý oplocený pozemek převést. Jelikož si stále není vědom skutečnosti, že vlastní kromě pozemku A i vydržený pozemek B, v převodní smlouvě označí toliko pozemek A, ač jeho úmyslem bylo převést celý oplocený pozemek, tedy pozemky A i B. Držby celého oploceného pozemku se následně chopí i jeho nástupce s vědomím, že oplocený celek je jedním pozemkem – pozemkem A.

Započtení vydržecí doby v právní úpravě a judikatuře

K možnosti započtení podle předchozí právní úpravy

Při posuzování této modelové situace byl v poměrech **zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník** (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb."), relevantní **§ 134 odst. 1**, podle kterého **se oprávněný držitel stal vlastníkem nemovitosti, měl-li ji nepřetržitě v držbě po dobu deseti let**. Nejvyšší soud opakovaně judikoval, že *„nabude-li někdo vlastnické právo k pozemku, a přitom se v důsledku omluvitelného omylu (vyvolaného např. tím, že mu převodce předá pozemek v hranicích, jak jej sám užíval) uchopí i držby sousedního pozemku, bude držitelem oprávněným"*.[5] Oprávněná držba (pozemku B) se proto nutně nemusela opírat o existující právní důvod. Postačilo, aby byl držitel do uplynutí vydržecí doby se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu takový právní titul svědčí, tj. aby zde byl tzv. domnělý právní důvod *(titulus putativus)*.[6]

Podle § 134 odst. 3 obč. zák. č. 40/1964 Sb. se pak do vydržecí doby započítávala i doba, po kterou měl věc v oprávněné držbě právní předchůdce. Ustálená rozhodovací praxe k obč. zák. č. 40/1964 Sb. však v tomto ohledu dovozovala, že **ani dobu vlastnické držby (tj. držby vykonávané vlastníkem věci) právního předchůdce, ani vydržecí dobu, která k vydržení vlastnického práva předchůdce vedla, si nabyvatel ve svůj prospěch započíst nemůže**. Judikatorní vývoj k této otázce byl již výstižně shrnut v dubnovém článku, na nějž v tomto rozsahu odkazujeme. Pro úplnost si pouze dovolíme zopakovat ustálený závěr Nejvyššího soudu, podle něhož *„nabyl-li někdo na základě převodní smlouvy vlastnictví k určitému řádně označenému pozemku, nemůže si při uplatňování vydržení pozemku sousedního započítat dobu, po kterou jej měl v držbě jeho právní předchůdce, jestliže již ten sousední pozemek vydržel. Pokud by sporný pozemek právní předchůdci držitele vydrželi, zůstal by v jejich vlastnictví. Právní nástupce by ho mohl vydržet jen tehdy, jestliže by jeho dobrá víra o tom, že na základě převodní smlouvy nabyl i sporný pozemek, trvala do doby, kdy uplynula vydržecí doba deseti let."*[7]

Započtení podle současné právní úpravy

Nejprve je třeba upozornit, že **současná právní úprava, obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník** (dále jen „o. z."), rozlišuje **vydržení řádné a mimořádné**.

Držba způsobilá k řádnému vydržení musí být poctivá (§ 1089 ve spojení s § 992 odst. 2 o. z.), pravá (§ 993 o. z.), musí se zakládat na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou (§ 1090 odst. 1 o. z.), a musí nepřerušeně trvat deset let (§ 1091 odst. 2 o. z.).

K mimořádnému vydržení je zákonem vyžadováno uplynutí dvojnásobně dlouhé vydržecí doby a dále, aby držiteli nebyl prokázán *„nepoctivý úmysl"* (§ 1095).[8]

Promítneme-li tato východiska do naší modelové situace popsané na začátku článku, řádné vydržení pozemku B nabyvatelem pozemku A nepřichází v úvahu, neboť zde chybí právní důvod, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, kdyby náleželo převodci – platný právní důvod je totiž dán pouze k pozemku A. Pozemek B však bude možné vydržet mimořádně, jestliže nabyvateli nebude prokázán nepoctivý úmysl.[9]

Pro úplnost je třeba uvést, **proč je platný právní důvod dán pouze k pozemku A**. Je tomu tak proto, že zpravidla (z toho také vychází naše modelová situace) bude úmyslem převodce převést na nabyvatele oplocený pozemek (tj. pozemek A i B jako celek) a úmyslem nabyvatele tento celek nabýt. V převodní smlouvě však bude označen pouze pozemek A, neboť převodce ani nabyvatel o připlocení pozemku B nevědí. Ačkoliv se tak jejich právní jednání bude v modelové situaci vztahovat jak k pozemku A, tak i k pozemku B (neboť rozhodující je skutečná vůle obou stran jednajících ve srozumění,[10] tedy převést celý oplocený pozemek), **ve vztahu k pozemku B bude smlouva absolutně neplatná pro nedostatek písemné formy stanovené zákonem pro právní jednání, kterým se převádí věcné právo k nemovité věci** (viz § 582 odst. 1 ve spojení s § 560 o. z.).[11] Budou-li splněny aplikační podmínky § 576 o. z.,[12] a zde předpokládejme, že zpravidla budou, smlouva zůstane částečně platná, a to ve vztahu k pozemku A.

Co se týče samotného započtení vydržecí doby předchůdce ve prospěch nástupce, to je v o. z. upraveno jednak v **§ 1092**, podle něhož se do vydržecí doby ve prospěch vydržitele započte i doba řádné a poctivé držby jeho předchůdce, a jednak v **§ 1096**, podle něhož nabyl-li někdo poctivě držbu od poctivého držitele, jehož držba se zakládá na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva (§ 1090 odst. 1), započítává se mu vydržecí doba jeho předchůdce (odst. 1).

5 Viz např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2065/2005, nebo také ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3079/2014.

6 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 22 Cdo 417/98.

7 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 821/2010. Stejně pak i navazující judikatura, např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2014, sp. zn. 22 Cdo 3767/2014.

8 K podrobnějšímu výkladu na tomto místě odkazujeme na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2022, na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2961/2021, či na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1686/2021.

9 Stejný závěr dovozuje s odkazem na důvodovou zprávu J. Spáčil: § 992 Poctivá držba, in op. cit. sub 3, str. 102, a dále také E. Dobrovolná: Nabytí a zánik vlastnického práva, in: J. Spáčil a kol.: Věcná práva, C. H. Beck, Praha 2018, str. 90-91.

10 F. Melzer: Úvodní výklad k § 545 a násl., in F. Melzer a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III., § 419-654, Leges, Praha 2014, str. 478.

11 Neplatnost převodní smlouvy vylučuje řádnou povahu držby ve smyslu § 1090 odst. 1 o. z., avšak nebrání vydržení mimořádnému. Dojde-li k mimořádnému vydržení, nebude se aplikovat § 2993 o. z. upravující povinnost vrátit si vzájemně poskytnutá plnění. K tomu více J. Petrov: § 1095 Mimořádné vydržení, in J. Petrov a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2022, str. 1165.

12 Aplikačními podmínkami jsou za a) dělitelnost právního jednání jakožto objektivní předpoklad (slovy zákona: *„týká-li se důvod neplatnosti jen takové části právního jednání, kterou lze od jeho ostatního obsahu oddělit"*) a b) vůle jednajícího jakožto subjektivní předpoklad (slovy zákona: *„lze-li předpokládat, že by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, rozpoznala-li by strana neplatnost včas"*). K tomu více např. F. Melzer in § 577, in op. cit. sub 10, str. 706.

Při mimořádném vydržení se nástupci započte vydržecí doba poctivého předchůdce bez dalšího (odst. 2).

Obě ustanovení týkající se vydržení řádného (tj. § 1092 a § 1096 odst. 1 o. z.) se odlišují tím, že zatímco § 1092 o. z. vyžaduje, aby předchůdce držel *„řádně“*, § 1096 odst. 1 o. z. započtení podmiňuje držbou, jež se zakládá na *„právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva“* (§ 1090 odst. 1).

Ač se tímto **výslovné znění obou ustanovení liší, jsme toho názoru, že jejich smysl a účel, tj. umožnit nabyvateli započíst si vydržecí dobu svého předchůdce, který by jinak (pokračoval-li by v držbě) věc časem sám vydržel, je stejný**. Ztotožňujeme se proto s výkladem,[13] podle něhož se výrazem *„řádné ... držby“* (§ 1092 o. z.) má na mysli držba ve smyslu § 1090 odst. 1 o. z. Opačný výklad, podle něhož by k započtení byla třeba řádná držba ve smyslu § 991 o. z., je třeba odmítnout, neboť řádně věc nelze vydržet bez platného právního důvodu, a § 991 o. z. za řádnou považuje např. i takovou držbu, které se držitel chopil bezprostředně, aniž by rušil držbu cizí.[14]

Ve vztahu k vydržení mimořádnému pak považujeme za vhodné zdůraznit, že ačkoliv § 1096 odst. 2 o. z. stanoví, že se nástupci započte vydržecí doba *„poctivého předchůdce“*, shodně s judikaturou[15] i částí doktríny[16] dovozujeme, že postačí, aby právní předchůdce věc držel *„nikoli v nepoctivém úmyslu“*.

Nejvyšší soud se v rozsudku ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2021, v poměrech nové právní úpravy přidržel své ustálené rozhodovací praxe (viz výše) v otázce, zda je možné započíst držbu předchůdce, který již splnil podmínky vydržení, a tudíž věc držel jako vlastník, ve prospěch jeho nástupce. Nejdříve provedl jazykový výklad § 1096 o. z. a dovodil, že *„podle výslovného znění zákona se jak při řádném, tak při mimořádném vydržení započítává ‚vydržecí doba‘ předchůdce. Jde tedy o zápočet držby způsobilé k vydržení, resp. směřující k vydržení. Takovou držbou však není držba vlastnická; drží-li věc její vlastník, nelze o vydržecí době uvažovat.“* Tomuto závěru nasvědčuje i formulace *„držba se zakládá na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva“*, neboť zákonodárce, jehož úmyslem by bylo, aby se započítávala i vlastnická držba, by neužil pro vyjádření takového následku slov *„by postačil“*. Tato slova evokují odlišnou realitu, tedy že platný právní důvod sice existuje, avšak k nabytí vlastnického práva nepostačuje.

Kromě výkladu jazykového Nejvyšší soud korektně argumentoval i smyslem a účelem předmětného ustanovení. Uvedl, že *„vydržení je způsob nabytí vlastnického práva držitelem a jeho ztráty vlastníkem. Vydržecí doba je stanovena na ochranu vlastníka tak, aby měl možnost důsledkům držby jeho věci nevlastníkem zabránit. Bylo by protismyslné, aby držba vlastníka byla započtena ve prospěch toho, jehož držba má vlastníka o vlastnické právo připravit.“*

Hodnotové rozhodnutí zákonodárce lze tedy spatřovat v tom, že vlastnické právo chrání na úkor faktického stavu po zákonem stanovenou dobu – tj. vydržecí dobu. Zájem na ochraně držby[17] **jakožto faktického stavu „převáží“ nad ochranou dosavadního vlastníka až tehdy, uplyne-li vydržecí doba. Až v té chvíli dosavadní vlastník musí nést negativní následek toho, že dlouhodobě umožnil jiné osobě držbu vlastní věci, spočívající ve ztrátě jeho vlastnického práva ve prospěch této jiné osoby** – nového vlastníka věci.

Jestliže tedy v námi řešené modelové situaci je právní předchůdce vlastníkem pozemku B (neboť vlastnictví k němu nabyl vydržením), je třeba jeho vlastnické právo v souladu s tímto hodnotovým rozhodnutím zákonodárce chránit až do uplynutí vydržecí doby nástupce. Nelze proto než přisvědčit Nejvyššímu soudu v tom, že započtení doby držby vlastníka na jeho vlastní úkor není obhajitelné, neboť takový závěr odporuje smyslu a účelu zákona. Naopak nám není zcela zřejmé, v čem autor dubnového článku spatřuje absurdnost situace, v níž nabyvatel drží pozemek 9 let a 11 měsíců a navzdory dlouhé vlastnické držbě svého předchůdce vlastnické právo nevydrží. Ponecháme-li stranou, že v jím popisované, tj. naší modelové situaci bude pozemek možné vydržet pouze mimořádně, tedy uplynutím vydržecí doby v délce 20 let (viz § 1095 ve spojení s § 1091 odst. 2 o. z.), autor dubnového článku nedbá ochrany vlastnického práva předchůdce, jestliže uvádí, že *„pouze současný držitel má zájem na tom, aby se stal vlastníkem pozemku“* a že *„není účelné zatahovat do sporu další osoby, které na věci již žádný zájem nemají“*. Nepředkládá však byť jediný právně relevantní zájem, který by měl nad ochranou vlastnického práva předchůdce převážit (k rychlosti a hospodárnosti řízení viz podrobněji níže).

Na těchto závěrech pak jistě nemůže nic změnit ani skutečnost zdůrazněná Nejvyšším soudem, a to, že *„předchůdcem toho, kdo se vydržení dovolává, je osoba jemu blízká, která, jak lze předpokládat, by proti započtení vlastnické držby nic nenamítala“*. Je tomu tak již jen proto, že kogentní právní úprava taxativně vymezuje způsoby, jimiž je možné vlastnické právo nabýt, přičemž – byť i výslovné – svolení předchůdce se započtením *„vydržecí doby“* (která navíc vlastníkovi ani neběží) ve prospěch svého nástupce jedním z nich není.

Bez dalšího se proto ztotožňujeme se závěrem Nejvyššího soudu, podle něhož *„nabyl-li někdo vlastnictví k určitému řádně označenému pozemku, nemůže si při uplatňování vydržení pozemku sousedícího s nabytým pozemkem, jehož držby se chopil spolu s držbou pozemku skutečně do vlastnictví nabytého, započítat dobu, po kterou jej měl v držbě jeho právní předchůdce, jestliže již ten sousední pozemek vydržel“*.

Co se týče komentářové literatury, otázkou možnosti započtení vlastnické držby a vydržecí doby, která k vydržení vlastnického práva předchůdce vedla, se zabýval v poměrech o. z. toliko J. Petrov, který ve shodě s řešením Nejvyššího soudu uvádí, že *„kdo uplatňuje své vydržení, si nemůže započíst držbu svého (ať už všeobecného, nebo singulárního) právního předchůdce, pokud se vydržecí doba dovršila již u tohoto předchůdce“*.[18]

Na podporu prezentovaného názoru lze také odkázat na A. Randu, který již za účinnosti zák. č. 946/1811 Sb. z. s.,

13 J. Petrov: § 1092 Započtení předchůdcovy držby, in op. cit. sub 11, str. 1161.

14 J. Spáčil v tomto duchu rozlišuje řádnou držbu v širším smyslu (§ 991 o. z.) a v užším smyslu (tato je způsobilá k vydržení podle § 1090 o. z.) – viz J. Spáčil: § 991 Řádná držba, in op. cit. sub 3, str. 94. Ke stejnému závěru s odkazem na důvodovou zprávu k občanského zákoníku dospívá také Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2022.

15 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2022.

16 J. Petrov: § 1096 Započtení vydržecí doby, in op. cit. sub 11, str. 1167. Naopak P. Bělovský: § 1096 Započtení vydržecí doby, in op. cit. sub 3, str. 378, i A. Thöndel: § 1096 Započtení vydržecí doby, in J. Švestka a kol.: Občanský zákoník, Komentář, Svazek III (§ 976 až 1474), Wolters Kluwer, Praha 2014, str. 260.

17 Má-li držba kvalitu vyžadovanou zákonem. Srov. § 1089 a násl. o. z.

18 J. Petrov: § 1096 Započtení vydržecí doby, in op. cit. sub 11, str. 1166.

obecný zákoník občanský (dále jen „OZO"), v kontextu započtení vydržecí doby předchůdce vysvětlil, že ***„držení předchůdcovo i nástupcovo musí býti k vydržení způsobilé"***.[19] Držení vlastníka přitom ze své podstaty k vydržení způsobilé není, protože vydržení vede k nabytí vlastnického práva, což je u vlastníka vyloučeno.[20] Jeho držbu je třeba považovat toliko za výkon jeho vlastnického práva.

Rovněž z komparativního pohledu se řešení zvolené Nejvyšším soudem a také námi zastávané jeví jako správné. K. Gusenleitner-Helm ve vztahu k doposud v Rakousku účinnému § 1493 OZO uvedla, že započtení vydržecí doby je možné tehdy, pokud mělo dojít k převodu práva z jednoho držitele (předchůdce) na druhého držitele (nástupce), přičemž k nabytí převáděného práva nedošlo pouze proto, že předchůdce nebyl oprávněným z tohoto práva.[21] Zastáváme názor, že takový výklad odpovídá v českém právu započtení vydržecí doby předchůdce ve prospěch nástupce, který se domáhá řádného vydržení, neboť autorka pojí držbu nabyvatele s právním důvodem, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by toto převodci náleželo (srov. § 1089 ve spojení s § 1090 odst. 1 o. z.). Z uvedeného vyplývá, že **nedovršení vydržecí doby v době poctivé a pravé držby předchůdce je podmínkou pro následné započtení této doby nabyvatelem**. Tyto závěry by byly v souvislosti s námi řešenou situací namístě, kdyby se ukázalo, že převodce nebyl skutečným vlastníkem pozemku A (tj. smluvně převáděného pozemku). Ve vztahu k pozemku B lze uvažovat jen o vydržení mimořádném, přičemž nenacházíme rozumný důvod, proč by se závěr o nemožnosti započtení vlastnické držby předchůdce měl v tomto případě jakkoliv odlišovat. Takový důvod není předkládán ani v dubnovém článku.

Na závěr této kapitoly je nutné zdůraznit, že **opačné pojetí přisvědčující možnosti započtení doby držby právního předchůdce, který již sám vlastnické právo k pozemku B vydržel, by ve svém důsledku zpravidla[22] vedlo k tomu, že nabyvatel pozemku A by okamžitě, v návaznosti na jeho nabytí, vydržel i pozemek B, a to ihned po chopení se jeho držby**. Je tomu tak proto, že jeho právní předchůdce držel pozemek B minimálně po dobu potřebnou k vydržení (tímto způsobem také nabyl vlastnické právo k němu), a nabyvatel by si mohl vždy celou tuto dobu držby započíst ve svůj prospěch. Takové řešení by založilo dvě kategorie vlastníků, a sice a) vlastníků, kteří nabyli vlastnické právo jinak než vydržením, jejichž dobu držby započítávat nelze,[23] a b) vlastníků, kteří nabyli vlastnické právo vydržením, u nichž bychom započet držby akceptovali.

Taková diferenciace by však byla v rozporu se zásadou rovnosti vlastnických práv. K dalším nepřijatelným důsledkům takového pojetí se vyjadřujeme v další kapitole. Zde však ještě poznamenejme, že **gros problému spočívá v ochraně vlastnického práva právního předchůdce nabyvatele, nikoliv v ochraně vlastnického práva osoby, na jejíž úkor právní předchůdce pozemek B vydržel** (např. vlastník sousedního pozemku C, jehož součástí byl původně pozemek B jakožto část C1). Tato osoba vlastnické právo k tomuto pozemku bez dalšího pozbyla již vydržením ze strany právního předchůdce.

Praktická úskalí řešení připouštějícího započtení

Ochrana převodce a třetích osob

Připuštění započtení doby držby právního předchůdce, který již pozemek B sám vydržel, by pro praxi zdánlivě mohlo působit jednodušeji, avšak toliko při bezproblémových, bezvadných převodech, které by se negativně nedotkly ani práv třetích osob. Zřejmě v tomto duchu se v dubnovém článku uvádí, že *„... není účelné zatahovat do sporu další osoby, které na věci již žádný zájem nemají"*. Je však nutné vzít v potaz následující scénáře, v nichž převodce může mít své věřitele, dědice, manžela či manželku nebo se do určitých vztahů s ním mohou dostávat další osoby, které mají k pozemkům A a B určitý majetkový nárok, resp. mají zájem na tom, aby převodce zůstal vlastníkem obou z nich.

Nejprve je třeba zdůraznit, že **v případě vydržení části pozemku se jedná o originární způsob nabytí vlastnického práva, kdežto v případě smluvního převodu jde o derivativní způsob nabytí vlastnického práva**.[24] Toto rozlišení má pro různé situační scénáře **značný význam**. Při smluvním převodu pozemku – jakožto derivativním způsobu nabytí – se totiž shora zmíněné osoby mohou dovolávat např. neúčinnosti převodní smlouvy (věřitelé) či její neplatnosti (např. manžel či manželka). Neplatnosti převodní smlouvy se také v některých případech může dovolávat i sám převodce (např. při úmyslném uvedení v omyl druhou stranou), jindy může být smlouva neplatná absolutně (např. pro zjevný rozpor s dobrými mravy). Pro úplnost podotýkáme, že na tomto místě máme na mysli neplatnost z jiného důvodu než nedodržení zákonné formy ve vztahu k pozemku B, tedy situaci, v níž by převodní smlouva nezůstala ani částečně platná ve vztahu k pozemku A, neboť by byl dán jiný, další důvod neplatnosti.

Problém pak nastane v případě, ujme-li se nabyvatel na základě např. neplatné smlouvy[25] držby pozemku A a zároveň i držby připloceného pozemku B. Pozemek B by díky započtu doby držby převodce nabyvatel okamžitě vydržel. Vzhledem k tomu, že vydržení pozemku B bude představovat nabytí vlastnického práva relativně nezávislé na smluvním převodu pozemku A, nebude se moci převodce dovolávat svého vlast-

19 A. Randa: Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém, Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 6. vydání, Praha 1917, str. 147. Na jeho závěry odkazuje rovněž J. Sedláček: Vlastnické právo, Komentář k §§ 353-446 všeob. obč. zák. se zřetelem ku právu na Slovensku a Podkarpatské Rusi platnému, Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, Praha 1935, str. 372.

20 Srov. dále rovněž výklad k § 1461 OZO in J. Krčmář: Právo občanské, II. díl, Věcná práva, Sborník věd právních a státních, Praha 1946, str. 168.

21 K. Gusenleitner-Helm: § 1493, in A. Fenyves a kol.: Kommentar zum ABGB – Klang-Kommentar, §§ 1451-1502, Verlag Österreich, Wien 2012, str. 408.

22 To platí za předpokladu, že předchůdce pozemek B vydržel mimořádně. Jestliže předchůdce pozemek B vydržel za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. a následně jej nedržel dalších 10 let, nabyvatel by jej vydržel až tehdy, držel-li by jej sám dodatečnou dobu k dosažení kýžených 20 let.

23 Jako absurdní lze uvést příklad, v němž osoba vlastní jeden pozemek, který se rozhodne rozdělit na modelové pozemky A a C, avšak jejich hranice v terénu špatně vytyčí, takže oplocení nebude odpovídat jejich skutečné hranici. Následně převede vlastnické právo k pozemku A, k němuž je připlocena i malá část C1 pozemku C. V takovém případě by nemělo být pochyb o tom, že dobu držby původního vlastníka si nabyvatel pozemku A nebude moci započíst.

24 K rozlišení viz blíže např. E. Dobrovolná: Nabytí a zánik vlastnického práva, in op. cit. sub 9, str. 79-80, nebo B. Petr: Nabývání vlastnictví originárním způsobem, C. H. Beck, Praha 2011, str. 13-14.

25 Stejný problém může nastat i v dalších situacích. Např. v případě vydržení pozemku B při následném zrušení smlouvy soudem z důvodu neúměrného zkrácení jedné ze stran.

nického práva k pozemku B[26] a třetí osoby se z tohoto majetku nebudou moci uspokojovat. Jinými slovy, akceptovali bychom, aby se všechny zainteresované osoby včetně převodce mohly dovolávat svých práv (např. namítat neúčinnost či neplatnost převodní smlouvy) toliko ve vztahu k pozemku, který není dotčen originárním nabytím vlastnického práva nabyvatelem, tj. pouze k pozemku, který je skutečně předmětem sukcese (pozemku A).[27] K pozemku, který vydržel převodce a poté nabyvatel (tj. k pozemku B) tím, že si započetl dobu držby svého předchůdce, by oproti tomu tato možnost byla z podstaty věci vyloučena.[28]

Další příklad se týká přechodu vlastnického práva. V praxi je poměrně častá situace, v níž soud v řízení o pozůstalosti potvrdí nabytí dědictví zjištěnému dědici (dále také „nepravý dědic") a posléze se ukáže (např. proto, že se nalezne pořízení pro případ smrti), že není skutečným dědicem, tj. že existuje oprávněný dědic (či dědicové) s lepším dědickým právem. V duchu řešení prezentovaného v dubnovém článku, pokud by se nepravý dědic chopil jak držby pozemku A, tak držby pozemku B, pozemek B by díky započtu doby držby zůstavitele okamžitě vydržel. Nepravý dědic by tak nabyl vlastnické právo k pozemku B originárně, nikoliv derivativně děděním. Ač by tedy soud následně mohl vyhovět žalobě oprávněného dědice podle § 189 odst. 2 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s."), tím, že by deklaroval nabytí jeho vlastnického práva k pozemku B ke dni smrti zůstavitele, oprávněný dědic by vlastnické právo k pozemku B vydržením ze strany nepravého dědice i tak pozbyl.

Jinými slovy, **jestliže oprávněný dědic zpětně ke dni smrti zůstavitele zdědil veškerý majetek, své vlastnické právo k pozemku B hned vzápětí pravděpodobně pozbyl z toho důvodu, že jej nepravý dědic vydržel**. Výklad předestřený v dubnovém článku by tak vedl k neopodstatněnému zkrácení práv oprávněného dědice. Ačkoliv doposud nepanuje shoda na charakteru žaloby podle § 189 odst. 2 z. ř. s.,[29] považujeme za nutné poukázat na problematičnost nastalé situace ve vztahu k započtení doby držby zůstavitele. Pro rozmanitost dědickoprávních vztahů nadto nelze vyloučit nepříznivé dopady uvažovaného řešení i v dalších případech – zejména v souvislosti se správou pozůstalosti. Z uvedeného je však patrné, že ani situace, v níž předchůdce již zemřel a nabyvatel je jeho dědicem, není tak jednoduchá, jak se v dubnovém článku podává.

Na tomto místě tedy lze uzavřít, že mohou nastat situace, v nichž osoba, která má právní zájem na tom, aby majetek převodce obsahoval i vydržený pozemek B, bude zkrácena na svých právech proto, že nabyvatel tento pozemek nabude díky započtu držby převodce ihned, jakmile se chopí jeho držby, originárně.

Nemusí jít jen o drobné nesrovnalosti v průběhu hranic pozemků

Nelze odhlédnout ani od toho, že judikatura Nejvyššího soudu v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. od sebe odlišovala dva typy situací držby vlastnického práva k pozemku.[30] **Za prvé připouštěla vydržení vlastnického práva k části sousedního pozemku tak, jak je uvedeno v modelové situaci ve druhé kapitole tohoto článku, tj. v situaci, kdy se nabyvatel pozemku mýlí o průběhu vlastnické hranice, v důsledku čehož se chopí i držby části sousedního pozemku, o němž se domnívá, že je součástí pozemku, který ve skutečnosti měl nabýt.** Typickým příkladem je modelové připlocení části sousedního pozemku. Mimo tyto případy však – za druhé – judikatura Nejvyššího soudu výjimečně připouštěla i vydržení vlastnického práva k celému pozemku (tj. nejen části sousedního pozemku), jehož držby se držitel chopil v objektivní dobré víře, že jej nabyl na základě smlouvy, byť tento pozemek předmětem nabývacího titulu nebyl.[31] Příkladem tohoto typu situací je chopení se držby samostatného dvacátého pozemku funkčně spojeného s prvními devatenácti převáděnými. Lze si představit, že toto bude nadále možné prostřednictvím vydržení mimořádného.

Autor dubnového článku předznamenává, že se v textu zaměřuje na první – v praxi běžnější – skupinu situací. S ohledem na další připouštěné situace držby vlastnického práva k pozemku se však otevírá otázka, jak by jeho závěry byly přenositelné i na druhou skupinu situací, neboť podle našeho názoru není zřejmý důvod pro nahlížení na tuto skupinu odlišnou optikou. **Ve druhém typu situací by přitom mohlo při započtení doby držby právního předchůdce, který již vlastnické právo k pozemku vydržel, dojít k nabytí nikoliv jen drobné části sousedního pozemku, nýbrž celého, samostatného pozemku.** V praxi tedy nemusí jít pouze o problém týkající se *„drobných nesrovnalostí v průběhu skutečné hranice držby"*, jak se v dubnovém článku naznačuje. Obdobně je připouštěním druhého typu držby oslaben i argument, *že „pouze současný držitel má zájem na tom, aby se stal vlastníkem pozemku"*. Tím spíše není možné, aby bylo řešení navrhované v dubnovém článku přijato.

Nárok v. proces jeho uplatnění

Je otázkou, zda lze na podporu připuštění započítávání vydržecí doby relevantně argumentovat zlepšením dostupnosti soudní ochrany a rychlostí a hospodárností řízení. V některých případech si lze jistě představit, že by připuštění navrhovaného řešení mohlo usnadnit situaci držitele – ponecháme-li stranou situaci dalších subjektů, kterou by naopak mohlo, jak bylo uvedeno výše, zkomplikovat. Nelze však odhlédnout od toho, že je právní doktrína již četná staletí postavena na rozlišování hmotného a procesního práva. Zatímco hmotné (soukromé) právo reguluje lidské chování v životních oblastech, v nichž právní subjekty vystupují přímo, a zásadně určuje obsah soudního rozhodnutí, civilní právo procesní reguluje lidské chování v řízení zaměře-

26 Nabyvatel totiž nebude mít povinnost vydat pozemek B podle § 2993 o. z.

27 Věřitel převodce by se tak nemohl dovolat uspokojení z majetku, který byl „vydržen" nabyvatelem. Stejná situace by mohla nastat v případě převzetí majetku podle § 1893 o. z., neboť by nastal rozpor v tom, do jaké výše hodnoty majetku nabyvatel ručí spolu s převodcem vůči jeho věřitelům. Došlo by tak ke zkrácení práv jak převodce, tak jeho věřitelů.

28 Např. nelze hovořit o zkracujícím právním jednání převodce podle § 589 o. z., neboť nedošlo k nabytí vlastnického práva k pozemku B na základě právního jednání (tj. derivativně), nýbrž ze zákona (tj. originárně).

29 K tomu blíže F. Plašil, I. Talandová, A. Talanda: Žaloba oprávněného dědice, Bulletin advokacie č. 1-2/2020, str. 28-36.

30 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 22 Cdo 5962/2017.

31 K vývoji judikatury viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 22 Cdo 645/2014.

ném na poskytování soudní ochrany před soudními orgány.[32] S ohledem na to je nutné otázku započtení doby držby jako rovinu hmotněprávní oddělit od otázky soudní ochrany v rovině procesní. Domníváme se proto, že zjednodušení procesu uplatnění práva u civilního soudu nemůže být prvořadým důvodem pro určitý výklad normy hmotného práva, resp. že **zvýšení rychlosti a hospodárnosti řízení pro držitele nemůže být argumentem pro umožnění započtení doby držby**.

A konečně nesouhlasíme ani s argumentem, že *„nemožnost současného držitele žalovat přímo na určení svého vlastnického práva by vedla buďto k odepření spravedlnosti, nebo přinejmenším k řetězci dalších soudních sporů“*.

Odepření spravedlnosti je zpravidla chápáno jako postup soudu, při němž se fyzické nebo právnické osobě odmítá ochrana subjektivního práva, a to bez zákonných důvodů.[33] Domníváme se, že v modelovém případě nelze o odmítnutí ochrany pojmově hovořit, neboť osobě, která nabyla pozemek A a chopila se držby pozemku B, který již její předchůdce vydržel, žádné subjektivní právo (především pak právo vlastnické) k pozemku B nesvědčí. Vlastnické právo k pozemku B náleží předchůdci, a proto by bylo zcela v souladu s právem na takový žalobní nárok současného držitele nahlížet jako na nedůvodný. Řetězení dalších soudních sporů si v některých případech sice lze představit, opět bychom se však dostali do problematické situace, že bychom optikou náročnosti procesního uplatnění nároku nahlíželi na výklad hmotného práva.

Otevření diskuse nad možnostmi ochrany nabyvatele

Autor dubnového článku si pokládá otázku, *„jaké právní nástroje by poctivému nabyvateli zbývaly?“,* a uvažuje nad tím, zda má poctivý nabyvatel naléhavý právní zájem na určení, že jeho právní předchůdce je vlastníkem pozemku B.

Domníváme se, že z platného práva nelze dovodit žádnou povinnost předchůdce převést i pozemek B nabyvateli pozemku A, neboť takový smluvní přímus zákon (z důvodu chybějícího právního zájmu, který by převážil nad ochranou vlastnického práva převodce) nestanoví. Nabyvatel pozemku A má však k dispozici jiné právní nástroje zakotvené v o. z. na svoji ochranu. V tomto směru lze uvažovat (při splnění všech aplikačních podmínek) o **aplikaci ustanovení o omylu** (§ 583 a násl. o. z.), o **nesplnění podmínek pro částečnou neplatnost převodní smlouvy** (vycházíme-li z toho, že skutečnou vůlí stran bylo na nabyvatele převést celý „oplocený“ pozemek, tj. pozemky A i B, ale obligatorní písemná forma byla dána toliko ve vztahu k pozemku A; § 576 o. z.), nebo i o **právech vyplývajících z vadného plnění** (§ 1923 o. z., příp. § 2131 ve spojení s § 2106 a 2107 o. z., nikoliv však § 2129 o. z., neboť vada nebude spočívat v chybném určení výměry skutečně převáděného pozemku A v kupní smlouvě).

Co se týče autorovy polemiky o možnosti nabyvatele pozemku A (a současně držitele pozemku B), domáhat se určení vlastnického práva svého předchůdce k pozemku B u soudu, lze souhlasit s tím, že se **nabyvatel – je-li dědicem předchůdce – může podle konstantní judikatury spolu s dalšími dědici domáhat určení, že jeho právní předchůdce byl ke dni úmrtí vlastníkem pozemku B**.[34]

S autorem se rovněž ztotožňujeme v tom, že problematika naléhavého právního zájmu na určení je komplexnější. V dalších případech bude vždy záležet na individuálních okolnostech konkrétní věci. V případě smluvního převodu se domníváme, že nabyvatel pozemku A ve většině případů nebude mít naléhavý právní zájem na určení, že je převodce vlastníkem pozemku B. Bez takového určení totiž v mnoha případech nebude ohroženo právo nabyvatele pozemku A, ani se nestane jeho právní postavení nejistým. Určovací žaloba by tak neplnila svoji preventivní úlohu, neboť by neposkytovala právnímu postavení nabyvatele pozemku A ochranu.[35] Navíc v žalobě nebude tvrdit, že je vlastníkem pozemku B, pokud i jemu samotnému neuplynula vydržecí doba, a rozsudek tak pro něj nemůže sloužit ani jako podklad pro zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí.[36] Nabyvateli pozemku A by proto v takovém případě bylo vhodné doporučit spíše nástroje ochrany podle o. z. vymezené v předchozím odstavci, ačkoliv kategoricky nevylučujeme, že naléhavý právní zájem může být v určitých případech dán.

Závěr

V článku jsme dospěli k závěru, že **držiteli pozemku nelze do vydržecí doby započítávat dobu držby jeho právního předchůdce, který již sám vlastnické právo vydržel**. K tomu nás vedlo především přesvědčení, že vlastnické právo předchůdce je třeba chránit i navzdory držbě nabyvatele nikoliv v nepoctivém úmyslu a že není možné činit rozdíly mezi vlastnickým právem nabytým vydržením a vlastnickým právem nabytým jiným způsobem. Stejný náhled prezentoval Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. a opětovně se k němu přiklonil i v recentní judikatuře v poměrech o. z.

Přestože by opačné řešení nastíněné v dubnovém článku mohlo působit usnadňujícím dojmem, jsme toho názoru, že nejen ve shora nastíněných případech by jeho akceptace vedla k nepřípustnému zásahu do vlastnického práva předchůdce, který již sám věc vydržel, i do právní jistoty v soukromoprávních vztazích. Ačkoliv jsme si vědomi možné složitosti nastalých situací, domníváme se, že je nutné hledat k jejich řešení zákonem předvídané prostředky a nevykládat způsoby nabytí vlastnického práva proti jejich smyslu a účelu. Z těchto důvodů uzavíráme, že připuštění řešení prezentovaného v dubnovém článku, podle kterého by vlastnické právo k pozemku B mělo „mlčky“ (tj. zřejmě mimoknihovně) přejít na nabyvatele pozemku A, není možné. ✤

32 Srov. aktuálně P. Lavický: Exekuce na základě věcně nesprávného exekučního titulu, Soudní rozhledy č. 6/2021, str. 186, nebo v obecné rovině J. Macur: Právo procesní a právo hmotné, Masarykova univerzita, Brno 1993.

33 Srov. např. A. Gerloch: Denegatio iustitiae, in D. Hendrych a kol.: Právnický slovník, C. H. Beck, Praha 2009, či L. David: Třikrát odepření spravedlnosti v civilním sporném řízení, Časopis pro právní vědu a praxi č. 2/2003, str. 132.

34 Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1977/2001, ze dne 16. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1020/2005, či ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. 22 Cdo 585/2012. Nadto by však bylo možné uvažovat i o naléhavém právním zájmu nabyvatele, a to tehdy, pokud bychom na vydrženou část nahlíželi jako na součást pozemku A (srov. pozn. č. 4).

35 K teoretickému vymezení naléhavého právního zájmu viz např. L. Drápal: § 80 Druhy žalob, in L. Drápal, J. Bureš a kol.: Občanský soudní řád: komentář, C. H. Beck, Praha 2009, str. 527-528.

36 K naléhavému právnímu zájmu v souvislosti s katastrální evidencí viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2003, sp. zn. 22 Cdo 534/2002.

Nejvyšší soud:

K místní příslušnosti soudu v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem, vzniklého vypořádáním SJM nevyvratitelnou domněnkou vypořádání

K řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem, vzniklého vypořádáním společného jmění manželů nevyvratitelnou domněnkou vypořádání, je dána místní příslušnost soudu určeného podle § 88 písm. b) o. s. ř., nikoliv podle § 88 písm. a) o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3650/2020

K věci:

Okresní soud Praha-západ (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 16. 10. 2019, č. j. 5 C 327/2019-7, vyloučil věc zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem: 1. bytové jednotce č. XY v budově č. p. XY s podílem ke společným částem domu ve výši 279/5050, zapsané na LV č. XY, pro k. ú. XY, obec XY, u Katastrálního úřadu pro hl. m. Prahu, Katastrálního pracoviště XY; 2. stavbě pro rodinnou rekreaci č. ev. XY, stojící na pozemku parc. č. XY, pozemku parc. č. XY, trvalý travní porost o výměře 1 355 m^2, a pozemku parc. č. XY, zastavěná plocha a nádvoří o výměře 45 m^2, vše zapsané na LV č. XY, pro k. ú. XY, obec XY, u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrálního pracoviště XY; 3. pozemku parc. č. XY, ostatní plocha o výměře 5 505 m^2, pozemku parc. č. XY, trvalý travní porost o výměře 8 049 m^2, a pozemku parc. č. XY, ostatní plocha o výměře 2 746 m^2, v k. ú. XY, obci XY, zapsané u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrálního pracoviště XY; 4) pozemku parc. č. XY, zahrada o výměře 186 m^2, s podílem ve výši ideální 1811/10000, v k. ú. XY, obci XY, zapsané u Katastrálního úřadu pro hl. m. Prahu, Katastrálního pracoviště XY, k samostatnému projednání (výrok I); ve vztahu k nemovitostem uvedeným ve výroku I vyslovil svou místní nepříslušnost (výrok II) a rozhodl o postoupení věci o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví ve vztahu k nemovitostem uvedeným pod body 1 a 4 místně příslušnému Obvodnímu soudu pro Prahu 6 (výrok III) a ve vztahu k nemovitostem uvedeným pod bodem 2 a 3 místně příslušnému Okresnímu soudu v Příbrami (výrok IV).

Žalobkyně podala žalobu na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k více nemovitostem nacházejícím se v obvodech různých okresních soudů. Požadovala, aby věc řešil Okresní soud Praha-západ, a to jednak z důvodu hospodárnosti a jednak proto, že tento soud rozhodoval o rozvodu manželství účastníků, a je tudíž příslušným soudem ve smyslu § 88 písm. a) zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“).

Soud prvního stupně postupem podle § 112 odst. 2 o. s. ř. řízení o nemovitostech, které nejsou v obvodu tohoto soudu, vyloučil k samostatnému projednání, a to na základě výlučné místní příslušnosti dané polohou nemovitosti ve smyslu § 88 písm. b) o. s. ř. Současně uvedl, že **v řízení nejde o vypořádání manželů po rozvodu a k řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, které bylo zahájeno po více než pěti letech od rozvodu manželství účastníků, není dána místní příslušnost podle § 88 písm. a) o. s. ř.**

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 30. 1. 2020, č. j. 28 Co 15/2020-19, odvolání žalobkyně proti výroku I usnesení soudu prvního stupně odmítl (výrok I) a ve výrocích II, III, a IV usnesení soudu prvního stupně potvrdil (výrok II).

Odvolací soud uvedl, že pro určení místní příslušnosti v řízení, které se týká práva k nemovitosti, platí pravidlo polohy nemovitosti uvedené v § 88 písm. b) o. s. ř., přičemž řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví takovým řízením je, neboť se v něm konstitutivně upravují vlastnická práva účastníků řízení jako spoluvlastníků ke společným nemovitostem. Ust. § 88 písm. a) o. s. ř. je oproti tomu výjimkou z této zásady a specialitou spojenou s rozvodem manželství účastníků řízení, přičemž se vedle vypořádání společného jmění manželů vztahuje i na vypořádání jejich jiného majetku, který tu je po rozvodu manželství účastníků; pod pojem jiný majetek lze podřadit mimo jiné i podílové spoluvlastnictví. V projednávané věci však podílové spoluvlastnictví účastníků vzniklo na základě § 741 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), ne-

boť ani jeden z účastníků nepodal do tří let od rozvodu manželství návrh na vypořádání společného jmění u soudu, ani nebylo společné jmění účastníků vypořádáno na základě dohody. Po rozvodu manželství tedy „jiný majetek" účastníků vedle jejich společného jmění neexistoval a podílové spoluvlastnictví k předmětným nemovitostem vzniklo až následným vypořádáním společného jmění účastníků podle § 741 písm. b) o. z., přičemž došlo k transformaci společného jmění v podílové spoluvlastnictví, a proto v tomto případě není důvod pro určení místní příslušnosti soudu podle § 88 písm. a) o. s. ř.

Proti výroku II usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně **dovolání**, neboť **má za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky místní příslušnosti soudu, který rozhodoval o rozvodu manželství, při řešení sporu týkajícího se vypořádání jiného majetku, jenž má původ v manželství, přičemž tato otázka nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud vyřešena**. V řízení se dostávají do střetu dvě speciální místní příslušnosti, a sice místní příslušnost podle § 88 písm. a) a podle § 88 písm. b) o. s. ř. Soud prvního stupně i odvolací soud mají za to, že v projednávané věci je třeba použít § 88 písm. b) o. s. ř., podle kterého se v tomto případě místní příslušnost řídí polohou nemovitostí, zatímco žalobkyně je naopak přesvědčena o tom, že je třeba postupovat podle § 88 písm. a) o. s. ř., podle kterého je místně příslušným soud, který rozhodoval o rozvodu manželství účastníků.

Žalobkyně nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že by po rozvodu manželství účastníků neexistoval tzv. jiný majetek účastníků, pokud odvolací soud současně konstatoval, že podílové spoluvlastnictví lze pod pojem jiný majetek podřadit. S ohledem na to, že majetek, který žalobkyně v tomto řízení požaduje vypořádat, má původ v manželství, resp. v rozvodu manželství účastníků (neboť se jedná o podílové spoluvlastnictví vzniklé na základě § 741 o. z. po uplynutí tří let od zániku společného jmění účastníků po rozvodu manželství), je třeba pro určení místní příslušnosti použít § 88 písm. a) o. s. ř., čímž je stanovena výlučná místní příslušnost soudu prvního stupně, neboť právě tento soud rozhodoval o rozvodu manželství účastníků (viz rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. 18 C 282/2013). Dále žalobkyně namítá nepřezkoumatelnost usnesení soudu prvního stupně, které podle ní trpí vadou, neboť soud prvního stupně se nevypořádal s argumentací žalobkyně ohledně místní příslušnosti a svoji úvahu o místní příslušnosti řádně nevyložil a neodůvodnil. Navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil zpět soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobkyně v dovolání namítá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na vyřešení otázky místní příslušnosti soudu v případě řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví jako tzv. jiného majetku, který má původ v manželství, přičemž je třeba vyřešit otázku, zda má být místní příslušnost v takovém případě určena podle § 88 písm. a), nebo § 88 písm. b) o. s. ř.

Protože na řešení této otázky je rozhodnutí odvolacího soudu založeno, žalobkyně právní závěry přijaté odvolacím soudem napadá a uvedená otázka nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešena, **je dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné, není však důvodné**.

Podle § 11 odst. 1 o. s. ř. se řízení koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné podle zákona zkoumat nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu.

Podle § 88 písm. a) o. s. ř. namísto obecného soudu, popř. namísto soudu uvedeného v § 85a, je k řízení příslušný soud, který rozhodoval o rozvodu, jde-li o vypořádání manželů po rozvodu ohledně jejich společného jmění nebo jiného majetku nebo o zrušení společného nájmu bytu.

Podle § 88 písm. b) o. s. ř. namísto obecného soudu, popř. namísto soudu uvedeného v § 85a, je k řízení příslušný soud, v jehož obvodu je nemovitá věc, týká-li se řízení práva k ní, není-li dána příslušnost podle písm. a).

Podle § 740 o. z. nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud. O vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění.

Podle § 741 nedojde-li do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění k vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, platí, že se manželé nebo bývalí manželé vypořádali tak, že a) hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá, b) ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné, c) ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné.

Žalobkyně v řízení požaduje vypořádat podílové spoluvlastnictví k několika nemovitostem, přičemž ke vzniku podílového spoluvlastnictví došlo na základě nevyvratitelné právní domněnky podle § 741 písm. b) o. z., tedy proto, že se účastníci řízení coby bývalí manželé po rozvodu manželství nedohodli na vypořádání společného jmění, ani žádný z nich v průběhu tří let po rozvodu manželství nepodal návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu. Předmětné nemovitosti, nyní v podílovém spoluvlastnictví, tedy původně byly součástí společného jmění účastníků.

V projednávané věci se tak střetávají dvě výlučné místní příslušnosti, a sice místní příslušnost soudu, který rozhodoval o rozvodu manželství účastníků podle § 88 písm. a) o. s. ř., a místní příslušnost daná polohou nemovitosti podle § 88 písm. b) o. s. ř.

Pro určení místní příslušnosti v řízení, které se týká práva k nemovitosti, obecně platí pravidlo polohy nemovitosti podle § 88 písm. b) o. s. ř., přičemž řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem bezpochyby takovým řízením je, neboť v rámci tohoto řízení jsou soudem upravována vlastnická práva účastníků (spoluvlastníků) ke společné nemovitosti.

Ust. § 88 písm. a) o. s. ř. je pak v případě řízení týkajících se práv k nemovitostem výjimkou z pravidla, že se místní příslušnost řídí polohou nemovitosti, a namísto soudu, v jehož obvodu se daná nemovitost nachází, je místně příslušným soud, který rozhodoval o rozvodu manželství účastníků. Jedná se o případy řízení o vypořádání práv k nemovitostem, jež spadají buď do společného jmění účastníků řízení jakožto bývalých manželů, anebo je lze podřadit pod tzv. jiný majetek, který tu je v době rozvodu manželství účastníků a který bývalí manželé požadují rovněž vypořádat.

Soud prvního stupně i soud odvolací určily místní příslušnost podle § 88 písm. b) o. s. ř. na základě polohy předmětných nemovitostí. Žalobkyně má však za to, že má být v tomto případě pro určení místní příslušnosti použit § 88 písm. a) o. s. ř., neboť nemovitosti, jež jsou předmětem vypořádání podílového spoluvlastnictví účastníků coby bývalých manželů, jsou tzv. jiným majetkem ve smyslu § 88 písm. a) o. s. ř., jelikož mají původ v manželství, resp. v rozvodu manželství účastníků.

Pod pojmem jiný majetek ve smyslu § 88 písm. a) o. s. ř. odborná literatura pojímala či pojímá např. nároky vyplývající z osobního vlastnictví (V. Handl, J. Rubeš a kol.: Občanský soudní řád: Komentář, I. díl, Panorama, Praha 1985, str. 864), vypořádání investic ze společného jmění na výlučný majetek některého z manželů [J. Jirsa a kol.: Občanské soudní řízení (soudcovský komentář), Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu, vydání druhé, doplněné a upravené, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2019, str. 648], obvyklé vybavení rodinné domácnosti [P. Lavický a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až 250l), Řízení sporné, Praktický komentář, Wolters Kluwer, a. s., Praha 2016, str. 1116], nebo podílové spoluvlastnictví [V. Handl, J. Rubeš a kol.: Občanský soudní řád: Komentář, I. díl, Panorama, Praha 1985, str. 864; shodně též P. Lavický a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až 250l), Řízení sporné, Praktický komentář, Wolters Kluwer, a. s., Praha 2016, str. 1116].

Místní příslušnost podle § 88 písm. a) o. s. ř., tedy místní příslušnost soudu, který rozhodoval o rozvodu manželství, je v konkrétních případech vypořádání společného jmění či jiného majetku bývalých manželů založena proto, že je vhodné, aby i o těchto nárocích rozhodoval soud, který rozhodoval o rozvodu manželství, protože některé skutečnosti z tohoto řízení mu známé mohou být relevantní i pro tato další řízení (A. Winterová in V. Handl, J. Rubeš: Občanský soudní řád. Komentář, I. díl, Panorama, Praha 1985, str. 385). Tyto skutečnosti však mohou mít pro toto další řízení význam zpravidla pouze za předpokladu, že bývalí manželé podají návrh na vypořádání zaniklého, ale ještě nevypořádaného společného jmění ve lhůtě tří let od jeho zániku (případně podají návrh na vypořádání jiného majetku v té době existujícího). Soud bude následně při vypořádávání majetku aplikovat zejména pravidla stanovená v § 742 o. z. (při vypořádání společného jmění manželů), přičemž v rámci rozhodování by mohl využít i některá svá dřívější zjištění z řízení o rozvodu manželství účastníků coby skutečnosti soudu známé z jeho úřední činnosti, případně skutečnosti zjištěné na základě dokazování (např. spisem o rozvodu manželství).

O takový případ však v projednávané věci zjevně nejde, neboť **nemovitosti v podílovém spoluvlastnictví, jež žalobkyně požaduje vypořádat, nelze podřadit ani pod společné jmění manželů, ani pod jiný majetek podle § 88 písm. a) o. s. ř.** Ačkoliv předmětné nemovitosti původně byly součástí společného jmění účastníků, rozvodem jejich manželství došlo k zániku tohoto společného jmění a vzhledem k tomu, že ve lhůtě tří let nedošlo k vypořádání zaniklého společného jmění ani k dohodě mezi bývalými manžely, nastaly účinky nevyvratitelné právní domněnky ve smyslu § 741 písm. b) o. z. a předmětné nemovitosti se staly podílovým spoluvlastnictvím účastníků. Ust. § 88 písm. a) o. s. ř. sice dopadá rovněž na vypořádání podílového spoluvlastnictví jakožto tzv. jiného majetku, nicméně se jedná pouze o případy, kdy bývalí manželé budou kromě vypořádání jejich společného jmění (v rámci tříleté zákonné lhůty) požadovat vypořádání i jejich jiného společného majetku, který však do společného jmění manželů nespadá, a mají jej např. právě v podílovém spoluvlastnictví (typicky se bude jednat o majetek, který nabyli manželé společně ještě před uzavřením manželství); takové řízení pak bude vypořádáním majetku bývalých manželů v *„širším smyslu“*.

Pravidlo obsažené v § 88 písm. a) o. s. ř. nicméně nedopadá na případ podílového spoluvlastnictví, které vzniklo až po rozvodu manželství účastníků jako způsob vypořádání zaniklého společného jmění [na základě nevyvratitelné právní domněnky ve smyslu § 741 písm. b) o. z.]. V následném řízení o zrušení a vypořádání takového podílového spoluvlastnictví – které může být zahájeno až mnoho let poté, co bylo manželství účastníků rozvedeno – nehrají skutečnosti zjištěné v původním řízení o rozvodu manželství účastníků již žádnou roli, neboť společné jmění bylo vypořádáno právě tím, že došlo (ze zákona) ke vzniku podílového spoluvlastnictví. A i v případě, že by snad některé skutečnosti význam pro řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví mít mohly, jednalo by se o skutečnosti zpravidla již neaktuální tím více, čím delší doba uplynula od rozvodu manželství takových účastníků.

Ke stejnému závěru v napadeném rozhodnutí správně dospěl rovněž odvolací soud, když uvedl, že v době rozvodu manželství žádný tzv. jiný majetek ve smyslu § 88 písm. a) o. s. ř. neexistoval, neboť nemovitosti, jež žalobkyně požaduje vypořádat, byly původně součástí rozvodem zaniklého společného jmění manželů, přičemž v tříleté lhůtě ani nebyl podán návrh na vypořádání majetku soudem, ani mezi účastníky nedošlo ke vzájemné dohodě o vypořádání, tudíž společné jmění bylo vypořádáno až po třech letech na základě zákona, kdy se předmětné nemovitosti staly podílovým spoluvlastnictvím účastníků. Společné jmění účastníků včetně nemovitostí, jež jsou nyní předmětem probíhajícího řízení – o jehož vypořádání by případně podle § 88 písm. a) o. s. ř. rozhodoval soud, který rozhodoval o rozvodu manželství –, tedy již vypořádáno bylo, a to na základě § 741 písm. b) o. z. Nelze je proto později vypořádat znovu jako tzv. jiný majetek, jenž by měl původ v manželství. **V nyní projednávané věci se proto jedná již o zcela standardní řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem** (byť spoluvlastníky jsou v tomto případě bývalí manželé a podílové spoluvlastnictví vzniklo transformací z původního společného jmění man-

želů). **Místní příslušnost se bude řídit polohou nemovitostí podle § 88 písm. b) o. s. ř., přičemž pro aplikaci speciálního ust. § 88 písm. a) o. s. ř. není důvod.**

Dále co se týče žalobkyní namítané vady řízení spočívající v nepřezkoumatelnosti usnesení soudu prvního stupně z důvodu nedostatečného odůvodnění úvahy o místní příslušnosti a nevypořádání se s argumentací žalobkyně, dovolací soud uvádí, že soud prvního stupně ve svém usnesení (byť ve stručnosti) uvedl a vysvětlil, z jakého důvodu není v projednávané věci místně příslušný, což jako správné potvrdil i odvolací soud, který zároveň doplnil, že v případě nemeritorního rozhodnutí nejsou nároky na odůvodnění tak vysoké. Dovolací soud se s tímto závěrem ztotožňuje a potvrzuje, že odůvodnění soudu prvního stupně bylo dostatečné, tudíž dovolací soud žádnou vadu řízení v tomto případě neshledal. Navíc tuto vadu namítala žalobkyně již v odvolacím řízení, přičemž odvolací soud se s touto námitkou ve svém usnesení vypořádal (viz bod 7 napadeného rozhodnutí). Ani rozhodnutí odvolacího soudu tak vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, zatíženo není.

Jelikož Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné, dovolání žalobkyně podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Komentář:

Publikované rozhodnutí je dokladem toho, že některé (i případně zajímavé) právní otázky se v rozhodovací praxi dovolacího soud nemusejí objevit po velmi dlouhou dobu, ač jinak nemusí jít o situace v běžné praxi zcela výjimečné. To se týká i publikovaného rozhodnutí, které **řeší otázku místní příslušnosti soudu k vypořádání nemovitého majetku, který byl původně součástí společného jmění manželů a následně se v důsledku nevyvratitelné domněnky vypořádání stal podílovým spoluvlastnictvím bývalých manželů**. Dovolací soud posuzoval, zda je v takovém případě místně příslušný tzv. rozvodový soud nebo soud podle polohy nemovitosti a s argumentací obsaženou v odůvodnění rozhodnutí dospěl k závěru, že **v těchto případech je dána místní příslušnost soudu podle § 88 písm. b), nikoliv § 88 písm. a) o. s. ř.** Pro řešení této otázky bylo dovolání připuštěno, protože v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud řešena nebyla.

V soudní praxi se vcelku běžně objevují případy sporů o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví vzniklého zákonným způsobem vypořádání společného jmění manželů. Absence sporů o místní příslušnost je nepochybně v řadě případů dána samotnou skutečností, že jak soud místně příslušný podle § 88 písm. a), tak i § 88 písm. b) o. s. ř. jsou soudy shodné. Ani tam, kde se však jedná o soudy odlišné, nemusela soudní praxe doposud řešit otázku „priority" místní příslušnosti, což ukazuje na skutečnost, že adresáti práva o jejím řešení nepochybovali. Zatímco se odborná komentářová literatura pravidelně i v minulosti věnovala výkladu pojmu „jiný majetek" ve smyslu § 88 písm. b) o. s. ř., a publikované rozhodnutí také na tuto literaturu při výkladu uvedeného pojmu odkazuje, samotné řešení místní příslušnosti soudu ke zrušení a vypořádání spoluvlastnictví vzniklého zákonným vypořádáním společného jmění manželů tato literatura neřeší.

Závěry vyslovené v daném rozhodnutí se vztahovaly na případy vzniku spoluvlastnictví zákonnou domněnkou vypořádání, stejné závěry by se nicméně uplatnily i tehdy, pokud by bylo společné jmění manželů vypořádáno dohodou či rozhodnutím soudu a tímto způsobem by došlo ke vzniku podílového spoluvlastnictví.

I když naše komentáře k rozhodnutím bývají zpravidla o něco delší, při řešení této otázky je prakticky veškerá argumentace obsažena již v samotném rozhodnutí, odborná literatura žádnou další argumentaci neobsahuje, takže můžeme na odůvodnění rozhodnutí v plném rozsahu odkázat.

✤ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Ústavní soud:

Ke stanovení tarifní hodnoty u výživného

Je-li veden spor o peněžité plnění v konkrétní pravidelné výši (byť není rozhodováno o přiznání daného plnění, ale o zrušení výživného), a to za určité časové období, kdy je celkovou spornou peněžitou částku možné zjistit jednoduchým početním úkonem, je postup, ve kterém je dána přednost použití § 8 odst. 2 advokátního tarifu, v souladu s právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s právem na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny a právem na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2022, sp. zn. III. ÚS 385/22

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadených výroků II. a III. rozsudku krajského soudu, přičemž tvrdil, že jimi byla porušena jeho základní práva zaručená v čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Z ústavní stížnosti a z vyžádaného soudního spisu Ústavní soud zjistil, že **okresní soud zamítl žalobu otce již zletilého stěžovatele na zrušení vyživovací povinnosti ke stěžovateli a uložil mu, aby zaplatil stěžovateli náklady řízení ve výši 29 879,42 Kč**. Zamítnutí návrhu odůvodnil okresní soud tím, že nedošlo k takové změně poměrů, že by byl stěžovatel schopen sám se živit, a ani nedošlo k zániku vyživovací povinnosti přesto, že mu byl přiznán invalidní důchod a sociální dávky. Odůvodněné výdaje stěžovatele, které jsou vysoké, přesahují výši jeho příjmů, proto okresní soud dospěl k závěru, že od posledního rozhodnutí o výživném sice nastaly u účastníků takové změny poměrů, které by odůvodňovaly snížení výživného, nikoliv však úplné zrušení vyživovací povinnosti. Okresní soud dospěl k závěru, že poskytování výživného stěžovateli není v rozporu s dobrými mravy a oprávněný má právo na stejnou životní úroveň jako povinný.

Proti tomuto rozsudku okresního soudu podal otec stěžovatele v zákonné lhůtě odvolání, v němž navrhoval, aby odvolací soud změnil napadený rozsudek tak, že zruší jeho vyživovací povinnost vůči stěžovateli, stanovenou ve výši 3 000 Kč měsíčně, ode dne 24. 1. 2020.

Krajský soud přezkoumal napadený rozsudek okresního soudu spolu s řízením, které předcházelo jeho vydání, a dospěl k závěru, že odvolání otce stěžovatele není důvodné. V průběhu řízení vzal žalobce částečně zpět žalobu, pokud jde o zrušení vyživovací povinnosti za dobu od 17. 12. 2019 do 23. 1. 2020, stěžovatel s tímto částečným zpětvzetím žaloby souhlasil a krajský soud podle § 96 odst. 2 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), řízení částečně zastavil (výrok I.). Výrokem II. rozhodl krajský soud tak, že rozsudek okresního soudu se v nákladovém výroku mění potud, že náklady řízení činí 20 379,42 Kč, jinak se v tomto výroku a ve výroku ve věci samé potvrzuje. Výrokem III. pak krajský soud stanovil povinnost vedlejšímu účastníkovi zaplatit stěžovateli náklady odvolacího řízení ve výši 8 694 Kč.

Jde-li o výrok o náhradě nákladů řízení, podle názoru krajského soudu postupoval okresní soud v souladu s § 142 odst. 1 o. s. ř., když přiznal plně úspěšnému žalovanému (stěžovateli) náhradu účelně vynaložených nákladů řízení. Krajský soud neshledal důvody pro aplikaci § 150 o. s. ř., podle kterého lze výjimečně, jsou-li dány důvody hodné zvláštního zřetele, úspěšnému účastníkovi nepřiznat náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti. Jde-li o výši náhrady nákladů řízení před okresním soudem, okresní soud přiznal tuto náhradu podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), za 9 úkonů právní služby podle § 11 odst. 1 advokátního tarifu, vycházel přitom z tarifní hodnoty uvedené v § 9 odst. 3 advokátního tarifu. **Krajský soud však dospěl k závěru, že v řízení o zrušení vyživovací povinnosti je třeba stanovit hodnotu tarifu podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu** částkou 10 000 Kč, sazba mimosmluvní odměny činí podle § 7 bod 4 1 500 Kč za jeden úkon právní služby. Vzhledem k tomu, že žalobce byl v odvolacím řízení v plném rozsahu neúspěšný, stěžovateli náleží podle § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. náhrada nákladů odvolacího řízení. Tarifní hodnotu stanovil krajský soud na 10 000 Kč podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu, protože podle jeho názoru v souzené věci nebylo předmětem právní služby opětující se plnění podle § 8 odst. 2 advokátního tarifu, ale návrh na zrušení vyživovací povinnosti.

Stěžovatel v ústavní stížnosti nesouhlasil se způsobem výpočtu náhrady nákladů řízení a namítal, že žalobce vymezil předmět sporu tak, že se domáhal zrušení výživného obecně a následně změnil petit tak, že se domáhal zrušení výživného „počínaje dnem 24. 1. 2020“. Jelikož se žalobce domáhal určení, že jeho vyživovací povinnost ve výši 3 000 Kč měsíčně zanikla, činila tarifní hodnota sporu podle § 8 odst. 2 advokátního tarifu částku 180 000 Kč (3 000 Kč x 12 měsíců x 5 let), neboť šlo o zrušení výživného pro neurčitý časový úsek *„do budoucna“*. Stěžovatel poukázal též na judikaturu Ústavního soudu, konkrétně na usnesení ze dne 22. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3514/13, a ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 1551/16 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na http://nalus.usoud.cz). Stěžovatel v ústavní stížnosti uvedl, že je osobou sice zletilou, nicméně těžce zdravotně postiženou, s omezenou svéprávností, plně závislou na pomoci třetí osoby (matky, která je současně opatrovníkem).

Ústavní soud přezkoumal rozsudek krajského soudu, jakož i řízení mu předcházející, a po seznámení se s vyžádaným soudním spisem dospěl k závěru, že **ústavní stížnost je důvodná**.

Ústavní soud nejprve poukázal na to, že z ustálené judikatury vyplývá, že Ústavní soud se k rozhodování ve věcech nákladů řízení staví zdrženlivě a podrobuje je toliko omezenému ústavněprávnímu přezkumu. Ačkoliv i rozhodnutí o nákladech řízení může mít citelný dopad do majetkové sféry účastníků řízení, samotný spor ohledně nákladů řízení většinou nedosahuje intenzity způsobilé porušit jejich základní práva a svobody. Nicméně podle názoru Ústavního soudu je toto rozhodování též integrální součástí soudního řízení jako celku [viz např. nález Ústavního soudu ze dne 2. 5. 2002, sp. zn. III. ÚS 455/01 (N 57/26 SbNU 113)], přičemž *„právo na přiznání přiměřené (a právním předpisem stanovené) náhrady nákladů, které úspěšné straně v řízení vzniknou, je součástí práva na spravedlivý proces a také souvisí, jde-li konkrétně o náklady právního zastoupení, s právem na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny“* [viz nálezy ze dne 4. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 598/2000 (N 100/23 SbNU 23), nebo ze dne 21. 3. 2006, sp. zn. II. ÚS 259/05 (N 65/40 SbNU 647)]. Jak Ústavní soud uvedl výše, jeho zásah do této činnosti je namístě pouze tehdy, je-li rozhodovací proces stižen tzv. kvalifikovanými vadami, tj. vadami majícími za následek porušení ústavnosti, jak je Ústavní soud vymezuje ve své rozhodovací činnosti.

Ústavní soud v první řadě uvedl, že **podstata věci již byla řešena nálezem Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2108/21**. V uvedeném nálezu Ústavní soud posuzoval rozpor vzniklý mezi judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, přičemž jeho závěry je nutné aplikovat i na nyní posuzovanou věc.

Ústavní soud poukázal na to, že v citovaném nálezu především vycházel ze znění následujících ustanovení advokátního tarifu.

Ust. § 8 odst. 1 advokátního tarifu, podle něhož *„Není-li stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva v době započetí úkonu právní služby, jichž se právní služba týká; za cenu práva se považuje jak hodnota pohledávky, tak i dluhu. Při určení tarifní hodnoty se nepřihlíží k příslušenství, ledaže by bylo požadováno jako samostatný nárok."*

Ust. § 8 odst. 2 advokátního tarifu, které stanoví, že *„Je-li předmětem právní služby opětující se plnění, stanoví se tarifní hodnota součtem hodnot těchto plnění; jde-li však o plnění na dobu delší než pět let nebo na dobu neurčitou, stanoví se jen pětinásobkem hodnoty ročního plnění."*

A konečně ust. § 9 odst. 1 advokátního tarifu, podle kterého *„Nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi a není-li dále stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu částka 10 000 Kč."* Toto ustanovení aplikoval ve věci odvolací soud – na rozdíl o soudu nalézacího, jenž použil § 9 odst. 3 téhož předpisu.

Ústavní soud poukázal na to, že ve shora citovaném nálezu konstatoval, že Nejvyšší soud v usnesení ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3890/2015, dospěl k závěru, podle kterého, jde-li o předmět řízení, který je *„vymezen v žalobním návrhu, lze rozlišit několik druhů řízení o výživném pro zletilé dítě. Předně jde o žalobu, kterou se zletilé dítě domáhá toho, aby soud uložil rodičům povinnost poskytovat mu výživné. V tomto případě jde o žalobu na plnění (výživné) s tím, že pravomocný rozsudek o této žalobě v sobě zahrnuje řešení otázky existence práva a povinnosti (vyživovacího závazku). Žalobou na plnění se zahajuje také řízení, jehož předmětem je snížení nebo zvýšení výživného. Domáhá-li se však rodič, aby soud rozhodl o tom, že zletilému dítěti již právo na poskytování výživného nenáleží (tedy, že právo zletilého dítěte na výživné relativně zaniklo pro jeho schopnost samo se živit, nebo pro rozpor dalšího poskytování výživného s dobrými mravy), jde o určovací žalobu, neboť v takovém případě není předmětem řízení plnění (výživné), ale pouze existence vyživovacího závazku."*

Oproti tomu v usnesení sp. zn. III. ÚS 3514/13 Ústavní soud konstatoval, že *„nelze považovat za svévolné, pokud obecný soud použil při stanovení výše nákladů řízení § 8 odst. 2 advokátního tarifu hovořící o opětujícím se plnění, i když předmětem žaloby je návrh na zrušení onoho opětujícího se plnění, tedy návrh na zrušení výživného, nikoli návrh na jeho stanovení, zvýšení či snížení"*.

Ústavní soud následně v usnesení sp. zn. III. ÚS 1551/16 tento svůj názor s odkazem na shora uvedené usnesení potvrdil a rozvedl, když zdůraznil, že *„Krajský soud vycházel při výpočtu sazby mimosmluvní odměny zástupce vedlejšího účastníka za soudní řízení z tarifní hodnoty stanovené součtem opakujících se peněžitých plnění výživného, o které byl veden spor (§ 8 odst. 2 advokátního tarifu). Stěžovatelka svůj odlišný názor, dovolávající se aplikace § 9 odst. 1 advokátního tarifu (uvedené ustanovení se vztahuje na případy, kdy nelze hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi), opírá o tvrzení, že v daném řízení nebylo předmětem peněžité plnění. Ústavní soud však považuje užití ust. § 8 odst. 2 advokátního tarifu krajským soudem za logické a přiléhavé. V dané věci byl totiž veden spor o peněžité plnění v konkrétní pravidelné výši (byť nebylo navrhováno přiznání daného plnění, ale jeho zrušení), a to za zcela určité časové období, tedy celkovou spornou peněžitou částku bylo možné zjistit jednoduchým početním úkonem. Ústavní soud proto nemá za to, že by zde krajský soud vybočil z mezí ústavnosti, resp. interpretoval a aplikoval právní normu extrémně nesprávně (srov. též usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3514/13)."*

S ohledem na shora uvedené, zejména pak s ohledem na citovaný nález sp. zn. IV. ÚS 2108/21, Ústavní soud i v nyní posuzované věci dospěl k závěru, že opětujícími se plněními ve smyslu § 8 odst. 2 advokátního tarifu jsou typicky plnění vyživovací povinnosti na zletilé dítě (pro nezletilé srov. speciální úpravu v § 9 odst. 2 advokátního tarifu). **Ústavně konformní je pouze takový výklad advokátního tarifu (§ 8 odst. 2 a § 9 odst. 1), podle kterého domáhá-li se jedna osoba žalobou, aby soud rozhodl o tom, že druhé osobě již právo na poskytování výživného nenáleží, jde o žalobu na plnění (výživné), avšak s tím, že pravomocný rozsudek o této žalobě v sobě zahrnuje nejen řešení otázky existence práva a povinnosti (vyživovacího závazku), nýbrž i jeho výše.** Je-li proto veden spor o peněžité plnění v konkrétní pravidelné výši (byť není rozhodováno o přiznání daného plnění, ale o zrušení výživného), a to za určité časové období, kdy je celkovou spornou peněžitou částku možné zjistit jednoduchým početním úkonem, **je postup, ve kterém je dána přednost použití § 8 odst. 2 advokátního tarifu, v souladu s právem na soudní ochranu** podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s právem na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny a s právem na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud však také připomněl, že právní úprava počítá i se situacemi, kdy by výše naznačený názor byl z hlediska konkrétních okolností souzené věci neudržitelný a pro neúspěšného účastníka např. až ekonomicky likvidační. Pak obecný soud může bezpochyby za splnění zákonem daných podmínek zvážit i v takové situaci aplikaci § 150 o. s. ř.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem Ústavní soud uzavřel, že napadenými výroky rozsudku krajského soudu byla porušena práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny, a to ve spojení s čl. 37 odst. 2 Listiny. Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl [§ 82 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů] a napadené výroky II. a III. rozsudku krajského soudu zrušil [§ 82 odst. 3 písm. a) cit. zákona].

✤ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

Ústavní soud:

K rozhodování o zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku

Nebezpečí, že věc bude sloužit ke spáchání zločinu, nelze dovozovat z pouhé možnosti takového použití. Takto široce pojatá podmínka zabrání věci by byla splněna v podstatě vždy, neboť hypoteticky lze téměř každou věc užít ke spáchání zločinu. Zabrání věci, resp. s ním spojený zásah do vlastnického práva, které je chráněno čl. 11 Listiny základních práv a svobod, musí být odůvodněno konkrétními okolnostmi, z nichž bude vyplývat alespoň taková míra pravděpodobnosti uvedeného následku, která bude potřebu tohoto zásahu s ohledem na obvyklý chod věcí rozumně odůvodňovat.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 8. 2022, sp. zn. II. ÚS 645/22

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátila stěžovatelka, která se podanou ústavní stížností domáhala zrušení napadených usnesení krajského soudu a vrchního soudu, neboť byla toho názoru, že jimi byla porušena její ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 11 odst. 1 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

V předmětné věci byl napadeným rozsudkem krajského soudu ve spojení s rozsudkem vrchního soudu otec stěžovatelky uznán vinným trestným činem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 2 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Za to byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří let. Vedle toho soud dále podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku **rozhodl o zabrání v rozhodnutí specifikovaného osobního automobilu tov. zn. Mercedes Benz**. Vozidlo vydal otec stěžovatelky Policii České republiky na základě příkazu k prohlídce jiných prostor. **Vozidlo je registrováno na stěžovatelku.** Výrok o uložení zabrání věci byl rozsudkem vrchního soudu zrušen a krajskému soudu bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Výrok byl odůvodněn závažnými procesními pochybeními krajského soudu spočívajícími v nedodržení závazných ustanovení o právech zúčastněných osob s ohledem na majitelku vozidla, kterou je stěžovatelka.

Krajský soud následně rozhodl, že předmětné vozidlo se má vrátit stěžovatelce. Na základě stížnosti státního zástupce krajského státního zastupitelství vrchní soud usnesení krajského soudu zrušil a nařídil krajskému soudu konat veřejné zasedání, v němž bude dostatečně dbát všech práv zúčastněné osoby.

Krajský soud napadeným usnesením rozhodl o zabrání předmětného vozidla podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Soud dospěl k závěru, že vozidlo bylo nabyto z výnosů trestné činnosti stěžovatelčina otce.

Usnesením vrchního soudu bylo napadené usnesení krajského soudu zrušeno a soud nově rozhodl tak, že se ukládá ochranné opatření zabrání předmětného vozidla podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku. Výše uvedené konstatování krajského soudu ohledně výnosu trestné činnosti otce stěžovatelky stížnostní soud označil za nepodloženou domněnku. **Vrchní soud dospěl k závěru, že vozidlo používal po dobu pěti let výhradně otec stěžovatelky a sloužilo k páchání trestné činnosti, za niž byl odsouzen.** Podle názoru vrchního soudu by toto vozidlo mohlo opětovně sloužit ke spáchání zločinu. Zájem na zachování práv zúčastněné osoby – stěžovatelky, jakožto vlastníka vozidla, tak nepochybně nepřevážil nad zájmem společnosti na jeho zabrání.

Stěžovatelka namítala, že zabráním vozidla veřejná moc bezdůvodně zasáhla do její majetkové dispozice. Stěžovatelka tvrdila, že vozidlo koupila již v roce 2014 za částku 12 až 14 000 eur ve Spolkové republice Německo. Vozidlo si předtím vyhlédli s otcem na internetu. **Peníze na jeho nákup dostala od rodičů, kteří je našetřili z vlastních zdrojů, a z darů příbuzných a přátel.** Na základě skutečnosti, že je stěžovatelka rodinným příslušníkem odsouzeného, nelze automaticky předjímat, že vozidlo bylo pořízeno z výnosů trestné činnosti. Asistence otce při pořizování vozidla dcerou je lidsky zcela pochopitelná, stejně tak spoření rodičů a příbuzných pro mladé příbuzné, kteří dosud studují. Skutečnost, že stěžovatelka vozidlo půjčovala svému otci, rovněž není možné označit za jakkoli nestandardní, zvlášť v situaci, kdy stěžovatelka neměla v době koupě vozidla řidičský průkaz. Stěžovatelce bylo zabráno vozidlo, které nemělo s projednávanou trestnou činností jejího otce nic společného. K jeho koupi byly z větší části použity finanční prostředky, které ani nepocházely od jejího otce. V době vydání napadených usnesení byl otec stěžovatelky v pětileté zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu v trvání pěti let za současného vy-

slovení dohledu. Existuje tedy jistě záruka, že vozidlo již nebude jejím otcem žádnou formou užito k jakékoli trestné činnosti. Na zabrání vozidla neexistuje veřejný zájem. Za údajnou trestnou činnost jedné osoby by neměly být trestány osoby jiné, které s předmětnou činností nemají nic společného. Vozidlo nijak neohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku. Jde o vozidlo jako každé jiné, jehož účelem je přeprava osob.

Ústavní soud nejprve poukázal na to, že stížností napadené usnesení krajského soudu již bylo napadeným usnesením vrchního soudu zrušeno, a proto k rozhodování o jeho ústavnosti není Ústavní soud příslušný. Ústavní soud proto v části, ve které stěžovatelka navrhovala, aby Ústavní soud zrušil i toto rozhodnutí, ústavní stížnost odmítl [§ 43 odst. 1 písm. d) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů].

Ve vztahu ke zbývající části ústavní stížnosti, která směřuje proti usnesení vrchního soudu, dospěl Ústavní soud po posouzení předmětné věci k závěru, že **ústavní stížnost je v této části důvodná**.

Ústavní soud shrnul, že napadeným rozhodnutím vrchní soud uložil ochranné opatření zabrání věci – vozidla stěžovatelky, jež bylo zajištěno při prohlídce jiných prostor v rámci trestního řízení vedeného pro trestnou činnost jejího otce, a to podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, když se neztotožnil s dřívějším zabráním provedeným krajským soudem podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Zabrání vozidla mělo za následek pozbytí vlastnického práva stěžovatelky k němu. Podle stěžovatelky však pro takový zásah nebyly splněny zákonné podmínky.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti podle Ústavního soudu předpokládá zodpovězení otázky, zda napadeným rozhodnutím nebylo rozhodnuto o zabrání věci v rozporu s ústavní zárukou vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny, případně zda se tak nestalo následkem vybočení ze zásad spravedlivého procesu, což by opodstatňovalo závěr o rozporu napadeného rozhodnutí se základním právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud konstatoval, že § 70 odst. 2 písm. a) a b) tr. zákoníku umožňuje soudu uložit trest propadnutí věci, která je nástrojem trestné činnosti nebo která je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, pokud hodnota věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti zanedbatelná. Nebyl-li na základě uvedeného ustanovení trest propadnutí věci uložen, může soud podle § 101 odst. 1 a 2 tr. zákoníku mimo jiné uložit, že se taková věc zabírá, ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popř. společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu [§ 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku], nebo pokud taková věc, která je výnosem nebo zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, náleží jiné osobě, na kterou pachatel takovou věc převedl nebo která ji jinak nabyla [§ 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku].

Ústavní soud poukázal na to, že ochranné opatření zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku se ukládá, aniž by byl podstatný vztah osoby, které zabíraná věc náleží, k trestné činnosti, k jejímuž spáchání byla tato věc určena nebo užita. Rozhodný je pouze vztah mezi zabíranou věcí a trestným činem [srov. usnesení ze dne 1. 10. 1999, sp. zn. IV. ÚS 429/99 (U 62/16 SbNU 345), *mutatis mutandis* také nález ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. I. ÚS 1121/15 (N 92/81 SbNU 505), všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na http://nalus.usoud.cz]. V každém jednotlivém případě by podle Ústavního soudu měla být **zřejmá souvislost mezi trestním řízením a zabranou věcí** [srov. nález ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 1849/17 (N 97/89 SbNU 457)]. Ústavní soud uvedl, že v souladu s § 96 tr. zákoníku musí jít o opatření přiměřené jednak povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu, jednak nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům. Tuto přiměřenost je nutné posuzovat ve vztahu k účelu zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, jímž je znemožnit ohrožení bezpečnosti lidí nebo majetku, popř. společnosti, nebo spáchání zločinu. Jakýkoli závěr o naplnění zákonných podmínek zabrání věci musí být podle Ústavního soudu náležitě odůvodněn.

Ústavní soud dále hodnotil, zda napadeným rozhodnutím nedošlo k zabrání věci v rozporu s § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, a to z hlediska požadavků plynoucích ze záruky vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny a práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. V zásadě tak posuzoval, zda výklad a použití tzv. podústavního práva nejsou založeny na svévoli nebo zda jiným způsobem nevybočují ze zásad spravedlivého procesu. Tak by tomu bylo zejména tehdy, pokud by nezohlednily správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného práva nebo svobody na posuzovanou věc [nález ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01 (N 37/25 SbNU 287)], nebo by nerespektovaly jednoznačně znějící kogentní normu [nález ze dne 8. 7. 1999, sp. zn. III. ÚS 224/98 (N 98/15 SbNU 17)], nebo by zjevně a neodůvodněně vybočovaly ze standardů výkladu, který je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovatelnému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [nález ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)].

Ústavní soud uvedl, že zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku předpokládá splnění tří podmínek. Musí se týkat věci, která 1. je nástrojem trestné činnosti, 2. ohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku, popř. společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu, a 3. zabrání musí být opatřením přiměřeným jak povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu, tak nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům.

Zabrané vozidlo bylo podle názoru Ústavního soudu nepochybně užito ke spáchání trestného činu, který byl vymezen ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku. První ze tří uvedených podmínek je tudíž splněna. Pokud však jde o zbylé dvě podmínky, obecný soud se jimi nezabýval dostatečně.

Ústavní soud konstatoval, že účelem ochranného opatření zabrání věci podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku není potrestání jejího vlastníka, nýbrž prosazení veřejného zájmu na tom, aby určitá věc, jež byla užita nebo určena ke spáchání trestného činu, dále neohrožovala bezpečnost lidí nebo majetek, nebo aby ji nebylo možné použít ke spáchání zločinu, jestliže existuje takové nebezpečí. Vždy musí být zvažováno, zda je takové opatření k dosažení tohoto účelu nezbytné. To platí obzvlášť za situace, kdy uvedené nebezpečí neplyne z povahy určité věci, ani je nelze bez dalšího spojovat s jejím obvyklým účelem.

Nebezpečí, že věc bude sloužit ke spáchání zločinu, nelze podle Ústavního soudu dovozovat z pouhé možnosti takového použití. Takto široce pojatá podmínka zabrání věci by byla splněna v podstatě vždy, neboť hypoteticky lze téměř každou věc užít ke spáchání zločinu. Zabrání věci, resp. s ním spojený zásah do vlastnického práva, musí být odůvodněno konkrétními okolnostmi, z nichž bude vyplývat alespoň taková míra pravděpodobnosti uvedeného následku, která bude potřebu tohoto zásahu s ohledem na obvyklý chod věcí rozumně odůvodňovat [srov. nález ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. IV. ÚS 492/18 (N 54/93 SbNU 229), obdobně též nález ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 1849/17 (N 97/89 SbNU 457)].

Ústavní soud v obecné rovině uznal, že zabrané vozidlo, které bylo ve vlastnictví stěžovatelky, mohlo objektivně sloužit (být použito) ke spáchání celé řady zločinů, včetně drogového, za který byl otec stěžovatelky odsouzen. Obecné soudy, konkrétně vrchní soud, se již ale dostatečně nevěnovaly otázkám, z jakého důvodu lze takové jednání v případě nezabrání vozidla předpokládat.

Ústavní soud zdůraznil, že předmětem zabrání bylo osobní vozidlo, které běžně slouží k přepravě osob. Nebezpečí použití zabraného vozidla ke spáchání zločinu neplyne ze samotné jeho podstaty. Přestože samotná možnost zákonného využití určité věci nepředstavuje překážku jejího zabrání (usnesení ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. III. ÚS 3566/16), z hlediska účelu ochranného opatření měly obecné soudy zjišťovat, zda existuje reálná obava, že vozidlo bude sloužit ke spáchání zločinu. Nebezpečnost zabíraných věcí není nutně dána pouze jejich podstatou, nýbrž kontextem spáchané trestné činnosti.

Ústavní soud přisvědčil závěru vrchního soudu, který k odůvodnění usnesení krajského soudu uvedl, že **vozidlo nemohlo být bezprostředním či zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti odsouzeného, neboť bylo zakoupeno předtím, než se protiprávního jednání dopustil**, a není tedy možné uložit zabrání věci s odkazem na § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Závěr o tom totiž nelze bez dalšího odůvodnit nepodloženými domněnkami, že prostředky na jeho pořízení nemohly být získány legálně.

Ústavní soud shledal v těchto pochybeních vybočení z mezí přípustného výkladu § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku. Protože právě na tomto výkladu bylo založeno napadené rozhodnutí o zabrání věci, je tím odůvodněn závěr, že jím došlo k porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny i jejího vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

V souvislostech projednávaného případu Ústavní soud připomněl, že podle čl. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. 4. 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii, jejíž implementaci do českého právního řádu měla za cíl novela (mimo jiné) trestního zákoníku č. 55/2017 Sb., členské státy přijmou nezbytná opatření, která umožní úplnou nebo částečnou konfiskaci nástrojů a výnosů nebo majetku v hodnotě odpovídající těmto nástrojům nebo výnosům v návaznosti na pravomocné odsouzení za trestný čin. Podle rozsudku Soudního dvora EU ze dne 12. 5. 2022 ve věci C-505/20 (bod 3), tato *„směrnice výrazně zasahuje do práv osob, a to nejen podezřelých či obviněných osob, ale i třetích osob, které nejsou trestně stíhány. Podle Ústavního soudu je proto nezbytné stanovit zvláštní záruky a opravné prostředky na ochranu základních práv dotčených osob při provádění této směrnice. To zahrnuje právo třetích osob být slyšen, pokud tvrdí, že jsou vlastníky dotyčného majetku, nebo že mají jiná majetková práva (‚věcná práva', ‚ius in re'), jako je požívací právo (usufructus)."*

Podle bodu 48 rozsudku se čl. 6 směrnice nazvaný „Konfiskace majetku třetích osob" vztahuje pouze na výnosy, a ne na nástroje. Bod 53 rozsudku pak uvádí, že **čl. 4 odst. 1 směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která vylučuje konfiskaci majetku patřícího třetí osobě jednající v dobré víře a použitého jako nástroj trestného činu, a to i tehdy, pokud tato třetí osoba poskytla tento majetek trvale k dispozici obviněné osobě**.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud shledal ústavní stížnost stěžovatelky v této části důvodnou, a proto jí vyhověl a usnesení vrchního soudu zrušil. Ústavní stížnost v části směřující proti již zrušenému usnesení krajského soudu odmítl, neboť k rozhodování o ní není Ústavní soud příslušný.

✤ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

inzerce
Wolters Kluwer | ASPI
www.aspi.cz
Argumentaci pro vaše kauzy najdete díky perfektně zpracovaným judikátům v ASPI propojenými na ostatní dokumenty

Nejvyšší správní soud:

K nutné komunikační potřebě jako znaku veřejně přístupné účelové komunikace

Při posouzení, zda je naplněna podmínka nutné komunikační potřeby jakožto jednoho ze znaků veřejně přístupné účelové komunikace, nelze vycházet pouze z toho, že v okolí existuje jiná pozemní komunikace, z rozdílu ve vzdálenostech sporné a alternativní komunikace nebo z toho, že alternativní cesta (silnice) je „kvalitnější" než sporná (např. polní nebo lesní) komunikace. Zohlednit je třeba také stav obou komunikací, jejich bezpečnost či konkrétní využívání v dané lokalitě, a to nejen z pohledu motoristů, ale i cyklistů nebo pěších.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2022, č. j. 10 As 99/2022-56

K věci:

Nejvyšší správní soud se zabýval otázkou, **zda je lesní cesta vedoucí oborou Pekárkův mlýn u obce Hrazany v Jihočeském kraji veřejně přístupnou účelovou komunikací podle zákona o pozemních komunikacích**. Konkrétně Nejvyšší správní soud posuzoval, zda byla u lesní cesty dána **tzv. nutná komunikační potřeba**. Nejvyšší správní soud potvrdil judikaturu, podle které **je při řešení podobných otázek potřeba se zabývat i tím, do jaké míry potřebují komunikaci využívat chodci či cyklisté (nejenom motorová vozidla), a také tím, zda jsou případné alternativní cesty bezpečné**.

Dne 8. 6. 2018 vydal Městský úřad Milevsko rozhodnutí, kterým osobám zúčastněným na řízení 1) až 3) nařídil podle § 29 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích odstranit nepovolené pevné překážky z veřejně přístupné účelové komunikace vedoucí oborou Pekárkův mlýn v katastrálních územích Dobrošov u Hrazan a Klisinec. Překážky (kterými na různých částech cesty byly kmeny stromů, několik ocelových sítí, stromky o výši zhruba 2,5 m a nakonec ještě příkop) zcela znemožnily průjezd i průchod přes spornou komunikaci.

Proti rozhodnutí městského úřadu podaly osoby zúčastněné na řízení 1) až 3) odvolání. Žalovaný (Krajský úřad Jihočeského kraje) rozhodnutím ze dne 8. 10. 2019 odvolání vyhověl a výsledek řízení změnil v jejich prospěch – tak, že nejsou povinny odstranit pevné překážky. Žalovaný dospěl k odlišnému právnímu posouzení. Podle něj nesplňuje sporná komunikace podmínku nutné komunikační potřeby, neboť v dané oblasti existuje alternativní cesta. Cesta oborou tedy není veřejně přístupnou účelovou komunikací a nelze nařídit odstranění překážek.

Proti rozhodnutí žalovaného podala žalobkyně (Obec Hrazany) žalobu ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích, který ji zamítl rozsudkem ze dne 9. 2. 2022, č. j. 50 A 78/2019-97. Krajský soud se především ztotožnil se žalovaným, že sporná cesta oborou nesplňuje podmínku nutné komunikační potřeby, neboť k této cestě existuje alternativa – cesta po silnici. Cesta oborou tedy není veřejně přístupnou účelovou komunikací.

Rozsudek krajského soudu napadla žalobkyně (stěžovatelka) **kasační stížností**, v níž namítala nedostatečně zjištěný skutkový stav. Žalovaný i krajský soud věc posoudili pouze z pohledu obhospodařování zemědělských a lesních pozemků, nikoli z pohledu spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí a spojení nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi. Dále namítala nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí pro nesrozumitelnost i nedostatek důvodů. Krajský soud postupoval shodně jako žalovaný, neboť nehodnotil všechny skutečnosti podstatné pro posouzení nutné komunikační potřeby, pouze uzavřel, že mezi obcemi existuje i jiné spojení a sporná komunikace je pouhá zkratka z pohodlí. K tomu stěžovatelka předložila výčet skutečností, kterými se krajský soud nezabýval. Upozornila, že nutnou komunikační potřebu představuje komunikace především z pohledu cyklistů a pěších, nikoli motorové dopravy. Dále stěžovatelka uvedla, že krajský soud neprovedl test proporcionality mezi nutnou komunikační potřebou a nezasahováním do soukromého vlastnictví. [...]

Ke kasační stížnosti se vyjádřily i osoby zúčastněné na řízení 1) a 2). Namítaly, že oplocení obory Pekárkův mlýn (a tedy i sporné komunikace) bylo správními orgány řádně schváleno. Stěžovatelka se těchto řízení navíc účastnila, mohla tedy vyjádřit svůj nesouhlas, což neučinila, a proti oplocení začala brojit až po několika letech. Osoby zúčastněné dále poukázaly na skutečnost, že v roce 2008, kdy probíhala správní řízení ohledně zřízení obory a jejího oplocení, formálně žádná sporná komunikace neexistovala, neboť nebyla zahrnuta do pasportu komunikací. Sporná komunikace byla do pasportu účelově vložena až v roce 2011, kdy začaly tlaky na odstranění oplocení. Dále osoby zúčastněné uvedly, že oplocením obory nedošlo ke znemož-

nění přístupu a užívání nemovitostí žádným třetím osobám. Komunikace již v terénu není patrná a není využitelná jako účelová komunikace. Cyklisté a pěší mohou pro komunikační potřebu mezi přilehlými obcemi využít jiných a kvalitnějších komunikací. Konečně osoby zúčastněné namítly, že obora je svou výměrou na spodní hranici nutné rozlohy. Průjezdy se řeší až u obor s mnohem větší výměrou, neboť u takových výměr to vzhledem k jejich rozsáhlosti není jinak možné. Vzhledem k malé rozloze obory by sporná komunikace navíc negativně působila na zvěř.

Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích a rozhodnutí žalovaného a vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení.

Z odůvodnění (red. zkráceno):

Kasační stížnost je důvodná. Žalovaný totiž při zkoumání povahy lesní cesty v oboře Pekárkův mlýn nesprávně posoudil jeden ze znaků veřejně přístupné účelové komunikace, tzv. nutnou komunikační potřebu. Vůbec nevzal v úvahu, že lesní cestu chtěli využívat především cyklisté a pěší. Namísto toho žalovaný zdůraznil jen alternativní cestu motorovými vozidly. Tuto chybu zopakoval též krajský soud.

Veřejně přístupná účelová komunikace je kategorií pozemní komunikace, k jejímuž vzniku, na rozdíl od ostatních kategorií uvedených v § 2 odst. 2 zákona o pozemních komunikacích, postačuje naplnění jejích definičních znaků. Vzniká přímo ze zákona, nezávisle na nějakém správním rozhodnutí. Definiční znaky veřejně přístupné účelové komunikace jsou:

1. jedná se o stálou a v terénu patrnou dopravní cestu určenou k užití vozidly nebo chodci ve smyslu § 2 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích;
2. tato cesta slouží ke spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí nebo ke spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi nebo k obhospodařování zemědělských a lesních pozemků ve smyslu § 7 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích;
3. vlastník pozemku, na kterém je cesta, alespoň konkludentně souhlasil s obecným užíváním pozemku (viz např. nález ze dne 9. 1. 2008, sp. zn. II. ÚS 268/06, č. 2/2008 Sb. ÚS, bod 33);
4. je dána nutná komunikační potřeba, takže komunikace představuje nezbytnou spojnici pro vlastníky konkrétních nemovitostí (viz rozsudek NSS ze dne 30. 11. 2015, č. j. 6 As 213/2015-14, č. 3371/2016 Sb. NSS, bod 9).

Všechny uvedené definiční znaky musí být splněny současně. V případě, že schází byť i jediný, se o veřejně přístupnou účelovou komunikaci nejedná (souhrnně např. rozsudek NSS ze dne 29. 8. 2017, č. j. 7 As 63/2017-48, body 14-17). V nynějším případě, jak Nejvyšší správní soud vysvětlí níže, je sporná podmínka poslední, tedy nutná komunikační potřeba. Dle žalovaného i krajského soudu vedle sporné cesty oborou existuje plnohodnotná alternativní cesta.

Stěžovatelka namítá, že žalovaný ani krajský soud neprovedli test proporcionality mezi veřejným zájmem na nutné komunikační potřebě a ochranou soukromého vlastnictví. Přitom zpochybňuje krajským soudem provedený výklad již shora citovaného nálezu sp. zn. II. ÚS 268/06. Tento názor stěžovatelky je však založen na dezinterpretaci tohoto nálezu.

Jak Nejvyšší správní soud uvedl výše, ustálená judikatura se shoduje na čtyřech definičních znacích, které musí být naplněny, aby se jednalo o veřejně přístupnou účelovou komunikaci. Hovoří-li nález sp. zn. II. ÚS 268/06 v bodu 34 o *„proporcionalitě“*, má tím na mysli, že existence nutné komunikační potřeby je jednou z podmínek proporcionality (přiměřenosti) omezení soukromého vlastnictví veřejně přístupnou účelovou komunikací. Jinak řečeno, aby bylo omezení soukromého vlastnictví existencí veřejně přístupné účelové komunikace přiměřené („proporcionální“), musí (společně se zbylými třemi definičními znaky) existovat nutná komunikační potřeba. Jsou-li všechny čtyři definiční znaky naplněny, je omezení vlastnictví veřejně přístupnou účelovou komunikací „proporcionální“. Správní orgány ani krajské soudy tedy nemusí výslovně provádět jakýkoli test proporcionality, neboť obecný požadavek na přiměřenost zásahu do vlastnického práva je obsažen již v posouzení definičních znaků.

Z definičních znaků přezkoumával krajský soud pouze naplnění znaku nutné komunikační potřeby, neboť pouze tento definiční znak je v projednávané situaci sporný. Stěžovatelka namítá, že žalovaný i krajský soud se tímto posouzením zabývali nedostatečně a nesprávně. Právě tato námitka je důvodná.

Podle zákona o pozemních komunikacích představují účelové komunikace nejnižší kategorii pozemních komunikací. Příznačný je jejich lokální význam. To však neznamená, že se jedná o kategorii pozemních komunikací zbytkovou, či dokonce nějakým způsobem podružnou. Často mohou účelové komunikace pro danou lokalitu představovat kritickou a stěžejní dopravní infrastrukturu.

Nutná komunikační potřeba není dána, *„existují-li jiné způsoby, jak dosáhnout sledovaného cíle (zajištění komunikačního spojení nemovitostí), aniž by došlo k omezení vlastnického práva“*. V takovém případě *„je třeba dát před omezením vlastnického práva přednost těmto jiným způsobům“* (opět nález sp. zn. II. ÚS 268/06, bod 34). Nutná komunikační potřeba se zkoumá ve vztahu k dotčeným nemovitostem, pro něž sporná cesta plní funkci komunikační spojnice (citovaný rozsudek č. j. 6 As 213/2015-14, bod 9).

Podle § 2 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích *„je pozemní komunikace dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti“*. Pozemní komunikaci nelze posuzovat pouze ve vztahu k silničním motorovým vozidlům, ale i k jiným vozidlům a chodcům. Nemotorovým vozidlem je např. i jízdní kolo [§ 2 písm. h) zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu)].

Celková délka účelové komunikace včetně její sporné části mezi Klisincem (částí Hrazan) a Kovářovem činí cca 3 km. Délka „alternativní“ cesty po silnici je o polovinu delší, 4,5 km, z toho 1,5 km po silnici III. třídy č. 102/42 v úse-

ku z Klisince na křižovatku se silnicí II. třídy č. 102 vedoucí dále v délce 3 km do obce Kovářov.

Nejvyšší správní soud souhlasí se stěžovatelkou, že **sporná komunikace nenaplňuje nutnou komunikační potřebu při jízdě motorovým vozidlem**. Zajížďka cca 1,5 km je při cestování motorovým vozidlem bez problému zvládnutelná. Právě uvedené nicméně v této věci nikdo nezpochybňuje.

Zcela jinak tomu ale je, co se týče nutné komunikační potřeby ve vztahu k *cyklistům a pěším* (tedy např. k dětem či jiným osobám bez řidičského oprávnění, těm, kteří žádné motorové vozidlo nemají nebo z jiného důvodu dávají přednost chůzi či jízdě na kole, koloběžce apod.). Obec Kovářov je středisková obec, ve které se nachází např. škola, školka, lékař, pošta. Kovářov tvoří s územím stěžovatelky historický širší celek. V Kovářově je též hřbitov nebo kostel (Klisinec a Dobrošov, byť části obce Hrazany, jsou součástí kovářovské farnosti). Právě proto do Kovářova nejezdí stěžovatelčini obyvatelé pouze motorovými vozidly, ale též na kole či tam chodí pěšky. Tato tvrzení stěžovatelka prokazovala ve správním řízení mj. *peticí za zachování průchodnosti a průjezdnosti mezi obcemi Hrazany a Kovářov po historických komunikacích*, kterou v roce 2012 podepsalo 98 obyvatel stěžovatelky (Nejvyšší správní soud poznamenává, že to je více než třetina obyvatel Hrazan, což osvědčuje palčivost problému pro hrazanské obyvatele – obec Hrazany má celkem cca 270 obyvatel). Tyto skutečnosti vedly městský úřad ke správnému závěru, že znak nutné komunikační potřeby je naplněn, a to mj. pro cyklisty a pěší, pro které může být alternativní komunikace nebezpečná.

Bezpečnost je jedním z kritérií, které je třeba při zkoumání nutné komunikační potřeby posuzovat (srov. např. rozsudek NSS ze dne 19. 8. 2013, č. j. 4 As 89/2013-21, ve kterém Nejvyšší správní soud dovodil *„komunikační nutnost“* proto, že šlo *„o jedinou bezpečnou pěší cestu“*). V posuzovaném případě je navíc použitelný i stěžovatelkou odkazovaný nález prvorepublikového Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 1935, č. 12225/35 Boh. A, který v podobných věcech upozorňoval na potřebu posoudit též bezpečnost alternativní cesty[1] (k tomu, že při posuzování veřejně přístupné účelové komunikace lze vycházet i z prvorepublikové judikatury, srov. např. rozsudek NSS ze dne 16. 5. 2011, č. j. 2 As 44/2011-99, č. 2370/2011 Sb. NSS, bod 26; z této judikatury vychází též Ústavní soud, např. již opakovaně citovaný nález sp. zn. II. ÚS 268/06, body 33-35).

Žalovaný tedy zkratkovitě a nesprávně uzavřel, že alternativní silnice II. a III. třídy je kvalitnější než sporná komunikace představovaná především polní a lesní cestou a vyježdělými kolejemi. Na rozdíl od městského úřadu však pominul bezpečnost obou komunikací. Otázku bezpečnosti cyklistů a pěších žalovaný v rozhodnutí sice zmínil, nijak se s ní však nevypořádal, dokonce jako nadbytečné neprovedl důkazy (např. informace o smrtelných nehodách na silnici), kterými se stěžovatelka a někteří účastníci správního řízení snažili prokázat nebezpečnost silnice pro chodce a cyklisty.

Tuto vadu rozhodnutí žalovaného nenapravil ani krajský soud, který na nesprávný závěr žalovaného navázal. Nejvyšší správní soud nesouhlasí s paušálním závěrem krajského soudu, dle něhož byť *„se pravděpodobně v případě cesty oborou bude jednat o klidnější (méně frekventovanou) cestu než v případě cesty po silnici II. a III. třídy,* [...] *na první pohled se nejedná o hlavní komunikační kanál mezi většími městy, zvláštní nebezpečnosti cesty této alternativní trasy nic nesvědčí (srov. účel silnic II. a III. dle § 5 odst. 2 zák. č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích)“*. Takový závěr je dílem nepřezkoumatelný, dílem až absurdní.

Za prvé, úvaha krajského soudu, že cesta lesem je *„klidnější“*, je bezvýznamná (ze stejného důvodu se s argumentací stěžovatelky míjí též úvaha žalovaného o tom, že pro obyvatele stěžovatelky je sporná cesta oborou jen zkratkou či *„cestou z pohodlí“*). Stěžovatelka (podobně jako městský úřad v rozhodnutí, které posléze nesprávně zrušil žalovaný) zdůrazňovala nikoli *„klid“* lesní cesty, ani její *„pohodlí“*, ale *nebezpečnost* cesty po silnici alespoň pro některé její obyvatele. Bezvýznamné jsou též úvahy krajského soudu o tom, že nikdo neprokázal *„zvláštní“* nebezpečnost cesty po silnici. Již jen na základě obecné zkušenosti přece platí, že cesta po silnici je pro děti či seniory nesrovnatelně nebezpečnější než cesta lesní oborou. Zde je nadto cesta po silnici o cca 1,5 km delší, což je nic pro motoristu, pro staršího cyklistu, a zvláště pak pro chodce však jde o významnou vzdálenost, zvyšující nejen diskomfort, ale především násobící nebezpečí, které vyvěrá z provozu na silnici.

Konečně § 5 odst. 2 zákona o pozemních komunikacích, na který odkázal krajský soud, říká jen to, že silnice II. třídy je určena pro dopravu mezi okresy a silnice III. třídy je určena ke vzájemnému spojení obcí. Pokud snad soud naznačuje, že všechny tyto silnice jsou pro chodce či cyklisty stejně bezpečné jako lesní cesta, resp. že nebezpečnější budou jen silnice I. třídy, jde o závěr absurdní.

Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že kromě výše citovaného krajský soud zcela pominul, že stěžovatelka zdůrazňovala právě nebezpečí hrozící na silnici jejím obyvatelům, kteří po silnici jezdí na kole či chodí pěšky. Celý zbytek napadeného rozsudku totiž uvažuje jen o motoristech, kterým se skutečně v důsledku uzavření obory žádné příkoří neděje. Ovšem pro cyklisty a zejména pro pěší již jen prodloužení cesty o bezmála půldruhého kilometru představuje znatelný zásah do jejich pohybu v dané lokalitě (pomine-li NSS již zmíněnou ne/bezpečnost cesty).

Na závěru Nejvyššího správního soudu nic nemění ani vyjádření osob zúčastněných na řízení 1) a 2). Nejvyšší správní soud se především nemohl blíže zabývat jejich ar-

1 *„Nerozhodujeť při posuzování nutnosti určité cesty jedině její délka, nýbrž záleží i na jiných okolnostech, padajících na váhu pro úsudek, proč se cesty té užívá. Na prvém místě jest se arci zabývati otázkou, zda příslušnému spojení neslouží též jiné veřejné komunikace. Avšak tímto zjištěním není úkol úřadu vyčerpán, neboť je třeba míti dále na mysli bezpečnost dopravní, technickou výstavbu veřejných komunikací a jejich dopravní určení, dále rozsah jejich používání, a to zejména také po té stránce, které vrstvy obyvatelstva komunikace užívají a k jakým účelům a z jakého důvodu. Shledá-li úřad, že již existující veřejné komunikace dostačují zúplna pro dopravu všech vrstev obyvatelstva, i že jsou k dopravě po všech stránkách způsobilé, pak arci neuzná u cesty, jež znamená zkrácení dosavadního spojení, že je komunikačně nutná. V opačném případě však okolnost, že cesta, o jejíž veřejnost jde, znamená rozmnožení komunikačních spojů, jež je pro publikum zároveň vzhledem ke své délce výhodnější, nemůže býti překážkou toho, aby cesta byla prohlášena za nutnou komunikační potřebu.“*

gumentací, která přesahuje rámec daný kasační stížností. Je to totiž právě stěžovatelka, která určila rozsah přezkumu napadeného rozsudku. Přesto se Nejvyšší správní soud nad rámec nezbytně nutného považuje za nutné vyjádřit k tezi osob zúčastněných, že sporná komunikace v prostoru již neexistuje, není tudíž naplněn ani první definiční znak veřejně přístupné účelové komunikace. I v případě, že to je pravda, vychází Nejvyšší správní soud z principu, dle něhož *protiprávní jednání nepožívá právní ochrany*. Jestliže snad sporná komunikace přestala být v terénu patrná v důsledku protiprávního zahrazení, nelze tuto námitku vzít v potaz (v podobném duchu např. rozsudek NSS ze dne 29. 6. 2017, č. j. 2 As 337/2016-64, bod 89, kde NSS zdůraznil, že první definiční znak, tedy existence účelové komunikace, není dán jen tehdy, pokud cesta zanikne *„bez protiprávního zásahu“*). Stejně tak platí, že předmětem tohoto řízení o kasační stížnosti je existence veřejně přístupné účelové komunikace. Nejvyšší správní soud se tedy nemohl zabývat jejím případným negativním vlivem na přirozené prostředí v oboře.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že žalovaný nesprávně vyhodnotil nutnou komunikační potřebu pro cyklisty a pěší. Ignoroval potřeby chodců a rozhodl v rozporu s obsahem spisu, popřel přitom správná východiska, na kterých založil své rozhodnutí městský úřad. Tento nesprávný závěr žalovaného potvrdil též krajský soud.

Komentář:

Veřejně přístupné účelové komunikace, resp. posuzování jejich znaků, zejména nutnosti komunikační potřeby, je poměrně častým aplikačním problémem. Na stránkách Bulletinu advokacie jsme na něj poukázali již v září 2017[2] výběrem rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 5 As 140/2014, a komentářem k němu. Toto rozhodnutí navazovalo na nezbytnost naplnění všech znaků veřejné účelové komunikace kumulativně, když vyslovilo závěr, že **je třeba se zabývat podmínkou nutnosti komunikační potřeby, i kdyby vlastník nebo jeho právní předchůdce souhlasil s jejím veřejným užíváním**.

Ve zde komentovaném rozhodnutí ovšem měl Nejvyšší správní soud možnost zabývat se podrobně jen jedním (ve věci sporným) znakem veřejně přístupné účelové komunikace, a to právě naléhavou komunikační potřebou. Lze ji definovat jako *„pro určité pozemky buď jediné spojení, nebo musí jít o spojení z jiného důvodu nezbytné (např. proto, že jiné existující cesty z různých důvodů nedostačují k naplnění nutné komunikační potřeby)“*.[3] Vychází se přitom z toho, že veřejný zájem na omezení vlastnického práva vlastníka je zde tehdy, pokud je naléhavá komunikační potřeba naplněna. Naopak nelze připustit, aby byla veřejná cesta jen „cestou z pohodlí“, bez které se komunikační vztahy v dané lokalitě bez potíží obejdou.[4]

Přínos komentovaného rozhodnutí je v tom, že **zde Nejvyšší správní soud definoval kritéria, která je třeba zkoumat pro přijetí závěru, zda je naléhavá komunikační potřeba naplněna, či nikoli**. Kromě a) (ne)existence alternativní cesty je třeba také b) porovnat vzdálenost sporné a alternativní cesty, c) jejich kvalitu, ale rovněž také zohlednit d) konkrétní využití v dané lokalitě, e) stav komunikací, f) bezpečnost, to vše g) nejen z pohledu motoristů, ale i cyklistů nebo pěších.

Velký důraz byl Nejvyšším správním soudem kladen na bezpečnost komunikace, což bylo v řešené věci určující, protože zejména cyklisté a pěší využívali spornou (lesní) cestu nejen s ohledem na to, že přístup po ní byl kratší, ale především ve srovnání s alternativní cestou (silnicí) i bezpečnější. V tomto smyslu se navazuje na podobný – již dříve Nejvyšším správním soudem judikovaný – případ, kdy dotčené nemovitosti ležely u velmi frekventované silnice bez chodníku, a nutnou pěší spojnici tak pro ně představovala (s ohledem na bezpečnost chodců) též účelová komunikace vedoucí k autobusové zastávce, ačkoli k této komunikaci nemusely dotčené nemovitosti nutně přiléhat (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2013, sp. zn. 4 As 89/2013).

✤ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

2 Bulletin advokacie č. 9/2017, str. 46.

3 Srov. K. Černín in M. Černínová, K. Černín, M. Tichý: Zákon o pozemních komunikacích, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2015, komentář k § 7.

4 Tamtéž.

Sledujte ČAK
na Twitteru a LinkedInu:
www.twitter.com/CAK_cz
a www.linkedin.com
LinkedIn

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ
▪ zásadní změny zákona o odpadech od 1. 10. 2022
▪ novela zákona o právu na informace o životním prostředí
▪ změny zákona o GMO
▪ novelizace řady dalších předpisů
Sagit
více na www.zpr.sagit.cz
inzerce

Soudní dvůr EU:

K přeměně společnosti založené podle vnitrostátního práva na evropskou společnost

Přeměna společnosti založené podle vnitrostátního práva na evropskou společnost (SE) nesmí vést ke snížení podílu odborových svazů ve složení dozorčí rady. Jestliže vnitrostátní právo stanoví pro přeměňovanou společnost oddělené hlasování o zástupcích zaměstnanců navržených odborovými svazy, musí být toto volební pravidlo zachováno.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 18. 10. 2022 ve věci C-677/20 | *IG Metall a ver.di*

Z odůvodnění:

Dva německé odborové svazy, IG Metall a ver.di, před německými soudy zpochybňují úpravu nominování zástupců zaměstnanců v dozorčí radě evropské společnosti SAP, která je složena ze stejného počtu členů zastupujících akcionáře jako členů zastupujících zaměstnance. Sporná úprava byla sjednána mezi SAP a zvláštním vyjednávacím výborem zřízeným uvnitř uvedené společnosti v rámci její přeměny z akciové společnosti podle německého práva na evropskou společnost (SE).

Tato úprava stanoví, že v případě snížení počtu členů dozorčí rady SAP SE z 18 na 12 mohou odborové svazy sice nadále navrhovat kandidáty na některá z šesti křesel připadajících na zástupce zaměstnanců, avšak o těchto kandidátech nebude ve volbách hlasováno odděleně od ostatních zástupců zaměstnanců. Skutečná přítomnost zástupce odborových svazů mezi členy této dozorčí rady zastupujících zaměstnance by tak již nebyla zaručena.

Spolkový pracovněprávní soud, kterému byla věc předložena, má za to, že na základě jen německého práva by bylo třeba návrhu obou odborových svazů vyhovět a spornou úpravu zrušit. Podle německého práva totiž při založení SE přeměnou musí procesní prvky zapojení zaměstnanců, které jsou určující pro vliv zaměstnanců na rozhodování ve společnosti, zůstat zachovány ve stejné míře.

Právě uplatnění odděleného hlasování o kandidátech navržených odborovými svazy ve volbách zástupců zaměstnanců má za cíl posílit vliv zástupců zaměstnanců na rozhodování v podniku tím, že mezi těmito zástupci zajistí přítomnost osob, jež mají vysoké povědomí o podmínkách a potřebách daného podniku a současně i externí zkušenosti.

Podle spolkového pracovněprávního soudu není jednoznačné, zda směrnice 2001/86, kterou se doplňuje statut SE s ohledem na zapojení zaměstnanců, nestanoví odlišnou a nižší jednotnou úroveň ochrany, než jaká je stanovena v německém právu, a kterou by případně byly vázány všechny členské státy, a tak požádal Soudní dvůr o výklad této směrnice.

Podle této směrnice musí dohoda o úpravě pro zapojení zaměstnanců použitelná na SE založenou přeměnou zajistit v případě takové SE přinejmenším stejnou úroveň všech podmínek zapojení zaměstnanců, jaká existuje ve společnosti, jež má být přeměněna na SE (zásada „předtím i potom“).

Soudní dvůr rozsudkem konstatoval, že **dohoda o úpravě pro zapojení zaměstnanců použitelná na SE založenou přeměnou musí ve volbách zástupců zaměstnanců do dozorčí rady SE stanovit oddělené hlasování tak, aby byl zvolen určitý podíl kandidátů navržených odborovými svazy, pokud je takové oddělené hlasování platným vnitrostátním právem stanoveno ve vztahu ke složení dozorčí rady společnosti, jež má být přeměněna na SE**.

V projednávané věci bylo tudíž třeba otázku, zda dohoda o zapojení zaručuje po přeměně SAP na SE přinejmenším stejnou úroveň zapojení zaměstnanců do rozhodování v této společnosti, posuzovat vzhledem k německému právu použitelnému na tuto společnost před její přeměnou na SE, konkrétně k zákonu o účasti zaměstnanců.

Soudní dvůr EU podotkl, že unijní normotvůrce měl za to, že kvůli velké rozmanitosti pravidel a praxe v jednotlivých členských státech, pokud jde o způsob, jakým se zástupci zaměstnanců podílejí na rozhodování v rámci společností, není vhodné vytvářet jednotný evropský model účasti zaměstnanců použitelný na SE.

V této souvislosti měl v úmyslu vyloučit riziko, že založení SE, zejména přeměnou, povede k omezení, či dokonce k zániku práv týkajících se zapojení, kterých zaměstnanci společnosti přeměňované na SE požívali na základě vnitrostátních právních předpisů nebo zvyklostí.

Soudní dvůr EU dále upřesňuje, že právo navrhnout určitý podíl kandidátů ve volbách zástupců zaměstnanců v dozorčí radě takové SE založené přeměnou, jako je SAP, nemůže být vyhrazeno jen německým odborovým svazům, ale musí být rozšířeno na všechny odborové svazy zastoupené v SE, jejích dceřiných společnostech a závodech, aby tak v souvislosti s uvedeným právem byla zajištěna rovnost mezi těmito odborovými svazy.

✤ Rozhodnutí za využití informačního servisu SD EU připravila JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

K publikaci elektronické verze knihy bez souhlasu autora a bez zaplacení odměny

Práva duševního vlastnictví jsou základní majetková práva chráněná Protokolem č. 1 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv.

Rozsudek ESLP ze dne 1. 9. 2022 ve věci *Safarov proti Ázerbájdžánu*, stížnost č. 885/12

Shrnutí fakt:

Stěžovatel je autorem knihy pod názvem *„Změny v etnickém složení obyvatel Jerevanské gubernie v 19. a 20. století“*, která byla publikována v roce 2009. V roce 2010 mládežnická nevládní organizace „Irali“ publikovala knihu v elektronické podobě na webové stránce věnované jednomu z projektů této organizace (www.history.az). Stěžovatel se o uveřejnění elektronické verze své knihy dozvěděl, včetně informace, že z internetové stránky byla elektronická verze jeho knihy stažena více než 400 čtenáři. Na žádost stěžovatele byla kniha z internetové stránky nevládní organizace stažena.

V roce 2010 stěžovatel podal proti nevládní organizaci **civilní žalobu, ve které se domáhal náhrady za peněžitou újmu ve výši cca 47 500 eur a náhrady za nepeněžitou újmu ve výši cca 27 300 eur, jež mu měly být způsobeny tím, že Irali reprodukovala digitální verzi jeho knihy a uveřejnila ji na své internetové stránce bez jeho svolení a aniž by mu vyplatila autorskou odměnu**. Stěžovatel v žalobě citoval relevantní ustanovení autorského zákona. Okresní soud žalobu zamítl především s odkazem na čl. 18 odst. 1 autorského zákona, který stanoví, že *„bez souhlasu autora nebo zaplacení autorské odměny je přípustné pořídit reprografickou reprodukci díla v určitém objemu nezbytném pro určitý účel, pokud je uvedeno jméno autora, jehož dílo je použito, a zdroj, a pokud účelem není dosažení zisku...“*. Soud dále uvedl, že kniha byla z internetové stránky odstraněna na žádost stěžovatele a že stěžovatel neprokázal vznik majetkové nebo nemajetkové újmy. Odvolací soud v Baku potvrdil rozhodnutí prvoinstančního soudu, přičemž dále odkázal na čl. 17 odst. 1 autorského zákona, podle kterého *„pořízení jedné kopie díla, které bylo publikováno v souladu se zákonem, fyzickou osobou pro výlučně osobní účely a bez výdělečného záměru, je povoleno bez souhlasu autora díla nebo jiného vlastníka autorských práv a bez výplaty autorské odměny...“*. Nejvyšší soud zamítl dovolání stěžovatele, přičemž mimo jiné odkázal na ust. čl. 15 odst. 3 autorského zákona, podle kterého *„pokud byly legálně zveřejněné rozmnoženiny díla uvedeny do oběhu prodejem, je následné šíření těchto rozmnoženin bez souhlasu autora a zaplacení autorské odměny autorovi ... povoleno...“*. Nejvyšší soud uvedl, že publikováním knihy a prodejem rozmnoženin knihy stěžovatel uplatnil své právo na sdělení své knihy veřejnosti, a dále že účelem zveřejnění knihy nevládní organizací na její internetové stránce bylo poskytnout informaci o historii Ázerbájdžánu.

Předmět stížnosti:

Stěžovatel namítal porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na ochranu majetku), jelikož **v důsledku nezákonné reprodukce a zveřejnění elektronické verze jeho knihy na internetu byla porušena jeho autorská práva, přičemž stát v této souvislosti nesplnil svou povinnost poskytnout ochranu jeho autorským právům**. Stěžovatel dále namítal porušení čl. 6 (právo na spravedlivý proces), které mělo spočívat v tom, že vnitrostátní soudy nezdůvodnily svá rozhodnutí.

Rozhodnutí ESLP:

ESLP připomněl, že ochrana práv duševního vlastnictví, včetně ochrany autorských práv, spadá do působnosti čl. 1 Protokolu č. 1 (viz *Anheuser-Busch Inc. proti Portugalsku* [GC], § 72; *SIA AKKA/LAA proti Lotyšsku*, § 41). Stěžovatel byl autorem předmětné knihy a požíval ochrany autorského práva podle vnitrostátního práva. Tuto skutečnost vnitrostátní soudy nikdy nezpochybnily. Stěžovatel měl tedy „majetek“ ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Reprodukce stěžovatelovy knihy a její zveřejnění na internetu bez souhlasu stěžovatele zasáhly do jeho práva na pokojné užívání majetku. ESLP dále připomněl, že ve sporu mezi soukromými osobami má stát pozitivní závazek přijmout nezbytná opatření k ochraně vlastnického práva. Účelem tohoto pozitivního závazku je zajistit, aby vlastnické právo bylo v právním řádu dostatečně chráněno a aby poškozená strana měla k dispozici dostatečné prostředky nápravy, včetně možnosti uplatnit nárok na náhradu škody. Požadovaná opatření tedy mohou být preventivního nebo nápravného charakteru. Pokud jde o preventivní opatření, zákonodárce má široký prostor pro uvážení při provádění sociálních a hospodářských politik, a to zejména v situaci, kdy stát musí zohlednit soupeřící soukromé zájmy. Pokud jde o nápravná opatření, státy mají povinnost zajistit dostatečné procesní záruky, a tím umožnit vnitrostátním soudům a tribunálům rozhodovat spory mezi soukromými osobami účin-

ně a spravedlivě (viz *Saraç a další proti Turecku*, § 70-75). Úlohou ESLP není nahrazovat vnitrostátní soudy, jelikož jeho kompetence ověřovat, zda bylo vnitrostátní právo správně interpretováno a aplikováno, je omezená, ale jeho úlohou je zajistit, aby rozhodnutí vnitrostátních soudů nebyla svévolná nebo jinak zjevně neopodstatněná (*Zagrebačka banka d. d. proti Chorvatsku*, § 250).

Stěžovatel ve stížnosti nenamítal, že autorská práva nejsou v Ázerbájdžánu dostatečně chráněna, ale že aplikace platného práva soudy v jeho případě byla nezákonná a svévolná. Podle obecného pravidla vnitrostátního práva je pro užití díla třeba souhlasu autora a uhradit autorskou odměnu. Vnitrostátní soudy se však opíraly o několik ustanovení autorského zákona, která stanoví výjimky z obecného pravidla, že reprodukce díla vyžaduje souhlas autora. Stěžovatel uvedl, že žádná z výjimek se na jeho případ nevztahuje.

Ust. čl. 17 odst. 1 autorského zákona stanoví, že reprodukce publikovaného díla v jedné kopii fyzickou osobou pro výlučně osobní účely a bez výdělečného záměru je povoleno bez souhlasu autora díla a platby autorské odměny, avšak v daném případě žalovanou byla právnická osoba, která zjevně nereprodukovala stěžovatelovu knihu *„výhradně pro osobní účely“*, ale zpřístupnila ji online neomezenému počtu čtenářů. Podle čl. 18 autorského zákona mohou knihovny, archivy a vzdělávací instituce ve specifických případech rozmnožovat díla bez autorova souhlasu. Stěžovatel ve svém odvolání k vnitrostátním soudům připomněl, že žalovaná nespadá do žádné z těchto kategorií. Vnitrostátní soudy nespecifikovaly důvod, pro který nebylo k reprodukci díla třeba souhlasu stěžovatele. Ačkoliv stěžovatel publikoval svou knihu a fyzické kopie knihy byly dostupné na knižním trhu, nic nenasvědčuje tomu, že by stěžovatel souhlasil s její reprodukcí a sdělováním veřejnosti v digitální podobě. Nejvyšší soud nevysvětlil, proč považoval ust. čl. 15 odst. 3 autorského zákona za relevantní ve vztahu ke skutkovým okolnostem daného případu, když se spor netýkal distribuce legálně publikovaných výtisků stěžovatelovy knihy, ale její reprodukce v digitální podobě a jejího zveřejnění na internetu bez souhlasu stěžovatele. **Vnitrostátní soudy neuvedly důvody, na jejichž základě by se ustanovení autorského zákona, o která se opíraly, měla vztahovat na skutkové okolnosti daného případu.** Ázerbájdžán proto nesplnil svůj pozitivní závazek poskytnout ochranu právům duševního vlastnictví prostřednictvím účinných prostředků nápravy ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

ESLP tudíž konstatoval, že došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě a nepovažoval již za nutné zabývat se separátně stížností na porušení čl. 6 Úmluvy. ESLP přiznal stěžovateli spravedlivé zadostiučinění ve výši 5 000 eur za utrpěnou peněžitou a nepeněžitou újmu.

✤ Rozhodnutí zpracovala MGR. VLADIMÍRA PEJCHAL GRÜNWALD, LL.M., Ph.D., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Glosa:

K rozhodnutí NS ohledně putativního ohrožení věci

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2022, sp. zn. 25 Cdo 1548/2020

I. Východisko a popis skutkového stavu

Dne 12. 4. 2022 vydal Nejvyšší soud (NS) ve věci vedené pod sp. zn. 25 Cdo 1548/2020 rozsudek, který řešil jednak otázku následků tzv. putativního (zdánlivého) ohrožení věci, a jednak otázku tzv. obchodního (merkantilního) znehodnocení. Konkrétně se jednalo o problém, zda pouhé putativní ohrožení věci zakládá vlastníkovi věci nároky na náhradu škody, která vznikla z důvodu ochrany před tímto ohrožením. Ve vztahu k obchodnímu znehodnocení se pak primárně jednalo o to, zda se má toto znehodnocení nahrazovat, až když se materializuje (např. při prodeji věci), nebo zda je nahraditelné bez ohledu na takovou materializaci.

V daném případě vyšly soudy ze **zjištění**, která zde rekapitulujeme jen zkratkovitě:

- Žalobce je vlastníkem bytové jednotky č. XY, kterou v roce 2009 koupil od 1. žalované.
- 1. žalovaná byla stavebníkem a 2. žalovaná zhotovitelem stavby, ve které se bytová jednotka nachází.
- Dne 29. 4. 2012 došlo v domě, kde se bytová jednotka nachází, k havárii, která spočívala v deformaci kovových vzpěr podpírajících budovu a měla za následek poškození nosné konstrukce domu.
- Příčinou havárie bylo jednak pochybení ve statických výpočtech v projektu stavby, a dále zabudování vadných výrobků (vzpěr) 2. žalovanou, kdy vlivem tíhy betonové konstrukce došlo k nárůstu průhybu nosné konstrukce.
- Obyvatelé domu byli evakuováni.
- Žalobce neprokázal, že při havárii byla jeho bytová jednotka poškozena.
- Bytovou jednotku v té době užíval nájemce P. Č. na základě nájemní smlouvy uzavřené s žalobcem dne 25. 8. 2009 na dobu určitou do 31. 8. 2014; nájemné činilo 25 000 Kč měsíčně. Tento nájemní vztah byl ukončen následující den po havárii (30. 4. 2012) dohodou.

Z následného zjištění znalce dále plyne, že sice došlo k nárůstu průhybu nosné konstrukce, avšak nedošlo k narušení statiky konstrukce, nehrozilo nebezpečí zřícení, došlo „jen“ k popraskání nenosných konstrukcí (příček) v bytech a společných prostorách.

Škoda žalobce jako vlastníka jednotky a pronajímatele měla spočívat ve dvou okolnostech. První spočívá v tom, že v důsledku medializace statické poruchy domu došlo ke **zhoršení obchodovatelnosti bytů** v celém objektu, což vedlo ke snížení obvyklé ceny. U potenciálních kupujících byla relevantní obava, že může dojít k dalším havarijním situacím způsobeným uvedenými pochybeními. Obecná cena bytové jednotky žalobce byla po havárii podle znalce o 1 541 000 Kč nižší než žalobcem zaplacená kupní cena ve výši 6 698 615 Kč.

Druhým důvodem vzniku škody žalobce byl ušlý zisk z nájmu, který strany v důsledku havárie ukončily.

II. Rozhodnutí soudu prvního stupně a odvolacího soudu

Obvodní soud pro Prahu 7 jako soud prvního stupně žalobu na náhradu škody zamítl. Zdůvodnil to tím, že žalobce neprokázal, že při havárii byla bytová jednotka poškozena. Soud po skutkové stránce zpochybnil znalecké posudky, které vyčíslily snížení obvyklé ceny bytové jednotky z důvodu její zhoršené obchodovatelnosti, ale hlavně uvedl, že o škodě v podobě znehodnocení bytové jednotky by bylo možné uvažovat **pouze v situaci, kdy by žalobce bytovou jednotku prodal**. Důvodným neshledal ani nárok na ušlý zisk, neboť tím, že žalobce ukončil nájemní smlouvu dohodou, došlo k **přerušení příčinné souvislosti**; v období do řádného dokončení oprav pak žalobce nájemce nehledal.

Také **Městský soud v Praze**, který **potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně**, k odvolání žalobce uvedl, že bytová jednotka žalobce nebyla havárií dotčena, žalobce nevynaložil žádné náklady na její opravu a nedošlo ani k tomu, že by objekt, ve kterém se bytová jednotka nachází, byl neužívatelný či neobyvatelný. Vzhledem k tomu, že byt žalobce nebylo třeba opravovat a již od 3. 5. 2012 bylo možné bytovou jednotku v domě řádným způsobem užívat, došlo k ukončení nájmu dohodou ze dne 30. 4. 2012 dobrovolně, a nikoli v důsledku havárie.

III. Dovolání a rozhodnutí NS

Proti rozsudku odvolacího soudu brojil žalobce **dovoláním**, ve kterém namítal nesprávné právní posouzení věci, které mělo spočívat v závěru, že došlo k přerušení příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním žalovaných a vznikem škody v podobě ušlého nájemného tím, že žalobce uzavřel dohodu o skončení nájmu.

Za dosud v rozhodovací praxi neřešené označil otázky, zda může na nemovité věci přetrvat škoda i po její opravě a zda vznik škody lze vázat pouze na její prodej.

NS uznal dovolání za důvodné a napadené **rozsudky obou soudů zrušil** a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Své rozhodnutí zdůvodnil zejména nesprávným posouzením vzniku škody žalobci. Škodu žalobce totiž shledal ve vzniku **tzv. obchodního znehodnocení**. NS konkrétně uvedl:[1] *„Je-li účelem náhrady majetkové újmy a z ní vyplývající povinnosti k náhradě způsobené škody vytvoření stavu, který zde existoval před vznikem škody, přičemž ho má být dosaženo reparací veškeré vzniklé škody, má poškozený zásadně nárok na nahrazení poškozené věci minimálně do výše její původní obvyklé ceny. Výše náhrady škody na věci se proto odvozuje od její ceny, která se zásadně určuje jako cena obvyklá. Cenu obvyklou (obecnou, tržní) představuje cena, za kterou lze v daném místě a čase pořídit náhradní věc stejných kvalit, a zahrnuje tedy i* ***hledisko ‚prodejnosti' věci*** *(srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017, publikovaný pod č. 8/2019 Sb. rozh. obč.).*

14. V nálezu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16 (body 32 a 33), Ústavní soud konstatoval, že ekonomická hodnota vozidla (či obecně věci) není determinována pouze jeho ‚technickou' či ‚funkční' hodnotou, nýbrž obecně tím, jaký užitek je svému vlastníku způsobilé přinést. Bez pojmu užitku nelze pojem hodnoty rozumně formulovat. Tento užitek samozřejmě může spočívat v tom, že vlastník bude vozidlo užívat v rámci běžného provozu, avšak např. i v tom, že se může v kterémkoliv okamžiku v závislosti na svých aktuálních potřebách a preferencích rozhodnout, že vozidlo pronajme nebo prodá. Dojde-li v důsledku protiprávního jednání k poškození věci, je proto ve smyslu principu úplného odškodnění klíčové, aby byla hodnota věci obnovena či v penězích nahrazena ve všech zmíněných ohledech. Nestačí tedy, pokud je obnovena její hodnota funkční či technická; tím by totiž a priori byla omezována možnost vlastníka nakládat s věcí právem chráněným a ekonomicky racionálním způsobem (tj. např. ji prodat) ve stejném rozsahu a za stejných podmínek jako před poškozením věci. Jinými slovy, i pokud dojde v důsledku opravy k plné obnově funkční hodnoty věci, avšak zároveň není plně obnovena její hodnota tržní, věc nepřináší svému vlastníku stejný užitek, a škoda na věci tudíž není plně nahrazena.

15. Tyto závěry platí obecně pro jakoukoli věc, byť je v nálezu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16, učinil Ústavní soud v případě náhrady ***obchodního znehodnocení u havarovaného automobilu****, kde je všeobecně známou skutečností, že cena havarovaného vozidla bude vždy nižší než cena stejně technicky vybaveného vozidla, které havarováno nebylo. Proto i v případě nemovitých věcí může nastat stav, kdy dojde ke snížení jejich tržní hodnoty v důsledku poškození vzniklého při škodní události, jež bylo odstraněno a došlo k obnovení jejich technické a funkční hodnoty [např. vyplavený dům, u kterého i po vysušení a odstranění škody mohou přetrvávat obavy potenciálních kupujících např. ze vzniku plísní, v důsledku čehož bude snížena jeho tržní hodnota oproti situaci, kdy by ke škodní události nedošlo (k tomu srov. T. Veselý: Obchodní znehodnocení, Právní rozhledy č. 9/2020, str. 311-312)]. Ke snížení obvyklé ceny nemovitosti může ale dojít i* ***v případě, že k vlastnímu (fyzickému) poškození nedošlo*** *(např. nově vzniklý prašný provoz v bezprostřední blízkosti nemovitosti nebo vybudování dálnice v její blízkosti). Takové snížení pak může být v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním škůdce (např. imise způsobené stavbou vytvořenou bez stavebního povolení – viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1131/2019, ústavní stížnost proti němu podaná byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. III. ÚS 2103/21). Jestliže tedy odvolací soud uzavřel, že nebyl-li byt při havárii přímo poškozen, nemohla žalobci vzniknout škoda snížením obecné ceny jeho bytové jednotky, je jeho závěr nesprávný.*

1 Tučně zvýrazněno autory.

*16. Judikatura je dále ustálena v závěru, že **výši škody nelze činit závislou na tom, jak poškozený s věcí naloží**, např. zda ji někomu daruje, prodá nebo vymění a za jakou cenu (protihodnotu), neboť tyto okolnosti jsou nahodilé a bez souvislosti s příčinou vzniku škody (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. 1 Cz 82/88, publikovaný pod č. 25/1990 Sb. rozh. obč., nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 347/2000, a ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 977/2007, Soubor C 871 a C 6557, usnesení ze dne 27. 11. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4402/2015, ale i bod 34 citovaného Ústavního nálezu sp. zn. II. ÚS 795/16). Škůdci nemůže jít k tíži (ani ku prospěchu) způsob, jímž poškozený vyřešil následky škodní události. Nemá-li se zohledňovat budoucí vývoj a odvozuje-li se vznik škody od skutečnosti, že věc po škodní události ani po opravě nepřináší vlastníku stejný užitek jako před poškozením, **dochází ke snížení její hodnoty bez ohledu na to, zda poškozený věc po opravě prodá, či nikoliv**. Užitek totiž nemusí spočívat pouze v možnosti rozhodnout se věc kdykoliv prodat, ale i v možnosti ji užívat a nést tím např. riziko existence poškození neodhaleného při provádění opravy (které by ale v případě prodeje nesl kupující ‚výměnou' za nižší kupní cenu). Právě obavy kupujícího, pro které dochází ke snížení kupní ceny, jsou vyvolány tím, že věc může být postižena nebezpečím existence možných skrytých vad, vyšší náchylností ke škodám nebo rizikem chybného provedení opravy. U těchto faktorů totiž může být s odstupem času pro poškozeného obtížné prokázat existenci příčinné souvislosti s původní škodní událostí, popř. s vadným provedením opravy (Veselý, op. cit., str. 306-308). Z toho vyplývá, že majetkový stav poškozeného se zmenšuje již v okamžiku škodní události.*

*17. **Lze shrnout**, že škoda na nemovitosti spočívající ve snížení její obvyklé ceny (jejím obchodním znehodnocení) může vzniknout, aniž by nemovitost byla fyzicky poškozena (bylo třeba ji opravovat), a to již k okamžiku škodní události, bez závislosti na tom, jak poškozený s nemovitostí naloží (zda ji prodá, či nikoli). Je tedy zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu, pokud jde o nárok na náhradu za snížení tržní ceny bytové jednotky, není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci."*

IV. Kritické zhodnocení

1. Význam tzv. putativního ohrožení věci

První okolností, na kterou je třeba v souvislosti s glosovaným rozhodnutím poukázat, je problematika putativního ohrožení věci. Z podaného skutkového stavu plyne, že při objektivním posouzení z hlediska *ex post* žalobcově bytové jednotce, resp. nájemci, v důsledku havárie žádné konkrétní nebezpečí nehrozilo. Statika domu nebyla narušena, žalobce, resp. nájemce, mohl bytovou jednotku užívat i přes nastalou havárii.

Přesto soudy takové ohrožení, byť spíše jen implicitně, považovaly za dostatečné ke vzniku povinnosti k náhradě škody. Domníváme se, že tento přístup je správný, jen vyžaduje bližší odůvodnění. Byť daný případ byl řešen podle staré právní úpravy, budeme se zde k nastíněným problémům vyjadřovat **optikou současné právní úpravy**. Tato glosa není míněna jako příspěvek k právní historii, nýbrž jako určitý podnět k úvahám o platném právu.

Jako důvod pro vznik odpovědnosti lze v současnosti považovat protiprávní jednání, které je založeno již **protiprávním ohrožením** absolutně chráněného statku. Zdůrazněme, že nepostačuje pouhé ohrožení, nýbrž to musí být skutečně protiprávní, což vyžaduje zohlednění nejen předvídatelnosti vzniku škody (újmy), nýbrž i dalších kritérií přičitatelnosti (např. dovoleného rizika).[2] Tato okolnost má význam i z hlediska aplikace § 2910 věty první o. z., který hovoří o zásahu do **absolutního** práva poškozeného. Toto pravidlo je třeba analogicky aplikovat i na případy protiprávního ohrožení takového práva.[3]

Ohrožení obecně lze chápat jako stav, kdy je objektivně předvídatelné, že s požadovanou mírou pravděpodobnosti dojde k zásahu do ohroženého právního statku. Přitom je důležité, zda toto posouzení provedeme zcela objektivně, nebo je budeme nějak typizovat (ve vztahu k určitému typickému subjektu), nebo dokonce subjektivizovat (ve vztahu ke konkrétnímu subjektu). V české doktríně[4] i judikatuře[5] se začíná prosazovat koncepce tzv. optimálního pozorovatele, která vychází z čistě objektivního posouzení. Z takto objektivního hlediska přitom žalobcově bytové jednotce žádné nebezpečí nehrozilo; jen pro dotčené subjekty to nebylo v daný čas rozpoznatelné.

Úkolem této glosy není problematizovat otázku míry potřebné objektivizace, byť si jistě žádá další a podrobnější diskusi. Je však třeba zdůraznit, že bez ohledu na to, k jaké koncepci se přikloníme, z hodnotových rozhodnutí zákonodárce plyne, že škůdci se přičítají i následky plynoucí z takového putativního ohrožení.

Významným ustanovením je z tohoto hlediska **§ 2907 o. z.**, který **škůdci přičítá i následky, které** (přinejmenším u nutné obrany[6]) **vyvolal poškozený (ohrožený) z důvodu omluvitelného vzrušení mysli**. Tomu, kdo vyvolal ohrožení, se tedy přičítají i následky, jejichž vyvolání nebylo objektivně nutné k odvrácení tohoto nebezpečí (protiprávního útoku), avšak ohrožený je učinil jako pochopitelnou reakci na vyvolané ohrožení.

V daném případě též škoda spočívá v následcích, jejichž vyvolání sice nebylo objektivně nutné k odvrácení nebezpečí (které objektivně ani neexistovalo), avšak byly s ohledem na to, že v daném čase nebylo možné rozpoznat skutečnou míru ohrožení, důsledkem zcela pochopitelné reakce na způsobenou havárii. Je tedy v souladu s tímto hodnotovým rozhodnutím zákonodárce, že se škůdci (původci ohrožení) přičtou i takto vzniklé škodní následky.

Pro úplnost uveďme, že tato argumentace byla použitelná před nabytím účinnosti o. z., protože posouzení tzv. astenického (chabého) excesu bylo prakticky totožné. Tato otázka byla řešena zejména v trestněprávní dogmatice, avšak z hlediska principu jednotnosti právního řádu musela být totožně řešena i v právu soukromém. Z doby před nabytím účinnosti o. z. lze uvést např. názor Šáma-

2 Srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl: Občanský zákoník, Velký komentář, IX. svazek, 1. vydání, Leges, Praha 2018, úvodní výklad před § 2909, m. č. 359 a násl.

3 Srov. tamtéž, komentář k § 2910, m. č. 60.

4 Srov. tamtéž, komentář k § 2910, m. č. 123 a násl.

5 Viz např. rozhodnutí NS ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1788/2021, nebo ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 30 Cdo 883/2021.

6 Viz Melzer in op. cit. sub 2, komentář k § 2907, m. č. 6.

la, že *„je třeba vycházet ze zásady, že riziko vyvolané útokem by měl nést útočník, nikoli obránce“*.[7]

2. Obchodní znehodnocení

Předmětný případ je dobrým příkladem tzv. obchodního znehodnocení, které se v praxi projevuje především v případě havarovaných automobilů.

Sporná však i zde zůstává otázka, zda skutečně nemá být náhrada obchodního znehodnocení činěna v závislosti na jeho materializaci, když je příslušná věc z důvodu rizika, které s ní trh spojuje, např. prodána za nižší cenu. Nedojde-li totiž k takové materializaci, tak se vzniklá škoda u poškozeného nijak fakticky neprojeví. Obchodní znehodnocení totiž není důsledkem ztráty faktické způsobilosti věci (jako je tomu např. u tzv. technického znehodnocení), nýbrž **důsledkem určité psychologie trhu**. Pokud poškozený danou věc nevystaví vlivu trhu (např. věc neprodá, nezastaví atd.), pak se u něj tato okolnost nijak negativně neprojeví.

Dalším problémem je též to, že toto obchodní znehodnocení zpravidla **v čase klesá**, až může zcela vymizet; pak vzniká otázka, k **jakému okamžiku** má být jeho výše posuzována. Právě na tomto případu lze tento problém velmi dobře demonstrovat. V první fázi, kdy dosud nebylo zřejmé, do jaké míry je poškozená stavba dotčena, a bylo možné, že její statika byla do té míry narušena, že si oprava může vyžádat zcela mimořádné náklady, nebo dokonce že stavbu bude třeba odstranit, mohla být tržní cena bytové jednotky velmi nízká, nebo dokonce nulová. To jistě umocnila žalobcem tvrzená medializace havárie. Jak se však postupně zjišťoval skutečný rozsah rizika a jak se uklidňovala panika na trhu, stoupala i tržní cena – nejprve jistě velmi rychle, posléze pomaleji, až do úplného vymizení takového obchodního znehodnocení. Pokud např. uplyne 10 let od dané havárie, je zřejmé, že dům se nijak nehýbe, nevznikají na něm praskliny ani jiné závady, které by mohly mít původ v uvedené havárii, bude i trh jistě uklidněn s tím, že se již tato havárie v ceně bytu nijak nepromítne.

Je tak zcela zřejmé, že nemůže být rozhodující jen okamžik vzniku této škody. Jinak by se totiž muselo vycházet z ceny v době původní panické reakce trhu, byť v době rozhodnutí soudu by již tržní cena byla vyšší. Je tak třeba vycházet z toho, že **rozhodující bude cena v době rozhodnutí soudu**. Výše náhrady tak bude záviset na délce trvání řízení, což je v podstatě náhodný element. Žalovaný, kterému se podaří protahovat řízení, bude zvýhodněn.

Konečně je třeba zmínit problémy **kumulace náhrady, pokud by se následně prokázalo skutečné (původně skryté) další poškození věci**. Obchodní znehodnocení vyjadřuje obavu trhu z toho, že věc je (skrytě) dále poškozena, jen toto poškození není v daný čas zjistitelné. Toto riziko je oceněno snížením obvyklé ceny věci.

Jak však postupovat v případě, kdy vlastník obdrží náhradu za obchodní znehodnocení (tj. náhradu za možné poškození), a následně se zjistí skutečné další poškození? Náhrada obchodního znehodnocení jistě nebrání tomu, aby poškozený uplatnil další skutečnou škodu, která mu v důsledku jednání škůdce vznikla, byť se projevila až později (např. projeví se další, dříve nezjistitelná vada základů stavby způsobená původní havárií, kterou je třeba opravit). Pokud se tedy ukáže, že poškození, kterého se trh obával, je skutečné, má být vrácena náhrada, která byla poskytnuta za to, že toto poškození bylo jen možné? Není poškozený odškodněn dvakrát, jednou za možné poškození a podruhé za skutečné? Lze však tato poškození přesně odlišit? Co když bude poškozený tvrdit, že se trh obával, že je na věci ještě další, zcela jiné poškození? Důkaz ohledně těchto okolností bude velmi obtížný, ne-li nemožný.

Všechny tyto okolnosti podle našeho názoru svědčí spíše pro to, že **správné je řešení, které zastával v této otázce Městský soud v Praze, tj. že obchodní znehodnocení má být nahraditelné, až když se daná nedůvěra trhu u poškozeného nějak materializuje** (např. v nižší ceně, za kterou věc prodal).

3. Příčinná souvislost mezi havárií a ukončením nájmu

Je velmi nešťastnou praxí českých soudů, že odmítají uznávat příčinnou souvislost, pokud do kauzálního řetězce vstoupila dohoda poškozeného s třetí osobou. Přehlíží totiž, že i tato dohoda mohla být vyvolána původní škodní událostí. Ostatně, když si vlastník poškozeného vozidla pro dobu, kdy je jeho vozidlo v opravě, pronajme náhradní vozidlo, pak i nájemné za nájem tohoto náhradního vozidla je vynaloženo na základě jeho dohody se třetí osobou. I v daném případě proto **nebyl správný přístup soudů, které *a priori* odmítly uznat, že i dohoda o skončení nájmu mohla být vyvolána havárií**. Z provedeného dokazování plyne, že havárie domu byla pro uzavření dohody o skončení nájmu *conditio sine qua non* (pokud by k havárii nedošlo, strany by nájem dohodou neukončily). Pak je třeba se ptát, zda jde o následek, který je objektivně přičitatelný dané faktické příčině (havárii). Pro toto posouzení je zejména podstatné, zda uzavření této dohody bylo v době jejího uzavření předvídatelným následkem vyvolaného ohrožení a zda v konkrétní situaci to bylo i účelným způsobem řešení situace. Pokud ano, pak i tento následek je přičitatelný původci ohrožení a škoda z něj vzniklá má být nahrazena.

V. Závěr

Glosovaný rozsudek NS se dotýká zvláštního problému (objektivně) putativního ohrožení, který je ve výsledku řešen správně. I takové ohrožení je způsobilé založit povinnost k náhradě škody. NS též správně rozpoznal problém obchodního znehodnocení, který se zde projevuje v netypických souvislostech. NS však bohužel setrvává na svém přístupu, podle kterého má být obchodní znehodnocení nahrazeno bez ohledu na to, zda se u poškozeného konkrétně materializuje (např. tím, že při prodeji dané věci nebylo dosaženo jinak obvyklé ceny).

✤ Autory komentáře jsou doc. JUDr. PETR TÉGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

7 P. Šámal a kol.: Trestní zákoník I. § 1 až 139, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, komentář k § 29, m. č. 1, str. 399.

Aleš Borkovec, Lucie Josková, Petr Tomášek:

Fiduciární povinnosti (povinnosti správců cizích záležitostí)

Leges, Praha 2022, 253 s., 490 Kč.

Autory recenzované publikace tvoří renomovaná trojice pedagogů z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kteří se zkoumanou problematikou zabývali již ve své předchozí výzkumné činnosti. Své poznatky proto dále rozvíjejí, rozšiřují a doplňují v nové monografii, která zaujme čtenáře důrazem na **komparaci a analýzu tří vybraných zahraničních právních úprav z pohledu právní teorie a aplikační praxe (Spojené státy americké, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Spolková republika Německo)**. Vzhledem k rozsahu materie se jedná o pochopitelnou volbu, která zahrnuje státy patřící do kontinentálního i anglosaského systému.

Analýza dalších právních řádů (např. Kanady) by měla za následek značný nárůst rozsahu knihy, což by zjevně nebylo v souladu s autory deklarovaným **cílem, předložit vzorové řešení zkoumané problematiky, které by mohlo být přínosné *de lege ferenda* pro vývoj právní úpravy v České republice**. Z přehledu použité literatury (str. 227-249) je patrné, že autoři provedli důkladnou rešerši odborné literatury týkající se tématu publikace. Recenzent se domnívá, že mohly být při zpracování knihy reflektovány i některé další monografie [např. Arthur B. Laby a Jacob Hale Russell (ed.): Fiduciary Obligations in Business, Cambridge University Press 2021], byť je třeba respektovat výběr autorů při volbě zdrojů informací, ze kterých bylo čerpáno.

V úvodu monografie se nachází vymezení výzkumných otázek a použitých metod. Kniha se dále člení do celkem šesti kapitol. První čtyři kapitoly obsahují národní zprávy týkající se čtyř zvolených právních řádů (Spojené státy americké, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Spolková republika Německo a Česká republika). Následují dvě kapitoly zaměřené na povahu fiduciární pozice a fiduciární povinnosti. Monografie je zakončena stručným závěrem.

V první kapitole (Velká Británie) zpracované Petrem Tomáškem dochází k **vymezení fiduciárních vztahů a relevantní odborné terminologie ve vazbě na jednotlivé koncepce, které se projevují v právní nauce a judikatuře**. Jako klíčové se jeví vymezení pojmu správce cizího majetku *(trustee)*, s čímž se pojí nutnost definování trustu, včetně způsobu jeho vytvoření a správy. Dále jsou konkretizovány povinnosti správce podle názorů vyslovených právními teoretiky i soudci anglických soudů. Pozornost si zaslouží především pojednání o členech správní rady obchodní společnosti (str. 37 a násl.) v souvislosti s jejich fiduciární povinností, jejíž složky jsou předmětem analýzy s použitím právní úpravy (zejména se jedná o *Companies Act 2006*).

Ve druhé kapitole (Spojené státy americké) mohou zaujmout čtenáře především **podkapitoly věnované povinnosti loajality a porušení této povinnosti**. Přestože je podle autora této kapitoly obtížné provést kategorizaci porušení povinnosti loajality, lze označit způsob, jakým bylo provedeno rozdělení Alešem Borkovcem, za zdařilý. Autor této kapitoly i přes jeho konstatování ohledně rizika překrývání jednotlivých kategorií instruktivně a s použitím odborné terminologie (str. 79 a násl.) uvedl jednotlivé varianty porušení povinnosti loajality za pomoci rozhodovací praxe amerických soudů. Autor tak např. provádí rozbor institutu bezohledné lhostejnosti, která znamená naprosto zásadní porušení povinnosti fiduciáře jednat s potřebnou loajalitou.

Autorka národní zprávy za Německo Lucie Josková již v úvodu třetí kapitoly konstatuje, že v německé právní úpravě téměř nejsou používány pojmy fiduciární povinnost a fiduciární vztah s tím, že právní úprava regulace správy cizích zájmů je roztříštěná. Z tohoto důvodu používá v textu pojem *Treuhand*, pod který je v německém moderním pojetí třeba subsumovat všechny právní poměry založené na správě cizích záležitostí. Zároveň konstatuje, že z pohledu různých autorů německé odborné literatury lze hovořit o rozdílném vymezení vztahů, které tito autoři pod pojem *Treuhand* zařazují. Za klíčové východisko pro pochopení rozdílů mezi pojmy *trust* a *Treuhand* považuje skutečnost, že *Treuhand* je na rozdíl od *trustu* závazkovým právním vztahem. V navazujícím výkladu autorka zmiňuje podoby a dělení *Treuhandu*. Postavení správce *(Treuhänder)* a jeho povinností je demonstrováno na povinnosti loajality členů volených orgánů, přičemž pozornost věnuje především jednotlivým prvkům povinnosti loajality členů představenstva a dozorčí rady akciové společnosti podle německého akciového zákona (Aktiengesetz z roku 1965).

Čtvrtá kapitola obsahuje pojednání o právní úpravě v České republice, přičemž východiskem rozboru se stala právní úprava správy cizího majetku a svěřenského fondu v zák. č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku. Ve vazbě na jednotlivá ustanovení občanského zákoníku je provedena i interpretace povinností správce cizího majetku. Jádro kapitoly představuje vymezení povinnosti péče a loajality (str. 151 a násl.). Po národních zprávách následuje charakteristika povahy fiduciární pozice v páté kapitole, která obsahuje i rozbor relevantního odborného pojmosloví. Na str. 181 a násl. je proto pojednáno o tom, jak fiduciární pozice vzniká a jaký je její obsah. V obsahově navazující šesté kapitole je kladen důraz na povinnost loajality a povinnost péče a jejich skladebné složky. Dílčí shrnutí (str. 216 a 217) se týká osoby fiduciáře a jeho povinností.

Knihu lze doporučit ke koupi nejen odborníkům z právní teorie i praxe, ale rovněž všem zájemcům o komparaci anglosaské a kontinentální právní kultury. Recenzovaná publikace nabízí vhled do problematiky, o které nebylo v české odborné literatuře v podobném rozsahu doposud pojednáno. Jedná se přitom o téma aktuální vzhledem k novelizacím i recentním diskusím týkajícím se právní úpravy svěřenských fondů v právním řádu České republiky.

✤ JUDr. PETR DOBIÁŠ, Ph.D., MBA, MCIArb, odborný asistent na Katedře soukromého práva Vysoké školy CEVRO Institut a rozhodce

Z kárné praxe

Povinnost mlčenlivosti

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 20 a 21 Etického kodexu
§ 21 odst. 1, 2 zákona o advokacii

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že

1. v e-mailové korespondenci s poradenskou společností R., sp. z. o. o., nabízel poskytování právních služeb prostřednictvím společnosti „D. A., s. r. o.“, v níž vykonává funkci jednoho z jednatelů, když ke svému jménu připojil označení „advokát“ a název firmy „D. A., s. r. o.“, ačkoliv předmětem podnikání této společnosti není výkon advokacie,

2. v řízení vedeném u OS pro Prahu 1 ve sporu jeho bývalého klienta, společnosti R. T., k. s., jako žalovaného proti J. B. jako žalobci o zaplacení 395 972,50 Kč s přísl. vypovídal jako svědek k otázce vztahující se k poskytování právních služeb žalovanému, aniž by ho společnost R. T., k. s., písemně anebo v řízení před soudem ústně do protokolu zprostila povinnosti mlčenlivosti.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 10. 1. 2020 a rozhodnutí odvolacího kárného senátu Odvolací kárné komise ČAK ze dne 13. 6. 2022, sp. zn. K 17/2019

Kárné opatření – pokuta 50 000 Kč.

Z odůvodnění:

Pokud jde o skutek uvedený pod bodem 2 výroku sub I. kárného rozhodnutí, pak kárný senát vyšel ze zjištěných závěrů o existenci vztahu mezi společností R. T., k. s., jako klienta či bývalého klienta a kárně obviněného jako advokáta. Z tohoto vztahu jednoznačně vyplývala povinnost mlčenlivosti stanovená v § 21 zákona o advokacii. Uvedená povinnost mlčenlivosti je časově neomezená a trvá i po skončení vztahu advokát a klient. Z protokolu o ústním jednání Obvodního soudu pro Prahu 1 ve věci jednoznačně vyplynulo, že kárně obviněný byl vyslechnut jako svědek a jako svědek vypovídal. Na výslovnou otázku, zda byl povinnosti mlčenlivosti zbaven, odpověděl, že nikoliv a že povinnost mlčenlivosti nemá. Z ostatních skutečností vyplynulo, že kárně obviněný nebyl klientem povinnosti mlčenlivosti zproštěn ve smyslu § 21 odst. 2 zákona o advokacii.

Nemohla obstát obhajoba kárně obviněného, že předmětem jeho svědecké výpovědi údajně neměly být skutečnosti, jež se měly týkat poskytování právních služeb klientovi, neboť ust. § 21 odst. 1 zákona o advokacii se týká veškerých skutečností, které se advokát dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb. Rozsah těchto skutečností není tedy nijak omezen pouze na skutečnosti týkající se konkrétních právních služeb, nýbrž zahrnuje veškeré skutečnosti, které se advokát v souvislosti s poskytováním právních služeb dozvěděl a které mohou mít zcela odlišný charakter.

Porušení povinnosti mlčenlivosti je velmi závažným porušením povinností stanovených advokátovi zákonem o advokacii, neboť povinnost mlčenlivosti je jedním ze základních pilířů, na nichž stojí důvěra mezi advokátem a klientem.

Z uvedeného soudního protokolu je pak patrné, že kárně obviněný si vůbec nepřipouštěl, že by zde nějaká povinnost mlčenlivosti mohla existovat, což svědčí o poměrné neznalosti předpisů upravujících výkon advokacie. Vzhledem k tomu, že žalovaným byl bývalý klient kárně obviněného, a proti němu tedy směřovala žaloba, a jako svědka jeho výslech navrhl žalobce, musel si být kárně obviněný vědom potenciálního poškození, k němuž v důsledku jeho svědecké výpovědi může na straně žalované dojít.

Odvolací kárný senát ke skutku uvedenému pod bodem 1 výroku I. považuje za důležité zdůraznit, že pro odvolací kárný senát bylo rozhodující se vypořádat s úvahou, zda i jednotlivé uvedení slova advokát, připojeného k podpisu statutárního orgánu právnické osoby, která nemá povolení k poskytování právních služeb, je porušením povinností advokáta. Při hodnocení vycházel odvolací kárný senát z listinného důkazu, a to překladu e-mailu odeslaného z e-mailové adresy kárně obviněného společnosti R., sp. z. o. o. V této e-mailové korespondenci kárně obviněný nabízel poskytování právních služeb s připojením slova „advokát“ ke svému jménu, příjmení a titulu a názvu společnosti D. A., s. r. o., ačkoliv předmětem podnikání této společnosti není výkon advokacie. Ke dni 4. 5. 2018 byl kárně obviněný jedním ze dvou jednatelů společnosti D. A., s. r. o. Z pohledu odvolacího kárného senátu tak kárně obviněný označením advokát vyvolal u oslovené společnosti dojem, že společnost D. A., s. r. o., má oprávnění k výkonu advokacie, a tím porušil povinnosti advokáta stanovené mu zákonem o advokacii v ust. § 17 a pravidly profesionální etiky (Etický kodex) v čl. 20 a 21. Kárný senát při hodnocení věci správně odkázal na sdělení představenstva ČAK č. 3/1997 Věstníku ČAK k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie (viz body 5 a 6 odůvodnění), které zmiňuje rozdíly mezi vystupováním osoby jako advokáta a osoby, která je advokátem a zároveň jednatelem společnosti s ručením omezeným.

Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Mlčenlivost v mediaci – realita a výzvy aneb rozmohl se nám tady takový nešvar...

JUDr. MARTINA DOLEŽALOVÁ, Ph.D.

Nedávno jsem se zúčastnila kulatého stolu se soudci a ostatními mediátory (zapsanými i nezapsanými), který organizovalo Ministerstvo spravedlnosti spolu s Justiční akademií, abych za ČAK z pozice vedoucí sekce ADR a současně zapsané mediátorky přednesla příspěvek týkající se velmi palčivé situace v oblasti mediace, a tou je mlčenlivost.

Jeden by mohl myslet, že alespoň v právních kruzích je jasno o tom, co je to mlčenlivost vůbec, alespoň mlčenlivost ze zákona, konkrétně v oblasti mediace v netrestních věcech. Žel, realita je neveselá a já byla ráda, že mohu toto téma otevřít. Je totiž smutnou realitou, že se s mlčenlivostí potýkají nejen neprávní profese, ale zejména i advokáti – mediátoři (zapsaní i nezapsaní), a světe div se, i soudy.

1. Začala bych předně tím, že mediace je jedním z ADR procesů, tedy procesů alternativního řešení sporu (Alternative Dispute Resolution), tedy **jde o typ řízení alternativního k řízení soudnímu**. Nejde o žádného předskokana k řízení soudnímu, i když se tak může na první pohled zdát, když převážnou většinu mediací v ČR tvoří tzv. mediace z podnětu soudu, kdy soud posílá strany konfliktu k mediátorovi k tzv. prvnímu setkání s mediátorem.

První setkání s mediátorem však není samotnou mediací, je to pouze osvětové setkání stran s mediátorem, které slouží k seznámení stran s principy mediace, jejími možnostmi pro daný spor a jejími limity. Na závěr tohoto setkání se strany dobrovolně rozhodují, zda do mediace samotné jít, či nejít a vrátit se k soudu, aby rozhodl jejich spor z moci úřední.

2. Jak se tato situace promítá do **mlčenlivosti obou částí, tedy jak do prvního setkání, tak do následné mediace samotné**?

Zákon o mediaci v netrestních věcech (zák. č. 202/ 2012 Sb., dále jen „ZoM“) jde v tomto směru jednotně a ve svém § 9 stanoví, že **mediátor (NIKOLIV STRANY)** má povinnost mlčenlivosti ohledně **VŠECH** skutečností, o nichž se dozvěděl v souvislosti s **přípravou a výkonem mediace**. Tedy ohledně jak prvního setkání, tak mediace samotné.

V souladu s tím Pracovní skupina MSP ČR pro úsek mediace vydala výkladové stanovisko (www.justice.cz/justiční profese/mediátoři/výkladová stanoviska PS MSP ČR), které stanoví, že mlčenlivosti mediátora podléhá jak smlouva o provedení mediace, tak závěrečná mediační dohoda. Dále, vzhledem k **§ 128 o. s. ř.**, který každému ukládá sdělit soudu na jeho dotaz skutečnosti, které mají význam pro **řízení a rozhodnutí**, bylo rovněž v rámci stanovisek pracovní skupiny vydáno, jak má taková procesní informace vypadat, aby mediátor nedošel k úhoně ohledně porušení mlčenlivosti. **Může zkrátka soudu sdělit, zda se účastníci k prvnímu setkání dostavili, či nikoli, a toť vše.** Mediátor je povinen stranám vydat o této účasti u něj písemné potvrzení (vzor je ve výkladovém stanovisku přiložen), kterým pak strany dokládají splnění své povinnosti. Pokud se tedy některá ze stran k mediátorovi nedostaví, soud se tuto skutečnost dozví tak, že daná strana žádný takový doklad neobdrží. Jistě není ani problém, pokud by mediátor soudu sdělil, že mediace ještě probíhá či již byla ukončena, ev. že příslušnou dohodu předloží soudu strany samotné ke schválení.

3. Zdá se tedy, že by mělo být vše jasné a bez komplikací... realita ale ukazuje, že **mlčenlivost mediátora nerespektují ani někteří mediátoři, ani některé soudy**:

V roce 2018 (dne 15. 5.) vydal Ústavní soud usnesení sp. zn. **III. ÚS 1604/17**, které je pro nás mediátory zajímavé tím, že v odůvodnění Ústavní soud odkazuje na soudem vyžádanou zprávu o průběhu mediace od advokáta – zapsaného mediátora, který soudu tuto zprávu poskytuje. Soud na jejím základě rozhoduje bez nařízení ústního jednání...(!)

To, že stěžovatel tuto zprávu mediátora označuje za nepravdivou a domáhá se ústního projednání věci, můžeme již těžko komentovat, natož hodnotit, nicméně samotný fakt legalizace tohoto konání krajského soudu, který tak činí pod rouškou potřeby rozhodnutí o nákladech řízení, je z mého pohledu alarmující. Závěrem je namístě sdělit, že ústavní stížnost byla odmítnuta z důvodů, že Ústavnímu soudu nenáleží výkon dohledu nad rozhodovací činností obecných soudů...

Ano, konáním daného soudu je navíc **porušen § 124 o. s. ř.** (upravující povinnost soudu postupovat při dokazování tak, že je třeba šetřit povinnost zachovávat mlčenlivost o utajovaných skutečnostech chráněných zákonem).

Toto usnesení Ústavního soudu poněkud zpochybňuje již zaužívanou praxi, kdy soudy po mnoha letech školení o principech ADR (zjevně je třeba školit i na nejvyšších místech o podstatě ADR procesů) stále **nerozumí jejich podstatě a principu fungování**. Úspěšnost těchto procesů a mediace zejména je totiž přímo odvozena od jistoty účastníků, že informace z procesu mediace se NIKDY a za ŽÁDNÝCH OKOLNOSTÍ nesmí dostat ze strany mediátora ven, ani s ohledem na § 128 – cesta, jak této povinnosti dostát, byla naznačena výše... a že úspěšnost mediací u advokátů – zapsaných mediátorů je právě z tohoto důvodu tak velká – vykazujeme cca 70 až 80% úspěšnost při sjednávání závěrečných dohod. Pokud ovšem strany budou chodit k mediaci s tím, že je bezpečnost tohoto procesu pod různými záminkami ohrožena, neotevřou se vyjednávání a celou mediaci můžeme zrušit. Anebo si zkrátka jen „nabijí" informace pro příslušný soud...

O tom, že se tento nešvar děje i v našich advokátních kruzích (viz případ popisovaný též v citovaném usnesení Ústavního soudu), tedy nešvar spočívající v neoprávněném prolamování mlčenlivosti mediátory, svědčí i vzrůstající počet kárných opatření, a to nejen u advokátů – zapsaných mediátorů, ale i nezapsaných mediátorů. Někteří mají za to, že když na ně nedopadá režim ZoM, pak nemusí dodržovat ani povinnost mlčenlivosti.

K tomuto bych ráda poukázala na **stanovisko sekce ADR k povinnosti mlčenlivosti advokáta – zapsaného i nezapsaného mediátora** (www.cak.cz/záložka mediace/aktuality):

- Činnost advokáta – zapsaného i nezapsaného mediátora – je tzv. jinou činností advokáta ve smyslu § 56 odst. 2 zákona o advokacii.
- Advokát – zapsaný i nezapsaný mediátor – tedy musí dodržovat povinnost mlčenlivosti; oprávněné zájmy klientů v mediaci mají přednost před vlastními zájmy advokáta.
- Dodržování povinnosti mlčenlivosti je dozorováno Komorou; advokát – zapsaný i nezapsaný mediátor – v obou případech spadá pod její kárnou pravomoc.

4. Pojďme se podívat pro inspiraci do zahraničí – **Belgie**, resp. Bruselská advokátní komora, která byla a je naším mentorem v oblasti mediace, nám poskytla jejich úpravu povinnosti mlčenlivosti v mediaci. Vybrala jsem ta nejzajímavější fakta:

- Mlčenlivost mediátora je citována ve vazbě na trestní zákon(!)
- Mlčenlivosti podléhají i strany v mediaci, nejen mediátor. Jejich mlčenlivost je však **omezena** oproti naší úpravě mlčenlivosti mediátora na *„dokumenty vypracované v průběhu mediačního řízení a komunikaci uskutečněnou v jeho rámci"* (což je logické – viz další výklad).
- Nesmí být použity v žádném soudním, správním či rozhodčím řízení ani v jiném postupu řešení sporů a NIKDY nejsou přípustné jako důkaz, a to ani v mimosoudním přiznání. Důvěrné dokumenty a sdělení, které strana v rozporu s povinností mlčenlivosti zveřejní či se na ně odvolá, se VYLOUČÍ z řízení EX OFFO.
- V případě porušení povinnosti mlčenlivosti nebo důvěrnosti rozhoduje soudce nebo rozhodce podle spravedlnosti o tom, zda a v jakém rozsahu bude přiznána NÁHRADA ŠKODY.

5. **Jak tedy z této české neutěšené situace ven? Co doporučit našim mediátorům, aby uhájili bezpečnost svého mediačního procesu, a chránili tak bezpečnost svých klientů před nežádoucím únikem informací?**

Řada z nás zapracovává do svých smluv o provedení mediace tzv. smluvní doložky mlčenlivosti pro strany konfliktu, někdy i zajištěné smluvní pokutou. Strany se pak zavazují k mlčenlivosti ohledně sdělených či zpřístupněných informací v průběhu mediace – chrání se tedy zejména **průběh a závěry mediačních jednání, vyjednávání a postoje stran**. Doporučujeme, byť je to logické a klientům to vždy vysvětlujeme, písemně do smlouvy specifikovat, že mlčenlivost stran se **NETÝKÁ těchto informací**:

- které byly sděleny mezi stranami **PŘED** mediací,
- které jsou obecně známé či přístupné (různé rejstříky či databáze apod.),
- fakt ohledně konfliktu (např. písemnosti typu smluv, cenných papírů či obecně dokumentace sporu apod.) **vnesených** do mediace, které slouží případnému soudnímu sporu.

Tyto smluvní doložky působí výchovně a preventivně, navíc by měly chránit strany sporu v obchodních i jiných kruzích, tedy vůči třetím osobám. Zdali však je uchrání před soudem samotným, je vzhledem k § 124 o. s. ř. nejisté...

Již nyní je jasné, že si mlčenlivost v mediaci budeme muset vybojovat, a to nejlépe úpravou stávající legislativy. **Navrhovala bych úpravu *de lege ferenda* v následujícím směru:**

a) upravit § 128 o. s. ř. ve vztahu k ADR procesům, resp.

b) zavázat strany konfliktu k mlčenlivosti ze zákona s výjimkami shora.

Autorka je advokátka a zapsaná mediátorka, vedoucí sekce ADR ČAK a konciliátorka ČAK ve spotřebitelských sporech advokát vs. klient-spotřebitel.

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

**Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,**

semináře na nejbližší období plánujeme převážně v prezenční podobě, případně v online nebo v kombinované podobě – podrobnosti najdete u jednotlivých seminářů na webových stránkách ČAK www.cak.cz – viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Semináře pořádané ČAK v Praze

v úterý 29. listopadu 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Praktické otázky rozhodčího řízení

Lektor: JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D., advokát se specializací na mezinárodní právo soukromé, rozhodčí řízení a právo EU

ve čtvrtek 1. prosince 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Jak se upravuje výživné v závislosti na inflaci

Lektoři: Mgr. Martin Beneš, soudce Okresního soudu v Mostě
JUDr. Daniela Kovářová, advokátka
Mgr. Jana Provazníková, soudkyně Okresního soudu v Mostě
JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., proděkanka Právnické fakulty UP v Olomouci
Workshop pořádaný ČAK, Unií rodinných advokátů a Spolkem rodinněprávních a opatrovnických soudců.

ve čtvrtek 8. prosince 2022 – ONLINE

Nezbytná cesta v aktuální rozhodovací praxi Nejvyššího soudu

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 15. prosince 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Právní psaní – umění přesvědčovat soudce

Lektor: Martin Kopa, Ph.D., soudce Krajského soudu v Brně

ve čtvrtek 5. ledna 2023 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Advokátní psychohygiena 4 – Chyby v přemýšlení

Lektorka: Mgr. et Mgr. Alicja Leix, Ph.D., psycholožka

ve čtvrtek 12. ledna 2023 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Aktuální problémy exekučního řízení po rozsáhlých novelizacích exekučního práva

Lektorka: JUDr. Martina Kasíková, soudkyně Krajského soudu v Praze

ve čtvrtek 19. ledna 2023 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Praktické otázky mezinárodní arbitráže

Lektoři: JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D., advokát, rozhodce a odborný asistent na Právnické fakultě UK v Praze
JUDr. René Cienciala, LL.M., advokát, rozhodce a tajemník Arbitrážní komise ICC ČR

ve čtvrtek 2. února 2023 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Zastupování klienta v insolvenčním řízení, ekonomické aspekty zastupování

Mgr. Bc. Jan Mašek, advokát a insolvenční správce se zvláštním povolením
Ing. Petr Smutný, partner v české pobočce PricewaterhouseCoopers, zodpovědný za řízení oddělení restrukturalizací pro oblast střední a východní Evropy

ve čtvrtek 9. února 2023 – ONLINE

Katastr nemovitostí, aktuálně, prakticky a v souvislostech

Lektorka: JUDr. Daniela Šustrová, bývalá ředitelka kanceláře ředitele Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu

ve čtvrtek 16. února 2023 – Myslíkova 258/8, Praha 2 /ONLINE

Vývoj a správa softwaru

Lektor: JUDr. Jan Bárta, advokát a technologický nadšenec specializující se na problematiku IT práva, GDPR a práva duševního vlastnictví

Semináře pořádané pobočkou ČAK v Brně

v úterý 29. listopadu 2022 – Přednášková místnost pobočky ČAK

Zadávání veřejných zakázek

Lektor: JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze, externí člen Katedry občanského práva Právnické fakulty UK v Praze

ve čtvrtek 1. prosince 2022 – ONLINE

Edukace rodičů v opatrovnickém řízení

Lektoři: Mgr. Ing. Martina Cirbusová, Ph.D., vedoucí Mediačního a edukačního centra a Manželských a rodinných poraden v Brně
Mgr. Robin Brzobohatý, mediátor v Mediačním centru v Brně a Olomouci

ve čtvrtek 15. prosince 2022 – Sál u veřejného ochránce práv

Výběr z obchodněprávní judikatury za rok 2022

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK v Praze

ve čtvrtek 5. ledna 2023 – Přednášková místnost pobočky ČAK

Odpovědnost advokáta za újmu způsobenou při výkonu advokacie

Lektor: JUDr. Radim Miketa, advokát a náhradník představenstva ČAK

od pondělí 16. ledna do pondělí 26. června 2023 – Přednášková místnost pobočky ČAK / ONLINE

Kurz právnické ruštiny – jaro 2023

Lektor: Mgr. Vladimir Srebnitskiy, lektor, jazykový poradce, překladatel a tlumočník

od pondělí 16. ledna do pondělí 26. června 2023 Přednášková místnost pobočky ČAK/ONLINE

Kurz právnické angličtiny – jaro 2023

Lektorka: Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

od středy 18. ledna do středy 12. dubna 2023 – ONLINE

Kurz právnické angličtiny – I. pololetí 2023

Lektorka: Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

Slovenská advokátní komora
zve na 4. ročník

Vánočního TENISOVÉHO TURNAJE slovenské a české advokacie

16. prosince 2022

Trnava, hotel Empire, J. Hajdóczyho 11
www.hotelempire.sk
Startovné: 50 eur

Podrobnosti a registrace v Advokátním deníku nebo přes QR kód:

SLOVENSKÁ ADVOKÁTSKA KOMORA

Právnická firma roku 2022

Společnost EPRAVO.CZ vyhlásila na slavnostním galavečeru na pražském Paláci Žofín dne 7. listopadu 2022 výsledky již 15. ročníku firemního žebříčku Právnická firma roku.

Záštitu nad letošním ročníkem převzalo stejně jako v minulých letech Ministerstvo spravedlnosti, záštitu nad galavečerem pak již tradičně Česká advokátní komora.

Hlavní cenu pro mezinárodní kancelář získala Dentons Europe CS LLP, organizační složka, nejlepší domácí kanceláří je HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář.

Vítěze určila nezávislá skupina hodnotitelů z řad firem a institucí a rovněž pořádající společnost EPRAVO.CZ, která činnost právníků v České republice monitoruje dlouhodobě.

Překvapením večera pak bylo oznámení fúze Advokátní kanceláře Brož & Sokol & Novák s. r. o., s Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s. r. o.

Přítomné krátce po sedmé večerní přivítal předseda představenstva EPRAVO.CZ pan Mgr. Miroslav Chochola, LL.M., MBA, který poděkoval České advokátní komoře a Ministerstvu spravedlnosti za poskytnuté záštity, jakož i partnerům galavečera. Předseda ČAK JUDr. Robert Němec, LL.M., pak pronesl několik slov za Českou advokátní komoru, kdy se ohlédl za prvním rokem nového představenstva Komory a zhodnotil jeho práci. Jménem advokacie poděkoval za uspořádání této soutěže a příjemného večera spojeného s předáváním prestižních ocenění.

Vedle dvou hlavních cen bylo vyhlášeno dalších 24 cen ve dvou kategoriích, jejichž přehled přinášíme na vedlejší straně:

Přehled vítězů Právnické firmy roku 2022:

ODBORNÉ A ZVLÁŠTNÍ KATEGORIE

PRÁVO OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ
Dentons Europe CS LLP, organizační složka

PRÁVO HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE
Nedelka Kubáč advokáti s. r. o.

DEVELOPERSKÉ A NEMOVITOSTNÍ PROJEKTY
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

FÚZE A AKVIZICE
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

RESTRUKTURALIZACE A INSOLVENCE
ŽIŽLAVSKÝ, advokátní kancelář s. r. o.

ŘEŠENÍ SPORŮ A ARBITRÁŽE
ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.

BANKOVNICTVÍ A FINANCE
PRK Partners s. r. o. advokátní kancelář

KAPITÁLOVÉ TRHY
Clifford Chance Prague LLP, organizační složka

TELEKOMUNIKACE A MÉDIA
Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s. r. o.

DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ
Advokátní kancelář Kříž a partneři s. r. o.

PRÁVO INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ
ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY
ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.

PRACOVNÍ PRÁVO
TaylorWessing e|n|w|c advokáti v. o. s.

TRESTNÍ PRÁVO
Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s. r. o.

FIREMNÍ COMPLIANCE
Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s. r. o.

DAŇOVÉ PRÁVO
Rödl & Partner, advokáti, s. r. o.

ENERGETIKA A ENERGETICKÉ PROJEKTY
DBK PARTNERS, advokátní kancelář, s. r. o.

LOGISTIKA A DOPRAVNÍ STAVBY
Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři, s. r. o.

ZDRAVOTNICKÉ PRÁVO
Advokátní kancelář Chrenek, Kotrba spol. s r. o.

PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
act Řanda Havel Legal advokátní kancelář s. r. o.

ZVLÁŠTNÍ KATEGORIE

REGIONÁLNÍ PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU
KVB advokátní kancelář s. r. o.

ČESKÁ FIRMA NA MEZINÁRODNÍCH TRZÍCH
PRK Partners s. r. o. advokátní kancelář

PRO BONO/CSR
CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s. r. o., advokátní kancelář

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU ZA NEJLEPŠÍ KLIENTSKÉ SLUŽBY
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

HLAVNÍ CENY

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU PRO MEZINÁRODNÍ KANCELÁŘ
Dentons Europe CS LLP, organizační složka

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU PRO DOMÁCÍ KANCELÁŘ
HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

Kompletní výsledky, včetně doporučovaných a velmi doporučovaných kanceláří, jsou zveřejněny na oficiálních stránkách projektu Právnická firma roku www.pravnickafirmaroku.cz.

✤ Red.

✤ Foto: redakce + EPRAVO.CZ

Předány Randovy medaile za rok 2022

V pátek 4. listopadu 2022 byly v tradičním slavnostním prostředí Vlasteneckého sálu pražského Karolina opět předány medaile Antonína rytíře Randy, které uděluje Rada Jednoty českých právníků (JČP). Za letošní rok je obdrželo sedm osobností, včetně dvou advokátů a jedné emeritní advokátky.

Bronzovou medaili obdržely:

- vrchní státní zástupkyně **JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D.**
- pražská advokátka **JUDr. Jana Dvořáková Závodská**, expertka na rodinné právo

Stříbrnou medaili obdrželi:

- **JUDr. Marek Bukva**, pražský advokát a významný funkcionář JČP na celostátní i pražské úrovni
- **JUDr. Božena Burdychová**, dnes již emeritní advokátka, dlouholetá organizátorka odborných seminářů Pražského sdružení JČP
- **JUDr. Karel Longaver,** podnikový právník, zakladatel a předseda sdružení JČP v Hodoníně
- **prof. JUDr. Jiří Přibáň, DrSc.**, profesor práva a sociologie na univerzitě v Cardiffu

Zlatou medaili obdržel:

- **JUDr. Martin Foukal**, v letech 1993 až 2015 prezident Notářské komory, od června 2016 předseda Pražského sdružení JČP a také místopředseda prezídia JČP.

Red.

Rozhovor s laureátem stříbrné Randovy medaile prof. Jiřím Přibáněm

Po skončení slavnostního zasedání Jednoty českých právníků, při němž byly předány letošní Randovy medaile, poskytl naší redakci rozhovor jeden z oceněných, kterému připadla i čest vystoupit se slavnostní přednáškou – prof. JUDr. Jiří Přibáň, DrSc., autor mnoha odborných publikací a článků a člen řady prestižních zahraničních vědeckých a pedagogických institucí. Celý rozhovor najdete v Advokátním deníku, pro BA z něj vybíráme:

- **Pane profesore, proč jste si jako téma své slavnostní přednášky zvolil právě „Právo jako povolání“?**

My jsme si jako členové právnických profesí v mnoha ohledech cizí.

Zvolené téma tak vzniklo z jednoduché otázky: když děláme každý to své, advokát, notář, soudce, státní zástupce..., co nás tedy spojuje?

Podle mě to je určitý souhrn znalostí, dovedností, interpretační techniky, ale především pohledů na to, co by právo mělo být. Jestli nás něco spojuje, je to schopnost vidět stejně vnitřní hodnoty práva. A to jsou hodnoty spravedlnosti, řádu a účelu.

- **V roce 2014 prakticky nikdo nereagoval na ruskou okupaci Krymu. Proč došlo podle Vás k tak fatálnímu selhání politických i intelektuálních evropských elit?**

Tehdy všichni vycházeli z toho, že je to nepochybně flagrantní porušení mezinárodního práva, že je to je jistě porušení státní integrity Ukrajiny i dohod, které Ukrajině poskytovaly záruku, ale že je to, koneckonců, konflikt, který se odehrává na území bývalého SSSR, a proto se nás netýká. To je názor, který se ukázal jako zcela chybný a všichni na něj dnes doplácíme. Protože okupace Krymu nebyla důsledkem rozpadu SSSR, ale byla to předehra k současné válce. Takže všichni, kteří se tenkrát tvářili, že se nic neděje, nesou přímou odpovědnost za to, co se děje dnes.

PhDr. IVANA CIHLÁŘOVÁ

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

● v roce 1913 se v Říšské radě ve Vídni jednalo o možnosti zavedení jednotné justiční zkoušky pro budoucí soudce, notáře a advokáty? Redakce časopisu Právník k tomu zaujala negativní postoj. V textu byla v rámci porovnání těchto tří profesí podána i následující charakteristika povolání advokáta: *„Advokát jest vskutku bojovník a zápasník na poli práva. Není to ideál právníka, ale úkol nad míru poutavý a lákavý, jako každý souboj, v němž osvědčiti se může svrchovanou měrou dobrá znalost věci, zákona, znalost lidí a zvlášť zkušenost životní a z toho následující obratnost, kteráž se praktickým zaměstnáním stupňuje. Dobrý advokát musí stejně býti vycvičený v právnickém útoku i v obraně, t. j. odrážení právnického útoku. Rozumí se, že tu zapotřebí nejen přirozeného nadání, ale pronikavé znalosti zákona i práva, zvlášť jeho kontroversí – a náležitého delšího výcviku, jako u dobrého šermíře.“*

● Německý spolek advokátů *(Deutscher Anwaltverein)* byl založen v roce 1871 v Bamberku? Již od následujícího roku vydával tento spolek časopis *Juristische Wochenschrift*. Rok po nástupu Adolfa Hitlera k moci byl spolek rozpuštěn a mnozí jeho členové persekvováni. To se týkalo i Emila von Sauer (1889-1967), který byl pro svůj židovský původ vyloučen z advokacie. Právě tento hamburský advokát stál v roce 1948 u obnovení spolku. Emil von Sauer byl pak prezidentem spolku až do roku 1959.

● pařížská Rue Crémieux je pojmenována po advokátovi a politikovi Adolphu Crémieuxovi (1796-1880)? V Národní politice ze dne 28. července 1905 se o něm píše: *„Známého pařížského advokáta Crémieuxe, jenž byl v době německo-francouzské války v letech 1870-71 členem národní obrany, příroda velice macešsky obdařila. Anekdotu, která vztahuje se k advokátovu zevnějšku, uveřejnil právě v těchto dnech pařížský časopis »Petite République«. Crémieux měl opici, která volně se pohybovala po celém bytě a nejraději dlela v pracovně svého pána. Sedlák, jemuž Crémieux vyhrál proces, přišel jednoho dne do jeho bytu a přinesl mu košík broskví. Když vstoupil do předsíně bytu, dlela tam právě opice, jež mu košík vyrvala z ruky a jala se broskve rychle pojídati. Sedlák všecek zaražen pohlížel, jak opice pojídá broskve, z nichž pecky házela na podlahu. Když došla konečně na něho řada a vstoupil do pracovny advokátovy, omlouval se tomuto slovy: ‚Odpusťte, pane advokáte, přinesl jsem vám trochu broskví, ale pan syn mi je v předsíni vzal a snědl.‘“*

✤ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel
Ondřej Trubač: **Die Generation Y und Z in der Anwaltschaft** ... 3

Aktuelles
Treffen der Präsidenten der Rechtsanwaltskammern Mittel- und Osteuropas in Prag Eva Indruchová, Lenka Vojířová ... 4
Einladung zur Ausstellung von Karikaturen von Lubomír Lichý in der Galerie 17. Listopadu ... 6
Einladung zur Konferenz „Rudolf Slánský u.a. – Justiz und politische Prozesse“ ... 7
Ausschreibung des 17. Jahrgangs des Justizwettbewerbs „Jurist des Jahres 2022“ ... 8
Mitteilung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer über Pflichtzahlungen und Versicherungsprämien ... 9
Aktuelles im Bereich des Rechts Hana Rýdlová ... 14

Aus der Rechtstheorie und Praxis

Artikel
Einstweilige Verfügung nach § 452 des Gesetzes über freiwillige Gerichtsbarkeit aus der Perspektive des Verfassungsgerichts Renáta Šínová ... 15
Pre-Employment Screening oder Bewerber-Screening im Kontext des tschechischen Rechts Thomas Britz, Lenka Hanková ... 24
Inanspruchnahme des Tarifwertes von CZK 50 000 bei Bestimmung der zu erstattenden Kosten anwaltlicher Vertretung des Geschädigten bei Geltendmachung des Nichtvermögensschadens Hynek Růžička, Filip Glézl, Silvia Hudáčková ... 28
Strafrechtliche Analyse des Dokumentarfilms Gefangen im Netz – 2. Teil: *Juristische Analyse des Verhaltens der Urheber und der Kinder* Alena Tibitanzlová, Lucie Bízová ... 32
Einstellung von langfristig erfolglosen Zwangsvollstreckungsverfahren aus der Perspektive der juristischen Auslegung, der Verfassung und der Gesellschaft Martin Štika ... 36
Unmöglichkeit der Anrechnung der Zeit des Besitzes des Vorgängers, der die Ersitzungsbedingungen erfüllte Jan Holas, Adam Holubář, Petra Petříková ... 43

Aus der Judikatur
Oberstes Gericht: Zur örtlichen Zuständigkeit des Gerichts im Verfahren über die Auseinandersetzung des Bruchteilseigentums an Immobilien, welches durch Auseinandersetzung der Gütergemeinschaft im Wege der unwiderlegbaren Rechtsvermutung der Auseinandersetzung begründet wurde ... 49
Verfassungsgericht: Zur Ermittlung des Tarifwerts bei Unterhalt ... 52
Verfassungsgericht: Zur Entscheidungsfindung über Einziehung der Sache nach § 101 Abs. 1 lit. c) Strafgesetzbuch ... 55
Oberstes Verwaltungsgericht: Zum notwendigen Kommunikationsbedarf als Prägung der öffentlich zugänglichen sinnvollen Kommunikation ... 58
Gerichtshof der Europäischen Union: Zur Umwandlung einer nach inländischem Recht gegründeten Gesellschaft in eine europäische Aktiengesellschaft ... 62
Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte: Zur Veröffentlichung eines elektronischen Buchformats ohne Einwilligung des Urhebers und ohne Honorarbezahlung ... 63
Glosse: Zur Entscheidung des Obersten Gerichts bezüglich Scheingefährdung einer Sache ... 64

Aus der Fachliteratur
Aleš Borkovec, Lucie Josková, Petr Tomášek: **Treuhänderische Pflichten (Pflichten der Verwalter von fremden Geschäften)** (Petr Dobiáš) ... 68

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková ... 69

Informationen und Interessantes

Wissenswertes
Vertraulichkeit in der Mediation – Realität und Herausforderungen oder „Unfug breitet sich aus ...“ Martina Doležalová ... 70
Vorträge und Seminare der Tschechischen Rechtsanwaltskammer für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter ... 72
Einladung zum 4. Weihnachtstennis-Turnier der slowakischen und tschechischen Anwaltschaft in Trnava ... 73

Aus der juristischen Gesellschaft
Anwaltsfirma des Jahres 2022 Red. ... 74
Feierliche Medaillenvergabe: Medaillen von Antonín Ritter von Randa für das Jahr 2022 Red. ... 76
Interview mit dem Gewinner der Silbernen Randa-Medaille Prof. Jiří Přibáň Ivana Cihlářová ... 76

Zum Schluss
Zeichnung von Lubomír Lichý ... 77
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík ... 77

Inhaltsverzeichnis ... 78
Zusammenfassung/Summary ... 79
Table of Contents ... 80

Renáta Šínová: Einstweilige Verfügung nach § 452 des Gesetzes über die freiwillige Gerichtsbarkeit aus der Perspektive des Verfassungsgerichts

Der Kindeswille und dessen Beurteilung ist – je nach Kindesalter und je nach seiner Willensreife und Urteilsfähigkeit – ein unverzichtbarer Bestandteil des Verfahrens über die Regelung der elterlichen Sorge und des Umgangsrechts bei minderjährigen Kindern. Das Gericht ist an die erklärte Meinung nicht gebunden. In der Praxis kann eine Abweichung von der Kindesmeinung zu einer Situation führen, in der das Kind dazu nach der gefällten Entscheidung eine negative Einstellung haben wird. Bisher wurden solche Situationen im Rahmen der Vollstreckung thematisiert. Das Verfassungsgericht entschied im Juni und im Juli 2022 über eine Situation, in der die missbilligende Einstellung des Kindes in dessen wiederholtem Ausreißen Ausdruck fand; nach Auffassung der ordentlichen Gerichte musste durch eine einstweilige Verfügung und durch dessen Unterbringung in einem Heim in die Verhältnisse des Kindes eingegriffen werden. Man müsse sich aber damit auseinandersetzen, ob eine solche Ingerenz seitens des Staates in die Verhältnisse des Kindes noch zulässig ist und sich mit seinen besten Belangen vereinbaren lässt.

Thomas Britz, Lenka Hanková: Pre-Employment Screening oder Bewerber-Screening im Kontext des tschechischen Rechts

Die Privatsphäre und personenbezogene Informationen sind gegenwärtig ein sowohl auf der nationalen als auch auf der EU-Ebene besonders geschütztes Produkt; bei Jobbewerbern ist es bei Bewerbungsgesprächen nicht anders. Arbeitgeber möchten über ihre potenziellen Mitarbeiter fast alles wissen, mitunter auch Informationen, die für sie keine Relevanz haben (wie etwa ausführliche Informationen über die finanziellen Verhältnisse des Arbeitnehmers), oder die eher für Gerüchte gehalten werden können. Auf der anderen Seite muss man sich dessen bewusst sein, dass Arbeitgeber hinsichtlich bestimmter Informationen ganz berechtigte Ansprüche haben, ohne die sie selbst beeinträchtigt wären. In diesem Artikel wird thematisiert, wie dies im Kontext des tschechischen Rechts gestaltet ist.

Mgr. Hynek Růžička, Filip Glézl, Silvia Hudáčková: Inanspruchnahme des Tarifwertes von CZK 50 000 bei Bestimmung der zu erstattenden Kosten anwaltlicher Vertretung des Geschädigten bei Geltendmachung des Nichtvermögensschadens

Am 27. 5. 2021 hat das Oberste Gericht einen verwerfenden Beschluss unter Az. 25 Cdo 3771/2020 erlassen. In der entscheidungsgegenständlichen Sache begehrten die Kläger insbesondere die Entschädigung des behaupteten Nichtvermögensschadens bei der Klägerin zu a) einen Betrag i.H.v. CZK 2 500 000 wegen erschwerter gesellschaftlicher Teilhabe gemäß § 2958 czBGB und bei dem Kläger zu b) einen Betrag i.H.v. CZK 700 000 für seelisches Leid gemäß § 2959 czBGB. Das Oberste Gericht gab der Berufung nicht statt und verwarf diese wegen Unzulässigkeit, weil die Berufungsgründe nur gegen den festgestellten Sachverhalt gerichtet waren. Im Schluss seiner Entscheidung postulierte das Gericht allerdings eine Schlussfolgerung, die die Anwaltswelt aufgerüttelt hat – bei Berechnung der Kosten der anwaltlichen Vertretung bei Durchsetzung der Ansprüche auf Entschädigung des Nichtvermögensschaden gemäß §§ 2958 und 2959 czBGB soll der Tarifwert i.H.v. CZK 50 000 gemäß § 9 Abs. 4 lit. a) Anwaltstarif, zu Grunde gelegt werden, und nicht von jenem Wert, der gemäß § 8 Abs. 1 Anwaltstarif begehrt oder zugesprochen wurde. Was bedeutet dies? Ist eine solche Entscheidung in der Tat dergestalt bahnbrechend? Welche Auswirkungen wird dies auf die Beurteilung des Tarifwerts für andere Ansprüche aus Gesundheitsschäden haben?

Alena Tibitanzlová, Lucie Bízová: Strafrechtliche Analyse des Dokumentarfilms *Gefangen im Netz – 2. Teil: Juristische Analyse des Verhaltens der Urheber und der Kinder*

Im ersten Teil dieses Artikels, der in unserem BA Nr. 10/2022 veröffentlicht wurde, setzten sich die Urheberinnen mit der rechtlichen Würdigung des Verhaltens der Täter aus dem Film „Gefangen im Netz“ auseinander und beschrieben die einzelnen Straftaten, unter deren Tatbestände das Verhalten, bzw. die Tathandlungen der Täter subsumiert werden können. Der zweite Teil befasst sich mit der rechtlichen Analyse des Verhaltens der Urheber und der Kinder im Rahmen dieses Films, bzw. mit Überlegungen über eine mögliche Strafbarkeit.

Martin Štika: Einstellung von langfristig erfolglosen Zwangsvollstreckungsverfahren aus der Perspektive der juristischen Auslegung, der Verfassung und der Gesellschaft

Der Beitrag setzt sich mit der Regelung von § 55 Abs. 7 bis 13 Zwangsvollstreckungsordnung auseinander, die die Einstellung von langfristig erfolglosen Zwangsvollstreckungsverfahren betrifft. Der Autor beschreibt im ersten Teil das verfahrensrechtliche Vorgehen einschließlich der praktischen Anwendung der vorgenannten gesetzlichen Bestimmungen aus der Perspektive des Gerichtsvollziehers (insbesondere die grundlegenden rechtlichen Voraussetzungen, Vorschuss für Fortsetzung der Vollstreckung, Einstellung der Zwangsvollstreckung inkl. Kosten erfolgloser Zwangsvollstreckung). Im zweiten Kapitel mit dem Titel „Cui bono?“ liegt der Fokus auf den Attributen der Verfassungsmäßigkeit, der systemischen Regelung im Kontext des Vollstreckungsrechts und des gesellschaftlichen Nutzens. Im letzten Teil befasst sich der Autor mit bestimmten praktischen Folgen der einschlägigen Regelung (z.B. vermehrte Fragen an die Arbeitgeber). Der Beitrag wird durch Überlegungen über die eingeschlagene Richtung der Gesetzgebung zum Zwangsvollstreckungsrecht abgeschlossen.

Jan Holas, Adam Holubář, Petra Petříková: Unmöglichkeit der Anrechnung der Zeit des Besitzes des Vorgängers, der die Ersitzungsbedingungen erfüllte

Die Autoren reagieren auf den in unserem BA Nr. 4/2022 veröffentlichten Artikel von David Koura Ersitzung im Hinblick der Aufrechnung der Ersitzungszeit des Rechtsvorgängers. Abweichend von dem letztgenannten Autor kommen sie zum umgekehrten Schluss; sie schlussfolgern nämlich, dass die Besitzdauer des Rechtsvorgängers, der das Eigentum bereits vorher durch Ersitzung erlangte – für die Zwecke der Ersitzung des Eigentums daran – dem Besitzer des Grundstücks nicht angerechnet werden darf. Diese Auffassung wird durch Auslegung einschlägiger Rechtsvorschriften, die Analyse der Rechtsprechung des Obersten Gerichts und durch andere Argumente untermauert.

Renáta Šínová: The Constitutional Court's perspective on preliminary injunctions under Section 452 of the Special Court Proceedings Act

The views of the child, and establishing them, are essential components of proceedings to arrange for minors' care and custody, with consideration to the child's age and intellectual and volitional maturity. The court does not have to accommodate the views expressed, but in practice, disregarding these views can result in situations where the child is opposed to the decision made. To date this type of situation has been dealt with in the context of the decision's enforcement. In June and July 2022, the Constitutional Court newly ruled on a case where the child expressed this opposition by repeatedly running away, and the ordinary courts had considered it necessary to intervene in the child's circumstances by issuing a preliminary injunction for institutional care. However, we must consider whether such State interference in a child's circumstances is acceptable and consistent with the best interests of the child.

Thomas Britz, Lenka Hanková: Pre-employment screening in the context of Czech law

Privacy and personal information are now heavily guarded commodities that are protected at both national and EU levels. This applies equally to job applicants during interviews and when starting work. Employers often want to know almost everything about their potential employees, including information that may not be relevant to them at all (e.g. detailed information about an employee's financial circumstances) or that could be considered trivial and intrusive. On the other hand, we must bear in mind that employers have a perfectly legitimate entitlement to the disclosure of certain types of information, if they could potentially incur damage without them. This article therefore looks at the status of this issue in the Czech legal context.

Hynek Růžička, Filip Glézl, Silvia Hudáčková: Application of the tariff value of CZK 50,000 when determining the amount of reimbursement of the costs of legal representation of an injured party in a claim for non-pecuniary damage

On 27 May 2021 the Supreme Court dismissed an appeal on points of law in case No. 25 Cdo 3771/2020. In this case, the claimants had sought, in particular, compensation for alleged non-pecuniary damage incurred by claimant A in the amount of CZK 2,500,000 for loss of amenity pursuant to Section 2958 of the Civil Code, and incurred by claimant B in the amount of CZK 700,000 for emotional distress pursuant to Section 2959 of the Civil Code. The Supreme Court did not grant the appeal and dismissed it as inadmissible, as the grounds of appeal were solely concerned with the established facts. However, at the end of its decision, the court pronounced a conclusion that shook the legal profession – reimbursement of the costs of legal representation in claims for compensation of non-pecuniary damage pursuant to Sections 2958 and 2959 of the Civil Code is to be based on the tariff value of CZK 50,000 under Section 9(4)(a) of the Lawyer's Tariff, not the amount sought or awarded, as provided in Section 8(1) of the Lawyer's Tariff. What does this mean? Is this decision really that groundbreaking? What are its implications in terms of assessment of the tariff value for other personal injury claims?

Alena Tibitanzlová, Lucie Bízová: A criminal-law analysis of the documentary *Caught in the Net – Part 2: Legal analysis of the actions of the creators and children*

In the first part of this article, published in BA No. 10/2022, the authors looked at the legal classification of the actions of sexual predators shown in the documentary "V síti" ("Caught in the Net"), and detailed the individual criminal offences under which the behaviour or actions of the predators can be classified, based on their constitutive elements. This second part of the article is devoted to a legal analysis of the actions of the creators and children in the context of the documentary, with consideration to their potential criminal liability.

Martin Štika: Discontinuance of protracted and unsuccessful enforcement procedures – a legal commentary, with constitutional and social perspectives

This article looks at Section 55(7) to (13) of the Enforcement Code, relating to the discontinuance of protracted and unsuccessful enforcement procedures. In the first part, the author outlines the procedure under this legislation, including its practical application, from the perspective of the court bailiff (in particular the basic legal conditions, the deposit required to continue enforcement, and its discontinuance, including the costs of the unsuccessful procedure). The second part, entitled Cui bono?, then focuses on the aspects of constitutionality, the place of this legislation within the system of enforcement law, and social utility. In the final section, the author turns his attention to selected practical implications of the legislation (e.g. an increase in enquiries addressed to employers). He concludes with some thoughts about the future development of enforcement legislation.

Jan Holas, Adam Holubář, Petra Petříková: The impossibility of including the period of possession of a predecessor who met the conditions for acquisition by prescription

The authors respond to David Koura's article Acquisition by prescription – inclusion of the period of a predecessor's possession, which appeared in BA No. 4/2022. In contrast to the previous author, the authors of this article reach the opposite conclusion, i.e. that a holder of land cannot, for the purpose of acquiring title to the land by prescription, include the period of possession by his predecessor, who had himself already acquired title by prescription. They support their opinion by an interpretation of the relevant legislation, an analysis of Supreme Court case-law, and other arguments.

Leading Article
Ondřej Trubač: **Generations Y and Z in the legal profession** ... 3

Current News
Meeting of the Presidents of the Central and Eastern European Bar Associations in Prague Eva Indruchová, Lenka Vojířová ... 4
Invitation to an exhibition of Lubomír Lichý's cartoons at the 17th November Gallery ... 6
Invitation to the conference "Rudolf Slánský and Others – The Judiciary and Show Trials" ... 7
The 17th annual justice competition Lawyer of the Year has been announced for 2022 ... 8
Information from the CBA about mandatory payments and insurance ... 9
Legal updates Hana Rýdlová ... 14

Legal Theory and Practice

Articles
The Constitutional Court's perspective on preliminary injunctions under Section 452 of the Special Court Proceedings Act Renáta Šínová ... 15
Pre-employment screening in the context of Czech law Thomas Britz, Lenka Hanková ... 24
Application of the tariff value of CZK 50,000 when determining the amount of reimbursement of the costs of legal representation of an injured party in a claim for non-pecuniary damage Hynek Růžička, Filip Glézl, Silvia Hudáčková ... 28
A criminal-law analysis of the documentary *Caught in the Net* – Part 2: *Legal analysis of the actions of the creators and children* Alena Tibitanzlová, Lucie Bízová ... 32
Discontinuance of protracted and unsuccessful enforcement procedures – a legal commentary, with constitutional and social perspectives Martin Štika ... 36
The impossibility of including the period of possession of a predecessor who met the conditions for acquisition by prescription Jan Holas, Adam Holubář, Petra Petříková ... 43

Judicial Decisions
Supreme Court: Local jurisdiction of a court for proceedings to dissolve and settle joint ownership of immovable property, where this arose from settlement of community property by virtue of an irrebuttable presumption of settlement ... 49
Constitutional Court: Determination of the tariff value in cases involving maintenance and support ... 52
Constitutional Court: Decisions on the seizure of an item of property pursuant to Section 101(1)(c) of the Criminal Code ... 55
Supreme Administrative Court: Vital transportation need as a defining feature of a publicly accessible private road ... 58
EU Court of Justice: Conversion of a company established under national law into a European Company ... 62
European Court of Human Rights: Publication of an electronic version of a book without the author's consent and without remuneration ... 63
Comment: On the Supreme Court's decision in relation to putative endangerment of property ... 64

Professional Literature
Aleš Borkovec, Lucie Josková, Petr Tomášek: **Fiduciary Duties** (Petr Dobiáš) ... 68

Legal Profession

Disciplinary decisions Petra Vráblíková ... 69

Information and Points of Interest

You Should Know
Confidentiality in mediation – reality and challenges, or "*We have a bad habit spreading around here*..." Martina Doležalová ... 70
Lectures and seminars for lawyers and trainee lawyers organised by the CBA ... 72
Invitation to the 4th Christmas Tennis Tournament of Slovak and Czech Legal Profession in Trnava ... 73

Law Society
Law firm of the year 2022 Ed. ... 74
Awards ceremony of the Antonín Randa medals for 2022 Ed. ... 76
Interview with the winner of the Silver Randa Medal Prof. Jiří Přibáň Ivana Cihlářová ... 76

Finally
Drawing by Lubomír Lichý ... 77
Do you know that... Stanislav Balík ... 77

Inhaltsverzeichnis ... 78
Zusammenfassung/Summary ... 79
Table of Contents ... 80

V PRÁVU HLEDÁM SPRAVEDLNOST, V BANCE FÉR PODMÍNKY

Využijte zvýhodněné finanční produkty a služby

V právním prostředí je naprostá profesionalita nezbytností. V bance tomu nemůže být jinak. Proto vám nabízíme profesionální a komplexní řešení vašich specifických potřeb – například úročení účtu úschov, výhodné podmínky financování nebo prémiového soukromého účtu. Neváhejte se na nás obrátit v pobočkách ČSOB.

ČSOB
Jednoduše pro vás

www.csob.cz | Firemní bankovnictví

C. H. BECK NOVINKA

Valentová/Procházka/Janšová/Odrobinová/Brůha a kol.

Zákoník práce
Komentář. 2. vydání

2022 | vázané v plátně | 1 216 | 2 290 Kč

obj. číslo EKZ215

Druhé vydání komentáře reaguje a zapracovává novely pracovněprávních předpisů přijaté v uplynulých letech, novou judikaturu a právní výklady, případně upozorňuje na aplikační problémy týkající se nové právní úpravy.

Autorský tým tvoří pouze advokáti, kteří se specializují na pracovněprávní problematiku a mají v této oblasti bohaté praktické zkušenosti.

objednávejte pouze na

www.beck.cz

Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o. | Jungmannova 34, 110 00 Praha 1 | 273 139 219 | beck@beck.cz